

ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่
ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

A STUDY OF BUDDHIST ETHICS AS APPEARED IN
THE S'GAW KAREN'S NEW YEAR

พระคมศักดิ์ สุขิโต (ขอนแก่น)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่
ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

พระคมศักดิ์ สุโขโต (ขอนแก่น)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

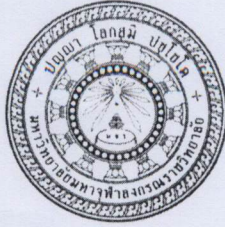
A Study of Buddhist Ethics as Appeared in
the S'gaw Karen's New Year

Phra Komsak Sukhito (Koneub)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง
“ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ” เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.ปรตม์ บุญศรีตัน)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร)

กรรมการ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันธิยะ)

กรรมการ

(พระบุญทรง ปุณฺณโร, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระบุญทรง ปุณฺณโร, ดร.

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระคมศักดิ์ สุขิโต)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ
ผู้วิจัย	: พระคมศักดิ์ สุชีโต (ขอนแก่น)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระบุญทรง ปุณฺณโร, ดร., พธ.บ. (พระพุทธศาสนา), ศศ.ม.(พุทธศาสนศึกษา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) : ผศ.ดร. เทพประวิณ จันทร์แรง, พธ.บ. (ศาสนา), ศศ.บ. (ไทยคดีศึกษา), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Pali & Buddhism)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ (๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย (๒) เพื่อศึกษาประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย และ (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า

ชาวกะเหรี่ยงสะกอเชื่อว่า ยาวา คือ ผู้สร้างโลก และมนุษย์ ที่ถือกำเนิดมาจากน้อง และตั้งชื่อว่า นน่อแหละ จอ เป็นมนุษย์คู่แรก ที่กะเหรี่ยงสะกอ ถือกำเนิดเป็นบุตรคนโต ต่อมาได้ขยายเผ่าพันธุ์มาเป็นมนุษย์ด้วยการครองรักกัน ตราบเท่าทุกวันนี้ ความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงสะกอเป็นความเชื่อดั้งเดิมและได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมของชาวจีน เดิมทีชาวกะเหรี่ยงสะกอให้ความสำคัญกับความเชื่อเรื่องผี คือมีทั้งผีดีและผีร้าย ซึ่งผีทั้งสองประเภทนี้ ชาวกะเหรี่ยงสะกอให้ความสำคัญต่อผีที่ดี เพราะเป็นผีที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ

ประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอ คือ ประเพณีที่เชื่อว่าการในรอบหนึ่งปีของมนุษย์ทุกคนมีความสุขมีความสุขคลเคล้ากันไปควรที่จะมีกิจกรรมเสริมสร้างความสุขให้กับมนุษย์จึงได้มีการฉลองและจัดให้มีพิธีกรรมให้เป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและปัดความทุกข์โศกโรคภัย ดังนั้นกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้นำทางดานจิตวิญญาณ หมอผี (ฮิโซ) ก็จะกำหนดในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมเป็นปีใหม่น้อย เป็นวันขึ้นปีใหม่ และในเดือนกุมภาพันธ์เป็นปีใหม่หลวงเมื่อถึงช่วงเทศกาลปีใหม่หมอผี (ฮิโซ) พร้อมผู้อาวุโสและสมาชิกภายในชุมชนโดยเฉพาะผู้หญิงต้องร่วมประกอบพิธีกรรมในบ้านของตนเอง จุดมุ่งหมายของประเพณีปีใหม่ คือเป็นการขับไล่สิ่งชั่วร้ายความทุกข์ความโศกเศร้าสิ่งที่ไม่ดีให้ออกไปกับปีเก่าและ

ต้อนรับสิ่งที่เป็นมงคลเข้ามาในชีวิตในวันปีใหม่ที่จะมาถึง ดังนั้นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูทวดเวที่ต่อบรรพบุรุษและความสามัคคีของคนในกลุ่มเกี่ยวกับการอนุรักษ์รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามไม่ให้สูญหายไป

คุณค่าของหลักพุทธจริยธรรม คือ คุณค่าที่เป็นพื้นฐานทางด้านจิตใจหรือจริยธรรมของความคิด และคุณค่าที่แสดงออกมาภายนอกหรือจริยธรรมในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความประसारสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมที่อยู่ในใจของบุคคล กับจริยธรรมภาคปฏิบัติทางสังคม

Thesis Title : A Study of Buddhist Ethics as Appeared in the S’gaw Karen’s New Year

Researcher : Phra Komsak Sukhito (Koneub)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Boonsong Puññadharo, Dr., B.A. (Buddhist Studies),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)
: Asst. Prof. Dr. Thepprawin Chanraeng, B.A. (Religions),
B.A. (Thai Studies), M.A. (Buddhist Studies),
Ph.D. (Pali & Buddhism)

Date of Graduation : December 27, 2017

Abstract

This thesis is of three objectives: 1) to study the historical background of S'gaw Karen ethnic group in Chiang Rai province, 2) to explore the New Year tradition of S'gaw Karen ethnic group in Chiang Rai province and 3) to analyze the Buddhist doctrines that found in the New Year tradition of S'gaw Karen ethnic group in Chiang Rai province.

According to the God Creator, the S'gaw Karen believes that Ywa creates the world and man is born of the calves of God named Naw Lae Jor as the first human couple. As in the S'gaw Karen group, they were the eldest son and later extended to human beings by love until today. Karen's belief is influenced by the culture of the Chinese. Originally, the Karen believes in Animism, including both good and evil spirits. However, they believe in the good spirits, which give them the mental values.

Regarding the S'gaw's New Year, it is the tradition called Ke Jue. It is to believe that in one year of all human, they live their lives with both suffering and happiness. Thus they should have been celebrated and held a ceremony for the prosperity and to eliminate the lamentation. The ceremony of the Pre- New Year will

be scheduled in July – August and the New Year event will be held in February by the shaman and elder of the community. Especially the S'gaw women need to attend ceremonies in their own community. The New Year's purposes are to eliminate all evils and sufferings and to welcome to what is auspicious in the coming New Year. Therefore, the expression of gratitude to the ancestors, unity, and traditions are still conserved and remained in the S'gaw community.

As regards the values of Buddhist doctrines, it is the fundamental values of mind or thought that externally expressed or ethical in practice. It is the relationship between personal ethics and the social ethics.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะความมีเมตตาจาก พระบุญทรง ปุณฺณโร, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทรแรง ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ให้ข้อคิด คำแนะนำ แนวทางในทางเก็บข้อมูล และศึกษาค้นคว้าเอกสารเพื่อประกอบในการ อ้างอิง และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับวิจัยในครั้งนี้

ขอเจริญพรขอบคุณ พ่ออุ้ยคำตัน จะพอ, ,นายณ ชัยนา, นายเนาะโพ นุแฮ, นายแก้ว โพ คะ, นายคะเนาะ มิกา, นายชอเล่ นุแฮ, นายวินัย ปุแคะ, นายทุทุ นุญ, นางบัวผัด นุญ,นางกัลยา บรรพตไพวัลย์,นายติ๊ะเปือะ จะลี,นายประสิทธิ์ ปุรุ,นางปวีณา มิกา,นางยุวรินทร์ นุแฮ,นายสถิต จะ พอ,นายทุทุ นุญ,ที่มีน้ำใจไมตรีอันดีงามที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือถ่ายถอดข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ เนื้อหาข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา คณะพระบัณฑิตอาสาฯ ทุกรูป ตลอดจนถึงญาติพี่น้องทุกคน ที่เป็นกำลังใจให้และให้กำลังใจเสมอ เป็นที่ปรึกษาและให้ แนวคิด เอื้อเฟื้อสถานที่ให้เก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูล และจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้ บรรลุตามวัตถุประสงค์

คุณค่าของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยขออุทิศคุณงามความดีให้กับ โครงการพระบัณฑิต อาสาพัฒนาชาวเขา ที่ให้โอกาสและทุนการศึกษาในครั้งนี้ ตลอดถึงบิดามารดาผู้ให้กำเนิดมีพระคุณ อันหาประมาณมิได้ และคณะครูอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทสรรพวิชาความรู้ด้าน พระพุทธศาสนาและศาสตร์อื่นๆ ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ข้าพเจ้าได้รับการอุปถัมภ์จากท่าน ด้วยดีเสมอมา ความดีทั้งหลายเหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญ สำหรับการวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ หาก คุณความดีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีคุณค่าต่อสังคม และมีประโยชน์ต่อการศึกษาขน้อมถวายความดีนี้ แก่บุพพาคณาจารย์และผู้มีพระคุณของข้าพเจ้าทุกท่าน

พระคมศักดิ์ สุชีโต (ขอนแก่น)

๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๑
บทที่ ๒ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกับระบบความเชื่อ /ประเพณี -พิธีกรรม	๑๓
๒.๑ ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง	๑๓
๒.๒ ประวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยงสะกอ	๒๓
๒.๓ การเลือกคู่และการสมรส	๒๘
๒.๔ ข้อปฏิบัติในชุมชน	๓๐
๒.๕ โครงสร้างทางครอบครัวและการสืบสกุล	๓๒
๒.๖ อาชีพและเศรษฐกิจ	๓๙
๒.๗ ประเพณีพิธีกรรมในรอบ ๑๒ เดือน	๔๒
บทที่ ๓ ประเพณีปีใหม่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ	๔๖
๓.๑ ประวัติความเป็นมาของบ้านห้วยไม้เตื่อ	๔๖
๓.๒ ระบบความเชื่อประเพณีและวัฒนธรรม	๕๐

๓.๓	ความเป็นมาของประเพณีปีใหม่	๖๕
๓.๔	ความเชื่อในพิธีกรรมของประเพณีปีใหม่	๖๗
๓.๕	ขั้นตอนและพิธีกรรมในวันประเพณีปีใหม่	๖๙
๓.๖	วัสดุอุปกรณ์ในวันจัดกิจกรรมประเพณีปีใหม่	๗๑
๓.๗	หลักการปฏิบัติตนของผู้ประกอบพิธีกรรมประเพณีปีใหม่	๗๔
๓.๘	คุณสมบัติของผู้ประกอบพิธีกรรมประเพณีปีใหม่	๗๖
๓.๙	ข้อห้าม/และข้อปฏิบัติ ของผู้เข้าร่วมประเพณีปีใหม่	๗๗
๓.๑๐	ประโยชน์ประเพณีปีใหม่	๗๘

บทที่ ๔ วิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของ

	กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ	๘๑
๔.๑	หลักความกตัญญูกตเวที	๘๑
๔.๒	หลักการบูชา	๘๓
๔.๓	หลักความศรัทธา (สัทธา)	๘๔
๔.๔	หลักการให้ทาน (จาคะ)	๘๕
๔.๕	หลักการสงเคราะห์	๘๗
๔.๖	หลักการปกครอง	๘๙
๔.๗	หลักการต้อนรับ	๙๑
๔.๘	หลักความสามัคคี	๙๒
๔.๙	หลักการอยู่ร่วมกัน	๙๓
๔.๑๐	หลักการศึกษา (พาหุสัจจะ)	๙๕

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๙๗
๕.๒	ข้อเสนอแนะ	๑๐๑

บรรณานุกรม	๑๐๓
ภาคผนวก	๑๐๗
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๐

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ ๑	ตารางแสดงวิถีชีวิตและกิจกรรมในรอบปีของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ	๔๒
ตารางที่ ๒	แสดงช่วงวงจรชีวิตในแต่ละวันของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง	๔๓
ตารางที่ ๓	แสดงวงจรชีวิตในแต่ละปีของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ	๔๔
ตารางที่ ๔	รายชื่อผู้นำท้องถิ่น บ้านห้วยไม้เตื่อ หมู่ที่ ๗ ต. บ้านเวียง อ. เวียงป่าเป้า จ. เชียงราย	๔๘
ตารางที่ ๕	ตารางแสดงการตั้งชื่อบุคคลของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ	๖๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยกล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๘/๓๗ หมายถึง ขุททกนิกาย ธรรมบท พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๒๘ หน้า ๓๗ เป็นต้น

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรร	(ภาษาไทย)
สํ.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง. ทุก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.ทุก.	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ทุกนิบาต	ชาดก (ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉกก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งที่มนุษย์ทั้งหลายที่มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคม ในเบื้องต้นก็ต้องมีทั้งความสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกของกลุ่มด้วยกัน แต่ก็ต้องมีแนวทางที่จะคอยควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มให้อยู่ในสังคมเดียวกันที่จะมาอยู่รวมกันอย่างมีความสุข สิ่งหนึ่งที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของกลุ่ม คือวัฒนธรรมซึ่งเปรียบเสมือนอารมณ์ที่หล่อหลอมที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมนั้นหรือของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่งที่มนุษย์ได้คิดค้นและที่จะสร้างกฎเกณฑ์ระเบียบที่จะนำเอามาใช้ในการยึดถือปฏิบัติ และเป็นการจัดระเบียบทางสังคมหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ตลอดจนระบบความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆในการที่จะคอยควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพราะประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือผลิตที่สร้างขึ้นมาเพื่อให้เกิดความเจริญอกงามในถ้ำกลางวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของสังคมนั้นๆ ประเพณีถือว่าเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดเรียนรู้ และเป็นผลผลิตในส่วนหนึ่งที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนรุ่นก่อนๆ และสามารถสืบต่อกันมาจนเป็นขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณีที่ควบคู่ไปกับวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทั้งรูปธรรมนามธรรม^๑

ในส่วนรวมประเพณีก็เป็นทั้งมรดกทางสังคมที่มีการถ่ายทอดศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยไม่มีการขาดช่วงระยะเวลาโดยมนุษย์ใช้ภาษาในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ที่มีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติต่างๆ จนมาเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาเป็นลำดับ หากเป็นประเพณีนั้นคืออยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ดีก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลที่มาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้ามาสู่สังคม ซึ่งรับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิตประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตของสังคม โดยเฉพาะศาสนาที่มีอิทธิพลต่อประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์มากที่สุดคำว่าประเพณี ตาม

^๑ พระธรรมจาริก : อัครลักษณ์ ๖ กลุ่มชาติพันธุ์ บนพื้นที่สูง, ๒๕๕๒, หน้า ๑๖-๕๓.

พจนานุกรมภาษาไทยฉบับบัณฑิตยสถาน กำหนดความหมายประเพณีไว้ว่า ขนบธรรมเนียมแบบแผน^๒

ซึ่งสามารถแยกคำต่างๆออกไปเป็น ขนบ มีความหมายว่า ระเบียบแบบอย่าง ธรรมเนียม มีความหมายว่าสิ่งที่นิยมใช้กันมาและเมื่อนำมารวมกันเป็นคำเดียวกันจะมีความหมายว่า ความประพฤติที่มีคนส่วนใหญ่พากันยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน^๓

กลุ่มชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์หนึ่งที่มีประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มตนเอง และมีความแตกต่างจากกลุ่มชนชาติพันธุ์เผ่าพันธุ์อื่นๆ โดยกลุ่มชนชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยงสะกอที่มีการยึดถือประเพณีและวัฒนธรรมเป็นแกนกลาง เพื่อเชื่อมสัมพันธ์และยึดเอาบุคคลที่เป็นชนชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยงเข้าด้วยกัน ในส่วนของประเพณีที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยงสะกอ คือ ประเพณีปีใหม่(กี้จี่) ที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอถือเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกันหรือชนชาติพันธุ์เดียวกันให้มีวิธีการปฏิบัติในชีวิตเป็นไปในทางเดียวกัน โดยปกติแล้วสมาชิกที่อยู่ในสังคมที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่มีประเพณีที่ถือปฏิบัติในรอบ ๑๒ เดือนหลายพิธีกรรม แต่ประเพณีปีใหม่มีข้อห้ามและข้อปฏิบัติที่เป็นกฎเกณฑ์ให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอเป็นเอกภาพเดียวกัน จากคนในสังคมที่มีประเพณีเป็นแกนกลางของกลุ่ม ทำให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอมีความสัมพันธ์ภายในกลุ่มสูงมาก และมีความศรัทธาในระบบจริยธรรมที่มีอยู่ในจารีตประเพณี โดยเฉพาะประเพณีปีใหม่ (กี้จี่) ที่มีหลักจริยธรรมอยู่ในประเพณี อีกทั้งยังมีวิธีการควบคุมชนชาติพันธุ์ชาวกะเหรี่ยงสะกอที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนไปจากค่านิยมดั้งเดิม และยังกำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มให้ยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอถือหลักการปฏิบัติและถือเป็นธรรมเนียมสืบต่อกันจนถึงปัจจุบัน ประเพณีของชาวกะเหรี่ยงสะกอที่มีลักษณะเด่นชัดในเรื่องของการปฏิบัติตนต่อสมาชิก และบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมและพฤติกรรมที่แสดงออกมา เช่น ชาวกะเหรี่ยงสะกอที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเขาจะปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัว การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อญาติพี่น้องเดียวกัน หรือว่าญาติพี่น้องที่อยู่หมู่บ้านเดียวกัน การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส การปกครองสมาชิกของผู้นำในสังคมเดียวกัน และตลอดถึงความศรัทธาต่อประเพณีและยึดถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงสะกอที่ได้ปฏิบัติในประเพณีปีใหม่^๔ (กี้จี่)

ส่วนความสุขในการดำรงชีวิตที่อยู่ในสังคมก็เป็นอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา เพราะมนุษย์อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกันเพื่อติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก เบื้องหลังการติดต่อสัมพันธ์และ

^๒ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นามบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๕๘.

^๓ ชมรมบริการวิชาการ สถาบันวิจัยชาวเขา, ชาวเขา : ความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (เชียงใหม่: นันทนกันต์ กราฟฟิค/การพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๑-๑๑๘.

^๔ ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๐-๓๑ /๓๗-๔๐.

พฤติกรรมที่จะแสดงออกมาก็มีกระบวนการในการทำงานทางด้านจิตใจ อีกทั้งเป็นการมีการเคลื่อนไหวติดต่อสัมพันธ์พฤติกรรมนั้นๆของสมาชิกภายในสังคมก็ต้องเรียนรู้และให้ความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่พุทธศาสนาให้ความสำคัญคือ การพัฒนาศักยภาพในการดำเนินชีวิตที่มีการอยู่ร่วมกัน โดยสามารถอยู่รอดได้อย่างดีงามและมีความสุขยิ่งๆ ขึ้นไปสู่ความเป็นสัตว์ประเสริฐ โดยอาศัยจริยธรรมที่มีอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์เองที่จะเรียกสังคมของกลุ่มเดียวกัน โดยมีพุทธจริยธรรมเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต ในมงคลสูตรพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ผู้ที่หวังความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ขั้นแรกสุดจะต้องเลือกคบหาสมาคม ไม่คบคนพาล คบหาบัณฑิตเป็นกัลยาณมิตร ย่อมทำให้ถึงซึ่งประโยชน์แห่งความสุข

เพราะเหตุนี้พระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าจึงมีความแตกต่างและหลากหลายของกลุ่มบุคคลนั้นๆเพื่อให้่ายต่อการนำไปใช้และนำไปประพฤติปฏิบัติตนเอง เช่น สังคหะวัตถุ ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นถึงการเห็นคุณค่าของชีวิตผู้อื่นเสมอตน การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลให้ความเคารพต่อกัน มุ่งความสัมพันธ์ทางสังคมโดยไม่แบ่งแยกชนชั้นและให้มองว่าบุคคลต่างๆ เหล่านั้นควรเคารพยกย่องและบูชาคุณของท่าน ซึ่งเป็นการมุ่งให้เห็นความสำคัญของบุคคลต่างๆที่ต้องเกี่ยวข้องกับตนเอง ในหลักของพุทธธรรมเหล่านี้เป็นหลักของจริยธรรมที่บุคคลสามารถนำไปปฏิบัติต่อกัน ซึ่งพระพุทธองค์ทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์เกิดความอื้ออาทรต่อกัน และยังทำให้สังคมมนุษย์นั้นเกิดความสันติสุขอย่างแท้จริง

ระบบจริยธรรมถือเป็นเสาหลักของสังคมที่จะทำให้สมาชิกของสังคม มีแบบแผนปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ที่ถือเป็นประเพณีที่มีขนบธรรมเนียมให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนเอง ดังนั้นความประเพณีที่ปรากฏอยู่ในของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมานั้น ควบคู่ไปกับหลักจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาหลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

สรุปการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อชาวเขานั้น จะต้องเป็นไปในลักษณะเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ควบคู่ไปกับการส่งเสริมชุมชนตลอดจนพฤติกรรมปฏิบัติ และทัศนคติ ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ และพระสงฆ์จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้าน มีการจัดอบรม ให้ความรู้ โดยยึดหลักศีลธรรมและจริยธรรม เน้นการนำเสนอเป้าหมายของมนุษย์ ได้แก่ การดำเนินชีวิตเพื่อความดับทุกข์ นำจุดแข็งของพระพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติจิตตภาวนา โดยถ่ายทอดความรู้และชักจูงให้ชาวเขาเข้าฝึกทำสมาธิกรรมฐาน เป็นการปฏิบัติที่ได้ผลคุ้มค่าสูงสุด และลงทุนน้อย เมื่อชาวบ้านหันประโยชน์จากการปฏิบัติธรรม ย่อมส่งผลให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และยึดเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอย่างแท้จริง จึงจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องง่ายและชาวบ้านจะเป็นกำลังสำคัญที่จะสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย
๒. เพื่อศึกษาประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย
๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอมีความเป็นมาอย่างไร
- ๑.๓.๒ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอมีประเพณีที่สำคัญดังประเพณีอะไร
- ๑.๓.๓ ในประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอนั้นประกอบหลักพุทธจริยธรรมหรือไม่อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึง ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนถึงการประพฤติปฏิบัติตนของชนชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยงสะกอในประเพณีปีใหม่ และหลักพุทธจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่^๔

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัย ชั้นปฐมภูมิ (ภาคสนาม หมู่บ้านพื้นที่ทำการวิจัย) ชั้นทุติยภูมิ หนังสือที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงของนักวิชาการ และเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ เนื้อหาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๕ รวมถึงตำราและเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

บ้านห้วยไม้เตื่อ หมู่ที่ ๗ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

^๔ ราศี ภูมิรี, มนุษย์สัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์เสริมวิชาการ, ๒๕๓๖), หน้า ๖.

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๖ ปี เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านประเพณี และวัฒนธรรม ของหมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีสัมภาษณ์บุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ

- ผู้อาวุโสหรือผู้ประกอบพิธีในหมู่บ้าน (ฮี-โซ) จำนวน ๑ คน
- ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๕ คน
- ผู้นำชุมชน จำนวน ๔ คน
- พ่อบ้าน – แม่บ้าน จำนวน ๑๐ คน
- เยาวชน จำนวน ๑๐ คน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ประเพณีปีใหม่ หมายถึง ความเชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ นั้นเป็นประเพณี ที่ถือปฏิบัติสืบต่อกัน เป็นเวลาช้านานตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษมาแล้ว โดยการเรียกขวัญที่ต้อง ทำพิธีกรรมพร้อมกันทั้งหมู่บ้านในปีหนึ่งจะมีอยู่ ๒ ครั้ง ครั้งแรก เดือน มกราคม-เดือน กุมภาพันธ์ ครั้งที่ ๒ เดือน กรกฎาคม-เดือน สิงหาคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประกอบบาชไฟไร่นาจของสมาชิกในหมู่บ้านเพื่อที่จะยึดถือเป็นแบบแผนในการโยงชีวิตให้เป็นหนึ่งเดียวกันและสร้างความสามัคคีในกลุ่มเดียวกัน

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง การมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีนลาว เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นคือเป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือดซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปร่าง (เชื้อชาติ) เหมือนกันรวมทั้งทางวัฒนธรรมด้วย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกร่วมกันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมร่วมกันไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์

พุทธจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นแบบแผนแห่งการประพฤติมุ่งเน้นถึงการกระทำฝ่ายดี หรือหลักกุศลกรรมที่เป็นฝ่ายดี ทั้งนี้เป็นแบบแห่งการประพฤติปฏิบัติที่สั่งคมถือว่าเป็นความดี

กะเหรี่ยงสะกอ หมายถึง กลุ่มชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่มีภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรม การแต่งกาย วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่คล้ายกับชนกลุ่มน้อยตระกูลทิเบต-พม่า ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน เป็นต้น

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ หนังสือ

๑) นิพนธ์ คันธเสวี ได้กล่าวถึง มนุษย์เราเกิดมามีใช้จะอยู่คนเดียว หรือเป็นตัวของตัวเอง ใช้ชีวิตส่วนตัวของใครของมันตั้งแต่เล็กจนโตไปจนตายภายในครอบครัวเล็กๆของตัวเองเท่านั้น แต่ต้องเกี่ยวพันพึ่งพาอาศัยผู้อื่น นอกครอบครัวของเราอย่างมาก ถ้าไม่มีผู้อื่นอุ้มชูดูแลจนถึงอายุ ๒-๓ ขวบ เราคงต้องตายไปแล้ว ด้วยเหตุนี้ต้องคอยป้องกันภัยให้กันและกัน เพราะมนุษย์ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ทุกเรื่อง ถึงจะมีพัฒนาการความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์แบบ (Total Human Development) จนทำให้เกิดระบบเครือข่ายของคนกลุ่มชนขึ้นมา ^๖

๒) สถาบันวิจัยชาวเขา ได้กล่าวถึง สภาพทั่วไปของชาวเขาที่อยู่ในภาคเหนือ โดยเฉพาะเรื่องประเพณี คติความเชื่อ และวิถีชีวิตในอดีตของชาวเขา เชื้อชาติที่หลากหลาย ถิ่นที่อยู่อาศัย ประชากรระบบการปกครองหมู่บ้าน ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจและศาสนาของแต่ละชาติพันธุ์ตลอดจนถึงปัญหาของชาวเขาและนโยบายของรัฐบาลและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลไว้ด้วย และข้อสรุปขนบธรรมเนียมของชาวเขาแต่ละเผ่า ^๗

๓) ยศ สันตสมบัติ ได้กล่าวว่า ครอบครัวได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันขั้นพื้นฐานของสังคม มนุษย์ทุกคนถือกำเนิดและเติบโตขึ้นภายในบริบทของครอบครัว ระบบครอบครัวสามารถแบ่งออกได้ ๒ รูปแบบใหญ่ๆ คือ ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) และครอบครัวขยาย (Extended family) เพราะครอบครัวและการรวมตัวของกลุ่มชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของมนุษย์ ^๘

๔) อมรา พงศานิษฐ์ ได้วิเคราะห์ถึง รูปแบบกระบวนการทางวัฒนธรรมของเรื่องชาติพันธุ์และศาสนา เป็นสิ่งสำคัญของสังคม ในเรื่องลัทธิความเป็นอยู่ของมนุษย์ชนและเสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นการดำรงชีพของชาติพันธุ์ในกลุ่มตนเอง และรักศักดิ์ความเป็นมนุษย์ และศาสนาเป็นส่วนประกอบของวัฒนธรรม ^๙

^๖ นิพนธ์ คันธเสวี, มนุษย์สัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘).

^๗ สถาบันวิจัยชาวเขา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ปกิณกะชาวเขา, (เชียงใหม่ : นันทน์กานต์ กราฟิเคิลการพิมพ์, ๒๕๓๙).

^๘ ยศ สันตสมบัติ, มนุษย์กับวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗).

^๙ อมรา พงศานิษฐ์, วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑).

๕) **ชมรมวิชาการ สถาบันวิจัยชาวเขา** ได้กล่าวถึงภูมิหลังประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่าต่างๆ แลวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม สังคมเศรษฐกิจ (ความประพฤติ) ของชนเผ่าต่างๆ^{๑๐}

๖) **นิภา ลาขโรจน์** กล่าวว่า สภาพทั่วไปของกะเหรี่ยงอยู่บนภูเขา ในเขตภาคเหนือ โดยเฉพาะเรื่องประเพณี พิธีกรรม คติความเชื่อทางสังคมของชาวกะเหรี่ยงที่นับถือผี ได้ให้ความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก หลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ก่อนทำพิธีการลูกหลานต้องพร้อมกันที่บ้าน พร้อมทั้งครอบครัว เพื่อประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผี ในหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยง^{๑๑}

๗) **ขวัญชีวัน บัวแดง** กล่าวว่า ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าความเจ็บไข้ได้ป่วยเกิดขึ้นเนื่องจากขวัญได้ออกไปจากร่างกาย หรือ ขวัญอ่อนแอเนื่องจากการกระทำของผี หรือ วิญญาณผีชั่วร้ายทำร้ายเอา และพวกเขาได้ล่องละเมิดต่อผี ความเจ็บป่วยอาจเกิดขึ้นได้ทุกคน วิธีการรักษาต้องให้ฮีโซ่ หรือ หมอผีทำการเลี้ยงผีโดยการเสี่ยงทายจากกระดูกไก่ เพื่อเสี่ยงทายหาสาเหตุของการเจ็บป่วย และต้องประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเพื่อขอขมาลาโทษต่อการล่วงละเมิดต่อผี^{๑๒}

๘) **เงาศิลป์ คงแก้ว** กล่าวว่า ความเชื่อและความสัมพันธ์ของกะเหรี่ยงนั้นให้ความเชื่อถือในผีบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก ลูกหลานจะต้องทำพิธีกรรมเช่นไหว้ทุกปี การสอนลูกหลานไม่ให้ละเลยประเพณีจึงเป็นสิ่งที่ ฮีโซ่ หรือ หมอผี ต้องตระหนักอยู่มาก และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามขนบธรรมเนียมประเพณี การปกครองภายใต้สังคมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่มีความหลากหลายและข้อห้ามที่เป็นกฎเกณฑ์ของชนเผ่า ขอนิยมและความประพฤติปฏิบัติตาม ประเพณี พิธีกรรมต่างๆของชนเผ่า^{๑๓}

๙) **วิรัช เตียงหงษากุล** ได้กล่าวไว้ว่า การรวบรวมของบุคคลในสังคม เพราะมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มไม่อยู่คนเดียวนอกจากไม่มีทางเลือกหรือจำเป็นเท่านั้น ความเป็นสัตว์สังคมการรวมตัวเป็นกลุ่มและการทำงานร่วมกันจะช่วยให้คนเจริญเติบโต ได้เร็วที่สุด เมื่อมนุษย์มีความรู้สึกเป็น

^{๑๐} ชมรมวิชาการ สถาบันวิจัยชาวเขา, **ชาวเขา : ความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (เชียงใหม่: นันทนกันต์กราฟฟิคการพิมพ์, ๒๕๔๑).

^{๑๑} นิภา ลาขโรจน์, **กะเหรี่ยงในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, ๒๕๕๑).

^{๑๒} ขวัญชีวัน บัวแดง, **ความสัมพันธ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง-คนเมือง**, (เชียงใหม่ : นันทนกันต์กราฟฟิค/การพิมพ์, ๒๕๔๑).

^{๑๓} เงาศิลป์ คงแก้ว, **ชีวิตบนเส้นด้ายของ ๑๓ เผ่าไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๓๗).

อันหนึ่งอันเดียวกัน รวมทั้งมองเห็นว่ามีบางสิ่งบางอย่างมีลักษณะรวมกันในระหว่างมนุษย์ด้วยกันจึงมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม^{๑๔}

๑๐) **กฤษฎา ศักดิ์ศรี** ได้อธิบายถึง การศึกษาความหมายและความสำคัญของมนุษย์สัมพันธ์ได้ว่า ธรรมชาติของมนุษย์และความต้องการของมนุษย์ เป็นการปรับปรุงตนเองเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่อชุมชนเป็นเทคนิคในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นอันเป็นรากฐานแห่งมนุษย์สัมพันธ์^{๑๕}

๑๑) **ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี** ได้วิเคราะห์ ถึงวิถีชีวิตทางสังคมของกลุ่มชนที่หลากหลาย ความเป็นอยู่ของชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงและบนพื้นที่ราบมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและพฤติกรรมที่แสดงออกมา เป็นไปในลักษณะเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยวิเคราะห์ถึงกระบวนการที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางชาติพันธุ์^{๑๖}

๑๒) **นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรณศิริ** ได้กล่าวถึง สังคมแห่งความสัมพันธ์ของมนุษย์เกิดจากความรู้สึกจากธรรมชาติของมนุษย์ที่ว่า คนเรามักจะทำความสัมพันธ์ด้วยความรู้สึกทางใจต่อคนที่ใกล้ชิดที่สุด นอกจากตัวของตัวเอง ซึ่งมนุษย์รักมากที่สุด แล้วก็มักจะแผ่ออกไปหาบุคคลรอบข้างมีพ่อแม่ พี่น้องและเครือญาติทุกฝ่าย^{๑๗}

๑๓) **นงเยาว์ ขาญณรงค์** โดยธรรมชาติมนุษย์จะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว จากครอบครัวกิจกรรมเป็นตระกูล กลุ่มเผ่า และพัฒนาการขึ้นเป็นสังคม เพราะในการดำรงชีวิตนั้นมนุษย์ต้องการเพื่อน การแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือ วัตถุและบริการสังคมทั้งหลายจะอยู่ร่วมกันได้หากมีกฎเกณฑ์ ระเบียบ จริยธรรม ศีลธรรม ระเบียบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ อันเป็นที่มาแห่งกฎหมายในการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นมีความต้องการหลักอยู่ ๓ ประการคือ

๑. ความต้องการทางกาย (Physical needs) ได้แก่ปัจจัย ๔ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยา รักษาโรค และที่อยู่อาศัย

๒. ความต้องการทางสังคม (Social needs) ได้แก่ การต้องการเพื่อน มีความอบอุ่นในหมู่คณะและความผูกพันกันเป็นกลุ่ม เผ่า ชาติพันธุ์ การแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือ

^{๑๔} วิรัช เตียหงษากุล, การพัฒนาชุมชนตามแนวความคิดปรัชญาตะวันตก, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙).

^{๑๕} กฤษฎา ศักดิ์ศรี, มนุษย์สัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บำรุงสาสน์, ๒๕๓๔).

^{๑๖} ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แปลงพริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๔๖).

^{๑๗} นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรณศิริ, มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐).

๓. ความต้องการทางใจ (Spiritual needs) ได้แก่ ความอบอุ่นทางอารมณ์ ความปลอดภัยที่พึงทางกาย สิ่งยึดเหนี่ยวทางใจ^{๑๘}

๑๔) พวงเพชร สุรไตรวิกุล ได้กล่าวว่า พื้นฐานการสำคัญต้องมีเรื่องคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และกิจกรรมทางสังคม การปลูกฝังระเบียบวินัยเป็นพื้นฐาน ผู้ใหญ่จึงควรทำเป็นแบบอย่างมีความสม่ำเสมอ ทั้งคุณธรรม จริยธรรมในรูปแบบการจกการศึกษา และการเผยแพร่ศาสนธรรมในทางพระพุทธศาสนา และการอบรมบุคคลให้เป็นผู้ปฏิบัติมีความรู้ คุณธรรม และประเพณีวัฒนธรรม ในการดำเนินชีวิตทางสังคมอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ตามวิถีทางการดำเนินชีวิต^{๑๙}

๑๕) อมร พงศานิษฐ์ กล่าวถึง กลไกทางวัฒนธรรมเน้นในเรื่องศาสนาและชาติพันธุ์ ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชน เสรีภาพของบุคคลในการนับถือศาสนา ดำรงชาติพันธุ์ของตน และรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในทัศนะมุมมองศาสนาเป็นส่วนประกอบของวัฒนธรรมและวัฒนธรรม คือปัจจัยกำหนดชาติพันธุ์^{๒๐}

๑.๖.๒ วิทยานิพนธ์

๑) วิเชียร อันประเสริฐ ได้กล่าวไว้ว่า พิธีกรรมด้วยชาติพันธุ์ เป็นเวทีสร้างและสืบสานจารีตประเพณี โดยมีรูปแบบที่แสดงออกในลักษณะของการเฉลิมฉลองนอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมระดับชุมชน ที่ต้องจัดขึ้นทุกปีและมีการกำหนดวันเอาไว้อย่างตายตัว โดยทั่วไปแบ่งเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการผลิตและการสืบทอดทางวัฒนธรรมและการสืบทอดทางวัฒนธรรมพิธีสืบทอดทางวัฒนธรรมได้แก่ พิธีกรรมปีใหม่ทุกหมู่บ้านจะจัดพิธีนี้ในช่วงเดียวกับเทศกาลตรุษจีน ของคนจีนดังกล่าว มีนัยของการต่อยอดความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นช่วงเวลาของการเฉลิมฉลองและความรื่นเริง คนจะสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ในประเพณีนี้^{๒๑}

^{๑๘} นงเยาว์ ชาญณรงค์ รัต., วัฒนธรรมและศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙), หน้า ๒๐๕.

^{๑๙} พวงเพชร สุรไตรวิกุล, มนุษย์กับสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

^{๒๐} อมร พงศานิษฐ์ , วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ลงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๒๕๔๑), หน้า ๘๘.

^{๒๑} วิเชียร อันประเสริฐ, “ความรู้และการรักษาพยาบาลวัฒนธรรมของการจัดการพื้นที่บ้านของลี้ขุมิตีทางทรัพยากรชีวภาพ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยา : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๖. หน้า ๔๔.

๒) พระตาล ญาณโร (สิงห์ทอง) ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภาระหรือหน้าที่ของพระสงฆ์จะต้องทำ แม้ความจริงแล้วการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องช่วยกันของพุทธบริษัททั้ง ๔ แต่ภาระหนักที่ต้องตกเป็นหน้าที่พระสงฆ์ ทั้งนี้พระสงฆ์มีเวลาศึกษาธรรมวินัยมากกว่าชาวบ้าน ประกอบกับการเผยแผ่ธรรม ได้ถูกมอบหมายจากพระพุทธองค์ ตั้งแต่เริ่มแรกของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประชาชนทั่วจึงมองว่า พระสงฆ์เป็นธรรมทายาทของพระพุทธเจ้า บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระไตรปิฎก ได้แก่การเป็นผู้ปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้บรรลุพ้นทุกข์และสั่งสอนคนทั่วไปให้พ้นทุกข์ตามหน้าที่การเทศน์สอนอันเป็นการเผยแผ่ของพระสงฆ์^{๒๒}

๓) พระปลัดสุชาติ สุวฑฒโก (ชีมื่อแปร) ได้กล่าวถึง ผลสัมฤทธิ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระบัณฑิตอาสาต่อกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง :กรณีศึกษาในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่” ว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้เข้าแสดงตนเป็นพุทธมามกะ คือยึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งตลอดชีวิตของแต่ละหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ในอาศรม ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือและไปร่วมอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นอาศรมยังเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาด้านจิตใจ และจุดศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมอีกด้วย นับว่าเป็นผลสัมฤทธิ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่สามารถสร้างแสงสว่างแห่งธรรมให้กับชุมชนบนพื้นที่สูง และเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้มั่นคง^{๒๓}

๔) อังคณา ช่างแก้ว กล่าวถึง พฤติกรรมและทัศนคติของชาวเขาที่เกี่ยวกับพิธีกรรมดั้งเดิม ที่มีการยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน ตลอดถึงพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริก ที่ทำให้ชาวเขาเกิดศรัทธาเลื่อมใส จึงแสดงตนเป็นพุทธมามกายึดเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งและทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา^{๒๔}

^{๒๒} พระตาล ญาณโร (สิงห์ทอง), “ทัศนคติของความคาดหวังของเยาวชนชาวเขาต่อบทบาทพระสงฆ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖). หน้า ๑๐๔.

^{๒๓} พระปลัดสุชาติ สุวฑฒโก, (ชีมื่อแปร), “ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กรณีศึกษาในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐.

^{๒๔} อังคณา ช่างแก้ว, “การศึกษาอิทธิพลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมและแนวความคิดของชาวเขาในจังหวัดภาคเหนือ ศึกษากรณีเฉพาะวัดศรีโสดา ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๘), หน้า ๓๐.

๕) **บัณฑิต บุญศรี** กล่าวว่า การนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปเผยแพร่แก่ชาวเขา โดยผ่านกระบวนการ เทคนิค และวิธีการประยุกต์ต่างๆ ซึ่งกระบวนการต่างๆเหล่านี้เป็นวิธีการทำให้ชาวเขามีจิตเป็นกุศล การทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาทางต่างๆภายในชุมชน สังคม เป็นไปด้วยดี รวมทั้งประยุกต์อิทธิบาท ๔ อันประกอบไปด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจ วิริยะ คือ ความเพียร จิตตะ คือ ความเอาใจฝักใฝ่ วิมังสา คือ ความพอใจ โดยให้ชาวบ้านนำหลักธรรมเหล่านี้เป็นหลักดำเนินชีวิตของชาวบ้านได้ทุกเผ่า

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Docymcntary Reserch) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

๑.๗.๑ วิธีการศึกษา เน้นการศึกษาจากเอกสาร และมีการสัมภาษณ์จากผู้รู้หรือปราชญ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ตลอดถึงการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมประเพณีปีใหม่ โดยมีเครื่องมืออุปกรณ์ในการจัดทำและการสัมภาษณ์การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมประเพณีปีใหม่

๑.๗.๒ การศึกษาปรากฏการณ์ภาคสนามซึ่งใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ก. สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations) โครงสร้างและการบันทึกภาคสนาม สังเกตการณ์ในพิธีกรรมประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

ข. การสัมภาษณ์ จากผู้รู้หรือปราชญ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยมีเครื่องมือคือการสัมภาษณ์ และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินวิถีชีวิตเกี่ยวกับประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

๑.๗.๓ ศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจ สังเคราะห์ข้อมูลและทำการวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่กับหลักพุทธจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา ในแง่ของหลักคำสอนและหลักปฏิบัติพร้อมเสนอแนะแนวคิดของผู้วิจัยโดยให้เป็นตามวัตถุประสงค์และตอบปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๗.๔ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย

๑.๘.๒ ทำให้ทราบถึงประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

๑.๘.๓ ทำให้ทราบหลักพุทธธรรมที่ปรากฏประเพณีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

สะกอ

๑.๘.๔ เพื่อนำหลักพุทธจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ

บทที่ ๒

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย

สังคมและกลุ่มชนที่แข็งแกร่งจะยืนยงได้ด้วยดีจึงต้องมีคนมากและมีบริวารมากการที่นับเอาคนเข้ามาเป็นพรรคพวกบริวารที่จะไว้วางใจกันได้ในทุกเรื่องจะฝากผีฝากไข้ได้ทุกเรื่องจึงต้องเลือกเอาคนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดที่สุดก่อนความสัมพันธ์อันเกิดจากความเป็นชาติพันธุ์เป็นความผูกพันทางสังคมสำคัญที่สุด^๑ โดยทั่วไปความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์เป็นรากฐานของการรวมกลุ่มทางสังคมทำให้กลุ่มต่างๆ เป็นมิตรต่อกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่เชื่อมโยงต่อกันกับความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ผู้วิจัยจึงมุ่งนำเสนอประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงระบบความเชื่อทางประเพณีวัฒนธรรมโครงสร้างทางสังคม ครอบครัวตลอดถึงประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ดังต่อไปนี้

๒.๑ ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

กลุ่มชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ด้านตะวันตกของภาคกลางในประเทศไทยมีอยู่จำนวนไม่น้อย จากจังหวัดตากไล่ลงมาถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์คาดว่าอาจมีประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ คนโดยเป็นกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีราว ๓๐,๐๐๐ คน ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยงโปบางหมู่บ้านเป็นกะเหรี่ยงสะกอบางหมู่บ้านอยู่ปะปนกันระหว่างกะเหรี่ยงโปและกะเหรี่ยงสะกอนอกจากนี้ยังมีตองสุ^๒ (กะเหรี่ยงอีกพวกหนึ่ง) อยู่เล็กน้อยไม่กี่คน

กะเหรี่ยงเหล่านี้อาศัยอยู่ตามภูเขาทางทิศตะวันตกของประเทศไทยมาเป็นเวลาหลายร้อยปีแล้วมีบทบาทในประวัติศาสตร์ชาติไทยหลายครั้งหลายคราวสามารถปรับตัวจนได้รับการยอมรับจากสถาบันพระมหากษัตริย์มาแต่โบราณมีส่วนสำคัญในการปกป้องรักษาผืนแผ่นดินเพราะเป็นทั้งด่านหน้ากองสอดแนมและกำลังพลในการต่อสู้กับพม่ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวกะเหรี่ยงกับคนไทยดำเนินมาเนิ่นนานด้วยสันติสุขและความกลมเกลียวยิ่งกว่าชาวไทยภูเขา (ชาวเขา) อันที่มีต่อคนไทยปัจจุบัน

^๑ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, **อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพลนพริ้งดิง จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๕.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่จัดได้ว่ามีหลายเผ่าพันธุ์หลายภาษามีการนับถือศาสนาที่ต่างกันแต่กะเหรี่ยงดั้งเดิมจะนับถือผีเชื่อเรื่องต้นไม้ป่าใหญ่ภายหลังหันมานับถือพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์ กะเหรี่ยงดั้งเดิมตั้งอยู่ที่ประเทศพม่าแต่หลังจากถูกรุกรานจากสงครามจึงมีกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ประเทศไทยกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย^๓ ประมาณ ๒๐๐ ปีเศษกะเหรี่ยงมี ๔ เผ่าใหญ่ คือ

๑. กะเหรี่ยงสะกอ (sgaw) ชาวไทยภาคเหนือเรียก ยางกะเลอ

๒. กะเหรี่ยงแดง (Bawe) กะเหรี่ยงพวกนี้เรียกตัวเองว่ากะยา (Ka Ya) คนไทยเรียกว่า ยางแดง

๓. กะเหรี่ยงตองสุ (Taungthu) คนไทยภาคเหนือเรียกว่า “ตองสุ”

๔. กะเหรี่ยงโปว์ (Pho or Pwo) กะเหรี่ยงมีภาษาของตนเองต่างหากไม่เหมือนภาษาของพวกที่อยู่ในตระกูลมอญ-เขมรเรียกถ้อยคำแบบพม่าตัวอักษรคล้ายมอญและพม่านักภาษาศาสตร์ได้สำรวจภาษาของพวกกะเหรี่ยง พบว่ามีถึง ๗ ภาษา คือ ๑.บาเว เชโก (Ghego) ๒.มอบวา (Mopwa) ๓.ปาโลวิ (Palaychi) ๔.โปว์ (Po Pwo) ๕.สะกอ (Sgaw) ๖.ตองสุ (Taungthu) ๗.เวเวล (Wewaw)

กะเหรี่ยงแต่ละเผ่ามีภาษาพูดเกี่ยวกับภาษาต่างๆพื้นฐานของภาษายังไม่เป็นที่ยุติบางแห่งว่ามาจากต้นตระกูลในจีน-ทิเบต คือพวกการานิคแต่บางแห่งบอกว่ามีใกล้เคียงกับแขนงของทิเบต-พม่า

กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งเดิมอาศัยอยู่แถบบริเวณต้นแม่น้ำสาละวินของพม่าต่อมาได้อพยพเข้าสู่ประเทศพม่าและไทยมีภาษาพูดเรียกว่าภาษากะเหรี่ยงจัดในตระกูลภาษาจีน-ทิเบตชาวกะเหรี่ยงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหลายอย่างนอกเหนือจากภาษาพูดแล้วยังมีการแต่งกาย ศิลปะการแสดงและประเพณีต่างๆ ปัจจุบัน มีชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าประมาณ ๗ ล้านคนและในไทยประมาณ ๔ แสนคน อนึ่งคำว่า “กะเหรี่ยง” นั้นบางท่านถือว่าเป็นคำไม่เหมาะสมเป็นการเรียกด้วยความดูถูกแต่ชาวกะเหรี่ยงในบางชุมชน ก็แนะนำตัวเองว่ากะเหรี่ยงมิได้เห็นเป็นคำไม่เหมาะสมหรือดูถูกทั้งนี้ความรู้สึกดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้เรียกด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ “กะเหรี่ยง” คนล้านนาและคนทางภาคตะวันตกมักเรียกกะเหรี่ยงว่า “ยาง” พม่าเรียกพวกนี้ว่า “กะยิ่น” ฝรั่งเศสเรียกว่า “กะเรน” (บางที่เขียนว่า กะเร็น) แต่พม่าออกเสียง ร เป็น ย แต่คำว่า กะเหรี่ยง กะเรน หรือกะยิ่น ก็เป็นคำที่พวกเขาไม่ชอบนัก สังเกตได้จากเมื่อครั้งพม่าได้รับเอกราชพวกเขาได้ตั้งชื่อรัฐของตนเองว่า

^๓ บัณฑิต บุญศรี, “พระธรรมจาริกกับการสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยของชาวเขา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า ๓๐.

“กะยา” แปลว่า “คน”^๔ อย่างไรก็ตามเรื่องของชื่อเรียก “กะเหรี่ยง” นี้ยังเป็นปัญหาไม่เป็นที่ยุติหลายคน ในปัจจุบันเข้าใจว่าชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ไม่ควรจะเรียกว่า “กะเหรี่ยง” อีกต่อไปเพราะมีความหมายไปเชิงดูถูกโดยสมควรให้เรียกว่า “ปกาเกอะญอ” แทนแต่หากศึกษากันไปแล้วกลับพบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงหลายกลุ่มที่เรียกตนเองว่า “กะเหรี่ยง” และกลุ่มชาติพันธุ์ที่เดิมนักมานุษยวิทยา เห็นว่าควรจัดอยู่ในกลุ่มของกะเหรี่ยงกลับไม่ได้เรียกตัวเองว่ากะเหรี่ยงแต่อย่างใดกลับเรียกเป็นชื่ออื่น กลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกเรียกว่ากะเหรี่ยงมีหลายกลุ่มแตกต่างกันไป กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ๆ มี สะกอ โป่ง ตองสู และ บะเว

๒.๑.๑ หมู่บ้านกะเหรี่ยงในภาคเหนือของไทย

ในประเทศไทยมีชาวกะเหรี่ยง ๑,๙๙๓ หมู่บ้าน ๖๙,๓๕๓ หลังคาเรือน ประชากรทั้งสิ้น ประมาณ ๓๕๒,๒๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๘๐ ของจำนวนประชากรชาวเขาในประเทศไทย^๕ อาศัยอยู่ใน ๑๕ จังหวัด ของภาคเหนือและภาคตะวันตก ได้แก่ กาญจนบุรี, กำแพงเพชร, เชียงราย, เชียงใหม่, ตาก, ประจวบคีรีขันธ์, เพชรบุรี, แพร่, น่าน, แม่ฮ่องสอน, ราชบุรี, ลำปาง, ลำพูน, สุโขทัย, สุพรรณบุรี และอุทัยธานี คำว่ากะเหรี่ยง กะเร็น สันนิษฐานว่ามาจากภาษามอญที่ใช้เรียก “ชาวปกาเกอะญอ” (ส่วนมากเป็นกะเหรี่ยงพุทธ) โดยออกเสียงว่า เกรียง หรือ เกรียน แปลว่า เรียบ ซึ่งตรงกับ ความหมายของคำว่า “ปกาเกอะญอ” ซึ่งแปลว่า คนที่มีชีวิตเรียบง่ายสมถะในภาษาไทยใช้คำว่า เกรียง เป็นชื่อเครื่องมือช่างปูนที่ใช้ในการฉาบผิวให้เรียบ และ เกรียน คือลักษณะของการตัดผมอย่างสั้น เรียบง่ายและอาจมีความเชื่อมโยงกับชื่อกลุ่มผู้นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานที่มีอยู่ใน ธิเบต เนปาล ที่เรียกว่า กะยูปา หรือ ปากะญ ซึ่งมักแต่งกายด้วยชุดสีขาวและมีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่ายสมถะ ซึ่งความเชื่อนี้อาจแพร่หลายเข้ามาในดินแดนสุวรรณภูมิเมื่อกว่าพันปีก่อนกะเหรี่ยงมีด้วยกันหลายกลุ่มย่อย และมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันทั้งยังมีประเพณีความเชื่อความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันด้วย

กะเหรี่ยงสะกอเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดมีภาษาเขียนเป็นของตนเองโดยมีมิชชันนารี เป็นผู้คิดค้นดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่าผสมภาษาโรมัน กลุ่มนี้หันมานับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่ กะเหรี่ยงโปนั้นเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเคร่งครัดในประเพณี พบมากที่ อำเภอมะละเรียง จังหวัด แม่ฮ่องสอน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่และแถบตะวันตกของประเทศไทยกะเหรี่ยง บะเวพบที่ อำเภอยะหริ่ง แม่ฮ่องสอน ส่วนปาโอ หรือ ตองสูก็มีอยู่บ้างแต่พบน้อยมากในประเทศไทยชนเผ่า^๖ “ปกาเกอะญอ” เป็นชนเผ่าที่บอกกล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมานับร้อยนับพันเรื่องเรียงร้อยเก็บไว้ในแนวของนิทานอาจจะไม่ใช่หลักฐานที่แน่ชัดแต่ก็พยายามที่จะเล่าสืบทอดให้ลูกหลานได้รู้ ถึงความ

^๔ กะเหรี่ยงในประวัติศาสตร์, ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา, ๒๕๒๑, หน้า ๒๕๘.

^๕ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, ชาวเขาในไทย, (พระนคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๐๖), หน้า ๖๔-๖๖.

^๖ พระธรรมจาริก : อัตลักษณ์ ๖ กลุ่มชาติพันธุ์ บนพื้นที่สูง, หน้า ๑๘.

เป็นมาของเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมของตัวเองเล่ากันตั้งแต่สมัยที่พระเจ้าสร้างโลกพระองค์ได้สร้างมนุษย์คู่แรกคืออดัมกับเอวาทั้งสองคนได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสวน (เอเดน) ที่พระองค์ได้สร้างไว้ทั้งสองได้ทำผิดกฎของสวรรค์จึงถูกเนรเทศลงมาใช้กรรมอยู่ในโลกจนกระทั่งมีลูกหลานสืบเชื้อสายมาจนถึงทุกวันนี้

๒.๑.๒ ตำนานการเกิดของกะเหรี่ยง

เล่าต่อกันมาว่า สมัยก่อนมีนางฟ้า^๗ มีสวรรค์ ครึ่งหนึ่งดินที่โลกอบอวลหอมฟุ้งนางฟ้าได้ไต่กลิ่นทนมไฉ่ไหลลงมาเกิดดินแดนที่โลกมนุษย์กินแล้วฤทธิ์เสื่อมบินกลับสวรรค์ไม่ได้ ต่อมาเกิดมิและให้กำเนิดเกิดลูก ๗ คนกะเหรี่ยงเป็นพี่ชายคนโต น้องๆมี แจ็ก ฝรั่ง มอญ ฯลฯกะเหรี่ยงเป็นคนซื่อขยัน ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ผิดกับฝรั่งผู้น้อง วันหนึ่งแม่ให้หนังสือ กะเหรี่ยงมัวแต่ตายหว่าไม่ได้ไปเอา น้องๆ หยิบไปเอามาให้ก็ให้วางไว้บนตอไม้ตนเองตายหว่าเพลินจนถึงเวลาเย็นก็กลับบ้าน แต่ลืมหยิบหนังสือมาด้วยแจ็กผู้น้องมาเห็นในวันหลังจึงเอาไปถูกสัตว์แทะตากแดดและฝนเสียหายไปมาก แต่ก็ทำให้จีนมีความรู้ กะเหรี่ยงยังง่อยู่เช่นเดิม

กะเหรี่ยงในพม่าและในไทยมีตำนานเล่าคล้ายๆกันกะเหรี่ยงเป็นผู้มีอายุมากที่สุดในปีน้อง ๗ คนวันหนึ่งเมื่อพ่อเจ้า (Father-God) ใกล้จะตายได้เรียกลูกทั้งหลายเข้าไปใกล้เตียงนอน เพื่อมอบคัมภีร์ให้พี่น้องทั้ง ๖ คนคนโตที่สุดคือกะเหรี่ยงไม่ได้มา เพราะมัวยุ่งกับงานคือถางหญ้าในไร่ เมื่อพี่น้อง ๖ คนมาถึงพ่อเจ้าก็ตายและมอบคัมภีร์ไว้โดยมอบให้ลูกคนเล็กเก็บรักษาและนำไปให้พี่ชายคนโต ลูกชายคนเล็กสุดเห็นว่าคัมภีร์มีค่ามากและสามารถรู้เหตุการณ์เบื้องหน้าได้ จึงอยากได้ไว้เป็นของตน จึงคัดลอกคัมภีร์อีก ๑ ชุด ทำด้วยหนังสือ ส่วนของพี่ชายคนโตที่เขาเก็บต้นฉบับไว้เป็นแผ่นทำด้วยทองคำ เขาบอกให้พี่ชายรับคัมภีร์ไปแต่พี่ชายมัวยุ่งกับการถางหญ้าเลยบอกให้น้องชายวางคัมภีร์โดยแขวนไว้บนกิ่งไม้ ดังพี่ชายสั่งและเขาก็กลับไปด้วยความดีใจ

ในตลอดฤดูฝนพี่ชายคนโตก็ลืมคัมภีร์คงทิ้งแขวนไว้บนต้นไม้จนกระทั่งสิ้นสุดฤดูฝนจึงจำได้ว่าเขาทิ้งให้คัมภีร์แขวนไว้บนต้นไม้จึงรีบไปดูคัมภีร์ที่ต้นไม้ แต่คัมภีร์แผ่นหนังสือตัวนั้นอักษรบนคัมภีร์ชำรุดหมดแล้วเพราะพวกนกได้ลากทิ้งลงสู่พื้นเบื้องล่างและถูกสุนัขกัดจนเลอะเขาโกรธแต่ไม่รู้ว่าทำอย่างไรจึงโค่นต้นไม้ขึ้นมาเผาเป็นถ่าน ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าพวกเขาได้รับพรสวรรค์ในการทำนาในอนาคต เขาจึงใช้การอ่านตามรอยข่วนในถ่าน พบว่า การทำนาเหตุการณ์ในอนาคตบางส่วนถูกต้อง ดังนั้นเขาจึงเชื่อมั่นว่าการอ่านของเขามีเหตุผลอย่างถูกต้อง ถ้าเขาใช้กระดูกไก่เพราะรอยเขียนของไก่คล้ายรอยข่วนในถ่าน และตัวอักษรที่เห็นในคัมภีร์ก่อนเผาก็คล้ายรอยเขียนของไก่ หลังจากนั้นเขาก็เริ่ม

^๗ สถาบันวิจัยชาวเขา, *หกเผ่าชาวดอย*, หน้า ๒๖๐.

^๘ กะเหรี่ยงในประวัติศาสตร์, *ชาวสารสินวิจัยชาวเขา*, ๒๕๒๑.

ฆ่าไก่ เพื่อเอากระดูกไก่มาทำนายอนาคต การปฏิบัติเช่นนี้ยังคงเป็นความเชื่อของชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจนถึงทุกวันนี้

มีเรื่องเล่าปรัมปราของกะเหรี่ยง แสดงสาเหตุที่กะเหรี่ยงไม่มีตัวหนังสือ เป็นเพราะเมื่อพ่อเจ้านำหนังสือมาให้มนุษยชาตินั้นกะเหรี่ยงซึ่งเป็นพี่ชายคนโตมัวแต่่วนทำงานในไร่ พระเจ้าจึงวางหนังสือไว้บนตอไม้ไก่ไปคั้ยเขียนหนังสือนั้นเสียหายหมดส่วนคนเฒ่าอื่นซึ่งเป็นน้องรองๆลงไปได้รับหนังสือทุกคนมากบ้างน้อยบ้าง แต่น้องผิขาว (ฝรั่ง) ซึ่งเป็นน้องคนสุดท้ายไม่ต้องทำงานนั้น ได้รับหนังสืออย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

มีนิทานตำนานมากมายที่กล่าวถึงกะเหรี่ยงพี่ชายคนโตว่า เป็นคน ขยัน ซื่อ และโง่ ผิดกับน้องคนสุดท้าย คือฝรั่งซึ่งฉลาดและเอาเปรียบกะเหรี่ยงอยู่ตลอด นอกจากนั้นยังมีตำนานแบ่งพี่น้อง ซึ่งเดิมอยู่เมืองทวายประเทศพม่า ออกเป็น ๓ พวก คือ กะเหรี่ยงเป็นพี่ใหญ่ กะหร่างเป็นน้องคนกลาง และตองสุเป็นน้องคนเล็ก พี่น้องทั้งสามนี้ได้สัญญาว่าจะรักใคร่เป็นพี่น้องกันตลอดไป ได้ของสิ่งใดมาก็จะแบ่งปันกัน ทั้งสามพี่น้องจึงอยู่ร่วมกันมาอย่างเป็นสุข อยู่มาวันหนึ่งกะเหรี่ยงกับกะหร่างได้เม่น ๑ ตัว จึงเอามาฆ่าและแบ่งเนื้อกันที่ลำห้วย โดยไม่ได้แบ่งให้ตองสุคนเล็กเพราะว่าเนื้อเม่นนั้นมีน้อย ต่อมาตองสุได้มาที่ลำห้วยพบชนเม่นที่ทิ้งไว้ก็รำพึงว่า “พี่เราทั้งสองคนได้เนื้ออะไรมาเหนือ ไม่แบ่งให้เราบ้างเลย วัวกระทิงตัวใหญ่ขนยังเล็กนิดเดียว แต่คนที่เห็นอยู่นี้ใหญ่กว่าชนกระทิงมาก ตัวก็คงใหญ่มาเช่นกัน” ตองสุคิดดังนั้นแล้วก็น้อยใจมาก ว่าพวกพี่ๆ ไม่รักไม่รักษาสัจจาจา อยู่ร่วมกันต่อไปคงไม่เป็นสุขแน่ จึงอพยพหนีพี่ทั้งสองไปโดยไม่บอกให้รู้ และไม่ให้เห็นร่องรอย ส่วนกะเหรี่ยงกับกะหร่างก็อยู่ร่วมกันเรื่อยมา แต่คนตองสุกับเล่านิทานว่า กะเหรี่ยงโป กะเหรี่ยงสะกอและตองสุทำสัญญากันว่า ใครไปล่าสัตว์ได้เนื้อมาแล้วจะต้องแบ่งกันให้คนที่ล่าไม่ได้ วันหนึ่งตองสุล่าได้เนื้อเม่นส่วนสะกอและโปไม่ได้อะไรตองสุจึงไม่ได้ยอมแบ่ง จึงถูกกะเหรี่ยงพวกอื่นว่าเป็นคนใจดำ และแยกกันอยู่ตั้งแต่นั้นมา

ที่ตั้งของชนเผ่ากะเหรี่ยงตั้งอยู่ที่ภูเขา"ทอทีปล่อก่อ"มีผู้เฒ่า"เทาะแมป่า"เป็นหัวหน้าหมู่บ้านสืบเชื้อสายมาจนลูกเต็มบ้านหลานเต็มเมืองเมื่อที่ทำกินไม่พอ "เทาะแมป่า"จึงพาลูกหลานอพยพย้ายถิ่นฐานระหว่างการเดินทางว่ากันว่า "เทาะแมป่า"เดินเร็วมากลูกหลานพากันหยุดพัก "เทาะแมป่า"ไม่สนใจลูกหลานพยายามที่จะเดินไปข้างหน้าเรื่อยๆจนมาหยุดตามที่ต่างๆแถบแถวลุ่มแม่น้ำสาละวินบ้างลุ่มแม่น้ำอิระวดีบ้างกระทั่งสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์^{๑๐} จนมาถึงทุกวันนี้มีกะเหรี่ยงอาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วไปในเขตพม่าตลอดจนในเขตภาคเหนือและตะวันออกของประเทศไทยเอกสาร

^๙ สถาบันวิจัยชาวเขา, **หกเผ่าชาวดอย**, (เชียงใหม่ : กราฟฟิคการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๔๒.

^{๑๐} กำพล ฟี้อพ, **สมาคมศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรมชาวไทยภูเขา**, (เชียงใหม่: ศูนย์ข่าวสารชาวเขา ๒๕๓๘), หน้า ๕๓.

บางชนิดระบุว่าคนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีนเมื่อถูกขับไล่หนีลงมาตั้งหลักในระหว่างกลางเขตพม่ากับมอญตอนหลังถูกพม่าบีบต้องอพยพอยู่บนภูเขาเอกสารบางชิ้นระบุว่าคนกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยล้วนมาจากพม่าทั้งสิ้นเพียงแต่ไม่มีเอกสารยืนยันว่าเข้ามาอยู่เมื่อใดแต่สันนิษฐานว่าเข้ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายบ้างก็ว่าในดินแดนล้านนาหรือก่อนโยนกด้วยซ้ำ นั่นหมายถึงการกำเนิดเมืองเชียงใหม่

๒.๑.๓ การย้ายถิ่นฐาน

จากคำบอกกล่าวของ "พื่อ มุล บุญเป็ง" คนเฒ่า คนแก่ ได้กล่าว^{๑๑} เล่าความเป็นมาของกะเหรี่ยงในประเทศไทยพื้นที่หลักที่กะเหรี่ยง (ปกากะญอ) อาศัยอยู่ครั้งแรกคือ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยยึดอาชีพเกษตรกรรมในการหาเลี้ยงชีพต่อมาในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่สองรัฐบาลไทยได้เปิดโอกาสให้บริษัทต่างชาติประมุขโครงการทำป่าสัมปทาน ณ.ตำบลแม่ยาว จังหวัดเชียงราย โดยบริษัทที่ชนะการประมูลจะได้กรรมสิทธิ์การทำธุรกิจขนส่งไม้จากตำบลแม่ยาวออกไปยังต่างประเทศซึ่งในขณะนั้นบริษัทจากประเทศฝรั่งเศส หรือที่ชาวกระเหรี่ยงเรียกกันว่าบริษัท"ห้างโบเบ้"ได้กรรมสิทธิ์ในการทำธุรกิจสัมปทานในครั้งนั้นไป"พื่อมุลบุญเป็ง"เล่าต่อว่าหลังจากที่"ห้างโบเบ้"เข้ามาทำธุรกิจในเมืองไทยปัญหาแรกที่เกิดขึ้นคือการสื่อสารและการทำสัมปทานไม้ในสมัยนั้นจำเป็นต้องมีความช่างในการลากไม้ซุงหลังจากเสร็จสัมปทานกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) ส่วนหนึ่งได้ตั้งหลักปักฐานอยู่บ้านน้ำลัด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยเห็นว่าเป็นที่เหมาะสมแก่การทำการเกษตรได้ใช้ชีวิตมาจนกระทั่งสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ช่วงทำสงครามกะเหรี่ยงได้ร่วมมือกับทหารไทย โดยใช้ช่างเป็นพาหนะในการลำเลียงสิ่งของ เสบียง อาหารให้กับทหารไทยในการรบครั้งนั้นหลังสงครามมีชนพื้นเมืองย้ายถิ่นฐานกลับมามากขึ้นทำให้ที่คับแคบแออัดขัดแย้งที่ทำมาหากินกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งจึงตัดสินใจออกเดินทางอีกครั้ง

๒.๑.๔ การแต่งกาย

เครื่องแต่งกายกะเหรี่ยงแยกออกเป็นการแต่งกายของผู้ชาย,การแต่งกายของผู้หญิงที่แต่งงานแล้วและการแต่งกายของผู้หญิงโสดการปักและลวดลายประดิษฐ์มีทั้งลวดลายในการถักทอมีความหมายของลวดลายที่ถักทอลงไปส่วนเครื่องประดับนั้นมีต่างหู เคาะกลอ โข่กลอ กิ๊ป ลูกปัด กำไลข้อมือเป็นต้นชาวกะเหรี่ยงในแต่ละกลุ่มจะมีเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะตัวในด้านสีสันทันรูปแบบลักษณะการแต่งกายจะเหมือนกันคือผู้ชายจะนิยมใส่ชุดเสื้อคอสีแดงใส่กางเกงทรงกระบอกส่วนผู้หญิงที่เป็นโสดจะใส่ชุดเสื้อทรงกระบอกผ้านี้อ่อนด้วยมีมิตั้งสีขาวและสีแดงส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะใส่ชุดเป็น๒ส่วนคือผ้าขึ้นสีแดงและใส่เสื้อคอสีดำบนเสื้อจะมีการประดับด้วย

^{๑๑} ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, **อันลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แปลงปรินต์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๓.

ลูกเดียวหรือปักด้วยด้ายหลากสีในลวดลายชนิดต่างๆ ซึ่งแต่ละชนิดจะเลียนแบบจากธรรมชาติซึ่งมีการเรียกชื่อเฉพาะโดยจะให้ความรู้สึกและอารมณ์ที่แตกต่างกันไป เนื่องด้วยในปัจจุบันผู้ชายกะเหรี่ยงสะกอนิยมแต่งกายเหมือนคนไทยในท้องถิ่นทั่วไปแต่ส่วนใหญ่ยังคงมีเสื้อสีแดงสำหรับไว้ใส่ในโอกาสสำคัญเสื้อแดงตัวนี้เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาวนั่นคือความอดทนแข็งแรงส่วนเด็กผู้ชายกะเหรี่ยงจะใส่เสื้อแดงตัวเดียวยาวถึงหัวเข่า^{๑๒}

เสื้อสีแดงของชายกะเหรี่ยงเป็นเสื้อทรงกระสอบคอเสื้อรูปตัววี ตรงชายคอเสื้อจะติดพู่ห้อยลงมา สมัยก่อนเสื้อแดงของชายโสดจะมีพู่ห้อยยาวลงมาเลยชายเสื้อ ส่วนเสื้อแดงของชายที่แต่งงานแล้วจะติดพู่ห้อยลงมาเสมอกับชายเสื้อ เพราะชายที่แต่งงานแล้วต้องทำงานมากขึ้น การที่ใส่เสื้อที่มีพู่ยาวจะทำให้รู้รัง ไม่สะดวกในการทำงานผู้ชายกะเหรี่ยงจะสวมกางเกงแบบคนไทยภาคเหนือหรือบางที่สวมใส่แบบโสร่งพม่าแต่ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะสวมกางเกงขายาวตามสมัยนิยมและอาจจะสวมเสื้อแดงทับเสื้อสีขาวข้างในอีกทีหนึ่ง (ชุดสูท) นอกจากนี้แล้ว เสื้อแดงของผู้ชายกะเหรี่ยงจะใช้ผ้าโพกศีรษะซึ่งมีลวดลายปักสีแดง และมีถุงย่ามซึ่งจะออกสีแดงเช่นเดียวกัน เนื่องจากกะเหรี่ยงสะกอนับถือบรรพบุรุษฝ่ายแม่ แม่จะเป็นเจ้าของบ้านและเป็นใหญ่ในบ้าน วันแต่งงานผู้หญิงที่เป็นเจ้าสาวจะต้องเตรียมเสื้อผ้า ผ้าโพกศีรษะ และถุงย่ามไว้ให้เจ้าบ่าว ย่ามนี้นี้จะต้องมีลายที่ปากถุง เพราะเชื่อกันว่าสามารถป้องกันผีไม่ให้ทำร้ายเจ้าบ่าวได้^{๑๓}

กะเหรี่ยงสะกอมีความเคร่งครัด ในการเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง มีข้อห้ามการไปไหนต่อไหนด้วยกันตามลำพังและการถูกเนื้อต้องตัวกัน การได้เสียกันก่อนแต่งงานถือว่าเป็นความผิดอย่างแรง ต้องมีการถูกลงโทษปรับสินไหมและต้องทำพิธีขอขมาหัวหน้าหมู่บ้าน รวมทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้านมีการฆ่าหมู ไก่ วัว ควาย เป็นต้น (แล้วแต่หัวหน้าแต่ละหมู่บ้านกำหนดโทษมากน้อยเพียงใด) เป็นการป้องกันหนุ่มสาวเล่นไม่ซื่อและเป็นการสอนหนุ่มสาวไปในตัวว่าทำไปต้อง มีการทำโทษเหมือนคูนี่ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าละอาย การมีขู้โทษถึงโดนไล่ออกจากหมู่บ้าน กะเหรี่ยงมีการอยู่อย่างผัวเดียวเมียเดียวตราบจนตายไม่ประพฤติดูถูกเมียใคร กะเหรี่ยงสะกอที่เป็นแม่หม้ายน้อยมากที่จะแต่งงานใหม่ ด้วยความเชื่อดังกล่าวข้างต้น จึงมีการแยกความแตกต่างของการแต่งกาย ระหว่างสาวโสดและหญิงที่แต่งงานแล้ว ผู้หญิงกะเหรี่ยงที่ยังไม่แต่งงานจะใส่ชุดทอด้วยมือทรงกระสอบสีขาว (หมายถึง สาวพรหมจรรย์) ยาวกรอมถึงเท้า (ณ.ปัจจุบันแปลกตาขึ้นมีทั้งสีเขียวและสีแดงวิวัฒนาการ) ในสมัยก่อนถ้าสวมใส่กระโปรงมีความยาวแค่เข่า สาวก็จะอายมากจนมีนิทานเล่าว่า ถ้ามีชายมาเห็นเข้าอ่อน สาวผู้นั้นก็จะฆ่าตัวตาย (เท่ากับว่าเสียความบริสุทธิ์แล้ว) ชุดขาวนี้จึงเรียกว่า”เซ้วา” ผู้หญิงจะใส่ตั้งแต่เด็กจนถึงวันแต่งงานถึงจะเปลี่ยน การใส่ชุดขาวเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ หญิงใดที่ตั้งครรภ์

^{๑๒} ถาวร พู่เฟื่อง, ชาวเขา ตำนานชนเผ่าต่างวัฒนธรรม, หน้า ๘๓.

^{๑๓} สัมภาษณ์นาง บัวผัด นุ่น, กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตือ, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

โดยที่ยังไม่ได้เข้าพิธีแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณี ก็ถือว่ามีความผิดอย่างร้ายแรง จนกระทั่งมีคำดำ ที่ถือว่าเป็นคำหยาบคายมากในบรรดากะเหรี่ยงสะกอด้วยกัน คืออุ้มท้องทั้งชุดขาว หรือเรียกว่า “เด้อ เซ้ว” สาวโสดมีผ้าโพกศีรษะเพื่อกันแดดในหน้าฤดูร้อน ให้ความอบอุ่นในหน้าฤดูหนาวและเพื่อ ป้องกันไม่ให้ผมสกปรกเร็วจนเกินไป ในวันแต่งงานหญิงสาวกะเหรี่ยงจะมีผู้ใหญ่ช่วยเปลี่ยนชุดขาว เป็นชุดสำหรับ หญิงที่แต่งงานแล้ว เจ้าสาวจะต้องมอบชุดขาวนั้นให้คนอื่นทั้งหมดเพราะไม่ต้องใช้แล้ว แต่จะให้น้องสาวซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกันไม่ได้เช่นกัน เพราะเชื่อว่าจะทำให้น้องไม่ได้แต่งงาน

ผู้หญิงกะเหรี่ยงสะกอที่แต่งงานแล้วจะสวมเสื้อประดับประดาด้วยลูกเดือยและฝ้ายสี การ ประดิษฐ์ลวดลายและการใช้สีสันท่างๆคิดค้นขึ้นมาแทนสิ่งที่เห็นอยู่รอบตัวเช่นนำเม็ดลูกเดือยมาเรียง กัน ๒ เม็ด หมายถึงรอยเท้าสุนัขหรือการปักไข่ด้วยด้ายสีแดงเป็นรัศมีหมายถึงพระอาทิตย์เป็นต้น เสื้อดังกล่าวเป็นรูปทรงกระสอบ ตัวสั้นเลยเอว คอเสื้อเป็นรูปตัววีแขนในตัวสั้นเลยไหล่มนิดหน่อย เสื้อนี้เรียกว่า “เซซุ” และจะสวมผ้าซิ่น ทั้งเสื้อและผ้าซิ่นเป็นเครื่องหมายแสดงว่ามีเจ้าของแล้วจะไม่มี ชายอื่นมาเกี่ยวข้องอีก สาวโสดจะใส่ชุดของหญิงที่แต่งงานแล้วไม่ได้ เพราะเชื่อกันว่าจะทำให้ไม่ได้ แต่งงานหรือมีลูกโดยยังไม่ได้แต่งงานหรืออาจทำให้เป็นบ้าไปเลยก็ได้ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วก็จะกลับไป สวมใส่ชุดขาวอีกไม่ได้ เพราะเป็นการดูถูกความบริสุทธิ์ของหญิงสาว เสื้อของหญิงที่แต่งงานแล้ว จะต้องมียาลูปัก เพราะถ้าไม่มีความเชื่อว่าจะทำให้ไม่มีลูก กะเหรี่ยงมีทั้งนับถือผี นับถือ พระพุทธศาสนา และนับถือศาสนาคริสต์^{๑๔}

เสื้อของหญิงที่แต่งงานแล้วจึงต้องมีการปักลูกเดือยเพราะเชื่อว่ากันผีได้และมักจะทอลาย ลงไปเลย ใช้วิธีปักด้วยมือดังเช่นนี้เสื้อของกะเหรี่ยงที่นับถือผีจะใส่ผ้าซิ่นที่มีลายที่ผ้าซิ่นของหญิงที่ แต่งงานแล้วลวดลายของผ้าซิ่นแสดงความขยันหมั่นเพียรของผู้ทำยิ่งลวดลายมีมากก็ยิ่งแสดงความ ขยันหมั่นเพียรมากขึ้นเท่านั้น การย้อมสีของผ้ากะเหรี่ยงนั้นจะใช้วัสดุธรรมชาติที่จะนำมาย้อมได้แก่ เปลือกไม้สัก ไม้แดง ไม้ประดู่ เป็นต้น ผู้ชายจะเป็นผู้หามาให้จากป่าหรือที่ห่างไกลจากที่อยู่อาศัยส่วน ต้นไม้ที่ใช้ย้อมสีเป็นต้นเล็กๆเช่นต้นคราม ต้นสดหรือเงาะป่า เป็นต้น การย้อมสีของลายที่จะต้องไป เอาต้นไม้นั้นชนิดหนึ่งในป่าซึ่งมีสีอย่างลายของก๊วเวลาไปเอาจะต้องไม่บอกใครเพราะจะทำให้ย้อมไม่ติด^{๑๕}

ผ้าซิ่นที่ทอเป็นลายก็ เชื่อกันว่าป้องกันอันตรายได้ ผู้ชายที่เป็นทหารหรือนักรบ เวลา ออกไปรบจะเอาเศษผ้าถุงของแม่มาติดไว้บนศีรษะ เพื่อป้องกันอันตราย นอกจากนี้ในสมัยก่อน อัตรา การตายของหญิงมีครรภ์และของทารกแรกเกิดค่อนข้างสูง จึงเชื่อว่าลายก็จะช่วยป้องกันไม่ให้ทารก ตายได้ นอกจากนี้ ขณะที่ผู้หญิงกะเหรี่ยงกำลังอยู่ไฟหลังคลอดลูกจะเอากระบุงใส่ฟืนที่เรียกว่า “เส่ กะ” มาวางไว้ใกล้กับประตูบ้านแล้วเอาเสื้อที่ติดลายลูกเดือยมาวางบนปากกระบุงเพื่อป้องกันไม่ให้ผี

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางยุรินทร์ นุแอ,กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางกัลยา บรรพตไพวัลย์, กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐.

มาทำร้ายเด็กเพราะเมื่อผีมาถึงจะต้องนับลูกเดี๋ยนับลายเสื้อและลายของกระbungจนมันงและตาลายไม่สามารถเข้าถึงตัวเด็กได้และเนื่องจากความหวาดกลัวการตายในระหว่างตั้งครรรภ์จึงเกิดคำดำที่หยาบคายรุนแรงมาก คำว่า“ซี้เทาเดื่อ”ซึ่งแปลว่า“ตายทั้งท้องกลม”^{๑๖}

เสื้อกะเหรี่ยง ส่วนใหญ่จะทอเองด้วยมือ การทอผ้านับเป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่ดั้งเดิมอย่างหนึ่งของกะเหรี่ยง ได้ทอผ้าใช้ในครอบครัวมาเป็นเวลานานแล้วรูปแบบการทอผ้ามีลักษณะคล้ายกับการทอผ้าของชาวเปรูในสมัยโบราณและเหมือนของชนเผ่าหนึ่งในแถบในประเทศกัวเตมาลาฟิลิปปินส์ ปัจจุบันการทอผ้าแบบนี้ของกะเหรี่ยงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปและมีแนวโน้มว่าจะสูญหายไป ในที่สุดการทอผ้าที่ปรากฏเป็นแบบ back strap ทั้งสิ้นซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ“ซึ่งด้ายกับไม้คาน ๒ อันในแนวนอนคานด้านหนึ่งผูกติดกับหลักส่วนคานอีกด้านหนึ่งผู้ทอจะใช้สายหนึ่งววลคล้องหัวท้ายติดกับตัวเอวของตนความตึงของด้ายย่นจึงไม่คงที่ผู้ทอสามารถบังคับให้ด้ายย่นตึงหรือหย่อนได้ตามความต้องการซึ่งทำให้เกิดผลคือเนื้อผ้ามีความเรียบและแน่นสม่ำเสมอผู้ทอจะโน้มตัวไปข้างหน้าเมื่อต้องการให้ด้ายย่นหย่อนและเอนตัวมาด้านหลังเมื่อต้องการให้ด้ายตึงเครื่องทอแบบกะเหรี่ยงนี้พบในประเทศจีน ญี่ปุ่น พม่า ธิเบต และหมู่เกาะมลายู ปัจจุบันคงมีใช้อยู่ในประเทศเปรู กัวเตมาลา และเม็กซิโก

ในปัจจุบันกะเหรี่ยงนิยมซื้อด้ายสำเร็จรูปมาทอเนื่องจากผลผลิตจากไร่ไม่เพียงพอและไม่สามารถหาแหล่งซื้อปุ๋ยฝ้ายได้ประกอบกับกรรมวิธีการผลิตเส้นด้ายนี้ต้องใช้เวลามากในเรื่องเกี่ยวกับการทอผ้านี้มีการแนะนำจากหน่วยงานราชการให้ใช้การทอผ้าแบบที่กระตุกเพื่อทำให้เกิดความรวดเร็วและได้ปริมาณมากขึ้นสามารถขายเป็นรายได้ให้แก่ครอบครัวแต่การทอผ้าแบบนี้ยังไม่พอแพร่หลายนัก

๒.๑.๕ การตกแต่ง

ลักษณะการตกแต่งเสื้อผ้าส่วนใหญ่เน้นประดับด้วยแถบริ้วผ้าสลักสีฝ้ายใหม่เย็บผ้าทำเป็นลวดลายสีสันต่างๆและกอปัดด้ายและสะเดี้อยเอามาเย็บติดตามบริเวณแถบทางข้างเสื้อส่วนผ้าเสื้อผู้ชายส่วนมากจะเป็นสีแดงและสีขาวไล่ลวดลายต่างตรงข้างเสื้อส่วนย้อมที่บรรจุสัมภาระในชีวิตประจำวันนั้นทำด้วยผ้าทอจากด้ายดิบทอจากด้ายดิบไม่ย้อมสีเส้นหนาออกมาแข็งแรงทนทานคล้ายผ้าใบแต่งด้วยทางสีแดงน้ำเงิน หรือดำเท่านั้นแต่ก็มีการทอย้อมประเภทสวยงามด้วยด้าย^{๑๗}บ้างซึ่งซื้อหามาจากตลาดใบย้อมกว่าย้อมที่ใช้งานและยกหลายหลายสีที่ปากย้อมสอดด้วยชายครุยด้วยย้อม

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางปวีณา มิกา, กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นางปานเลขา จะพอ, กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๑๕ กันยายน ๒๕๖๐.

โพรวยคล้ายเสื้อสตรีส่วนสะกอยกลางเขาคณิตหรือลายมาลาและสิ่งทาสาราสัตว์แต่ก่อนยามพวกนี้ใช้สีขาวหรือสีแดงเดี๋ยวนี้นักใช้พื้นดำและเมื่อทอขายก็อาจใช้สีอะไรก็ได้ที่ผู้ตลาดสะดุดตาคนอื่น^{๑๘}

๒.๑.๖ ลวดลาย

เครื่องแต่งกายของสตรีกะเหรี่ยงเป็นประจักษ์พยานอันเด่นชัดถึงการแข่งขันกันอย่างไม่น้อยหน้าใครเห็นได้ตั้งแต่ส่วนบ่าและปลายแขนของเสื้อซึ่งใช้แถบเล็กๆซ้อนทับสลับสีไล่กันไปถึงรอบคอและใส่ไปปลายเป็นปุยมากมายที่ห้อยสยายลงมาจากปลายผ้าเครื่องประดับมีทั้งเงินทองเหลืองทองแดง เป็นพวงแหวนสลับกันไปในยามออกงาน

แบบแผนการแต่งกายของสตรีกะเหรี่ยงเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากในช่วงหลายช่วงคนเดิมชาวกะเหรี่ยงทำเสื้อผ้าด้วยฝ้ายและใยกล้วยหาญชาวกะเหรี่ยงในเมืองไทยทุกวันนี้หันมาใช้ผ้าฝ้ายหรือผ้าใยสังเคราะห์ซึ่งมีขายทั่วไปในท้องตลาดตัวเสื้อทรงตรงหลวมยาวผ้าข้างทั้งสองชิ้นมาถึงเอวด้านหน้าคุมเข้า ด้านหลังห้อยลงกลมติดขอบเฉียงแบบจิ้นกลางคอลงไปถึงลงไปถึงใต้แขนทั้งสองของเสื้อมักต่างจากส่วนอื่นๆ ตัวเสื้อมักเป็นสีฟ้าอมเขียวชั้นนอกมักใช้ผ้าสีเขียวหรือฟ้าใส่ไปเลยส่วนบ่าของเสื้อมักเป็นลวดลายสีเช่นสีแดง สีขาวและสีชุดชิดต่างๆนั้นใช้ผ้าดำตัดเป็นวงกลมคว้างวงคอตรงกลางแล้วจึงใช้แถบผ้าสีสดหลากหลายเย็บเรียงซ้อนกันเข้าไปจากเส้นรอบวงนอกและแบบเดียวกันที่ต้นแขนพวกสาวใหญ่แถบผ้าสีที่ติดประดับนี้พอทำเนาแต่สำหรับสาวรุ่นไครยยังซ้อนสลับสีไว้ที่บ่าและต้นแขนและต้นแขนได้มากเป็นที่ฮือฮาว่าสาวทั้งหลาย สตรีสวมกางเกงขาก๊วยสีดำและใส่กระโปรงเสื้อหลวง(เขว้า) ทำขอบสีแดงขาวแถบปักและประดับด้วยสีเส้นต่างๆรอบเอวพันด้วยผ้าหนาด้วยผ้าดำขาว ผืนกว้างยาวถึงสี่เมตรเป็นประมาณและบางคนก็ใส่ลวดลายสีเส้นต่างๆเพื่อให้ดูสวยงาม^{๑๙}

สาวน้อยใช้ผ้าโพกศีรษะสีดำ สีขาวเวลาแต่งเต็มยศซึ่งทำด้วยแถบผ้าทับไว้กว้างราว ๓-๔ ซม. วดรอบศีรษะให้ได้ขนาดพอดี แล้วจึงใช้หัวเข่าตัวเองเป็นหุ่นพันแถบผ้านี้หลายรอบจนเป็นหมวกรูปทรงที่เห็น เย็บพันตรงให้แน่นหนาแล้วใช้เส้นไหมพรมหลากสีติดออกมาจากก้นผ้าด้านบนซ้ายของ

หมวกอ้อมใต้ชะโงกด้านขวาแล้วปิดขึ้นอย่างสวยงามมากทางด้านขวาไปห้อยเป็นหางม้าจากกลางกระหม่อมด้านหลังเส้นไหมที่อ้อมใต้หน้าหมวกนั้นประดับด้วยใยฝ้ายที่ย้อยลงมาหรือไหมพรมอย่างงดงามส่วนสาวใหญ่ใช้แถบผ้าดำพันศีรษะหลวมๆเรียบๆเท่านั้น

^{๑๘} สถาบันวิจัยชาวเขา, ปกิณกะชาวเขา, (เชียงใหม่ : นันทกานต์ กราฟฟิคการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๘๘.

^{๑๙} สถาบันวิจัยชาวเขา, ชาวเขา : ความเข้าใจชนเผ่าต่างวัฒนธรรม, หน้า ๖๕.

๒.๒ ประวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยงสะกอ

ในบรรดาชาวเขาที่อาศัยกระจัดกระจายอยู่ทางเหนือของประเทศไทยอยู่ในขณะนี้ กะเหรี่ยงนับว่าเป็นชาวเขาที่มีจำนวนมากที่สุด นักประวัติศาสตร์บางท่านสันนิษฐานว่าเดิมทีนั้น พวกนี้อาศัยอยู่ในดินแดนด้านตะวันออกของธิเบต แล้วเข้ามาตั้งอาณาจักรอยู่ในประเทศจีน เมื่อ ๗๓๓ ปีก่อนพุทธกาลหรือประมาณ ๓,๒๓๘ ปีล่วงมาแล้ว ชาวจีนเรียกว่าชนชาติโจว ภายหลังถูกกษัตริย์จิ้นรุกรานเมื่อ พ.ศ. ๒๐๗ จึงพากันแตกพ่ายหนีลงมาอยู่บริเวณลุ่มน้ำแยงซี ต่อมาเกิดปะทะกับชนชาติไทยจึงถอยร่นลงมาอยู่ตามลุ่มแม่น้ำโขง และแม่น้ำสาละวินในเขตพม่า กะเหรี่ยงเคลื่อนย้ายลงมาอยู่ตอนใต้ก่อนชนชาติไทยแต่ภายหลัง พวกตระกูลมอญ-เขมร ชนชาตินี้อาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกในเขตพม่ามากกว่าอยู่ในประเทศไทย และมีรัฐของตนเองต่างหากถึงสองรัฐ คือรัฐกะยา ซึ่งเป็นดินแดนของกะเหรี่ยงแดง กับรัฐต่อดูแล อันเป็นถิ่นที่อยู่ของกะเหรี่ยงขาว^{๒๐}

กะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในเขตไทยก่อนที่ชนชาติไทยจะเคลื่อนย้ายลงมาสู่แหลมสุวรรณภูมิแต่มีจำนวนเพียงเล็กน้อยและเข้ามาภายหลังพวกละว้าการอพยพครั้งสำคัญของกะเหรี่ยงเข้าสู่ประเทศไทยเกิดขึ้นในสมัยเมื่อพระเจ้าอลองพญา กษัตริย์พม่าทำสงครามกับพวกมอญพวกมอญพ่ายแพ้ถูกกองทัพพม่าติดตามฆ่าฟันอย่างหนักในขณะนั้นพวกกะเหรี่ยงมีความสัมพันธ์อันดีกับพวกมอญและให้ที่พักหลบภัยกับพวกมอญเมื่อพม่ายกกองทัพติดตามมาพวกกะเหรี่ยงหวั่นเกรงภัยที่จะเกิดขึ้นจึงพากันอพยพหลบหนีเข้าสู่เขตไทยการอพยพของชาวกะเหรี่ยงเข้าสู่ประเทศไทยนอกจากจะมีสาเหตุมาจากการหลบหนีภัยอันตรายมาแล้วยังมีสาเหตุมาจากการหาทางเศรษฐกิจอีกด้วยกล่าวคือเมื่อการทำมาหากินทางเขตพม่าฝืดเคืองพวกนี้ก็พากันอพยพเข้ามาหาทำเลที่ทำกินใหม่ในเมืองไทยซึ่งลักษณะการอพยพแบบนี้ไม่ใช่เกิดเฉพาะแต่กะเหรี่ยงเท่านั้น ยังรวมถึงชาวเขาเผ่าอื่นอีกด้วยที่พากันอพยพเข้าสู่ประเทศไทย เพราะปัญหาความลำบากในการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม

๒.๒.๑ ภาษา ประชากร

ภาษา กะเหรี่ยงและเผ่ามีภาษาพูดที่เกี่ยวกับภาษาต่างๆ พื้นฐานของภาษายังไม่เป็นที่ทราบแน่นอน บางแห่งบอกว่ามาจากต้นตระกูลจีน-ธิเบตคือพวกกาเร็นนิค(Karenic)แต่บางแห่งสันนิษฐานว่ามีความใกล้เคียงกับแขนงของธิเบต-พม่าซึ่งเข้าใจว่าสันนิษฐานอันหลังนี้ว่าจะถูกต้องมากกว่าภาษาของกะเหรี่ยงสะกอและกะเหรี่ยงโป มีความใกล้เคียงกัน แต่ไม่สามารถเข้าใจกันได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าภาษากะเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงโป ได้รับอิทธิพลจากภาษาในตระกูลมอญ-มอญ (Mon-Khmer) เฉพาะอย่างยิ่งภาษามอญ^{๒๑}

^{๒๐} สถาบันวิจัยชาวเขา, **หกเผ่าชาวดอย**, (เชียงใหม่ : นันทน์กานต์ กราฟฟิคการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๕๒.

^{๒๑} โรงพิมพ์แพร่วิทยา อินเทอร์เน็ตชั้นเนล หจก. ๑๖๓ ซอยเทศบาล ถนนราชปัทม์ กรุงเทพฯ พรชัย แพร่พานิช ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ๒๕๑๘.

ผู้ชายและชาวกะเหรี่ยงสะกอส่วนใหญ่พูดภาษาไทยเหนือได้ส่วนผู้หญิงกะเหรี่ยงมีจำนวนน้อยเท่านั้นที่สามารถพูดภาษาถิ่นอื่นนอกเหนือไปจากภาษาสะกอกะเหรี่ยงสะกอที่อาศัยอยู่ในบริเวณอำเภอแม่สะเรียงและอำเภออื่นๆในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถพูดภาษาไทยเหนือที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะในบริเวณนั้นมีชาวไทยใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากกะเหรี่ยงที่อพยพจากพม่ารุ่นหลังๆนี้ส่วนใหญ่พูดพม่าได้ดีและบางคนก็อ่านออกเขียนได้กะเหรี่ยงแต่ละเผ่ามีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเองโดยการดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่าผสมอักษรโรมัน

ประชากร

ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในประเทศพม่ามากที่สุดจากการสำรวจมะโนประชากร^{๒๒} พม่าเมื่อปี ๒๕๗๔ ซึ่งได้ถือว่าได้ตัวเลขชาวกะเหรี่ยงที่น่าเชื่อถือที่สุดปรากฏว่ามีชาวกะเหรี่ยงในพม่าประมาณ ๑,๓๔๐,๐๐๐ คนในจำนวนนี้ที่เป็นกะเหรี่ยงสะกอ ๕๐๐,๐๐๐ คนกะเหรี่ยงโป ๔๗๓,๐๐๐ คนกะเหรี่ยงปะโอ ๒๒๓,๐๐๐ คน และกะเหรี่ยงปะเว หรือคะยา จำนวน๓๒,๐๐๐ คน

สำหรับจำนวนกะเหรี่ยงในประเทศไทยนั้น เนื่องจากยังไม่มีการสำรวจสำมะโนประชากรกะเหรี่ยงโดยเฉพาะ ดังนั้นตัวเลขที่ได้จากแหล่งต่างๆ จึงไม่ตรงกัน เพื่อประโยชน์ในการประมาณจำนวนชาวกะเหรี่ยงให้ใกล้เคียงที่ชัดเจนที่สุด จะขอเอาตัวเลขที่มีผู้ประมาณไว้มาเปรียบเทียบกับดังนี้ จากสถิติของหน่วยควบคุมมาเลเรียของกรมอนามัยซึ่งคุมพื้นที่บนภูเขาได้เกือบสมบูรณ์โดยจัดทำสถิติตัวเลขเกี่ยวกับจำนวนครัวเรือนและขนาดของประชากรในแต่ละหมู่บ้านที่เข้าไปถึง ได้ให้ตัวเลขจำนวนชาวกะเหรี่ยงใน ๕ จังหวัด ซึ่งได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอนไว้ว่ามีจำนวน ๙๓,๙๒๔ คน ได้ประมาณไว้เมื่อปี ๒๕๐๔ ว่าชาวกะเหรี่ยงอยู่ในภาคเหนือของไทยประมาณ ๗๑,๕๐๐ คน^{๒๓}

จะเห็นว่าตัวเลขจำนวนชาวกะเหรี่ยงที่มีผู้ประมาณกันไว้นี้แตกต่างกันไปมากจากตัวเลขต่ำสุดคือ ๑๗,๕๐๐ คน จนถึง ๒๐๐,๐๐๐ คน อันเป็นตัวเลขสูงสุดเมื่อคำนึงถึงว่าการประมาณของ GordonYoung ได้ทำมากกว่า ๑๐ปี แล้วดังนั้นจำนวนตัวเลขชาวเขากะเหรี่ยงที่เขาประมาณไว้คือ ๗๑,๕๐๐ คน น่าจะเปลี่ยนแปลงไปมากเพราะการเพิ่มประชากรของชาวกะเหรี่ยงโดยธรรมชาติทางหนึ่งและการอพยพเข้ามาจากพม่าอีกทางหนึ่งแต่การประมาณว่าประชากรกะเหรี่ยงเพิ่มขึ้นเท่าได้นั้นก็ยากที่จะทำได้เพราะไม่มีการสำรวจสำมะโนประชากรกะเหรี่ยงดังได้กล่าวแต่ต้นแล้วส่วนการประมาณจำนวนชาวกะเหรี่ยงของก็ดูจะเกินความจริงไปมาก คือ มีจำนวนถึง ๒๐๐,๐๐๐ คน ตัวเลขที่ใกล้เคียงที่สุดในระยะนี้น่าจะอยู่ในระหว่าง ๑๐๐,๐๐๐ คน – ๑๕๐,๐๐๐ คน ตัวเลขล่าสุดจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติระหว่างปี ๒๕๒๘-๒๕๓๑ ในพื้นที่จังหวัดต่างๆในภาคเหนือและ

^{๒๒} กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, กะเหรี่ยง, (เอกสารโรเนียว) หน้า ๗.

^{๒๓} บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, ชาวเขาในไทย, หน้า ๒๘๖.

ภาคตะวันตกรวม ๑๕ จังหวัด มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงรวมทั้งสิ้น ๒,๐๘๒ หมู่บ้านจำนวน ๒๗๕,๓๕๔ คน

๒.๒.๒ การตั้งบ้านและครัวเรือน

ลักษณะการตั้งบ้านและครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงส่วนใหญ่ในเมืองไทยทั้งพวกโปและสะกอตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ตามชายเขาที่ต่ำกว่าเผ่าอื่นๆ และมีชื่อเสียงในการเกษตรกรรมแบบเผ่าแล้วเผาโดยไม่มีแบบแผนที่ทำกันมาดังนี้^{๒๔}

๑. ทำนาเพียงฤดูเดียว แล้วพักดินหกถึงสิบสองปี
๒. เผาถางดินแล้วเผาต้นไม้ใบหญ้าโดยกันมิให้ลูกลามไหม้ป่าโดยรอบอย่างพิถีพิถัน
๓. รักษาป่าบนดอยเหนือบริเวณที่เพราะปลูกอย่างดี ไม่ตัดต้นไม้หรือทำลายกล้าใหม่เลย
๔. ถอนวัชพืชและไม่ไถนาก่อนเพราะปลูก

ด้วยวิธีนี้กะเหรี่ยงจึงสามารถรักษาคุณภาพของดินให้อุดมอยู่ได้นานและเมื่อพักดินก็มักไม่มีปัญหาเรื่องหญ้าคาขึ้นในนานาเสียดาที่ปัจจุบันปัญหาเรื่องจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นและที่ดินทำกินน้อยลงทำให้กะเหรี่ยงหมดโอกาสเปลี่ยนบริเวณเพราะปลูกและพักดินนานๆจึงไม่ได้ดินที่อุดมเช่นแต่ก่อน

กะเหรี่ยงที่อยู่ตามหุบเขามักตั้งหมู่บ้านของพวกเขาเองเป็นเอกเทศ จะมีที่อยู่ปะปนกับชาวบ้านก็เช่นที่อำเภอสังขะบุรี แม่สะเรียง ฮอด เชียงใหม่ และน้ำลัด^{๒๕}

กะเหรี่ยงบนดอยกะเหรี่ยงพื้นที่ราบและกะเหรี่ยงในเมืองมีความเป็นอยู่แตกต่างกันไกล กะเหรี่ยงบนดอยชอบสันโดษไม่อยู่ปะปนกับใครมักหาที่ระดับสูงหกร้อยถึงหนึ่งพันเมตรจากระดับน้ำทะเลปลอดภัยและใกล้แหล่งน้ำ

กะเหรี่ยงที่อยู่พื้นที่ราบระหว่างเขาส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมตามแบบแผนของชาวนาไทย บ้านเรือนสร้างตามอย่างคนไทย ผู้ชายแต่งตัวแบบชาวยไทย แต่ผู้หญิงยังคงสวมเครื่องแต่งกายประจำเผ่า พูดภาษากะเหรี่ยงและทำพิธีศาสนาของเขาแต่ก็รับเอาภาษาและวัฒนธรรมไทยปะปนเข้าไปมากกว่าพรรคพวกชาวดอยของตนมาก

ส่วนกะเหรี่ยงเมืองนั้นมีอิทธิพลต่อความนึกคิดของคนเผ่ากะเหรี่ยงมากที่สุด เพราะมักสร้างฐานะเป็นปึกแผ่น มีการศึกษาดีจึงเป็นที่นับถือของเหล่ากะเหรี่ยงด้วยกัน หมู่บ้านกะเหรี่ยงบนดอยเติบโตขยายบริเวณออกไปทุกที่เริ่มจากหนึ่งไปสอง เพราะจำนวนพลเมืองในแต่ละหมู่บ้านเพิ่มเป็นสองเท่าทุกกระยะ ๒๔ ปี ขณะที่พลเมืองเพิ่มผู้คนก็ต้องออกไปหาที่ทำกินไกลออกไปจากหมู่บ้าน

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๘.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางบัวผัด นุญ, กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตือ, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

ทุกขณะจนเดินไปกลับไม่ไหวต้องย้ายบ้านช่องไปอยู่ไกลที่ทำกินจึงเกิดเป็นหมู่บ้านย่อยรอบลอบหมู่บ้านใหญ่ นอกจากพวกที่ทำนาค้าอยู่ในที่ลุ่มซึ่งจะตั้งระบบการปกครองของตนเองไม่ขึ้นกับใคร

หมู่บ้านใหญ่บางแห่งมีบ้านย่อยถึงเจ็ดแปดหมู่บ้านล้อมรอบแต่ละหมู่บ้านย่อยมีเพียงสองสามหลังคาเรือนหรือใหญ่โตถึงสามสิบหลังคาเรือนขยายขนาดจนใหญ่กว่าหมู่บ้านใหญ่ก็มีหมู่บ้านย่อยเหล่านี้จะต้องถือผีเดียวกับหมู่บ้านใหญ่และถ้าเติบโตใหญ่ขึ้นจะต้องมีพระเป็นของตนเองก็มักจะเลือกเพ็นบุตรชายหรือน้องชายของพระหมู่บ้านใหญ่มาประจำหมู่บ้านรักษาความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นความสนิทสนมกลมเกลียวนี้จะเห็นได้ชัดในพิธีศพซึ่งหนุ่มๆสาวๆในวัยหาคู่จะพร้อมใจกันมาร่วมชุมนุมพบปะร้องเพลงกันจากทุกหมู่บ้าน^{๒๖}

บางครั้งก็มีเหตุที่หมู่บ้านต้องย้าย เช่น ประจำหมู่บ้านเสียชีวิตแต่ก็ไม่ย้ายไปไกลจากเดิมนัก บางทีกระเทิบไปสองสามเมตรเอาเป็นพิธีเท่านั้น เมื่อไม่ต้องย้ายไปไกลก็ไม่ต้องสละทรัพย์สินสมบัติพัสดุนที่สะสมไว้ กะเหรี่ยงจึงสามารถทำเกษตรถาวร เช่น ทำสวนขนุน มะม่วงหรือผลไม้ตระกูลส้มสามารถทำสวนครัวใหญ่พอเอาไว้ขายทำไร่ยาสูบซึ่งผิดกันไกลกับสภาพกับชาวเขาเผ่าอื่นๆ การเข้าไปเป็นสมาชิกใหม่ของหมู่บ้านกะเหรี่ยงนั้นต้องได้รับอนุญาตจากพระและผู้เฒ่าผู้แก่ประจำหมู่บ้านเสียก่อนจึงทำพิธีเช่น ไหว้เจ้าที่ แต่ก่อนชาวกะเหรี่ยงจะขึ้นชมต้อนรับสมาชิกใหม่ของหมู่บ้านเพราะยังมีคนมากที่ยังหาผาค้าง แต่หลายปีล่วงมาแล้วที่ดินทำกินชักไม่พอทั้งพระและผู้เฒ่าจึงมักไม่ค่อยปลื้มกับการรับสมาชิกใหม่เหมือนเมื่อก่อน

ทุกบ้านจะมีชายเรือนคาซึ่งใช้เป็นที่นั่งทอดผ้า หุงอาหาร และทำงานละเอียดอื่น ยามราตรีเป็นที่นั่งกินข้าวและล้อมวงสังสนทนากันแขกที่มาข้างคั่นก็กางมุ้งหรือปูเสื่อนอนกันบริเวณนี้ระเบียบมักมีส่วนที่ยืนพื้นหลังคาออกไปใช้เป็นที่พักผ้า และพืชผลที่ต้องการทำแห้งเก็บไว้

บ้านกะเหรี่ยงแต่ละแห่งมีห้องเดียว สมาชิกของครอบครัวปูเสื่อนอนรอบเตาผิง ซึ่งอยู่กลางห้องอาจมีการกันบังตาเป็นสัดส่วนให้ลูกสาววัยกำลังโตอยู่ร่วมกันมุ้งหนึ่งของห้อง^{๒๗}

ยุงฉางเก็บข้าวเปลือกและพืชผลสร้างต่างหากจากตัวบ้านแต่จะต้องไม่อยู่หน้าหรือหลังบ้านหากอยู่เยื้องกันและหากบ้านอยู่บนไหล่เขา ยุงฉางก็ต้องอยู่ต่ำกว่าตัวบ้าน ถ้าสร้างผิดไปจากธรรมเนียมที่ว่ามันเชื่อว่าจะทำให้เกิดการเจ็บปวดขึ้นในครอบครัวได้ แต่ละบ้านไม่จำเป็นต้องมีครกตำข้าวของตนเองอาจใช้ร่วมกันหลายๆ ครอบครัวได้และเป็นที่ชุมนุมอีกแห่งหนึ่ง^{๒๘}

^{๒๖} ถาวร ฟูเฟื่อง, ชาวเขา ตำนานชาวเผ่าต่างวัฒนธรรม, (เชียงใหม่ : นันทนกันต์ กราฟฟิค/การพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๘๒.

^{๒๗} สถาบันวิจัยชาวเขา, หกเผ่าชาวดอย, (เชียงใหม่ : นันทนกันต์ กราฟฟิค/การพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๔๗.

^{๒๘} กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, กะเหรี่ยง, (เอกสารโรเนียว) หน้า ๗.

การสร้างบ้านเรือนมีธรรมเนียมอยู่ว่าญาติข้างมารดาจะอยู่ร่วมกลุ่มกัน ไม่ควรมีคนอื่น มาสร้างบ้านแทรกกลางให้ผีบ้านผีเรือนขัดใจ จะต้องไม่สร้างบ้านสามหลังในลักษณะสามเส้า หากฝ่าฝืนข้อห้ามนี้ก็จะเกิดเหตุเภทภัยอัปมงคลต่างๆ

บ้านกะเหรี่ยงที่นับถือพระพุทธศาสนาส่วนมากมีหิ้งพระหรือที่บูชาวัตถุต่างๆภายในบ้าน ส่วนในหมู่บ้านก็ไม่มีการสักการะสถานที่ใดๆนอกเหนือไปจากศาลเจ้าที่เจ้าธารกับสุสานซึ่งอยู่นอกหมู่บ้านเท่านั้นแต่ครัวเรือนก็พยายามรักษาเอกลีขีในที่ดินทรัพย์สินของตนไม่เบียดเบียนและไม่พึ่งพาผู้อื่นครอบครัวกะเหรี่ยงประกอบด้วยสามีภรรยาและบุตรธิดาซึ่งยังโสดเท่านั้นผัดกับเผ่าอื่นๆซึ่งครอบครัวมักมีสมาชิกสามชั่วคนสำหรับกะเหรี่ยงสตรีที่ไม่ได้เป็นญาติกับภรรยาเจ้าของบ้านจะเข้ามาอยู่ร่วมชายคาในครอบครัวนี้ได้ถือว่าผิดผีมีตัวอย่างหญิงหม้ายซึ่งอาศัยอยู่กับครอบครัวของลูกชายแม้จะสร้างบ้านอยู่ต่างหากเพียงไม่ร่วมกินอาหารกับลูกชายเท่านั้นเมื่อลูกสะใภ้เสียชีวิตในการคลอดบุตรในเวลาต่อมาชาวบ้านก็ลงความเห็นว่าเป็นเพราะ “แม่ผี” แม่ผัวนั่นเองเพราะความกลัวผิดผีนี้เองที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงไม่กล้ามีภรรยาน้อยหรือแม้แต่แต่งงานใหม่จนกว่าลูกจะโตออกเหย้าออกเรือนไปแล้วซึ่งลำบากมากสำหรับพ่อหม้ายลูกอ่อนที่จะต้องออกไร่และเลี้ยงดูลูกเล็กๆในเวลาเดียวกันกะเหรี่ยงถือธรรมเนียมเคร่งครัดเรื่องจะให้ใครนอนในบ้านหากครอบครัวมีทั้งลูกชายและลูกสาววัยรุ่นลูกชายก็ต้องย้ายสำมะโนครัวไปนอนชานบ้านเพื่อนที่ไม่ใช่พี่หรือน้องวัยเดียวกันผู้ที่ไม่ใช่สมาชิกของครอบครัวที่มาพักอยู่ด้วยจะต้องนอนนอกชานเสมอ^{๒๙}

๒.๓ การเลือกคู่และการสมรส

กะเหรี่ยงไม่นิยมการแต่งงานในหมู่ญาติแม้ว่ามีกฎหมายห้ามแต่ก็ถือกันว่าเป็นมงคลเมื่อญาติข้างแต่งงานกันถือว่าจะทำให้ประดาญาติอาวุโสกว่าที่ยังมีชีวิตอยู่ขวัญหนึ่งซึ่งจะยังผลให้เจ็บป่วยและตายในที่สุดทั้งกะเหรี่ยงมีกฎหมายแต่งงานดังนี้

- ลูกพี่ลูกน้องจะแต่งงานกันไม่ได้
- ชายจะแต่งงานกับหญิงที่มีศักดิ์เป็น “ลูกพี่ลูกน้อง” (ดอเปอดอเหว) ไม่ได้
- หญิงจะแต่งงานกับชายที่มีศักดิ์เป็น “ลูกพี่ลูกน้อง” (ดอเปอดอเหว) ไม่ได้
- ห้ามเด็ดขาดมิให้น้ำ ป่า อา ลุง แต่งงานกับหลาน

เมื่อจะมีการแต่งงานขึ้นครั้งใดก็ต้องตรวจตรามิให้ผิดข้อห้ามประเพณีเหล่านี้อย่างระมัดระวังงานแต่ง มงคลสมรสของกะเหรี่ยงกินเวลาสองถึงสามวันโดยฝ่ายเจ้าสาวเป็นเจ้าภาพริ่

^{๒๙} โรงพิมพ์แพร่วิทยา อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล หจก. ๑๖๓ ซอยเกศา ถนนราชพิธ กรุงเทพฯ พรชัย แพร่พานิช ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ๒๕๑๘.

ด้วยขบวนแห่เจ้าบ่าวสู่บ้านสาว แม้เจ้าสาวก็จะคอยรดน้ำล้างเท้าให้เจ้าบ่าวเพื่อขจัดอิทธิพลของผีเหล่าที่อาฆาตตามมา ส่วนเจ้าสาวก็จะตักน้ำใส่ขันมาล้างเจ้าบ่าวเป็นการอวยพรและต้อนรับ^{๓๐}

เข้านั่งในบ้านพร้อมฝ่ายเจ้าภาพและแขกที่มากันในขบวนเจ้าบ่าวแล้วก็มีพิธีกินไก่จานนี้ปรุงโดยน้ำเนื้อไก่ตัวผู้และตัวเมียผสมกันใส่เครื่องเทศเพียงเล็กน้อยไม่เผ็ดจัดเป็นคติเตือนให้ใช้ชีวิตคู่โดยไม่รู้ว่าความเผ็ดร้อนเข้าหากัน เจ้าสาวจะตักไก่คลุกข้าวป้อนให้เจ้าบ่าว เจ้าบาวก็ป้อนให้เจ้าสาวท่ามกลางเสียงเชียร์ของญาติพี่น้องแล้วกินเลี้ยงกัน บางครั้งก็มีพิธีรดน้ำเจ้าบ่าวจนเสื้อผ้าเก่าที่สวมมาเปียกโชก จึงผัดทิ้งและสวมชุดใหม่ที่เจ้าสาวทอเตรียมไว้ให้

เสร็จแล้วเจ้าบาวก็จะรินเหล้าให้เจ้าสาวเป็นการเปิดวงดื่มจนเมาได้ที่ทั่วกัน ตอนนี้อเจ้าสาวยังสวมชุดขาวยาวอยู่ก็ได้เวลาต้องเปลี่ยนเป็นเสื้อและซิ่นที่ทอเตรียมไว้แล้ว เป็นอันว่าชีวิตที่เธอจะไม่ได้กลับไปสวมเสื้อกระสอบของสาวบริสุทธิ์อีก

หลังพิธีนี้บ่าวสาวก็ต้องทำพิธีไหว้บรรพบุรุษอีก ๓ วัน วันแรกไหว้พ่อแม่เจ้าสาว วันต่อมาไหว้พ่อแม่เจ้าบ่าว คำวันแรกกินไก่ วันที่สองกินหมู และวันที่สามกินปลา ส่งท้ายด้วยน่อง ๆ ของทั้งคู่ซึ่งเป็นตัวแทนของอนุชนอีกรุ่นที่จะตามมา

ตามประเพณีคู่สมรสจะต้องอยู่ในหมู่บ้านฝ่ายหญิงอย่างน้อยสองปี ซึ่งบางครั้งเป็นปัญหามากเรื่องที่ทำกิน ปัจจุบันจึงตั้งหลักแหล่งกันในหมู่บ้านที่จะพึงมีที่ทำกินไม่เจาะจงฝ่ายใดอีกต่อไป

การหย่าร้าง กะเหรี่ยงถือว่าวิวาทเป็นพันธะชั่วชีวิตจึงไม่นิยมการหย่าร้าง เท่าที่พบในหมู่บ้าน กะเหรี่ยงบนดอยทางภาคเหนือของไทยอัตราการหย่าร้างมีเพียงร้อยละห้าถึงหกเท่านั้นและส่วนใหญ่เป็นเพราะ สามีติดผีนทออดทิ้งภรรยาไปหา

งานทำในที่ราบ สำหรับกะเหรี่ยงในที่ราบและในเมืองอัตราการหย่า เพิ่มขึ้นสองเท่าแต่ก็ยังน้อยกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ในเมืองไทย

เมื่อมีการหย่า ฝ่ายดีจากจะต้องจ่ายค่าเสียหายให้อีกฝ่ายหนึ่ง บ้านและลูกตกเป็นของภรรยาทรัพย์สินอื่น ๆ แบ่งครึ่งกัน

การนอกใจคู่สมรสถือเป็นความผิดร้ายแรงในสังคมกะเหรี่ยงและเกิดขึ้นน้อยมากถือกันว่าการนอกใจจะทำให้เจ้าที่เจ้าทางพิโรธและบันดาลเภทภัยต่างๆให้ทั้งหมู่บ้านพืชผลจะเสียหายเกิดโรคระบาดสัตว์ป่าออกอาละวาดฆ่าคนเมื่อเจ็บได้คู่สาวจะต้องล้มสัตว์ใหญ่ขอขมาผีจะต้องแจกเก็บไปทั่วหมู่บ้านและขับคู่สาวออกจากหมู่บ้าน^{๓๑}

^{๓๐} บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, *ชาวเขาในไทย*, หน้า ๒๘๕-๒๘๖.

^{๓๑} ชมรมบริการวิชาการ สถาบันวิจัยชาวเขา, *ชาวเขา : ความเข้าใจชนเผ่าต่างวัฒนธรรม*, หน้า ๗๖.

๓.๓.๑ ข้อห้ามที่สำคัญ

สังคมชาวกะเหรี่ยงมีข้อห้ามหรือข้อถือสาอยู่มากพอสมควร แต่ข้อห้ามที่สำคัญๆ นั้นมีอยู่ไม่มากแต่อย่างใดเลย ซึ่งได้แก่

๑. เรื่องชู้สาว

ก. ผู้ชายห้ามถูกต้องเนื้อต้องตัวหญิงสาวโดยเจตนา ยกเว้นกรณีหญิงสาวมีใจผูกสมักรักใคร่ด้วย อย่างไรก็ตามห้ามจับมือถือแขนหญิงสาวต่อหน้าคนอื่น ถือว่าเป็นการกระทำผิดจารีตประเพณีซึ่งตรงกับศีลข้อที่ สาม คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม

ข. การรักบอกพลอยรักหรือร่วมหลับนอนกับคนอื่นที่มีใช้สามีภรรยาของตนถือว่าเป็นการกระทำประพฤติดิฉันที่ประเพณีอย่างร้ายแรงเหมือนกัน

ค. ห้ามพูดจาเกี้ยวพาราสีหญิงสาวต่อหน้าบิดามารดาและญาติพี่น้องของฝ่ายหญิง โดยเฉพาะญาติที่เป็นชายซึ่งมีศักดิ์อาวุโสกว่าฝ่ายหญิง

ง. สังคมกะเหรี่ยงนั้น ตามประเพณีถือว่าหญิงชายนั้นต้องผัวเดียว-เมียเดียว

๒. การเยี่ยมบ้าน

ก. ห้ามขึ้นบ้านหลังที่มีการปัก”เฉลว”บอกว่ากำลังอยู่ในระหว่างทำพิธี ซึ่งหากมีมารยาทดีพอแล้วก่อนจะขึ้นบ้านใครก็ส่งเสียงบอกเล่าให้รู้เสียก่อนเจ้าของบ้านก็จะบอกได้ว่ายังขึ้นบ้านไม่ได้ เพราะอยู่ในระหว่างทำพิธี^{๓๒}

๓. การนอนพักค้างคืน

เจ้าของบ้านจะจัดที่นอนให้ถ้ามีหลายคนและมีทั้งชายและหญิงจำเป็นต้องนอนแยกกันระหว่างชายกับหญิง ผู้ชายนอนแห่งหนึ่ง ผู้หญิงนอนอีกแห่งหนึ่งในบ้านเดียวกัน เหตุผลตามความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงผู้ที่นอนต่างสกุลกับตน แม้ว่าจะเป็นสามีภรรยากันจะนอนใกล้ชิดติดกันในบ้านของตนไม่ได้ ผิดไม่ชอบผีโกรธ

๔. สถานที่สำคัญ

ในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงที่นับถือพระพุทธศาสนาหลายแห่งจะมี”ศาลเจ้าที่”อยู่ที่ท้ายบ้านการไปจับต้องหรือนั่งเล่นถือเป็นการผิด”ศาล”ดังกล่าวนี้อาจมีลักษณะเป็นเหมือนบ้านจำลองขนาดเล็ก

๒.๔ ข้อปฏิบัติในชุมชน

ห้ามกระทำผิดชู้สาว หรือกระทำผิดการใด ๆ ที่มีเจตนาในการชู้สาว ถือว่าผิดจารีตประเพณี

^{๓๒} ถาวร พู่เฟื่อง, ชาวเขา ตำนานชนเผ่าต่างวัฒนธรรม, (เชียงใหม่: นันทนกันต์ กราฟฟิค/การพิมพ์ ๒๕๕๐), หน้า ๘๑.

มารยาทในสังคม

ก. การพูดจาเจ้าหน้าที่ควรใช้วาจาสุภาพกับชาวกะเหรี่ยงที่เราสนทนาด้วย หากเราไม่เคยเข้าไปในหมู่บ้านไม่รู้จักใคร ควรแนะนำตัวเองให้กับชาวกะเหรี่ยงตามความเป็นจริงว่าชื่ออะไรอยู่ที่ไหนทำงานเกี่ยวกับอะไรและเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อวัตถุประสงค์อะไรบ้าง ทั้งนี้ชาวบ้านจะได้เข้าใจและไม่สงสัยว่า จะเป็นสายสืบ หากมีชายหญิงอยู่เป็นกลุ่มหรือสายลับ^{๓๓}

การพูดจากับชาวบ้าน หากมีชายหญิงอยู่เป็นกลุ่มตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ห้ามพูดเกี่ยวกับการคลอคลุก การใช้ถุงยางอนามัย การมีเพศสัมพันธ์ รวมทั้งการพูดจาที่ใช้คำซึ่งมีความหมายถึงสัญลักษณ์ของเพศชายและเพศหญิงเช่น

ลักษณะแทนเพศชาย คือ คำว่า หนู กะเหรี่ยง เรียกว่า เถ่

ลักษณะแทนเพศหญิง คือ คำว่า กบ กะเหรี่ยง เรียกว่า หลี

ข. การทักทายและพบกันกันกับผู้ที่เรารู้จักหรือไม่ก็ตามสามารถจะทักทายกันได้ตามปกติ โดยมากเมื่อพบกันจะทักทายกันว่าทำอะไร? (มาจากไหน)หรือกินข้าวรึยัง? (ออเมเลีย) ถ้ามีความสนิทสนมกันดีและชาวบ้านมีความเคารพหรือเป็นผู้มีพระคุณมีอายุในวัยอาวุโสกว่าตนเคยติดต่อพบปะกันเจ้าหน้าที่อยู่เสมอ การทักทายจะเป็นไปเช่นเดียวกับคนไทยคือยกมือไหว้ แล้วกล่าวคำสวัสดิตามประเพณีไทย

ค. การต้อนรับแขก หากเดินทางไปถึงบ้านกะเหรี่ยงบ้านใดบ้านหนึ่ง เจ้าของบ้านจะตมน้ำชาชงน้ำชาให้ดื่ม หรือถ้ามีสุรา จะนำมาให้แขกดื่มเช่นกัน มีแขกมาพักในบ้านเป็นประเพณีของชาวกะเหรี่ยงอย่างหนึ่ง ที่จะต้องบริการให้แขกได้รับประทานอาหารและจัดที่นอนให้ตามสมควร อดภาพ หากเจ้าของบ้านจะไปทำงานหรือเดินทางไปทีอื่นเขาจะบอกให้แขกทราบและจะบอกให้สมาชิกภายในครอบครัวของเขาได้ดูแลแขกขณะที่เขาไม่อยู่บ้าน^{๓๔}

ง. การรับประทานอาหาร โดยปกติชาวกะเหรี่ยงรับประทานอาหารวันละ ๓ มื้อ นิยมรับประทานอาหารข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียว อาหารที่ปรุงนิยมผงชูรส น้ำมันพืช น้ำปลาและซอสชนิดต่างๆ พอใช้กันบ้างบางเป็นครอบครัว

โต๊ะวางอาหารนิยมใช้ขันโตก (โต๊ะขนาดเล็กสูงจากพื้นประมาณ ๑ ฟุต) มีเก้าอี้เล็กนั่งรอบ (มีบางครอบครัว) เจ้าของบ้านจะเชิญแขกให้รับประทานอาหารพร้อมกันเขาแต่โดยมารยาทแล้ว ผู้หญิงและเด็กจะไม่นั่งรับประทานอาหารด้วย อาจแบ่งอาหารไว้ส่วนหนึ่งสำหรับรับประทานกันในห้องครัว

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายคะเนาะ มิกา, อดีตผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายนิ ชัยนา, ประชาชนชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๐.

การรับประทานในพิธีต่างๆเช่น พิธีวันขึ้นปีใหม่ พิธีแต่งงาน พิธีการเกิด พิธีการตาย มักจะมีลักษณะที่เห็นชัดขึ้นกลุ่มผู้ชายและกลุ่มผู้หญิงแยกวงกัน แต่รับประทานพร้อมกันเจ้าภาพหรือเจ้าของบ้านจะฆ่าหมูหรือไก่เลี้ยงแขก

จ. การลากลับเมื่อแขกเข้าไปพักข้างคั้นหรือพบปะพูดคุยกับเจ้าของบ้านเป็นเวลาพอสมควรแล้ว การเดินทางกลับหรือเดินทางต่อไปในที่อื่น จะต้องบอกให้เจ้าของบ้านทราบเขาจะบอกว่า“เกแบะแบบ แปลว่า ค่อย ๆ กลับ เราควรจะพูดตอบว่าก่อนออกเดินทางไปว่า “ต้าบลิ” ซึ่งแปลว่า ขอบคุณ^{๓๕}

๒.๕ โครงสร้างทางครอบครัวและการสืบสกุล

ครอบครัวของกะเหรี่ยงโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นส่วนใหญ่ คือ ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก เมื่อลูกชายแต่งงานจะไปอาศัยอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายภรรยา ช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วจึงแยกครอบครัวปลูกสร้างบ้านเองอยู่ในละแวกนั้น การแต่งงานจะเป็นไปในช่วงระหว่างเผ่าพันธุ์เดียวกัน พูดภาษาเดียวกัน และอยู่ร่วมชีวิตกันในระบบผัวเดียวเมียเดียว

ชาวกะเหรี่ยงนิยมหรือต้องการมีบุตรชายมากกว่าบุตรสาว โดยให้เหตุผลว่าบุตรชายเมื่อเติบโตขึ้นสามารถเลี้ยงดูบิดามารดาได้ แต่บุตรสาวเมื่อเติบโตขึ้นและแต่งงานก็จะย้ายไปอยู่กับฝ่ายชาย อีกทั้งการมีบุตรเป็นผู้ชายยังสามารถสืบทอดวงศ์ตระกูลของบรรพบุรุษของบิดาให้ยาวนานยิ่งขึ้น ส่วนผู้หญิงจะไปใช้นามสกุลของฝ่ายชายที่ตนเองไปแต่งงาน

๒.๕.๑ ระบบเครือญาติ

ครอบครัวของชาวกะเหรี่ยง มีความสัมพันธ์นับถือกันเป็นญาติพี่น้อง ซึ่งมีทั้งลักษณะเป็นพี่น้องพ่อแม่เดียวกัน อยู่ในสกุลเดียวกัน นับถือผีเดียวกัน เป็นลุง ป้า น้า อาหรือเป็นลูกเขยลูกสะใภ้ ในหมู่บ้านแต่ละแห่งอาจมีหลายสกุล แต่ละสายสกุลยังแบ่งเป็นสายสกุลย่อย (Sub-clen) ซึ่งระบบสายสกุลนี้เอง ทำให้มีข้อห้ามมิให้แต่งงานกับสายสกุลเดียวกัน ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากกว่าในกลุ่มเครือญาติเดียวกัน ในกรณีอพยพโยกย้ายหมู่บ้านมักเป็นเครือญาติเดียวกัน กิจกรรมใดที่เป็นของคนในกลุ่มสกุลเดียวกัน จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี^{๓๖}

กะเหรี่ยงมีสกุลประมาณ ๓๐ สกุลส่วนใหญ่เป็นสกุลที่สืบเชื้อสายมาจากจีน-ธิเบต ที่สืบเชื้อสายจากกะเหรี่ยงแท้ๆ มีเพียง ๔ สกุลเท่านั้น นอกจากนี้ มีสกุลเพิ่มจากเดิม โดยหญิงหรือชายได้

^{๓๕} ถาวร พู่เฟื่อง , ชาวเขา ตำนานชนเผ่าต่างวัฒนธรรม, หน้า ๘๓-๘๔.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายช่อเล่ นุแธ,ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๐.

แต่งงานกับคนไทยใหญ่ หรือชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ยังคงอาศัยอยู่ในหมู่บ้านกะเหรี่ยง ทำให้มีสกุลเพิ่มมากขึ้น

๒.๕.๒ ระบบสังคม

ครอบครัวโดยทั่วไปแล้วลักษณะของครัวเรือนชาวกะเหรี่ยงมักจะเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว (nucleus family) เสียเป็นส่วนใหญ่ครัวเรือนประเภทครอบครัวเดี่ยวเป็นหน่วยสำคัญที่สุดในสังคมกะเหรี่ยงแต่ครัวเรือนมีไร่ของตนเองครอบครัวเป็นผู้จำกัดแรงงานส่วนใหญ่ทางด้านการเกษตรของตนเอง ยกเว้นในบางคราวเช่นในยามเจ็บป่วยหรือมีการตายติดๆกันที่ครัวเรือนหลายครัวเรือนร่วมแรงงานและช่วยกันทำไร่แต่ละครัวเรือนมีผู้ยังเข้าของตนเองใช้สอยผลิตผลจากไร่ของตนเองตามลำพังและมักทำพิธีเกี่ยวกับการเกษตรของตนเอง

ปกติคู่สมรสหนุ่มสาวจะตั้งครัวเรือนของตนเองภายหลังที่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายหญิงการอาศัยอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายชายเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยปรากฏบ้านที่คู่สมรสสร้างขึ้นหลังแรกก่อนหลังเล็กชาวกะเหรี่ยงกล่าวว่า เขาจะต้องสร้างบ้านเช่นนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับการที่เพิ่งแต่งงานภายหลังมีบุตรคนหนึ่งหรือสองคนแล้วจึงถือว่าสมควรที่ผัวเมียคู่นั้นจะสร้างบ้านให้ใหญ่ได้ชาวกะเหรี่ยงถือว่าบ้านเป็นสถานที่ทางวิญญาณของภรรยา การทำพิธี^{๓๗} “เตอะมิงเซีย” จะมีขึ้นภายหลังที่ภรรยาและสามีเข้าไปอยู่ในบ้านหลังใหม่เรียบร้อยแล้วไม่นานนักความมุ่งหมายของพิธีนี้ก็เพื่อแจ้งแก่ผีสายมารดาให้ทราบถึงการแต่งงาน หลังจากนั้นภรรยาก็มีอำนาจในการตกลงใจอนุญาตหรือห้ามมิให้ใครอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้น

๒.๕.๓ การปกครอง

โดยทั่วไปแล้วครอบครัวกะเหรี่ยงมีรูปแบบเป็นครอบครัวเดี่ยวประกอบด้วยพ่อแม่และลูกแต่ก็ยังปรากฏรูปแบบครอบครัวขยายอยู่ด้วยเพราะในบางครอบครัวอาจมีพ่อแม่ของฝ่ายหญิงอาศัยอยู่ด้วยนอกจากนี้การที่สังคมกะเหรี่ยงนับถือญาติฝ่ายแม่เมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายชายต้องไปอยู่บ้านฝ่ายหญิงนับถือคณาญาติทางฝ่ายหญิงในครอบครัวจึงมีครอบครัวของลูกสาวและลูกเขยอยู่อีกครอบครัวหนึ่งจนกระทั่งผ่านไปหรือหากน้องสาวแต่งงานครอบครัวพี่สาวจึงจะแยกออกไปสร้างบ้านอยู่ใกล้ๆแต่สำหรับบุตรสาวคนสุดท้ายจะต้องอยู่กับพ่อแม่ไปตลอดแม้จะแต่งงานแล้วก็ตามเพราะมีหน้าที่เลี้ยงดูตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ดังนั้นลูกสาวคนสุดท้ายจึงได้รับมรดกเช่นที่นาและวัวควายมากกว่าพี่น้องซึ่งจะไม่มีภารกิจรักษากันเลยครอบครัวใดที่ไม่มีลูกสาวลูกชายก็จะทำหน้าที่แทน

^{๓๗} พรชัย แพร่พานิช, ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา, ๒๕๑๘.

บ้านใดที่แม่บ้านเสียชีวิตลงต้องรื้อบ้านทิ้งแล้วสร้างใหม่เพื่อลูกสาวที่แต่งงานแล้วจะได้ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษได้^{๓๘}

การแต่งงานของกะเหรี่ยงไม่นิยมแต่งงานกับคนนอกกลุ่มเพราะประเพณีความเชื่อต่างกันหนุ่มสาวมีอิสระในการเลือกคู่ครองของตนเองเมื่อแต่งงานแล้วจะอยู่ด้วยกันแบบผัวเดียวเมียเดียวเท่านั้นตลอดไปการหย่าร้างแทบจะไม่ปรากฏในสังคมกะเหรี่ยง^{๓๙}

การสืบเชื้อสายของกะเหรี่ยงเป็นการสืบเชื้อสายทางฝ่ายแม่แต่ก็ยังให้ความสำคัญต่อพ่อแม่ของฝ่ายชาย กะเหรี่ยงสมัยก่อนนั้นไม่มีนามสกุลแต่ในปัจจุบันนี้มีนามสกุลกันเกือบหมดแล้วและบุตรจะใช้นามสกุลของพ่อ ส่วนชื่อของเด็กพ่อแม่หรือผู้อาวุโสฝ่ายภรรยาจะเป็นคนตั้งชื่อให้หากเป็นผู้หญิงมักจะมีคำขึ้นต้นว่า“หน่อ” และถ้าเป็นผู้ชายมักจะมีคำขึ้นต้นว่า“พะ”หรือ“จ่อ”ซึ่งเป็นคำแสดงความเคารพหรือชายการอบรมเด็ก เมื่อทำผิดเด็กจะถูกตำหนิและดุด่าได้ แต่จะไม่มีการตีเพราะเชื่อว่าอาจทำให้ขวัญเด็กออกจากตัวทำให้เด็กไม่สบายผู้อาวุโสในบ้านซึ่งได้แก่พ่อแม่ของฝ่ายหญิงมีบทบาทในการช่วยอบรมสมาชิกในครอบครัวผู้อาวุโสจะได้รับการเคารพยกย่องอย่างสูงในการตัดสินใจต่างๆของครอบครัวจะต้องมีการปรึกษาหารือและเชื่อฟังความคิดเห็นของผู้อาวุโสในบ้านการที่ครอบครัวกะเหรี่ยงมีลักษณะประนีประนอมและเสมอภาคเป็นอย่างมากในระหว่างสามีภรรยาทำให้สังคมกะเหรี่ยงได้รับการยอมรับนับถือข้ามไปสู่หมู่บ้านอื่นๆในเผ่าเดียวกัน ในแต่ละหมู่บ้าน ทุกหลังคาเรือนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน เจ้าของบ้านทุกคนมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นปรึกษาหารือร่วมกันในเรื่องราว ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อาวุโสทุกคน จะได้รับการเคารพนับถือจากชาวบ้านทุกคน^{๔๐}

๒.๕.๒ กลุ่มในชุมชน

การแบ่งกลุ่มในชุมชนของกะเหรี่ยงอาจแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือกลุ่มทางสังคมและกลุ่มคติความเชื่อ

กลุ่มทางสังคม ได้แก่กลุ่มตระกูลต่างๆที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในชุมชนมีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นเครือญาติและในรูปแบบอื่นๆความสัมพันธ์ทางเครือญาติของชาวกะเหรี่ยงบริเวณนี้ไม่สามารถดูได้จากชื่อสกุลหรือนามสกุลเพราะนามสกุลเป็นของใหม่ที่ชาวกะเหรี่ยงรับเอามาใช้หลายหมู่บ้านส่วนใหญ่ใช้ชื่อสกุลเดียวกันนั้นหมายถึงว่าพวกเขาอาศัยอยู่หรือมาจากบริเวณพื้นที่เดียวกันเช่นชื่อสกุลมดแดงภูหมื่นเป็นต้นพวกเขารู้กันเองว่าใครเป็นเครือญาติกับใครและเป็นเครือญาติในระดับไหน

^{๓๘} บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, **ชาวเขาในไทย**, (พระนคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๐๖), หน้า ๖๘-๖๙.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายบุญ ชัยนา, **ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตือ**, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายคำตัน จะพอ, **ผู้นำประกอบพิธีกรรมหมู่บ้านห้วยไม้เตือ**, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

ชาวกะเหรี่ยงนับเครือญาติทั้งทางฝ่ายบิดาและมารดา และมีข้อห้ามการแต่งงานกับญาติทั้งทางฝ่ายบิดาและมารดา

ผลของการจัดลำดับเครือญาติมีความสัมพันธ์กับการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในชุมชน คือผู้มีศักดิ์เป็นน้องต้องไม่ตั้งบ้านเรือนอยู่ตำแหน่งมีลักษณะที่เป็นการข่มผู้มีศักดิ์เป็นพี่

กลุ่มคติความเชื่อ ได้แก่ผู้ที่ถือคติความเชื่อตามจารีตประเพณีที่แตกต่างกันในที่นี้มี ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือกลุ่มเช่น ฝิ ประจำสายตระกูลหรือด้ายขาว(ลุงอ้ง) กลุ่มลัทธิเจ้าวัดวิม่อง หรือด้ายขาว(ลุงโหว) และกลุ่มลัทธิเจ้าวัดไหว้เจดีย์หรือด้ายเหลือง (ลุงบ่องสะตัง) ผลของการแตกต่างทางด้านคติความเชื่อมีความสัมพันธ์กับการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในชุมชนเดียวกัน คือกลุ่มความเชื่อเดียวกันต้องไม่ตั้งบ้านเรือนในลักษณะหนีบกันเป็นต้น หมู่บ้านของกะเหรี่ยงเป็นหมู่บ้านหลังเล็ก ๆ แต่ละหมู่บ้านจะมีหัวหน้าซึ่งเป็นชาย เรียกว่า ฮี-โซ่ แปลว่าหัวหน้าหมู่บ้าน มักเป็นผู้อาวุโส เป็นผู้สร้างทัศนคติของชาวกะเหรี่ยงหาก ฮี-โซ่ มีความเห็นว่าคนนั้นเป็นคนดี ทุกคนในหมู่บ้านก็จะเห็นดีด้วยการยอมรับหรือการขับไล่ออกจากหมู่บ้านจะถูกกำหนดโดย ฮี-โซ่ ทั้งสิ้น ฮี-โซ่ เป็นผู้นำทางพิธีกรรม เช่น พิธีขึ้นปีใหม่ ซึ่งมีการเลี้ยงผีเจ้าที่ประจำปีเพื่อคุ้มครองให้ทุกคนในหมู่บ้านอยู่เย็น เป็นสุข หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้พิทักษ์รักษาจารีตประเพณีถูกตักเตือนและกำหนดบทลงโทษผู้ที่กระทำความผิดประเพณี เช่น เรื่องขู้สาว ลักขโมย เป็นต้น บทลงโทษจะขึ้นอยู่กับการกระทำหนักเบาของกรณีอาจแค่ตักเตือนหรือปรับสินไหมเป็นเงินหรือสุราและสัตว์เลี้ยงสำหรับทำพิธีกรรมขอสมาลาโทษหรือขับไล่ออกจากหมู่บ้าน แต่ไม่มีการใช้กำลัง เมื่อหัวหน้าหมู่บ้านตายลูกชายคนโตต้องรับตำแหน่งสืบต่อและจะมีการย้ายหมู่บ้านทั้งหมดไปยังอีกฟากหนึ่งของลำห้วยหรืออีกฟากหนึ่งตามแต่หัวหน้าคนใหม่จะกำหนดการย้ายนี้จะมีการเสี่ยงทายตามประเพณีกะเหรี่ยง

ในปัจจุบัน จะพบว่าบางหมู่บ้านไม่มีอีกต่อไปแล้ว เพราะลูกชายไม่ยอมสืบทอดตำแหน่งและคนอื่นที่ไม่มีสายเลือดเดียวกัน ก็ไม่สามารถมารับตำแหน่งได้ ดังนั้นบางหมู่บ้านอาจมีผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งได้รับเลือกจากระบบทางราชการ อย่างไรก็ตามก็ดีผู้อาวุโสผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านก็ยังมิบทบาทและมีความสำคัญ อยู่ในสังคมกะเหรี่ยง^{๔๑}

รูปแบบการปกครองของชาวกะเหรี่ยง ทุกหมู่บ้านกะเหรี่ยงจะต้องมีหมอผี (ฮี-โซ่) หรือผู้ประกอบพิธีกรรมประจำหมู่บ้าน นับเป็นบุคคลที่มีสถานภาพและความสำคัญมากที่สุด และสืบตำแหน่งต่อกันตามบรรพบุรุษสายบิดา บทบาทของหมอผีคือเป็นบุคคลแรกที่เริ่มทำพิธีปีใหม่ การเลี้ยงผีไร่ประจำปี เป็นตุลาการตัดสินลงโทษการกระทำความผิดจารีตประเพณีของทุกหมู่บ้าน ตลอดถึงการตัดสินข้อขัดแย้งต่างๆ^{๔๒}

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายน้อย จะพอ, กลุ่มพ่อบ้านห้วยไม้เตื่อ, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายคำตัน จะพอ, ผู้ประกอบพิธีกรรมหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

บรรดาผู้อาวุโสฝ่ายชายทุกคน จะมีลักษณะการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการทำหน้าที่เสมือนหนึ่งที่ปรึกษาของหมอผี แต่บทบาทในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับตัวหมอผีนั้น

ส่วนหัวหน้าครัวเรือนทุกครัวเรือน ในบางกรณีอาจมีสิทธิ์ในการอธิบายออกความเห็นแต่ไม่มีบทบาทในการตัดสินใจที่ตนเองไม่มีอาวุโสโดยอายุเพียงพอ

อย่างไรก็ดีลักษณะขบวนการปกครองนี้จะทรงอำนาจอยู่เฉพาะในแต่ละหมู่บ้านเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านเล็กหรือใหญ่ขนาดไหนก็ตาม

แม้จะมีการตั้งผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยขึ้นในหมู่บ้านชาวเขา ตามระบบการปกครองของราชอาณาจักรไทยแต่ หากมิใช่เป็นบุคคลเดียวกันกับตัวหมอผีและผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยก็ไม่มีบทบาทหรือสถานภาพใดๆนอกไปจากผู้สืบข่าวคราวต่างๆระหว่างโลกภายนอกกับโลกชาวเขาสาเหตุประการหนึ่งก็เพราะในสังคมกะเหรี่ยงนั้นเป็นสังคมสงบสุข การทะเลาะเบาะแว้งที่เกิดขึ้นเป็นไปด้วยวามจำเป็น การใช้กำลัง ไม่มีพฤติกรรม หรืออาชญากรรมร้ายแรงถึงขั้นเลือดตกยางออกความขัดแย้งต่างๆ จึงสงบได้โดยแค่ขบวน การยุติธรรมของหมู่บ้านนั่นเอง^{๔๓}

การเลี้ยงดูบุตร ทั้งบิดามารดาช่วยกันเลี้ยงดูหรือบางที ปู่ ย่า เป็นผู้เลี้ยงดูเด็กในขณะที่พ่อแม่ไปทำงาน ปัจจุบันเมื่อเด็กอายุ ๗-๘ ขวบ ส่วนใหญ่ให้เด็กเข้าโรงเรียนในหมู่บ้านหรือโรงเรียนที่อื่น เมื่ออายุ ๑๐ ปี ขึ้นไป พ่อแม่จะแยกให้เด็กหญิงชายนอนกันคนละแห่ง เพื่อป้องกันการกระทำความผิดทางเพศระหว่างญาติพี่น้องเดียวกัน^{๔๔}

การเกี่ยวพาราสี ปกติชายหนุ่มหญิงสาว จะไม่เกี่ยวพาราสีกันเมื่อพบปะกันในหมู่บ้านแต่มีเวลาและโอกาสเกี่ยวกัน ดังต่อไปนี้

ก. โอกาสที่หนุ่มสาวจะได้หมั้นหมายและสร้างสายสัมพันธ์กันอย่างเป็นลำเป็นสันก็คืองานพิธีศพ ซึ่งทั้งหมู่บ้านจะวางมือจากกิจวัด แต่งกายกันอย่างงดงามเต็มที่มาร่วมชุมนุมกันร้องเพลงหนุ่มสาวต่างจากหมู่บ้านก็จะฉวยโอกาสร่วมพิธีให้อุ่นหนาผาคั่งกันขึ้นอีก เป็นที่รู้จักกันว่าเมื่อใดไม่มีการล้มหายตายจากเป็นเวลานาน ๆ หนุ่มสาวก็จะกันใจตายแทนกันเป็นแถว^{๔๕}

ข. เกี่ยวกันโดยร้องเพลงโต้ตอบกัน ส่วนมากเขาจะนัดกันโดยมีชายหนุ่มเป็นหน้าม้าติดต่อหญิงสาว นัดแนะกันให้มาร้องเพลง ณ จุดที่พบกันใกล้ ๆ กัน ในหมู่บ้านในเวลากลางคืน หญิงสาว ๒-๓ คน และชายหนุ่ม ๒-๓ คน มาที่จุดนัดหลังจากรับประทานอาหารเย็นแล้ว หญิงสาวและชายหนุ่มจะมานั่งอยู่ห่างกันประมาณ ๕๒๗ เมตร ก่อกองไฟไว้แล้วร้องเพลงโต้ตอบกันบางที่ก็ร้องเพลงตั้งแต่ ๒ ทุ่ม ถึงเที่ยงคืน บางครั้งถึงตี ๓ ก็มี

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายคะเนาะ มิกา, อดีตผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นางบัวผัด นุ่น, กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตือ, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๔๕} สถาบันวิจัยชาวเขา, หกเผ่าชาวดอย, หน้า ๒๕๘.

ค. เก้าวันเมื่อถึงวันปีใหม่โดยจะมีการเดินรำ ชายหนุ่มจับมือหญิงสาวได้ ขณะที่เดินรำ ชายหนุ่มจะพูดจาเกี้ยวพาราสีรำพึงถึงความรัก ความคิดถึงต่อหญิงสาวหากหญิงสาวพอใจชายหนุ่ม อาจจะบอกรักและให้ของที่ระลึกหรือเงินทองเป็นการมัดจำหญิงสาวไว้ก่อน และมาตกลงกันและ แต่งงานกันภายหลัง คำพูดเกี้ยวสาว ซะโอะเหนน่าโอะเหนแด,ดิเซ่ล่อซูว่าล่อแซะ แปลได้ว่า รักเธอ จนหมด, เหมือนลูกไก่อยู่ในกำมือ

๒.๕.๓ บุคคลสำคัญในหมู่บ้านกะเหรี่ยง

หมอผี

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่นับถือผีมีความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติที่เป็นสิ่งลึกลับมองไม่เห็นมีอำนาจเหนือพวกเขาปรากฏการใดๆตามที่พวกเขาไม่สามารถอธิบายได้ด้วยสามัญสำนึกหรือด้วยเหตุและผลมักจะใช้ตรรกะทางความคิดว่าพวกผลจากการกระทำของสิ่งเหนือธรรมชาติคือ “ผี”(ตำมือค่า) ดังนั้น กะเหรี่ยงจึงมีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับ“ผี”อยู่อย่างมากมายและสม่ำเสมอบุคคลที่เข้ามาสวมบทบาทที่ว่าเป็นคือ“หมอผี”ทำหน้าที่“เป็นสื่อกลาง”ติดต่อระหว่างคนกับผีหรือวิญญาณเพื่อล่วงรู้ถึงจุดประสงค์หรือสาเหตุต่างๆทำให้เกิดเหตุการณ์บางอย่างที่ชาวบ้านเชื่อว่าเกิดจากการกระทำของผีหรือวิญญาณทั้งนี้จะไดหาทางแก้ไขหรือปัดเป่าปัญหาให้เบาบางลงไป

ชีวิตประจำวันของชุมชนระดับหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมักเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีอยู่เสมอ พวกเขาประสบปัญหากับปรากฏการณ์มากมายที่ไม่อาจเข้าใจหรือควบคุมได้จึงมักมีการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิญญาณอยู่เสมอเพื่อเอาใจหรือประจบประแจงสิ่งเหนือธรรมชาติที่พวกเขาเชื่อว่ามีอำนาจเหนือชีวิตและการดำเนินชีวิตของพวกเขา

วิธีการสื่อเหนือธรรมชาติหมอผีใช้วิธีการที่เรียกว่า “ดูเมื่อ” พอหมอผีดูเมื่อแล้วก็รู้ว่าสาเหตุการเจ็บป่วยคืออะไร ก็จะมีการนัดหมายการทำพิธีหรือประกอบพิธีเพื่อให้สิ่งเหนือธรรมชาติยกโทษให้อภัย

เนื้อหาส่วนใหญ่ครอบคลุมปัญหาในการดำรงชีวิตหรือชีวิตประจำวัน ได้แก่

ก. หาสมมุติฐานอาการเจ็บป่วย ว่ามีสาเหตุมาจากการไปล่วงเกินวิญญาณหรือผีชนิดไหนตามจารีตประเพณีหากมีชาวบ้านเจ็บป่วยจะไปหาหมอผีเพื่อถามว่าคนเจ็บได้ไปล่วงเกินอะไรต่อผีตนใดหรือให้หมอผีทำนายทายทัก (ดูเมื่อ) เพื่อจะได้หาทางแก้ไข ซึ่งมักจะประกอบพิธีเช่นสรวงเพื่อขอขมาก่อนทำพิธีปัดเป่ารังควาณไล่ผีร้ายไม่ให้มารบกวนแก่ผู้ที่เจ็บป่วยต่อไป^{๔๖}

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายคะเนนา มิกา,อดีตผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ข. เพื่อหาทรัพย์สิน สัตว์เลี้ยงที่สูญหาย บุคคลสาบสูญ ว่ามีทางติดตามให้ได้ทรัพย์สิน กลับคืนมาหรือบุคคลที่หายไป ตายไปหรือยัง

ค. ทำนายทายทักเป็นไปในอนาคต หรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปว่าจะเป็นผลดีหรือไม่ดี เช่น ย้ายที่อยู่ ไปค้าขายต่างหมู่บ้าน

ง. สอบถามความอุดมสมบูรณ์ของพืชที่จะปลูกในปีต่อไป หมอผีจะทำพิธีในวันกึ่งี้หนึ่งถ่อชอ (ปีใหม่น้อย) ถามผีป่า ผีห้วย ผีน้ำ ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือว่าปลูกพืชชนิดใดจึงจะได้ผลดี

จ. ทำพิธีสะเดาะเคราะห์ให้แก่ชาวบ้านที่คิดว่าตัวเองมีเคราะห์

หมอผี (ฮี-โซ่) เป็นผู้นำทางความเชื่อและประกอบพิธีกรรมประจำหมู่บ้านของชาว กะเหรี่ยง ผู้ที่เป็นหมอผีมีคุณสมบัติพิเศษหลายประการ เช่น ต้องมีฐานะเป็นหัวหน้าครัวเรือน ต้องมีความรู้ความเข้าใจในขนบธรรมเนียมของกะเหรี่ยงเป็นอย่างดี และมีข้อห้ามพฤติกรรมบางอย่าง ได้แก่ ห้ามรับประทานเนื้อหมา เนื้องู รกวัว รกควาย ห้ามดื่มสุราจนครองสติไม่อยู่ ห้ามเสพฝิ่น ห้ามเกี้ยวพาราสีหญิงอื่นใดที่มีใช้ภรรยา และห้ามกระทำการใด ๆ ที่ผิดหรือขัดต่อจารีตประเพณีของกะเหรี่ยงทุกหมู่บ้านที่นับถือผีจะมีหมอผี ๑ คน ส่วนหมู่บ้านที่นับถือคริสต์จะไม่มีหมอผี

หมอผีเป็นบุคคลที่มีสถานภาพและความสำคัญมากที่สุด และสืบตำแหน่งต่อกันตามบรรพบุรุษฝ่ายสายบิดา บทบาทของหมอผีคือเป็นบุคคลแรกที่เริ่มทำพิธีปีใหม่ การเลี้ยงผีไร่ประจำปี จึงถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็น “ผู้สื่อ” ในชุมชนจารีตประเพณีของกะเหรี่ยง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ปรีกษาหารือร่วมกันผู้อาวุโสในหมู่บ้านในการกำหนดวันปีใหม่ตามประเพณีเมื่อได้กำหนดวันและหมอผีจะทำหน้าที่บอกข่าวล่วงหน้าเพื่อให้ชาวบ้านเตรียมตัดเย็บเสื้อผ้าบุตรหลาน แก่บุตรหลาน ต้มสุราสำหรับทำพิธีกรรมและเลี้ยงแขก

ข. กำหนดวันปีใหม่น้อย (กึ่งี้หนึ่งถ่อชอ) ตะโกนบอกข่าวล่วงหน้า ๓ -๔ วัน เพื่อให้ชาวบ้านเตรียมตัวทำพิธีกรรม

ค. กำหนดการทำพิธีกินข้าวใหม่ ซึ่งมักจะทำในช่วงเดือนกรกฎาคมหรือสิงหาคม เป็นช่วงที่ชาวบ้าน ปลูกข้าวในไร่นาเสร็จแล้ว ต้นข้าวก็โตขึ้นสมบูรณ์แล้ว ได้ทำพิธีผีไร่ผืนนาเสร็จแล้ว จะมีการผูกข้อมือทั้งหมู่บ้าน^{๔๗}

๒.๕.๔ กลุ่มผู้อาวุโส

ประกอบด้วยคนเฒ่าคนแก่ที่เป็นชายแต่งงานแล้ว (สังคมกะเหรี่ยงไม่ค่อยพบว่ามีคนซึ่งอยู่เป็นโสด) แม้จะไม่มีกฎเกณฑ์ที่บ่งชี้ชัดเจนเกี่ยวกับอายุแต่จะมีอายุราว ๔๐ปีขึ้นไปชาว

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายคำตัน จะพอ, ผู้นำประกอบพิธีกรรมหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

กะเหรี่ยงนั้นจะแต่งงานเมื่อหญิงอายุราว ๑๘ ปี ชายอายุ ๒๓ ปี และเมื่อแต่งงานแล้วมักจะมีลูกในปีแรกของการแต่งงานนั้นเองแม้ปัจจุบันจะมีความรู้ในการวางแผนครอบครัวแต่ก็มักจะใช้เมื่อมีลูกแล้วหลายคน

ผู้ที่เป็นอาวุโส (สุแกปกาสะปกา) นี้จะมีศักดิ์ฐานะทางสังคมเป็นคน”รุ่นปู่ย่าตายาย” (ฟือ-ฟือ) หากทุกคนเป็นผู้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีเป็นอย่างดีทั้งในเรื่องของข้อควรประพฤติปฏิบัติข้อห้ามข้อนิยมความผิดและบทลงโทษปรับไหมสังคมกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมนั้นจะไม่มีคนสูงอายุที่มีความประพฤติผิดแบบแผนอันเนื่องมาจากกระบวนการอบรมทางสังคม (Socialization) มีพลังอำนาจอยู่เต็มบริบูรณ์^{๔๘}

กิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านจะเกิดขึ้นโดยคำแนะนำของกลุ่มอาวุโสดำเนินไปโดยบทบาทสำคัญของกลุ่มอาวุโสพฤติกรรมของทุกคนจึงต้องสอดคล้องกับจารีตประเพณีซึ่งถือว่าเป็นประการหนึ่งกฎหมายดั้งเดิมของสังคมผู้ที่นอกกริตนอกรอยหรือประพฤติผิดครรลองจะถูกตัดสินลงโทษโดยกลุ่มผู้อาวุโสตามความหนักเบาของความผิดนั้นเริ่มตั้งแต่การปรับไหมนิดหน่อยไปกระทั่งถึงการขับไล่ออกจากชุมชนหมู่บ้านซึ่งเป็นกรณีที่หนักที่สุด เช่นการคบชู้หรือผิดประเพณี เป็นต้น

๒.๕.๕ ผู้นำองค์กรชาวบ้านของกะเหรี่ยงอดีตและปัจจุบัน

๑. ผู้นำชุมชน “ต๊ะเม่อโพ” ตำแหน่งนี้จะถูกคัดเลือกและแต่งตั้งโดยชาวบ้าน
๒. หมอผี “ฮือโซ” ตำแหน่งนี้ต่อกันตามบรรพบุรุษฝ่ายสายบิดา ทำหน้าที่ด้านประกอบพิธีกรรม และเป็นตัวกลางระหว่างผีกับคนในหมู่บ้าน
๓. ผู้อาวุโส “สุแกปกาสะปกา” บุคคลที่มีอายุ และเป็นพี่เฒ่าของลูกบ้าน
๔. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ๑-๒ คน โดยผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา “ชีโคสะปกา” เป็นผู้แต่งตั้ง

๕. อ.บ.ต. ทางกรชุมชนเป็นผู้แต่งตั้ง ทำหน้าที่บริหารหมู่บ้าน และดิงบประมาณ
๖. คณะกรรมการในหมู่บ้าน
๗. ที่ปรึกษาผู้อาวุโส “สุแกปกาสะปกา”
๘. หมอผี “ฮือโซ” ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ภายในหมู่บ้าน

องค์กรของชนชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยงสะกอ ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน จะเด่นในการรวมกลุ่มเครือญาติในตระกูลเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรระหว่างชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ ที่

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายพุทธ บรรพตไพรวัลย์, ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐.

มีบทบาททางด้านสังคมของกะเหรี่ยงสะกอทั้งในอดีตในปัจจุบันกลุ่มเครือญาติยังคงมีการรวมกลุ่มที่มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครือญาติ^{๔๙}

๒.๖ อาชีพและเศรษฐกิจ

กะเหรี่ยงมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก พืชที่เพาะปลูกดั้งเดิมได้แก่ ข้าวไร่ พริก ฝ้าย ข้าวโพด, ถั่วเขียว, ถั่วแดง, ถั่วลิสง และพืชต่างๆ ผลผลิตที่ได้รับส่วนใหญ่เพื่อการยังชีพและขายบ้างเล็กน้อยนอกจากนั้น ได้นำข้าวโพดที่ปลูกได้นำไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนการเลี้ยงสัตว์ได้แก่ หมู ไก่ ควาย วัว และสุนัข^{๕๐}

ในการปลูกพืชไร่ กะเหรี่ยงมีความรู้อย่างหนึ่งเกี่ยวกับการดูแลลักษณะหน้าดินคือการดูแลลักษณะดินว่า ดินชนิดใดเป็นดินร่วน หรือดินชนิดใดเป็นดินเย็น ซึ่งดินแต่ละประเภทมีความเหมาะสมแตกต่างกันพืชชนิดไหน คือดินที่ร่วนเหมาะกับการปลูกข้าว ส่วนดินที่สูงซึ่งเป็นดินที่เย็นเหมาะแก่การเพาะปลูกข้าวโพด

การปลูกพืชชนิดใดก็ตามปัจจัยที่สำคัญคือน้ำนอกจากจะอาศัยน้ำฝนที่ตกตามฤดูกาลและยังจำเป็นต้องอาศัยน้ำจากลำห้วยอีกด้วยซึ่งน้ำจากลำห้วยนี้ไม่เพียงแต่ใช้ในการเกษตรเท่านั้นที่สำคัญยังนำมาใช้ในการบริโภคใช้สอยในชีวิตประจำวันด้วยชาวกะเหรี่ยงจึงให้ความสำคัญแก่ผืนป่าที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารไม่ทำลายป่าต้นน้ำโดยใช้คิดว่าบริเวณพื้นที่ต้นน้ำนี้เป็นแหล่งสิ่งมีชีวิตของผืนน้ำหากใครไปบุกรุกทำลายเท่ากับว่าความหายนยะย่อมเกิดขึ้นแก่ตนเองและแก่หมู่บ้าน^{๕๑}

เศรษฐกิจชาวกะเหรี่ยงนี้ขึ้นอาชีพทางการเกษตรเป็นหลักมีการปลูกข้าว ข้าวโพด พืชผัก และการเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้อุตสาหกรรมในครัวเรือนเป็นอาชีพรอง เช่น การทอผ้า การเย็บปักลายผ้า มีอยู่บ้างที่มีอาชีพรับจ้างเป็นครั้งคราว

ข้าว ปลูกไว้สำหรับบริโภคครัวเรือน บางหมู่บ้านปลูกข้าวโพดไม่ได้ผลดีทางราชการได้แก้ปัญหาาร่วมกันหน่วยงานเอกชน โดยการจัดตั้งธนาคารข้าวขึ้น

ข้าวโพด ปลูกไว้สำหรับเลี้ยงสัตว์ อาทิ หมู และไก่ บางแห่งปลูกไว้สำหรับขายเป็นเงินสดหรือพืชเศรษฐกิจเช่น หมู่บ้านกะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบูรณ์ และเชียงราย ซึ่งเป็นที่ปลูกพืชทำลายได้อย่างดีแก่ชาวเขาในหมู่บ้าน

พืชผัก ปลูกไว้ในไร่ข้าว ข้าวโพด ปลูกควบคู่กันไปด้วย พืชผักที่ปลูก เช่น พริก พริกทอง ถั่วชนิดต่าง ๆ ผักกาด มัน ผักกาด ฯลฯ เขาปลูกไว้สำหรับใช้บริโภคในครัวเรือน

^{๔๙} สัมภาษณ์ นายคะเนาะ มิกา, อดีตผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายวุฒิชัย มิกา, เยาวชนบ้านห้วยไม้เตื่อ, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางยุรินทร์ นุส, กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

การเลี้ยงสัตว์กะเหรี่ยงสะกอ มักจะเลี้ยงหมูและไก่ไว้เพื่อใช้ในพิธีกรรมบูชาผีและทำเป็นอาหาร เลี้ยงวัว ควาย ไว้สำหรับขายเป็นสินค้า

เศรษฐกิจของกะเหรี่ยงสะกอ ยังขึ้นอยู่กับเกษตร การปลูกข้าว ข้าวโพด และพืชผักชนิดต่างๆ ได้แก่พืชผักเมืองหนาว เช่น ผักกาด พืชที่กะเหรี่ยงหามาปลูกเอง ได้แก่ขิง ถั่วแดง มะเขือเทศ เป็นต้น

๒.๖.๑ การใช้แรงงาน

การใช้แรงงานด้านการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกพืชมีการใช้แรงงานครอบครัว การแลกเปลี่ยนแรงงานการจ้างแรงงานและการลงแขกในที่นี้จะกล่าวเฉพาะการแลกเปลี่ยนแรงงานและการลงแขก ซึ่งมีวิธีการที่จะต้องติดต่อญาติพี่น้องเพื่อนบ้านในหมู่บ้านเดียวกันให้มาช่วยทำงานในไรของตนเผาไฟอีกครั้งหนึ่ง การขุดดินเตรียมไว้สำหรับเพาะปลูกพืชการปลูกข้าวโพด ปลูกถั่ว การถางหญ้า พรวนดินหลังจากปลูกพืชแล้ว การเก็บเกี่ยวข้าว ข้าวโพด การตีข้าวไร่ งานต่างๆ เหล่านี้^{๕๒} โดยปกติจะมีการใช้แรงงานในครอบครัวของตนเองเป็นหลักแต่จะมีการติดต่อขอสมาชิกในครัวเรือนของตนไปสอบถามเพื่อนหรือญาติที่รู้จักกันในวันนั้นหรือวันรุ่งขึ้นมีตัวบุคคลจะสละเวลาไปช่วยงานในไรของตนได้ดีหรือไม่ผู้ที่ได้รับการบอกกล่าวจะให้คำตอบว่าได้หรือไม่ และผู้ที่ติดต่อจะมาบอกกล่าวต่อไปอีกว่าจะขอให้ไปช่วยทำงานอะไรที่ไหน เป็นเวลากี่วัน จะเป็นผู้ช่วยหรือผู้หญิงก็ได้หาญาติหรือเพื่อนบ้านได้ไปช่วยทำงานให้กับใครเป็นเวลากี่วันแล้วเมื่อถึงเวลาที่ตนมีงานในไร จะติดต่อบอกกล่าวที่ตนเคยไปช่วยงานให้มาทำงานของตนตามจำนวนที่ตนได้เคยช่วยทำงานที่แลกเปลี่ยนไม่จำเป็นต้องเป็นงานชนิดเดียวกันเช่นเคยไปช่วยถางหญ้าอาจจะขอเขาให้มาช่วยปลูกข้าวโพดก็ได้และการแลกเปลี่ยนไม่จำเป็นต้องเพศเดียวกัน มาช่วยงานจะให้ผู้หญิงไปทำงานแลกเปลี่ยนก็ได้ ข้อสำคัญให้มีจำนวนวันเท่ากัน^{๕๓}

การลงแขกลักษณะงานในไรที่ใช้วิธีลงแขกโดยมากจะเป็นงานบุกเบิกป่าแห่งใหม่มีการตัดโค่นต้นไม้และการถางป่างานลงแขกอีกประการหนึ่งที่กระทำกันทุกปีคือการปลูกข้าวโพดเนื่องจากงานดังกล่าว ๒ ประการจำเป็นต้องใช้แรงงานมากและจำเป็นต้องให้งานเสร็จทันเวลา จึงนิยมการลงแขกการลงแขกเจ้าของบ้านจะติดต่อบอกกล่าวญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านในหมู่บ้านขอความช่วยเหลือให้มาทำงานผู้ได้รับการติดต่อจะเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ของตนติดต่อกับด้วยเจ้าของบ้านจะจัดเตรียมอาหารเครื่องดื่ม คือ ข้าว หมูหรือไก่ ผัก น้ำดื่ม สุรา สำหรับรับประทานกันในเวลากลางวัน การลงแขกเป็นการระดมแรงงานในหมู่บ้านที่เจ้าของบ้านไม่จำเป็นต้องขอใช้แรงงานคืนให้เช่นการ

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายธนพล คา,เขาวชนบ้านห้วยไม้เตื่อ, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๕๓} ประเสริฐ ชัยพิภุสิต, สิบสองชนเผ่าในประเทศไทย, หน้า ๕๒-๕๔.

แลกเปลี่ยนแรงงาน อย่างไรก็ตาม เป็นธรรมเนียมอย่างหนึ่งว่าผู้ใดเคยช่วยงานคนอื่นไว้แล้ว เมื่อถึงเวลาที่ตนจะมีงานลงแขก ผู้ที่เคยรับการช่วยงานจะมาทำงานให้เป็นการตอบแทนแต่ทั้งนี้ ถ้าหากไม่มีเวลาว่างหรือไม่อยู่ก็ไม่จำเป็นต้องไปช่วย

๒.๖.๒ การปลูกพืชขาย

กะเหรี่ยงสะกอจะปลูกข้าว ข้าวโพด เป็นพืชหลักแทบหมู่บ้าน อดีตมีการปลูกฝิ่นกันมาก ปัจจุบันหันมาปลูกพืชส่งเสริมแทน เช่น ปลูกถั่วแดง ชามันฝรั่ง มะเขือเทศ ชิง กล้วย มะม่วง ฯลฯ

ข้าวโพดไว้บริโภคในครัวเรือน หากปีใดได้ผลผลิตมาก อาจจะขายเมื่อมีคนมาซื้อ ข้าวโพดปลูกไว้เลี้ยงสัตว์และขาย การปลูกพืชอย่างอื่น เช่น ถั่วแดง มันฝรั่ง มะเขือเทศ ชิง ปลูกไว้ขายเป็นพืชเงินสด^{๕๔}

วิธีการสื่อสารที่จะปลูกพืชเพื่อขายเป็นเงินสด กะเหรี่ยงทราบจากพ่อค้าในตลาดว่าราคาสินค้าเกษตรแต่ละชนิดมีราคาเท่าไร ปีที่แล้วราคาเป็นอย่างไร การตัดสินใจปลูกพืชชนิดใด ขึ้นอยู่กับความคิดของตนเองเป็นหลัก ข่าวสารที่ได้รับจากพี่น้อง เพื่อน พ่อค้า เจ้าหน้าที่จะมีอิทธิพลสูงใจให้เขาตัดสินใจปลูกพืชชนิดใดที่เขาคิดว่า ปลูกแล้วจะขายได้ราคาดี เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตในไร่แล้ว จะเดินทางไปติดต่อพ่อค้าในเมืองด้วยตนเอง หรือขอให้เพื่อนบ้านที่เดินทางไปทำธุรกิจในเมืองเป็นผู้สอบถามราคาซื้อขายผลผลิตจากพ่อค้า บางทีพ่อค้าก็เข้ามาหาซื้อผลผลิตในหมู่บ้าน ความต้องการและความจำเป็นที่ต้องขายผลผลิตของตนเอง จึงมีการติดต่อโดยตรงระหว่างผู้ผลิตกับพ่อค้าไม่มีการติดต่อผ่านตัวแทนของกลุ่ม หรือรวมกลุ่มกันขายผลผลิตให้พ่อค้า

๒.๗ ประเพณีพิธีกรรมในรอบ ๑๒ เดือน

วิถีชีวิตของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอเป็นสังคมเกษตรกรรมทำไร่สวนอยู่บนพื้นที่สูง พิธีกรรมจะมีหลายพิธีกรรมแต่ละพิธีกรรมก็มีเป็นช่วงๆชาวกะเหรี่ยงเวลามีพิธีกรรมจะช่วยกันทำและเป็นวันที่สำคัญอีกหนึ่งวัน ชาวกะเหรี่ยงค่อนข้างให้ความสำคัญกับงานพิธีกรรมต่างๆเช่น มีงานศพ พิธีแต่งงานหรือพิธีประกอบพิธีกรรมของแต่ละครัวเรือนคืออยู่ที่แต่ละครัวเรือนว่าจะจัดวันไหนไม่สามารถจะกำหนดได้ส่วนนั้นการเกษตรนั้นสามารถ กำหนดเวลาได้เพราะรู้ว่าการทำไร่ทำสวน ไร่ข้าวโพด หรือผักต่างๆ เป็นต้น และปัจจุบันนี้ชาวกะเหรี่ยงเริ่มมีการผสมผสานมากขึ้น สวนผลไม้ และสวนกาแฟ^{๕๕} ตลอดจนประกอบอาชีพอื่นมาเสริมด้วย

^{๕๔} สัมภาษณ์ นายบุรี ชัยนา, ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๕๕} มนัส สุวรรณ, นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเอสพิงติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๒.

ตารางที่ ๑ ตารางแสดงวิถีชีวิตและกิจกรรมในรอบปีของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

เดือน	กะเหรี่ยง	วิถีชีวิต	ประเพณี
มกราคม	เต่อเล	ประเพณีปีใหม่	ประเพณีกินข้าวใหม่
กุมภาพันธ์	ทีแพ	กี้จี้	ประเพณีผูกข้อมือ / เลี้ยงผี
มีนาคม	ทีคู	พิธีทำนายนายทักเลือกพื้นที่ทำไร่	ประเพณีกำเตาะดูหละ/ปัดรังควาญ
เมษายน	ลาเซอ	ถางไร่ ถางป่า	หลูทีปริโซ / เผ่าไร่
พฤษภาคม	เดะญา	เผ่าไร่	ประเพณีเลี้ยงผีน้ำ ปือแซะคลี่
มิถุนายน	ลานุย	พิธีแฮกข้าวไร่ / ปลุกข้าว	พิธีลาวี / พิธีไหว้หัวข้าว
กรกฎาคม	ลาเคาะ	ทำไร่ / ทำนา	พิธีเลี้ยงผีไร่ เลี้ยงผีนา / บอคี
สิงหาคม	ลาคุ	พิธีผูกข้อมือ ครั้งที่ ๒	พิธีเลี้ยงผีบ้าน ผีเรือน / เลี้ยงผีเจ้าที่
กันยายน	ซิหมื่อ	จักสาน / ทอผ้า / หาของป่า	พิธีปือพล้อง / รวงข้าวออก
ตุลาคม	ซิฉ่า	เกี่ยวข้าวนา ข้าวไร่	พิธีแชะปือส่า / พิธีปัดรังควาญ
พฤศจิกายน	ลานอ	เกี่ยวข้าวนา	พิธีบอคี / บอคีเจ้าที่เจ้าทาง
ธันวาคม	ลาปลือ	เกี่ยวหญ้าคา / เก็บใบก้อ	

ตลอดปีหรือตลอด ๑๒ เดือนที่เป็นช่วงวงจรชีวิตของกะเหรี่ยงที่มีการประกอบอาชีพที่เป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม คือ การเกษตร เป็นการทำมาหากินเพื่อเอาไว้บริโภคเท่านั้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์นาย ชัยนา ผู้เฒ่าในชุมชน เล่าให้ฟังว่าตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอมีการเรียกตามภาษาของกะเหรี่ยง เรียกว่า ลา และมีจำนวนทั้งหมด ๑๒ เดือนครบรอบ ๑๒ เป็นเวลา ๑ ปีเช่นเดียวกับคนไทยพื้นราบนอกจากนั้นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงยังมีการกำหนดจำนวนของวันแต่ละเดือน ที่เรียกว่า อายุ ของเดือนและจัดให้เป็นจำนวน ๓๐วันที่เรียกว่าเดือนเต็ม “ลาต้า”หรือลาตะ ส่วนเดือนที่เป็นเลขคี่จัดให้เป็นเดือนที่มีจำนวน ๒๙วันภาษากะเหรี่ยงเรียกว่าเดือนขาด”ลาเต้”ซึ่งกะเหรี่ยงสะกอเชื่อว่าเป็นเดือนที่ไม่สมควรประกอบงานอวมงคล เช่น การแต่งงาน การผูกข้อมือ การเรียกขวัญ

๒.๗.๑ การนับวันของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

วิถีชีวิตของความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง การนับวันเป็นช่วงวงจรชีวิต คือ การนับวัน เดือน ปีที่ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต้องนำไปใช้ในการประกอบของการดำเนินชีวิตแต่ละครั้ง เพราะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเขาก็มีการนับเอาฤกษ์ยามยามดีเช่นเดียวกับคนไทยพื้นราบเพื่อที่จะประกอบพิธีกรรมต่างๆในแต่ละเดือน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีตำนานเล่าถึงปฏิทินของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มี

การนับแต่ละวันว่า วันไหนเป็นวันอะไร จึงมีการกำหนดนับเอาวันเดือนปี ตามนักษัตรฤกษ์ของ
ปราชญ์ชาวกะเหรี่ยงตามที่เล่าสืบต่อกันมาที่เรียกว่า หมือนี-หมือซอ^{๕๖} ดังตารางที่ปรากฏมีดังนี้

ภาษาไทย	ภาษากะเหรี่ยง / ปกาเกอญอ
วันจันทร์	หมือแต๊ะ
วันอังคาร	หมือฉา
วันพุธ	หมือหฺยู่
วันพฤหัสบดี	หมือแป
วันศุกร์	หมือเลโอ
วันเสาร์	หมือพอพะ
วันอาทิตย์	หมือปู้

ตารางที่ ๒ แสดงช่วงวงจรชีวิตในแต่ละวันของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ วัน เดือน ปี กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนับเป็นช่วง
วงจรชีวิตเพราะในแต่ละวันเดือนปีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงก็มีการกำหนดช่วงของแต่ละเทศกาลในการ
ประกอบพิธีต่างๆเป็นการเลือกที่ทำกินที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอได้ยึดถือปฏิบัติกันมาจนถึง
ปัจจุบัน

๒.๗.๒ การนับปีนักษัตร

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอนับวันเดือนปี เช่นเดียวกันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆและกลุ่ม
ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอก็มีการนับวัน เดือน ปีตามแบบพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นการนับให้สอดคล้องกับ
สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เพราะสังคมกะเหรี่ยงเป็นสังคมของการเกษตรให้มีความสอดคล้อง
กับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในหนึ่งปีจะนับของการสิ้นสุดของช่วงชีวิตในรอบ ๑๒
เดือน ดังตารางที่แสดงดังต่อไปนี้

ที่	ภาษาไทย	สัญลักษณ์ของปี	ภาษากะเหรี่ยง
ปี	ชวด	หนู	หยื่อ
ปี	ฉลู	วัว	ด่าเต๊ะ
ปี	ขาล	เสือ	เบาะโซะ
ปี	เถาะ	กระต่าย	เป้อแด
ปี	มะโรง	งูใหญ่	หฺงื่อแพะโดะ

^{๕๖} สุขศรีชาติพันธ์ จิรัญมั่งสุขเจริญ เครือข่ายเยาวชนรากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง, หนิโหม่ปกา

ปี	มะเส็ง	งูเล็ก	หิ้งโง
ปี	มะเมีย	ม้า	เกือเส
ปี	มะแม	แพะ	แม่เตี้ยและ
ปี	วอก	ลิง	ตาหม้อลิ
ปี	ระกา	ไก่	ขอ
ปี	จอ	หมา	ชู้ย
ปี	กุน	หมู	เถาะ

ตารางที่ ๓ แสดงวงจรชีวิตในแต่ละปีของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอทั่วไปจะมีการนับวัน เดือน ปีเช่นเดียวกันเพราะในปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอยังคงมีการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อตลอดจนการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นการกำหนดแต่ละช่วงเป็นวงจรชีวิตมีการนับวัน เดือน ปีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงยังมีการกำหนด จำนวนของวัน ของแต่ละเดือนเรียกว่า อายุเดือนไว้ตายตัวมีการนับตัวเลขคู่จัดให้เป็นจำนวน ๓๐ วัน ส่วนเดือนที่มีลำดับที่จัดให้เป็นเลขคี่ จัดให้เป็นเลขที่มี ๒๙ วันที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอเรียกว่า เดือนขาด “ลาตะ” เพราะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอเขาไม่นิยมที่จะประกอบพิธีกรรมต่างๆ

สรุป กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอเป็นอีกกลุ่มชนเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศซึ่งก็เป็น กลุ่มสังคมหนึ่งที่มีอัตลักษณ์ในทางชนชาติที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและสังคมของชนชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงที่ได้นำมาซึ่งก็มีพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมจากชาวจีน ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดที่บรรพบุรุษของ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงสะกอที่อาศัยอยู่ จากนั้นก็ได้อพยพย้ายถิ่นฐานที่ทำกินไปตามถิ่นต่าง ๆ ที่มีความ อุดมสมบูรณ์ การย้ายถิ่นฐานของชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่อยู่บนพื้นที่สูง สิ่งที่ดีติดตามตัวของคน ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกออยู่ตลอดเวลา คือ วิถีชีวิต ขนธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อที่ถูกปลูกฝัง มาอย่างยาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงรุ่นหลัง การปฏิบัติตามความเชื่อต่าง ๆ เหล่านั้นนับเป็น เครื่องมือในการหล่อหลอมของชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอให้เป็นเอกภาพเดียวกัน

บทที่ ๓

ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม เช่น กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโป กะเหรี่ยงบะเว กะเหรี่ยงตองตู แต่ในบทนี้ผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีวิถีชีวิตจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มตนเองเหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในเอเชียทุกชนชาติพันธุ์ บ้านห้วยไม้เตื่อ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๗ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย บ้านห้วยไม้เตื่อเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กเป็นหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ทั้งนี้ประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอสื่อออกมานั้น มีความหมายทางสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความมั่นคงในจารีตประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจและความกตัญญูในพิธีกรรมนั้นๆ อีกทั้งวัฒนธรรมต่างๆ ที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานที่มีความเชื่อทางสังคมควบคู่ไปกับภูมิปัญญาอีกด้านหนึ่งด้วย ในบทนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อโดยมีเนื้อหาครอบคลุม ดังต่อไปนี้

๓.๑ ประวัติความเป็นมาของบ้านห้วยไม้เตื่อ

สมัยก่อนสถานที่ตั้งของหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อเป็นไร่เก่าของคนเมืองที่คนเมืองมาอาศัยทำมาหากินและมีการทำไร่และเลี้ยงสัตว์พอถึงปีพ.ศ.๒๕๒๔ คนเมืองก็ได้ย้ายลงไปอยู่ข้างล่าง หลังจากนั้นก็มีชาวห้วยไม้เตื่อได้ย้ายมาอยู่แทนในวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม พ.ศ.๒๕๒๕ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๔ เหนือ คือ ๑.นายคำตัน จะพอ ๒.นายเนาะโพ นุแฮ ๓.นายพะคุ เหล็กโพ ๔.นายนำฮู้ มิกา ๕.นายตะแงะ จะลี ๖.นายหุ ตาคะ ๗.นางโกเล กาสีใจ ๘.นางเหล็ก เหล็กโพ ๙.นายทวี มะตะโก และ ๑๐.นาย วาวี มะตะโก ก็ได้ย้ายเข้ามาอยู่แทน พอถึงประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ก็มีชาวบ้านแม่ปุนน้อยได้ย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มอีก คือ ๑.นายเตาะเยาะ เยาะ ๒.นายเลิศ เตาะเยาะ และต่อมาก็มีชาวบ้านย้ายเข้ามาอยู่เรื่อยๆมีคนมากขึ้นและได้ก่อตั้งเป็นหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อเพราะในสมัยนั้นก็มีต้นไม้เตื่ออยู่หลายต้นที่อยู่ข้างริมห้วยของหมู่บ้านและต้นไม้เตื่อเป็นไม้ ที่สามารถบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของฝนได้ว่าปีไหนน้ำจะมากหรือปีไหนน้ำจะน้อยฝนดีต้นปีหรือปลายปี ดังนั้นชาวบ้านก็เลยตั้งชื่อหมู่บ้านแห่งนี้เป็น

หมู่บ้านห้วยไม้เตื่อโดยเอาชื่อต้นไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นพิเศษมาเป็นชื่อของหมู่บ้านต่อมาและมีการแต่งตั้งผู้นำหมู่บ้านขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๒๗ ปัจจุบันมีจำนวน ๕๖ หลังคา^๑

๓.๑.๑ ข้อมูลชุมชน

บ้านห้วยไม้เตื่อเป็นหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ(SACO) ที่อาศัยตามหุบเขาและอยู่ใกล้กับลำห้วยที่มีป่าไม้รอบล้อมบริเวณหมู่บ้าน ซึ่งชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านในพ.ศ.๒๕๒๕ โดยมีการนำของอยู่อาศัยมาตั้ง จะพอ ผู้นำประกอบพิธีกรรม (ฮีโซ) จะมีอยู่ ๑๐ หลังคาเรือน และต่อมาก็ย้ายเข้ามาอยู่เรื่อยๆและปัจจุบันมี ๕๖ หลังคาเรือน และปัจจุบันมีนายแก้ว โพคะ เป็นผู้นำชุมชน^๒

ทิศเหนือ	ติดกับบ้านแม่ปู้น้อย	(มุเซอ)	
ทิศตะวันออก	ติดกับอำเภอเวียงป่าเป้า	(มั่ง)	
ทิศตะวันตก	ติดกับบ้านผาเอื้อง	(กะเหรี่ยง)	หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านโป่ง
ทิศใต้	ติดกับบ้านป่าตึง	(ลีซอ)	หมู่ที่ ๕ ตำบลบ้านโป่ง

กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่จัดได้ว่ามีหลายเผ่าพันธุ์หลายภาษาที่มีการนับถือศาสนาที่ต่างกัน แต่กะเหรี่ยงดั้งเดิมจะนับถือผี เชื่อเรื่องต้นไม้เป็นใหญ่ ภายหลังหันมานับถือพุทธศาสนา คริสต์ เป็นต้น กะเหรี่ยงมีถิ่นฐานตั้งอยู่ที่ประเทศพม่าแต่หลังจากการถูกรุกรานจากสงครามจึงมีกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย กะเหรี่ยงที่อาศัยในประเทศไทย แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย กะเหรี่ยงสะกอ, กะเหรี่ยงโป, กะเหรี่ยงแดง กะเหรี่ยงคอยาว เป็นต้น หรือที่เรียกนามตัวเองว่า ปากาเกอญอ หมายถึง คน หรือ สัตว์ นั้นเอง กะเหรี่ยงสะกอเป็นกลุ่ม ที่มีจำนวนมากที่สุด และมีภาษาเขียนเป็นของตัวเอง โดยมีมิชชันนารีเป็นผู้คิดค้นดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่า ผสมภาษาโรมัน กลุ่มนี้หันมานับถือศาสนาคริสต์ เป็นส่วนใหญ่ กะเหรี่ยงโป นั้นเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเคร่งครัดในประเพณี^๓

๓.๑.๒ ชื่อองค์กรหน่วยงานในชุมชน, ชื่อผู้นำท้องถิ่น

๑. บ้านห้วยไม้เตื่อ (อาศรมพระบันฑิตอาสาฯ)	๑	แห่ง
๒. พระธาตุเจดีย์ (ศรีอุทุมพร)	๑	แห่ง
๓. ศาสนิกสัมพันธ์คริสต์	๑	แห่ง
๔. กลุ่มแม่บ้าน,กลุ่มพ่อบ้าน	๑	แห่ง

^๑ สัมภาษณ์ นายคำตัน จะพอ, ผู้นำประกอบพิธีกรรมหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๐.

^๒ สัมภาษณ์ นายแก้ว โพคะ, ผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๑๖ กันยายน ๒๕๖๐.

^๓ สัมภาษณ์ นายคะเนาะ มิกา, อดีตผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐.

๕. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ๑ แห่ง

๖. กลุ่มเยาวชน ๑ แห่ง

๗. อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) ๑ แห่ง

ตารางที่ ๔ รายชื่อผู้นำท้องถิ่น บ้านห้วยไม้เตื่อ หมู่ที่ ๗ ต. บ้านเวียง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
๑	นาย อินผล เฌียบแหลม	ผู้ใหญ่บ้านดงหลายหน้า	
๒	นายรุ่ง ใจฉาย	สมาชิก อบต. บ้านดงหลายหน้า	
๓	นายอุ้นเรือง บุญศรี	สมาชิก อบต. บ้านดงหลายหน้า	
๔	นายวินัย ปุเคราะห์	อสม. บ้านห้วยไม้เตื่อ	
๕	นายสม จางวัลย์	อสม. บ้านห้วยไม้เตื่อ	
๖	นางยุพิน รัตตะกุลทวี	อสม. บ้านห้วยไม้เตื่อ	
๗	นายแก้ว โพคะ	ที่ปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน(ผู้นำชุมชน)	
๘	นางพงศ์ศักดิ์ พัชชรพานิกุล	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านป่าตึง	

อาชีพ, เศรษฐกิจ, การศึกษา, การคมนาคม

๓.๑.๓ อาชีพ

ชาวบ้านห้วยไม้เตื่อส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลักคือปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด ปลูกถั่ว และรับจ้าง เป็นต้น การทำอาชีพต่างๆ เป็นไปตามฤดูกาล ในช่วงฤดูฝนชาวกะเหรี่ยงจะปลูกข้าวไร่บริเวณและข้าวโพดเพื่อไว้ขาย ฤดูหนาวตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคม เป็นต้นไป ชาวบ้านเริ่มปลูกอีกทั้งชาวบ้านห้วยไม้เตื่อส่วนหนึ่งมีอาชีพรับจ้างทำงานให้กับกรมอุทยานป่าไม้ และต้นน้ำ เป็นต้น

อาชีพรองที่ชาวบ้านห้วยไม้เตื่อทำประจำคือ รับจ้างทั่วไปรายได้ที่ชาวบ้านได้ส่วนมากเป็นรายได้เป็นปี ต้องรอขายพืชผลทางเกษตรส่วนมากจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรเรียบร้อยแล้ว เวลาว่างชาวบ้านโดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน เยาวชนก็จะไปหารับจ้างนำค่าแรงมาจุนเจือครอบครัว และทอเสื้อผ้า, กระเป๋าเพื่อเอาไว้ใช้และใส่ในงานประเพณีหรือตามเทศกาลส่วนหนึ่งก็นำไปขายเพื่อนำเงินที่ได้มาจุนเจือครอบครัว

๓.๑.๔ เศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ ขึ้นอยู่กับอาชีพทางการเกษตรเป็นหลักมีการปลูกข้าว ข้าวโพด พืชผักและการเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ก็มีอุตสาหกรรมในครัวเรือนเป็นอาชีพรอง เช่นการทอผ้า การเย็บปักถักร้อย มีอยู่บ้างที่มีอาชีพรับจ้างเป็นครั้งคราว

ข้าว ปลูกสำหรับบริโภคในครัวเรือน บางครอบครัวไม่มีพื้นที่ปลูกข้าวจึงต้องรับจ้างและเก็บของป่าขาย เพื่อหาเงินมาซื้อข้าวมาบริโภค

ข้าวโพด ปลูกไว้สำหรับเลี้ยงสัตว์ อาทิ หมู และไก่ บางแห่งปลูกไว้สำหรับขายเป็นเงินสดหรือพืชเศรษฐกิจ

พืชผัก ปลูกในไร่ข้าว ข้าวโพด โดยปลูกควบคู่กันไปด้วยพืชผักที่ปลูกเช่น พริก พักทอง ถั่วชนิดต่างๆ เผือก มัน ผักกาดเป็นต้น เขาปลูกไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน

การเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านห้วยไม้เตี้ยมักจะเลี้ยงวัว-ควายไว้ขาย ส่วนหมูและไก่ไว้เพื่อใช้ในการบริโภค ประกอบพิธีกรรมและขาย เป็นต้น

อุตสาหกรรมในครัวเรือน ในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงโดยเฉพาะบ้านห้วยไม้เตี้ยจะพบเห็นผู้หญิงหรือกลุ่มแม่บ้านบางคนทอผ้า เย็บปักถักร้อยสำหรับไว้ใช้เอง

๓.๑.๕ การศึกษา

ในอดีตไม่ได้รับการศึกษาอ่านหนังสือไม่ค่อยออกเขียนไม่ได้และพ่อบ้านแม่บ้านก็อ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้แต่ปัจจุบันได้มีการศึกษา มีการอ่านได้เขียนได้โดยโรงเรียนที่ตั้งอยู่ที่บ้านป่าตึงและมีการเปิดสอน ตั้งแต่ก่อนเกณฑ์จนถึงระดับประถมศึกษา และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ที่โรงเรียนด้วยเช่นกัน ปัจจุบันชาวบ้านห้วยไม้เตี้ยส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาและมีการศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๔๕ ลงมา แต่กลุ่มผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๔๕ ขึ้นไปจนถึงกลุ่มผู้อาวุโสได้รับการศึกษาน้อยแต่สามารถสื่อสารเป็นภาษาไทยกลางและภาษาพื้นเมืองกับบุคคลนอกชาติพันธุ์ได้ด้วยดี ด้วยเหตุที่ในอดีตนั้นชาวบ้านยังไม่ให้ความสนใจเรื่องการศึกษามากนัก เมื่อมีโรงเรียนมาตั้งอยู่ในชุมชนชาวบ้านจึงส่งลูกหลานได้เรียน เมื่อจบแล้วก็ส่งไปเรียนต่อที่ โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนใหญ่และมีชั้นมัธยมต้นส่วนชาวบ้านบางคนก็เรียนเองหรือจากหน่วยงานอื่นจนสามารถอ่านออกเขียนได้ มีเพียงเด็กและวัยรุ่นที่พอจะมีการศึกษาทั้งนี้เด็กนักเรียน เยาวชนบ้านห้วยไม้เตี้ยบางคนได้รับทุนพระราชทานให้ศึกษาต่อในระดับสูง ทำให้ประชากรส่วนมากมีการศึกษาค่อนข้างดีระดับหนึ่ง

๓.๑.๖ การคมนาคม

เส้นทางการคมนาคม เดินไปบ้างบางครั้งก็ขี่รถจักรยานยนต์บ้างบางครั้งก็ขี่รถกระบะบ้างแล้วแต่สถานการณ์

เส้นทางรถประจำทาง ให้ลงที่ปางทางแม่สรวยโดยขึ้นรถโดยสาร แม่ชะจาน, เวียงป่าเป้า, แม่สรวย, เชียงราย แล้วลงที่สามแยกพร้าว จากนั้นก็ขึ้นรถโดยสารหรือรถประจำทางเวียงป่าเป้าพร้าว แล้วลงที่บ้านป่าตึงหลังจากนั้นให้เดินเท้าเข้าไปประมาณ ๓ กิโลเมตร หรือโทรบอกให้ชาวบ้านมารับ^๔

^๔ สัมภาษณ์ นายณัฐ ชัยนา, ประชาชนชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตี้ย, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

ประชากรบ้านห้วยไม้เตื่อที่นับถือศาสนาในชุมชนคิดแยกเป็นแบบลักษณะหลังคาเรือน และรายบุคคล ได้ดังต่อไปนี้

นับถือพระพุทธศาสนา/ผีบรรพบุรุษ	จำนวน ๓๕ หลังคาเรือน
นับถือศาสนาคริสต์	จำนวน ๑๓ หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือพระพุทธศาสนา	จำนวน ๑๔๔ คน
ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์	จำนวน ๔๙ คน

๓.๒ ระบบความเชื่อประเพณีและวัฒนธรรม

ด้วยความเชื่อและนับถือในเรื่องผี-วิญญาณชาวกะเหรี่ยงจึงมีประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงผีอยู่เสมอ ผีที่ชาวกะเหรี่ยงนับถือมีอยู่ ๒ อย่าง คือ ผีดี กับ ผีร้าย ผีดีคือผีบ้าน ซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาหมู่บ้านหรือผีเจ้าที่นั่นเองและผีเรือนคือผีบรรพบุรุษเช่นผีปู่ย่าตายายที่ตายไปแล้ววิญญาณยังวนเวียนคุ้มครองลูกหลานอยู่ชาวกะเหรี่ยงจะมีพิธี เช่นบวงสรวงบูชาผีเรือนอย่างน้อยปีละ๒ครั้ง เพื่อให้ปลอดภัยจากการเจ็บไข้ได้ป่วยหรือรอดพ้นจากภัยทั้งปวงนอกจากการเลี้ยงผีบ้านผีเรือนแล้วชาวกะเหรี่ยงยังมีพิธีเลี้ยงผีไร่ ผีนา ผีป่า ผีดอยอีกด้วยทั้งนี้โดยอาศัยหมอผีผู้มีความรู้ในเรื่องไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถาเน้นผู้ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผี

เหล่านี้ ซึ่งอาจจะมีทั้งผีดีและผีร้าย ที่อยู่ตามป่าเขาลำธารทั่วไป คอยลงโทษผู้ที่ผ่านไปให้ได้รับความเดือดร้อน ดังนั้น ความเชื่อถือในเรื่องผีและวิญญาณของชาวกะเหรี่ยง จึงมีผลต่อสังคมชาวกะเหรี่ยงอย่างมาก และทำให้เกิดคุณธรรมขึ้นเพราะไม่มีใครกล้าทำความผิดแม้แต่ต่อหน้าและลับหลัง เช่น การลักขโมยหรือการผิดลูกผิดเมียผู้อื่นแม้คนไม่เห็นแต่ผีเห็นเสมอ เป็นต้นนอกจากการนับถือผีแล้ว ชาวกะเหรี่ยงยังนับถือศาสนาคริสต์ และพระพุทธศาสนาอีกด้วย ซึ่งก่อให้เกิดเป็นประเพณีและวัฒนธรรมในชนเผ่าขึ้น เช่น ประเพณีปีใหม่ ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีเกี่ยวสาวและแต่งงาน หรือแม้กระทั่งประเพณีงานศพประเพณีปีใหม่ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญที่สุดของชาวกะเหรี่ยงโดยถือกำเนิดเอาเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปีแต่การจัดงานอาจจะไม่ตรงกันทุกปีก็ได้แล้วแต่หัวหน้าหมู่บ้านหรือฮีโซจะแจ้งให้ทราบส่วนใหญ่แล้วจะเป็นระยะเวลาก่อนจะถึงฤดูกาลการเกษตร คือ หลังจากงานปีใหม่แล้วกะเหรี่ยงจะเริ่มทำงานในไร่ ในนา ทันที

๓.๒.๑ ประเพณีปีใหม่

ทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้านจะหมักเหล้าเตรียมเอาไว้เมื่อถึงวันกำหนดงานหมอบีจะประกอบพิธีให้ โดยเริ่มจากบ้านของฮีโซ หรือ หัวหน้าหมู่บ้านก่อนเป็นหลังแรกแล้วกระทำต่อไปจนครบทุกหลังคาเรือน ซึ่งกินเวลาถึง ๓ วันกว่าจะเสร็จโดยพิธีกรรมก็คือ มีการนำเหล้าและไก่มา

บวงสรวงต่อผีและวิญญาณ จากนั้นก็จะดื่มเหล้ากันตามประเพณีและทำพิธีผูกข้อมือด้วยสายสิญจน์
เสกมนต์คาถาอวยพรให้อยู่เย็นเป็นสุขทุกบ้าน

๓.๒.๒ ประเพณีผูกข้อมือ

พิธีนี้จะเกี่ยวโยงกันนิยมนำกันในงานพิธีมงคลต่างๆเรียกว่ากัณฑ์หรือการมัดมือเสร็จแล้วก็
เลี้ยงฉลองกันอย่างสนุกสนานรื่นเริงงานประเพณีปีใหม่นี้ไก่และหมูจะถูกฆ่านำมาเป็นเครื่องเซ่นไหว้ผี
และนำมาเลี้ยงกันอย่างทั่วถึงในหมู่บ้านแต่ละแห่ง

๓.๒.๓ ประเพณีขึ้นบ้านใหม่

พิธีนี้จะจัดขึ้นเมื่อชาวกะเหรี่ยงสร้างบ้านเรือนใหม่ซึ่งถือเป็นเรื่องจำเป็นและมีความ
สำคัญมาก เพราะชาวกะเหรี่ยงถือว่าถ้าหากสร้างบ้านเสร็จแล้วไม่ได้ทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ผู้เข้าอยู่
อาศัยก็จะมีไม่มีความสุข ดังนั้นพิธีขึ้นบ้านใหม่ของชาวกะเหรี่ยงจึงถูกจัดขึ้นโดยการจัดเลี้ยงสุรอาหาร
ฆ่าหมู ไก่ เลี้ยงกันสำหรับแม่บ้านก็จะจัดทำขนมหรือข้าวปุก(ข้าวเหนียวตำคลุกงา) และข้าวต้มมัด
เลี้ยงกันอย่างสนุกสนานครึกครื้นมีการร้องเพลงอวยพรให้เจ้าของบ้านด้วย

๓.๒.๔ ประเพณีกินข้าวใหม่

มีชาวเขาหลายเผ่าที่จัดให้มีพิธีขึ้นขึ้นทั้งนี้เพื่อเป็นการขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดลบันดาลให้
ได้ผลผลิตอย่างหวัง เช่นเดียวกับชาวมูเซอที่จัดงานประเพณีกินข้าวใหม่ชาวกะเหรี่ยงจะจัดงานพิธี
กินข้าวใหม่ภายหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวในไร่นาเสร็จแล้วในพิธีเลี้ยงก็จัดคล้ายๆกับประเพณีขึ้นบ้าน
ใหม่ คือ มีการเลี้ยงฉลองในระหว่างเพื่อนบ้านคล้ายหมู่บ้านเดียวกัน^๕

ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ สิ่งเหล่านี้ที่ชาวกะเหรี่ยงมีการนับถือทั้ง
พระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ เกือบร้อยละ ๙๐ ถือผี การเลี้ยงผีที่สำคัญๆมีผีเรือน ผีบรรพบุรุษ
และผีน้า พิธีมัดมือปีใหม่ จัดขึ้นประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายนตอนเช้าของวันพิธีมีการฆ่าควาย
แล้วทำอาหารรับประทานกันมีการดื่มเหล้าใช้เวลาประมาณ ๔ – ๕ ชั่วโมงและมีการตำข้าวปุก

ในสังคมกะเหรี่ยง การเลี้ยงผีเรือนและผีบรรพบุรุษจะทำการปีละครั้ง หลังจากเกี่ยวข้าว
เสร็จแล้ว เป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์ ก่อนวันทำพิธีลูกหลานทุกคนจะต้องมาค้างคืนที่อย่างพร้อมหน้าพร้อมตา
กัน หากมีใครขาดผู้ทำพิธีจะต้องเอาข้าวก้อนที่คนต้องกิน เก็บไว้ให้เขากินเมื่อเขากลับมาบ้าน หากเขา
ไม่กลับมาได้ส่งไปให้เขา มิฉะนั้นจะถือว่าการเลี้ยงผีไม่ได้ผล ในพิธีนี้คนกะเหรี่ยงนิยมใส่เสื้ออย่าง
กะเหรี่ยงทุกคนต้องสวมกิริยาวาจา จะพูดมากไม่ได้ มิฉะนั้นจะต้องเลิกพิธีเสียกลางคัน และต้องทำ

^๕ ประเสริฐ ชัยพิภุสิต, สิบสองชนเผ่าในประเทศไทย, หน้า ๕๔.

พิธีกันใหม่ในเดือนถัดไป และยังมีข้อควรปฏิบัติและห้ามอื่นๆ เช่น ต้องกินข้าวในขันโตกเดียวกันหมด ต้องหุงข้าวหม้อเดียวกันเสร็จแล้วแม่บ้านต้องล้างขันโตกล้างจานคนเดียวจะให้คนอื่นช่วยไม่ได้ ถ้ายังมีคนกินข้าวไม่เสร็จคนอื่นๆ จะลงจากบ้านไม่ได้ ในวันทำพิธีห้ามการตัดผม ห้ามกินของที่มีรสเปรี้ยวอีกด้วย การทำพิธีเลี้ยงผีเรือนและผีบรรพบุรุษมี ๒ แบบคือ แบบไม่มีมัดมือ และแบบมัดมัดมือ

แบบไม่มีมัดมือ พิธีเริ่มด้วยการที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวนั่งล้อมรอบขันโตกข้าว พ่อบ้านหรือแม่บ้านจะเริ่มรับประทานก่อนด้วยข้าว ๑ คำ กับเนื้อไก่ต้มและน้ำ จากนั้นแม่บ้านหรือพ่อบ้านก็ทำตาม และลูกๆ ก็ทำเช่นเดียวกันเริ่มตั้งแต่ลูกคนโตไปจนถึงลูกคนเล็กสุดทุกคนกินได้คนละคำเท่านั้นและกินได้รอบเดียวพอกินครบทุกคน ผู้ทำพิธีก็หยิบข้าวสุก ๑ ก้อนและเนื้อไก่ที่ต้มกับแกงวางลงบนพื้นแล้วสวดมนต์ขอเชิญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษทั้งหลายมารับอาหารเครื่องเซ่นและขอให้ดวงวิญญาณเหล่านั้นช่วยปกป้องคุ้มครองกันภัย ขอให้ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้นให้มีความสุขไม่เจ็บป่วยทำมาหากินอุดมสมบูรณ์หลังจากนั้นก็รับประทานอาหารร่วมกันได้^๖

แบบมัดมือ พิธีเริ่มด้วยการที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวนั่งล้อมรอบขันโตกข้าว ในขันโตกข้าวมีข้าวและกับข้าวที่ทำจากไก่หรือหมู และมีด้ายขวัญขาวพาดบนอาหาร จากนั้นแม่บ้านเริ่มทำพิธีด้วยการหยิบด้ายขวัญมัดมือให้พ่อบ้าน พร้อมกับกล่าวถ้อยคำเรียกขวัญ และวิงวอนขอให้ผีบรรพบุรุษและผีเรือนอำนวยความสุขความเจริญให้แก่พ่อบ้าน จากนั้นพ่อบ้านก็ผูกมือให้แม่บ้านและเรียกขวัญในทำนองเดียวกัน เสร็จแล้วทั้งพ่อและแม่ก็ผูกมือให้ลูกๆ คน พร้อมให้พรและเรียกขวัญให้ เมื่อมัดมือทุกคนแล้ว พ่อบ้านหรือแม่บ้านก็หยิบก้อนข้าว ๑ ก้อน ให้ตกลงลงบนพื้นดินเพื่ออุทิศให้กับผีบ้านผีเรือน จากนั้นทุกคนก็ร่วมกันกินข้าวได้

การเลี้ยงผีเรือนและผีบรรพบุรุษทั้ง ๒ แบบ ไม่ใช้สุรา(เหล้า)ในการประกอบพิธี การเลี้ยงผีเรือนและผีบรรพบุรุษ นอกจากทำตามปกติปีละครั้งแล้ว เมื่อสมาชิกในบ้านอยู่ไม่เป็นสุขสบายมีคนเจ็บป่วยบ่อยๆ และเลี้ยงหมู, ไก่ไม่เติบโต ก็อาจมีการเลี้ยงผีเรือนและผีบรรพบุรุษอีกได้ การเลี้ยงในลักษณะนี้มีพิธีการมากมาย จะต้องใช้สุรา (เหล้า) ในพิธี รวมทั้งทำข้าวเหนียวต้มด้วย ต้องมีการเชิญหมอผีมาทำพิธี และเชิญแขกมาร่วมกินด้วย ซึ่งต่างจากพิธีเลี้ยงผีเรือนตามปกติที่ห้ามคนนอกครอบครัวกินอาหารด้วยเป็น อันขาด

ด้วยเหตุผลนี้กะเหรี่ยงสะกอจึงมีการใช้หมูเช่นไก่เราจะหมักหมูในตอนค่ำก่อนวันไหว้แล้วหามาไปวางบนใบตองข้างที่นอนสตรีอาวโสสูงสุดของครอบครัวเธอจะวางมีอบนตัวหมูพร้อมกับอธิฐาน“ขอวิญญาณบรรพชนทั้งหลายรับเอาหมูซึ่งเหล่าลูกหลานมาถวายอย่าทำร้ายเราแต่โปรดอวยชัยให้พรปกป้องรักษาให้เราอยู่ดีตลอดปี” แล้วสมาชิกทุกคนของครอบครัวก็จะต้องเข้ามาจับหมูและใบตองจนถ่วงหน้าแล้วจึงทุบหัวและตัวหมูโดยระวังไม่ให้เลือดออกแล้วจึงรินน้ำกรวดจุมูกให้หมูสัก

^๖ กะเหรี่ยงในประวัติศาสตร์, ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา, ๒๕๒๑, หน้า ๑๙-๕๓.

น้ำตายทำการผ่าท้องควักไตออกมาตรวจหากไตนั้นเต่งตึงสมบูรณ์ดีก็จะใช้หมูตัวนั้นเช่นไว้ในวันรุ่งขึ้นหากไม่ดีก็ต้องเลือกหมูใหม่มาทำพิธี^๗

เสร็จพิธีแล้วก็แบ่งเนื้อหมูกันไป เมื่อลงบันไดเรือนพิธีไปแล้วทุกคนก็จะหยิบผงดินขึ้นป้ายใบหูเป็นการปะหน้าไม่ให้ผีจำได้

ปัจจุบันกะเหรี่ยงเป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถทำพิธีนี้เพราะแยกย้ายกันไปหางานไกลถิ่นบรรพบุรุษมากจึงหันไปเข้าพิธีสักแทนคือ นำเอาเมล็ดพืชที่ปลูกกันอยู่มาเผาขณะที่ยืนอยู่กับวิญญาณ เราจะบูชาท่านอีกครั้งเมื่อเมล็ดพืชเหล่านี้ให้ผล แล้วก็สักไว้บนร่างกายเพื่อเป็นหลักฐานว่าได้ผ่านพิธีนี้แล้วพวกที่ยอมรับการสักนี้ส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงบนดอย มีพวกที่อยู่ข้างล่างไม่กี่คนที่ไม่มีสักนอกจากวิญญาณบรรพบุรุษกะเหรี่ยงก็ยังมีเทวดาองค์อื่น ๆ ที่เขาจะทำการเช่นไหว้เมื่อถึงกำหนดเวลาอีกหลายตน ซึ่งเชื่อกันว่าหากเช่นไหว้บูชาถูกต้องก็จะให้คุณ แต่หากละเลยก็จะอาละวาดบันดาลเหตุเภทภัยต่าง ๆ

ความเชื่อเรื่อง“ขวัญ”สำคัญมากต่อกะเหรี่ยงเขาถือว่าร่างกายคนเรานั้นมีขวัญอยู่๓๗ ขวัญที่อยู่ในรูปของสัตว์ชนิดต่างๆการผูกขวัญครั้งแรกของกะเหรี่ยงจะทำให้กะเหรี่ยงได้รับขวัญ โดยครบถ้วน ซึ่งได้แก่ ๑.ขวัญหัวใจ, ๒.ขวัญมือซ้าย, ๓.ขวัญมือขวา, ๔.ขวัญเท้าซ้าย, ๕.ขวัญเท้าขวา, ๖. ขวัญหอย, ๗.ขวัญปุง, ๘.ขวัญปลา, ๙.ขวัญเขียด, ๑๐.ขวัญแยะ, ๑๑.ขวัญจิ้งหรีด, ๑๒.ขวัญตั๊กแตน, ๑๓.ขวัญตุ๊กแก, ๑๔.ขวัญแมงมุม, ๑๕.ขวัญนก, ๑๖.ขวัญหนู, ๑๗.ขวัญชะนี, ๑๘.ขวัญหมูป่า, ๑๙.ขวัญไก่ป่า, ๒๐.ขวัญเก้ง, ๒๑.ขวัญกวาง, ๒๒.ขวัญสิงห์, ๒๓.ขวัญเสือ, ๒๔.ขวัญช้าง, ๒๕.ขวัญข้าว, ๒๖.ขวัญงู, ๒๗.ขวัญตุ่น, ๒๘.ขวัญเม่น, ๒๙.ขวัญเลียงผา, ๓๐.ขวัญแรด, ๓๑.ขวัญเต่า, ๓๒.ขวัญตะกวด, ๓๓.ขวัญกิ้ง, ๓๔.ขวัญอีเห็น, ๓๕.ขวัญกระทิง, ๓๖.ขวัญต่อ, ๓๗.ขวัญนกแก้วกนกแก้ง. หลายดวงที่สิ่งสถิตอยู่ตามอวัยวะที่สำคัญเช่น ตา หู จมูก ลิ้น จิตใจ และร่างกาย บันดาลให้ทำหน้าที่ได้อย่างคล่องแคล่วแต่หากขวัญหลบหนีหายไปแล้วคนๆนั้นก็ป่วยอาจถึงตายได้^๘

พิธีกรรมสำคัญต่างๆ เช่น พิธีกินข้าว พิธีแต่งงาน พิธีปีใหม่ หรือพิธีเรียกขวัญจะต้องทำบริเวณหน้าหิ้งบูชาผี

ในหมู่บ้านจะมีหมอผี (ฮี-โซ) เปรียบเหมือนผู้นำศาสนาเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมประจำหมู่บ้าน ในทุก ๆ ปี ปีละ ๒ ครั้ง ซึ่งเขาจะหยุดทำงานกันทั้งหมู่บ้าน ห้ามใช้มีดหรือของมีคมทุกชนิดในการล่าสัตว์ในป่าบางหมู่บ้านไม่มีข้อห้าม นอกจากหมอผี (ฮี-โซ) เป็นผู้กระทำตนเป็นสื่อกลาง

^๗ สุนทรี พรหมเมศรส, *ชาวเขาในประเทศไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๔๗.

^๘ เจาศิลป์ คงแก้ว, *ชีวิตบนเส้นด้ายของ ๑๓ เผ่าไทย*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๓๗), หน้า ๘๐.

ระหว่างผีกับคน โดยเฉพาะเมื่อเกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยก็ฆ่าหมูหรือไก่แล้วแต่กรณี ปกติทั่ว ๆ ไป มักจะเป็นไก่ หัวหน้าครัวเรือนที่มีการเจ็บป่วย ก็จะฆ่าไก่ เอาเลือดและขนส่วนหนึ่งบูชาผี เนื้อไก่ นำไปแกงแล้วจึงเลี้ยงผี หรือบางอิกรณีหนึ่งถ้ามีคนในหมู่บ้านเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะไปหาหมอผีหรือผู้ที่ชำนาญในการดูเมือหรือดูดวงในการทักว่าคนที่เจ็บป่วยเกิดมาจากสาเหตุอะไร

ข้อดีที่แฝงอยู่คือหลังจากการเลี้ยงผีแล้วนั้นก็คืออาหารสำหรับทุกคนในครัวเรือน แต่ ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงหันมานิยมใช้ยาแผนปัจจุบัน

หมอผีสืบทอดตำแหน่งตามสายบรรพบุรุษฝ่ายบิดาเป็นผู้เริ่มพิธีกรรมต่างๆของหมู่บ้าน เช่นวันขึ้นปีใหม่หรือการเลี้ยงผีไร่มะหมอผีจะเป็นครัวเรือนแรกที่ทำพิธีนี้แล้วคนอื่นๆจึงจะทำพิธีกรรม นั้นๆในครัวเรือนของตนเองได้ แต่ละหมู่บ้านมีหมอผีเพียงหนึ่งคนและหนึ่งเดียว หากหมอผีตายลงก็ หมายถึงการย้ายหมู่บ้านไปยังอีกพื้นที่หนึ่งซึ่งอยู่ใกล้เคียง^๙

ชาวกะเหรี่ยงยังคงนับถือผีอยู่เป็นส่วนใหญ่ มีอยู่บ้างที่หันมานับถือศาสนาพุทธและ ศาสนาคริสต์ การนับถือผียังคงพบเห็นในหมู่บ้านโดยทั่วไป มีผีประจำหมู่บ้าน ผีบ้าน ผีเรือน ผีหลวง ผีป่า ผีน้ำหรือผีลำห้วย ผีต่างๆ อาจแบ่งออกเป็นผีดีและผีร้าย ผีดีเป็นผีที่ให้คุณแก่พวกเขา เช่น ผี ประจำหมู่บ้าน ผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือน ส่วนผีร้ายได้แก่ผีป่า ผีคนตายไม่ดี เช่น ถูกยิงตาย หรือฟ้า ผ่า

นอกจากนี้ ยังมีศาลผีประจำหมู่บ้าน เป็นที่สถิตของผีหมู่บ้านหรือผีเมืองและศาลผีภูเขา ใหญ่หรือผีหลวง ซึ่งอยู่บนยอดเขาห่างจากหมู่บ้านผีทั้งสองประเภทนี้เป็นผีที่ชาวกะเหรี่ยงเกรงกลัว และให้ความเคารพมาก ภายในบริเวณศาลผีประกอบด้วยหิ้งบูชาและเครื่องเซ่นไหว้ ในวันสำคัญหรือ เทศการต่างๆจะต้องมีพิธีเซ่นไหว้บูชาเป็นการบอกกล่าวให้รับรู้ เกี่ยวกับชีวิตหลังจากความตายไปแล้ว ชาวกะเหรี่ยงเชื่อสิ่งที่มองไม่เห็นและจับต้องไม่ได้หลังจากที่ทำพิธีฝังหรือเผาแล้ววิญญาณจะแบ่ง ออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนที่หนึ่ง ญาติพี่น้องจะเชิญให้อยู่บนหิ้งบูชาที่บ้านและอีกส่วนหนึ่งยังคงอยู่บริเวณ หลุมฝังศพหรือสุสานเมื่อญาติได้ทำการเซ่นไหว้สามครั้งแล้ววิญญาณจึงจะไปเกิดใหม่

กะเหรี่ยงเป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งที่มีความเชื่อถือค่อนข้างเคร่งครัดสังเกตได้ว่าผู้ที่มีการ บำบัดโรคภัยไข้เจ็บและมีความจำเป็นต้องมียะหว่างผีกับคนหรือขวัญของคนกับบรรดาผีต่างๆสิ่ง เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นชีวิตประจำวันในสังคมกะเหรี่ยงดังนั้นเราเรียกกันว่า“นับถือผี” ดังนั้นความเชื่อ เกี่ยวกับผีและขวัญของคนนั้น พวกเขาก็ยังคงนับถือปฏิบัติต่อไปด้วยความระมัดระวังหรือเพื่อ ก่อให้เกิดความสมดุลกันระหว่างโชคและเคราะห์ของมนุษย์กับสิ่งอันลึกลับอันพึงจะเกิดขึ้นแก่มนุษย์ ได้และรวมถึงความดีนของมนุษย์เพื่อที่จะปรับความเข้าหากันได้หรือความผสมกลมกลืนระหว่าง

^๙ ถาวร พู่เฟื่อง, ชาวเขา ตำนานชนเผ่าต่างวัฒนธรรม, หน้า ๘๘-๘๙.

มนุษย์กับผีที่อาจจะเข้ามาเกี่ยวพันกันได้ดังนั้นเรื่องที่จะกล่าวในที่นี้ ก็คือสิ่งที่สำคัญ ๒ ประการ ซึ่งมีอิทธิพลในชีวิตประจำวันของสังคมกะเหรี่ยง นั่นก็คือ ความเชื่อในเรื่องผี และขวัญของกะเหรี่ยง

สถานที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรม

๓.๓.๕ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้าน

ชาวกะเหรี่ยงสะกอที่นับถือผีภายในบ้านจะมีหิ้งบูชาผีอยู่ในเวลาที่ทำพิธีกรรมในการเลี้ยงผีไว้ตรงประตูบ้าน อาจเป็นเพราะบ้านนั้นเพิ่งปลูกสร้างใหม่ยังไม่ได้ตั้งหิ้งบูชา หรือแยกครอบครัวจากบ้านของบิดามาตั้งบ้านเรือนของตนเอง และบ้านที่สร้างใหม่อยู่ใกล้กับของบิดาซึ่งยังมีชีวิตอยู่ จึงไม่ต้องจำเป็นที่จะต้องตั้งหิ้งบูชา แต่ยังมีบางครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์ หิ้งบูชาในบ้านไม่จำเป็นที่จะต้องตั้งไว้หรือเก็บไว้ เพราะถือว่าตนเองไปนับถือบูชาอีกความเชื่อหนึ่งแล้ว การปฏิบัติตามพิธีกรรมดั้งเดิมจึงไม่สอดคล้องกับความเชื่อและการปฏิบัติของตนเอง

เครื่องครัวที่จะเอามาทำพิธี ประกอบด้วย ชันโตกไม้ ๑ อัน (เซอปี) ซ้อนไม้ (เนอเตอะ) กระบอกไม้ (ซีเตอะ) กระดัง (ก่อแหละ) เชียง (คู) มีด (แคระ) เป็นเครื่องมือในการที่จะต้องจัดทำพิธีกรรมเลี้ยงผีของชาวกะเหรี่ยง

การนำพระพุทธรูปไปให้ชาวกะเหรี่ยง โดยทั่วไปบุคคลที่นับถือลัทธิความเชื่อดั้งเดิมจะรับไว้และจะทำหิ้งไว้อีกแห่งหนึ่ง ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงจะไม่นำพระพุทธรูปไปตั้งบูชาไว้ในห้องนอนเพราะถือว่าห้องนอนเป็นห้องส่วนตัว ซึ่งพระพุทธรูปเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าซึ่งปราศจากกิเลสทั้งหลาย เมื่อนำเอาพระพุทธรูปไปประดิษฐานไว้ในห้องนอนจึงเป็นสิ่งที่ไม่สมควร

๓.๓.๖ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้าน

หมู่บ้านกะเหรี่ยงที่นับถือผีทุกแห่ง เขามีศาลเจ้าที่ของใครของมันประจำหมู่บ้านแต่ละหลังคา

ลักษณะของศาลผีในหมู่บ้าน จะปลูกสร้างเป็นเพิงแหงนหันหน้าไปทางทิศตะวันออกเป็นส่วนใหญ่ โดยปักเสาทำเป็นหิ้งสูงประมาณ ๑.๕-๒ เมตร และมีถั่ว ถั่วขึ้น วางตั้งเรียงรายอยู่จำนวน ๕ ถั่ว

วันสำคัญต่างๆ เมื่อมีการเลี้ยงผี เช่น ปีใหม่ กินข้าวใหม่ เกิด ตาย แต่งงาน ย้ายที่อยู่ (ย้ายเข้า-ย้ายออก) หรือทำพิธีเรียกขวัญ จำเป็นต้องมีการทำพิธีเช่นไหว้บูชา บอกให้เจ้าที่เจ้าสารให้ได้รับรู้ทุกครั้ง^{๑๐}

^{๑๐} กำพล ฟี้อพอ, สมาคมศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรมชาวไทยชาวเขา, (เชียงใหม่ : ศูนย์ข่าวสารชาวเขา, ๒๕๓๘), หน้า ๕๓.

ความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงเกี่ยวกับการนับถือผี (Animism) ที่เขานับถือนี้เป็นผีให้คุณ ไม่มีการให้โทษผีทำหน้าที่คอยดูแล รักษาชีวิตมนุษย์และสัตว์เลี้ยงในหมู่บ้านให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ อีกทั้งยังให้พลังที่ลบล้างบาปให้สมาชิกในหมู่บ้านมีความสุข ความเจริญ มีฐานะเศรษฐกิจดีมีสุขภาพร่างกายจิตใจแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ กะเหรี่ยงจึงต้องมีกิจกรรมตามประเพณีโดยการ เช่นไหว้ บูชาผีเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณและระลึกถึงความเมตตากรุณา เพื่อแผ่สมาชิกของคนในหมู่บ้านทุกคน ให้มีชีวิตอยู่อย่างปกติสืบต่อไป

๓.๓.๗ บทบาทของผีในแง่สังคมวิทยา

ความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงมีอิทธิพลต่อการดำเนินวิถีชีวิตประจำวัน นั่นคือการนับถือผี หรือความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ผีที่ชาวกะเหรี่ยงนับถือ ได้แก่ ผีเจ้าที่ ผีบ้านผีเรือน ผีภูเขา ผีต้นไม้ ซึ่งสิ่งสถิตอยู่ตามธรรมชาติ อาทิเช่น ในป่า ภูเขา ลำห้วย ในไร่ในหมู่บ้าน ทุกแห่งทุกหนจะมีผีเฝ้าคุ้มครองอยู่ ซึ่งมีทั้งผีดีผีให้คุณ และผีร้ายที่ให้โทษ จึงต้องมีการเซ่นสังเวยด้วยอาหารต่างๆ เช่น หมู ไก่ เป็นต้น วัฒนธรรมความเชื่อบรรพบุรุษชาวกะเหรี่ยงได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่นับหลายชั่วอายุ

คำว่า “ผี” ในความหมายของชาวกะเหรี่ยงนั้นอาจมีความหมายแตกต่างจากคำว่า “ผี” ของชาวพื้นราบปัจจุบัน มักมองในของคำว่า “ผี” ในทัศนะที่แสดงถึงความเชื่อในสิ่งเหลวไหล ไร้สาระ และเป็นเรื่องงมงาย หรือว่าเป็นวัฒนธรรมของชนเผ่าดั้งเดิมที่นับถือในอำนาจเหนือธรรมชาติ จึงไม่มีเหตุผลในทางด้านวิทยาศาสตร์ ความหมายที่แท้จริงความเชื่อเรื่องผีของชาวกะเหรี่ยง อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นจากการจัดระเบียบสังคมสมัยอดีตที่มีตัวอักษรขึ้นใช้อำนาจเรียกว่า “กฎหมายฉบับแรกหรือรัฐธรรมนูญฉบับชนเผ่า” ระบุถึงอำนาจในการจัดสรรการปกป้องคุ้มครอง อำนาจศาลในการตัดสินความผิดหรืออำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน

มโนภาพของ “ผี” เหล่านั้นได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นกฎหมายฉบับไร้ตัวอักษรโดยเป็นการตกลงกันของมนุษย์ในสังคมเป็นเหมือนกับประชาชนที่ให้ความไว้วางใจและมอบอำนาจแก่ผู้ที่รับตำแหน่ง “ผี” ซึ่งเป็นนามธรรม แต่สามารถรู้เห็นเป็นรูปธรรมได้ โดยการสื่อสารผ่านทางสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ต้นไม้ ภูเขา ลำธาร เขตหมู่บ้านและไร่นา ซึ่งเป็นเหมือนที่ตั้งทำการ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผีเหล่านี้จะต้องทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากมนุษย์หรือชุมชน โดยจะให้เครื่องสิ่งสังเวยเป็นเบี้ยเลี้ยงรายวัน รายเดือนหรือรายปี ซึ่งแล้วแต่จะเป็นที่ตกลงกันระหว่างในที่ชุมชน^{๑๑}

^{๑๑} ชมรมบริหารวิชาการ สถาบันวิจัยชาวเขา, ชาวเขา : ความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (เชียงใหม่ : นันทกานต์ กราฟฟิค/การพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓๗-๑๓๙.

นิยามคำว่า “ผี” มักจะเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติ และสถานที่ที่เป็น พักอาศัยและเป็นที่ทำมาหากิน ดังนั้นในความหมายของผีจึงเป็นสิ่งถึงแสดงถึงกายสิทธิ์ในทรัพยากร และพื้นที่ใช้สอยร่วมกันในที่ชุมชนและในแต่ละครอบครัวก็มีผีสายตระกูลซึ่งมีลักษณะเดียวกับ ทำเนียบสำมะโนประชากร ซึ่งอำนาจสิทธิ์ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจในสายตระกูล

คำว่า “ผี” ของชาวกะเหรี่ยง จึงมีความหมายเช่นเดียวกับ กฎหมายบ้านเมืองของชาว พม่าในปัจจุบันเพียงแต่กรอบนิยามความหมายต่างกัน ซึ่งเกิดจากบริบททางด้านสังคมและ วัฒนธรรมที่มีพัฒนาการแตกต่างกันทั้งเรื่องของพื้นที่ทางกายภาพ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ การรับวัฒนธรรมใหม่ สามารถแบ่งประเภทความเชื่อเกี่ยวกับ “ผี” ของชาวกะเหรี่ยงออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. ผีร้าย คือ ผีที่จะสร้างแต่ความเดือดร้อนให้แก่บุคคลหรือชุมชน ผีร้ายนั้นมักแสดง ความไม่พอใจต่อผู้คน และความกลั่นแกล้งให้ได้รับความเจ็บป่วยอยู่เสมอหรือหาภัยพิบัติต่างๆ

๒. ผีดี คือ ผีที่ให้คุณประโยชน์เปรียบเหมือนผู้ที่ทำหน้าที่พิทักษ์ความเป็นธรรมและ คอยลงโทษผู้ที่กระทำความผิดจารีตประเพณี และช่วยคุ้มครองผลประโยชน์ของบุคคลหรือชุมชน

เมื่อพิจารณาถึงความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงในสังคมวิทยา ความเชื่อเรื่องผีมีลักษณะใน โครงสร้างหน้าที่ทางสังคม แสดงถึงการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อก่อให้เกิดความเป็นหนึ่ง

๓.๓.๘ ผีกับบทบาทหน้าที่ความเชื่อ

ความเชื่อเรื่อง “ผี” นับเป็นศูนย์กลางของสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวกะเหรี่ยงให้มี ปรัชญาการดำรงชีวิตร่วมกัน ชาวกะเหรี่ยงปฏิบัติต่อผีเหล่านั้นด้วยความเคารพนับถือ จากความ เชื่อที่ทำให้การคิดสร้างสรรค์กิจกรรม ภายในกลุ่มขึ้น ได้แก่ ประเพณีหรือพิธีการเช่นไหว้ผี ซึ่งการ เช่นไหว้ผีประจำเผ่านี้จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษนี้เป็นเสมือนสื่อกลางที่ทำ หน้าที่ติดต่อวิญญูณกับผีได้ สามารถพูดคุยกับผีให้รับรู้ได้ ผู้ทำหน้าที่ คือ “หมอผี” ซึ่งเป็นผู้อาวุโสใน ชุมชน ทุกคนในชุมชนได้มอบความไว้วางใจและให้ความเคารพนับถือ ประกอบกับหมอผีเองมีวัตร ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี ฉะนั้น หมอผีบางครั้งมีอำนาจต่อผี หากคนในชุมชนประพฤติดจารีต หมอผีจะทำหน้าที่ประสานระหว่างผีกับคนที่กระทำความผิด ด้วยวิธีเช่นสรวงขอขมาให้ลดโทษให้อภัยต่อ ผู้ทำผิดจารีตหรือเรียกว่า “ผิดผี” นั้น ซึ่งเหมือนกับทนายความคอยแก้ต่างให้ศาลลดโทษแก่ผู้กระทำ ผิดด้วยเหตุนี้ ความเชื่อเรื่องผีจึงนำไปสู่การแต่งตั้งตำแหน่งหมอผี และนำไปสู่การทำกิจกรรมกลุ่ม ร่วมกันซึ่งทำกิจกรรมร่วมกันนี้เองที่นำไปสู่ความเคารพนับถือซึ่งกันและกันอันสืบเนื่องมาจากความ เชื่อในการนับถือผีนี้ ทำให้เกิดผลดีในการเชิวงบอยู่สามประการ ดังนี้

๑. เกิดความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชุมชน

๒. เกิดระบบศีลธรรมและจริยธรรมในชุมชน

๓. เกิดผลดีในการช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา

๓.๓.๙ ความเชื่อทางศาสนา

กะเหรี่ยงที่นับถือพระพุทธศาสนาหรือนับถือบรรพบุรุษดั้งเดิมจะมีความเชื่อที่ตนเองนับถือคือการผูกข้อมือซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มฤดู กาล การเพาะปลูก หลังจากงานมัดมือปีใหม่จะเป็นการถางไร่และเตรียมที่นาสำหรับการเพาะปลูกก่อนวันทำพิธีชาวกะเหรี่ยงจะทำข้าวเหนียวต้มเตรียมไว้จะมีการฆ่าควายที่รวมเงินกันซื้อมาแล้วแบ่งกันมาทำอาหาร เนื้อควายจะไม่ใช่ในพิธีกรรมสำหรับพิธีมัดมือปีใหม่หรือทำขวัญนั้นเริ่มด้วยพ่อแม่นำตะกร้าใส่สิ่งของ^{๑๒} ต่างๆ เช่น เสื้อ ผ้าถุง ผ้าโพกหัวของแม่บ้านซึ่งเป็นของใหม่ ไก่ เหล้า ข้าวเหนียวต้มเป็นต้นไปวางไว้ที่หัวบันไดข้างหนึ่งมือหนึ่งจับไก่๒ ตัวเป็นไก่ตัวผู้กับตัวเมียไว้ให้อยู่หนึ่งๆมือข้างหนึ่งใช้ไม้คนหม้อข้าวเคาะหัวบันไดพร้อมทั้งสวดมนต์เมื่อเสร็จแล้วก็ไปอีกข้างหนึ่งของหัวบันไดจากนั้นยกตะกร้าเข้ามาในบ้านเคาะและสวดมนต์ตรงด้านหัวนอนของพ่อบ้านและแม่บ้านสวดเสร็จก็ฆ่าไก่เอามาลวกถอนขนออกแล้วเอาไปย่างไฟให้หอมเพื่อนำไปทำกับข้าวเมื่อทำกับข้าวเสร็จแล้วก็จัดอาหารลงบนขันโตกอาหารที่จัดลงบนขันโตก

ประกอบด้วย ข้าว กับข้าว ข้าวปึก ข้าวเหนียวต้มที่แกะออกแล้ว และเหล้า ๑ ถ้วย จากนั้นเอาเส้นฝ้ายที่มีความยาวประมาณ ๑๓-๑๕ นิ้วมาวางพาดบนขันโตกให้ถูกข้าวกับแกงและขนม เส้นฝ้ายนี้มีจำนวนเท่าสมาชิกของครอบครัว จากนั้นพ่อบ้านทำพิธีด้วยการเอาไม้คนหม้อข้าวเคาะขันโตก แล้วสวดมนต์เรียกขวัญมากินอาหาร พอสวดเสร็จพ่อบ้านหรือแม่บ้านเอาด้ายมาผูกข้อมือลูกทุกคนเริ่มผูกจากลูกคน เล็กไปยังลูกคนโตพร้อมทั้งสวดมนต์เรียกขวัญให้อยู่กับตัว เมื่อผูกเสร็จพ่อบ้านกับแม่บ้านจะผลัดกันผูกพร้อมทั้งสวดมนต์ให้แก่กัน จากนั้นพ่อบ้านจะยกถ้วยเหล้าขึ้นและเทลงไปพอเป็นพิธี แล้วสวดมนต์ให้ผีลงมาดื่มสุรากล้วยนั้น ตลอดจนขอให้ปกป้องดูแลรักษาโรคภัยให้แก่สมาชิกในครอบครัว ทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลรวมถึงการทำมาหากินสะดวก ปลูกพืชได้ผลดี พอสวดเสร็จทุกคนก็ดื่มเหล้าด้วยกัน และรับประทานอาหารในขันโตกร่วมกันเป็นอันเสร็จพิธี พอตกกลางคืน จะมีการดื่มเหล้าและร้องเพลงกัน การร้องและการดื่มนี้จะต้องวนเวียนไปจนครบทุกบ้าน กล่าวแต่คำอันเป็นมงคลแก่ชีวิต พิธีมัดมือขึ้นปีใหม่นี้ มีเรื่องความเชื่อและกฎเกณฑ์ที่ควรปฏิบัติเกี่ยวข้องกับอีกมากมายมีความแตกต่าง ในรายละเอียดของแต่ละหมู่บ้าน และแตกต่างตามความเชื่อของหมอผีแต่ละคน แต่ มีความเชื่อที่สำคัญคือ หากเดือนที่กำหนดจะมีงานมัดมือขึ้นปีใหม่นี้ เกิดเหตุการณ์ไม่ดีไม่งามในหมู่บ้าน เช่น มีคนตาย มีเสือเข้ามากินสัตว์เลี้ยงในบ้าน มีหนุ่มสาวได้เสียกันเป็นต้น ก็ต้องยกเลิกหมดถือว่าการเตรียมการครั้งนี้ไม่ดี ทำต่อไปไม่เกิดผลดีต่อคนในหมู่บ้าน ต้องเลื่อนไปจัดในเดือนต่อไปหรือหากจัดพิธีไปแล้วเกิดเหตุการณ์ไม่ดีขึ้นภายหลัง จะถือว่าพิธีที่จัดไปแล้วนั้นใช้ไม่ได้เช่นกันต้องจัดพิธีขึ้นใหม่

^{๑๒} สถาบันวิจัยชาวเขา, *หกเผ่าชาวดอย*, (เชียงใหม่ : นันทกานต์ กราฟฟิคการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๔๒.

พอดกกลางคืนก่อนวันขึ้นปีใหม่ ผู้นำศาสนาที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า “ฮิโซ” จะทำการเรียกเหล่าชาวบ้านมาชุมนุม ในแต่ละบ้านจะส่งตัวแทนบ้านละหนึ่งคน คือ หัวหน้าครอบครัว (ต้องเป็นผู้ชาย) และต้องนำเหล่าไปด้วย ๑ ขวด เมื่อมาพร้อมกันทั้งหมดทุกคนแล้ว ฮิโซ จะเริ่มทำพิธีกรรม พิธีกรรมนี้ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า พิธีกินหัวเหล่า “เอะชิโค” โดยตอนแรกจะนำขวดเหล้ามารวมกันซึ่ง ฮิโซ จะเป็นคนทำการอธิษฐาน จากนั้นจะรินเหล้าลงในแก้วให้คนที่มาร่วมพิธีดื่ม วิธีการดื่มคือนำเหล่าของคนที่มาถึงก่อนเทลงแก้วและ ฮิโซจะจิบเป็นคนแรก จากนั้นก็ให้คนต่อไปจิบต่อ ๆ กันไปเรื่อย ๆ จนครบทุกคนที่มาร่วมงาน และวนกลับมาถึง ฮิโซ ดังเดิม ฮิโซ จะทำการเทลงดินพร้อมอธิษฐานให้พร แต่เจ้าบ้านและครอบครัวเจ้าของขวดเหล้าที่เทลงดินไปแล้ว จากนั้นก็ทำพิธีต่อไปจนครบทุกบ้านที่มาร่วมงาน บางครั้งหมู่บ้านไหนที่มีหลังคาเรือนจำนวนมากอาจทำพิธีถึงเช้าเลยก็ได้^{๑๓}

นอกจากนี้ยังมีกะเหรี่ยงอีกกลุ่มหนึ่งคือกะเหรี่ยงคริสต์

กะเหรี่ยงคริสต์จะมีพิธีกรรมที่คล้ายๆกันแต่จะทำในแบบศาสนาของตนเอง คือเข้าโบสถ์อธิษฐานเสร็จจะรับประทานอาหารร่วมกันจากนั้นจะมีการประมูลราคาข้าวของของแต่ละบ้านที่หลังจากประมูลราคา สิ่งของเสร็จก็จะมีการจัดกลุ่มแข่งกีฬาพื้นบ้านชนิดต่างๆตกเย็นมีการแสดงละครสร้างความบันเทิงนอกจากนี้

ข้อห้ามสำหรับการดื่มเหล้าคือดื่มได้แต่ห้ามดื่มจนเมาภายในวันนี้จากนั้นก็แยกย้ายกันกลับบ้านของตน ในช่วงนี้จะมีการอธิษฐานทุกคืนจนครบ ๗ คืนจึงจะถือว่าสิ้นสุดพิธีขึ้นปีใหม่จึงถือได้ว่าพิธีกรรมขึ้นปีใหม่ของชนเผ่าชาวกะเหรี่ยงนั้นมีความน่าสนใจไม่น้อยไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวของพิธีกรรมมัดมือพิธีกรรมรินเหล้ารวมถึงความเป็นมาของพิธีกรรมความเชื่อที่จะบูชาผี ซึ่งเปรียบเสมือนบรรพบุรุษและยังแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณีอันเด่นชัดที่สืบทอดต่อกันมารุ่นสู่รุ่นเพื่อแสดงถึงความเป็นชนเผ่าชาวกะเหรี่ยงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันและสุดท้ายนี้ไม่ว่าจะเป็นประเพณีปีใหม่ของผู้คนในเมืองหรือชาวเผ่าใดก็ตามล้วนเป็นสิ่งที่แสดงถึงอารยธรรมของมนุษย์ได้อย่างชัดเจนทุก ๆ คนล้วนหวงแหนและร่วมใจอนุรักษ์เอาไว้ตราบนานเท่านาน

พิธีกรรมและความเชื่อ

พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อถือมีมากมายหลายประเภท อาจแบ่งเป็นพิธีกรรมในครัวเรือนและพิธีกรรมในชุมชนโดยส่วนรวม

พิธีบูชาประจำปีอีกพิธี

^{๑๓} กำพล ฟี้อพล, สมาคมศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรมชาวไทยภูเขา, (เชียงใหม่: ศูนย์ข่าวสารชาวเขา ๒๕๓๘), หน้า ๕๓.

คือ “บุขาวัญญานบรรพชน” เพราะเชื่อกันว่าวิญญาณของบรรพชนข้างมารดาที่สืบสายกันมานั้นที่วนเวียนอยู่ตามบ้านเพื่อช่วยคุ้มครองลูกหลานจากภัยอันตรายทั้งสตรีนาวุโสที่สุดในตระกูลจะเป็นผู้ประกอบพิธีเช่นไหว้ด้วยเนื้อสัตว์ สมาชิกทุกคนในตระกูลต้องเข้าร่วมพิธี ใครมิได้อยู่ร่วมพีน้องก็ต้องเก็บเนื้อที่ไหว้ให้กินหรือส่งไปให้กินการที่บรรพชนอาจมีขึ้นเป็นพิเศษจากพิธีประจำปีเมื่อมีคนในบ้านเจ็บป่วยเกิดเหตุร้ายใดในครอบครัว^{๑๔}

เมื่อจะทำพิธีไหว้บรรพชน ลูกหลานจะต้องมานอนค้าง ก่อนไหว้ทุกคนต้องอาบน้ำชำระกายแล้วสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ แล้วนั่งประชุมพร้อมหน้ากันในตอนเช้า เขาจะพูดกันแต่ภาษากระเหรี่ยงเท่านั้นในที่ประชุม

สตรีอาวุโสสูงสุดของครอบครัวเป็นผู้ถวายไก่หนึ่งคู่เช่นวิญญาณบรรพบุรุษตัวเธอกินไก่อเป็นปฐมฤกษ์หนึ่งคำแล้วจึงเวียนไปสู่สมาชิกอื่นตามลำดับอาวุโสให้กินจนครบคน

เสร็จพิธีแล้วก็แบ่งเนื้อหมูกันไป เมื่อลงบันไดเรือนพิธีแต่ละคนก็จะหยิบผงดินขึ้นป้านใบหูเป็นการมอมหน้าไม่ให้ผีจำได้

๓.๓.๑๐ พิธีการตั้งชื่อเด็ก

เมื่อมีเด็กเกิดในครอบครัวใด บิดาของเด็กบอกให้ผีบ้านผีเรือนทราบ จะต้องทำพิธีภายใน ๓ วัน หลังจากเด็กคลอดมีชีวิตรอดอยู่ บิดาของเด็กจะเชิญญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านมาร่วมพิธีดังกล่าว โดยส่งข่าวให้ทราบทีละคนการใช้สื่อมีวิธีการคือ เจ้าของบ้านหรือญาติพี่น้องบอกข่าวให้ผู้ที่ยืนเคียงกันในหมู่บ้านได้ทราบวันเวลาที่จะทำพิธี สิ่งของที่จะทำพิธีนั้น มีไก่หนึ่งคู่ เท่านั้น เมื่อแขกรับเชิญมาพร้อมแล้ว จะทำพิธีตั้งชื่อเด็ก เสร็จแล้วจะมีการรับประทานอาหารร่วมกันในบ้านชื่อที่ใช้เรียกกันในชีวิตประจำวันนั้นมักเป็นชื่อภาษากระเหรี่ยงที่บอกลำดับการเกิด สามารถลำดับการตั้งชื่อดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๕ ตารางแสดงการตั้งชื่อบุคคลของกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงสะกอ

ลำดับการเกิด	ลูกชาย	ลูกหญิง
ลูกคนแรก	โพคว่าเหวโก่พะอะควา	โพมือเหวโก่พะอะหมื่อ
ลูกคนที่สอง	โพนุเจอะพะอะควา	โพนุเจอะพะอะหมื่อ
ลูกคนที่สาม	โพเช่อดาพะอะควา	โพเช่อดาพะอะหมื่อ

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายตะเปือจะ จะสอ, ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๓.๓.๑๑ การทำบุญต่ออายุ

การทำบุญต่ออายุเป็นพิธีกรรมที่ทำสำหรับผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุซึ่งเป็นชายหรือหญิงก็ได้ บุตรหลานญาติพี่น้องของผู้เจ็บป่วยต้องไปเชิญผู้ที่เชี่ยวชาญในการจัดทำพิธีจุดม่งหมายของการทำพิธีนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุหรือคนป่วยได้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บและมีชีวิตที่ยืนยาวต่อไป

การจัดให้มีพิธีกรรมเช่นนี้ จะมีการปรึกษาหารือกันระหว่างบุตรหลานญาติพี่น้องของผู้เจ็บป่วย วิธีการที่จะสื่อต่อกันให้มีข้อตกลงร่วมมือกันก็คือ การเรียกให้บุตรหลาน ญาติพี่น้องทุกคนที่เป็นชายโดยเฉพาะผู้ที่แต่งงานแล้วได้มาพบปะพูดคุยกัน บุคคลสำคัญคือ ผู้อาวุโสที่เป็นผู้ชายซึ่งทุกคนอยู่ในตระกูลเดียวกันที่มีความเคารพนับถือกันจะต้องมาให้ข้อคิดความเห็นด้วยว่าสมควรจะทำประการใด หากทุกคนตกลงกันว่าจะจัดให้มีพิธีต่ออายุ จะกำหนดวันทำพิธี ซึ่งการที่จะทำพิธีนี้สมาชิกทุกคนที่มาร่วมปรึกษาหารือกัน จะมีความคิดเห็นพ้องต้องกันว่า ผู้เจ็บป่วยเป็นโรคชราภาพ มีไข้เจ็บป่วยเพราะเกิดจากสาเหตุอุบัติเหตุ เช่น ถูกของมีคม หรือถูกแมลงสัตว์กัดต่อย

การเตรียมการพิธีการทำบุญ บุตรผู้ป่วยจะบอกข่าวให้ญาติพี่น้องและผู้ป่วยทราบ และขอให้เขาได้ช่วยกันไปหาและตัดไม้มาทำโลงศพ ไม้ที่จะมาทำโลงศพต้องเป็นไม้ชนิดหนึ่งคือไม้ประดู่ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่า ไม้ซ้อเป็นไม้มงคลและเป็นไม้เนื้อแข็ง ทนต่อการผุกร่อนทำให้มีอายุกาลในการอยู่ยาวนาน อีกทั้งไม้ซ้อถือว่าเป็นไม้ที่หาได้ง่ายและสามารถนำมาแปรรูปลักษณะต่างๆ ได้หลากหลายประเภท การหาไม้มาทำโลงศพชาวกะเหรี่ยงมีนิยามคติที่ว่า ฝ่ายชายเท่านั้นที่จะต้องไปตัดไม้ทำเป็นโลงศพและแบกหามกลับมาที่บ้านของผู้ป่วย^{๑๕}

การทำพิธีทำบุญต่ออายุ จะมีผู้อาวุโสเป็นผู้ชายคนหนึ่งเป็นผู้ทำพิธี มีการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษด้วยเนื้อหมู ไก่ ข้าว สุรา พร้อมทั้งใช้รูปเทียนบูชาผี มีการผูกข้อมือให้แก่ผู้เจ็บป่วยและสวดให้พรให้หายจากการเจ็บป่วยและมีอายุยืนยาวต่อไป ผู้ที่มาร่วมพิธีคือ บุตรหลานญาติพี่น้องของผู้เจ็บป่วย รวมทั้งผู้ที่ช่วยตัดไม้ทำโลงศพก็จะร่วมพิธีและรับประทานอาหารที่บ้านของผู้เจ็บป่วย

สำหรับการส่งข่าวเรื่องการต่ออายุ จะส่งข่าวให้ทราบกันเฉพาะบุตรหลานและญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านที่สนิทกันเท่านั้น ญาติพี่น้องที่อยู่คนละหมู่บ้าน หากอยู่ไม่ห่างไกลกันมากนักบุตรหลานจะเดินไปบอกข่าวเพื่อให้มาร่วมพิธีกรรมซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่ญาติพี่น้องที่อยู่ลำดับความสำพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้เจ็บป่วยจะต้องมาร่วมพิธีกรรมตามประเพณีดังกล่าว^{๑๖}

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายบุรี ชัยนา, ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๖} ประเสริฐ ชัยพิภุสิต และคณะ, รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้สื่อประเพณีดั้งเดิมของชาวเขา, (เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา,ม.ป.ป.), ม.ป.ส., หน้า ๓๕.

การเกิด

เมื่อทารกเกิดสายรกที่ตัดออกไปแล้วก็จะบรรจุลงกระบอกไม้ไผ่ปิดฝาด้วยเศษผ้าแล้วนำไปผูกไว้ตามต้นไม้ในป่ารอบหมู่บ้านต้นไม้ต้นนั้นเรียกชื่อว่า“เดปอทุ”แปลว่าต้นสายรกและต้นไม้ต้นนี้จะห้ามตัดโดยเด็ดขาดเพราะเชื่อว่าขวัญของทารกจะอาศัยอยู่ที่นั่นหากตัดทิ้งจะให้ขวัญของทารกหนีไปและทำให้ทารกล้มป่วยลงหากว่าผู้ใดผู้หนึ่งตัดต้นไม้ต้นนี้โดยเจตนาหรือไม่เจตนาจะต้องถูกปรับด้วยไก่หนึ่งตัวพ่อแม่ก็นำไก่ตัวนี้ไปทำพิธีเรียกขวัญทารกกลับคืนมา

วันที่ไปผูกสายรกกติดกับต้นไม้ต้นเพื่อนบ้านทุกคนจะไม่ออกไปทำงานซึ่งถือว่าเป็นข้อห้าม เรียกข้อห้ามนี้ว่า“ตีตาเบล”เป็นกฎหมายประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตเมื่อถึงเวลาข้าวสายรกหลุดออกไปผู้เป็นพ่อก็จะไปทำพิธีผูกมือเรียกขวัญทารกโดยไปทำพิธีที่ได้ต้นไม้ที่ผูกติดสายรกกต้นนั้นเพื่อให้ขวัญกลับมาอยู่ที่บ้าน เรียกพิธีผูกขวัญนี้ว่า“กีเบลจือ”คือพิธีผูกขวัญครั้งแรกของบุคคลผู้นี้ที่เกิดมาลืมหืมตาอยู่บนโลกคนกะเหรี่ยงเชื่อว่าขวัญของคนมีอยู่ ๓๗ ขวัญที่อยู่ในรูปของสัตว์ชนิดต่างๆการผูกขวัญครั้งแรกของทารกนี้จะทำให้ทารกได้รับขวัญที่๓๗ ขวัญ^{๑๗}

๓.๓.๑๒ การเจ็บป่วย

พิธีกรรมและความเชื่อของกะเหรี่ยงมีอยู่หลายพิธีแต่พิธีกรรมที่ทำสำหรับชาวบ้านก็เห็นจะมีอยู่พิธีเดียวคือพิธี“ตำเกอะบีกะเบะ”(การเจ็บป่วย)ซึ่งมีที่มาจากความเชื่อว่าจะหากชาวบ้านเจ็บป่วยพร้อมกันหลายคนโดยไม่รู้สาเหตุของอาการป่วยนั้นและหรือความเชื่อที่ว่าสิ่งอัปมงคลเข้ามาในหมู่บ้านยกตัวอย่างเช่นหากไก่ป่าบินเข้ามาในหมู่บ้านก็จะเชื่อว่าเป็นลางไม่ดีผู้นำและผู้อาวุโสของหมู่บ้านก็จะปรึกษาหารือกันเพื่อหาวิธีการรักษาและป้องกันเมื่อหาวิธีได้แล้วจึงกำหนดวันเพื่อทำพิธีซึ่งกำหนดให้เป็นวันอังคารของเดือนไหนก็ได้ในปีที่เห็นว่ามีคนในหมู่บ้านเจ็บป่วยพร้อมกันมากจนผิดสังเกตการทำพิธีกรรมนี้ต้องทำวันอังคารเท่านั้น

เพราะเชื่อว่าเป็นวันแรงการทำพิธีกรรมเริ่มจากชาวบ้านจะช่วยกันสานตะแกรงขึ้นมา๔ ใบที่บ้านของผู้นำประกอบพิธีกรรมเมื่อสานตะแกรงเสร็จแล้วชาวบ้านจะนำไปแขวนไว้กลางลานบ้านผู้นำในลักษณะเรียงต่อกันหลังจากนั้นชาวบ้านจะนำเครื่องประกอบพิธีกรรมห่อไว้ในใบสักแล้วนำไปวางบนตะแกรงทั้งสี่ใบนั้นเมื่อถึงเวลาซึ่งตามประเพณีแล้วจะกำหนดเวลาให้เป็นช่วงเย็นของวันเมื่อถึงเวลาผู้นำและผู้อาวุโสของหมู่บ้านจะเริ่มสวดขับไล่สิ่งชั่วร้ายโรคภัยไข้เจ็บ สิ่งอัปมงคลต่างๆให้ออกไปจากผู้ป่วยเมื่อสวดเสร็จแล้วผู้นำและผู้อาวุโสที่สวดจะถ่มน้ำลายลงในตะแกรงทั้งสี่ใบหลังจากนั้นลูกบ้านคนอื่นๆทั้งหมู่บ้านก็จะทยอยกันมาถ่มน้ำลายลงในตะแกรงทั้งสี่จนครบทุกคนส่วนผู้ที่ไม่ได้มาร่วมพิธีกรรมก็จะบ้วนน้ำลายลงในส้าแล้วฝากให้คนในครอบครัวที่สามารถไปร่วมพิธีได้นำไปทิ้ง

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายพะกู เหล็กโพ, อดีตผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

บนตะแกรงทั้งสี่เมื่อลูกบ้านร่วมพิธีเสร็จทุกคนแล้วก็มีตัวแทนของคนในหมู่บ้านช่วยกันหามตะแกรงทั้งสี่ใบนั้นไปทิ้งไว้ที่ทิศทั้งสี่ของหมู่บ้านระหว่างที่นำตะแกรงออกไปผู้นำและผู้อาวุโสจะใช้ซี่เถาไผ่ไปตามหลังตัวแทนก่อนที่จะออกจากบริเวณพิธี ด้วยเชื่อว่าซี่เถานั้นจะบังสิ่งชั่วร้าย อับมงคลต่างๆ ไม่ให้ย่างกรายเข้าในหมู่บ้านและตัวผู้ป่วยอีกต่อไป

๓.๓.๑๓ การตาย

การเสียชีวิตเป็นเรื่องที่เจ้าของบ้านจำเป็นต้องบอกกล่าวให้สมาชิกในหมู่บ้านทุกหลังคาเรือนได้ทราบ มีข้อยกเว้นอยู่ว่าถ้ามีเด็กเสียชีวิต พิธีไม่มากนัก ไม่จำเป็นต้องบอกใคร เขาจะนำศพไปฝังไว้ในวันนั้น แต่ถ้าผู้ใหญ่ จำเป็นต้องมีพิธีกรรมและจำเป็นต้องบอกกล่าวให้สมาชิกในหมู่บ้านให้ทราบ

กรณีผู้เสียชีวิตจะสมรสและมีบุตรแล้วหากมีบุตรชายจะให้บุตรชายกับญาติหรือเพื่อนบ้านเป็นชายไปบอกกล่าวให้เพื่อนบ้านทราบวิธีสังฆาการเสียชีวิตบ้านหลังที่มีศพคนจะมีมากเพราะจะหยุดงานและจะไปร่วมงานศพทุกหลังคาเรือนจะทราบได้ทันทีที่บ้านหลังนี้มีคนเสียชีวิตซึ่งเขาจะสอบถามจากเพื่อนบ้านว่าใครเสียชีวิต เมื่อทราบข่าวแล้วจะไปร่วมงาน^{๑๘}

กรณีเมื่อสิ้นชีวิตกะเหรี่ยงเชื่อว่าวิญญาณของผู้ตายจะไปสู่ยมโลกซึ่งปกครองโดยยมบาลชีวิตในยมโลกก็เหมือนกับในโลกนี้คนที่เข้าไปก็จะทำอะไรโดนเลี้ยงสัตว์และดำเนินชีวิตเหมือนกับที่เคยทำทุกประการผิดกันแต่ว่าเมื่อพระอาทิตย์ต้องในโลกนี้ก็จะไปขึ้นในยมโลกหากใครประพฤติดียมบาลก็จะโปรดให้อยู่ดีมีสุข ใครเคยทำชั่วก็ต้องทนทุกข์ทรมานแสนสาหัส

หากผู้เสียชีวิตเป็นสาวโสเภณีตามตลาดจะแต่งตัวให้ด้วยเสื้อผ้าหึงที่มีเรือนเมื่อนำไปฝังเพื่อป้องกันมิให้บันดาผีอันธพาลทั้งหลายอุศคร่ำพาเจ้าหล่อนไปจากสุคติแต่งตัวแบบภรรยานี้ก็มิสทิฐิขู่ภัยทั้งหลายได้ว่า“ผิวข้าตามหลังมานะ”จะข่มเหงรังแกกันก็ต้องคิดให้ดีกว่าก่อน

การเสียชีวิตจะนับว่าเป็นพิธีกรรมที่ต้องให้สมาชิกในหมู่บ้านทุกหลังคาเรือนมีส่วนร่วมช่วยเหลือ เป็นพิธีกรรมของชุมชนประเพณีของชาวกะเหรี่ยงคนในหมู่บ้านทราบข่าวว่ามีคนตายในหมู่บ้านจะต้องหยุดงานในไร่นาที่หากทำงานต่างไปก็ถือว่างานที่ทำต่อไปนั้นทำให้คนตายการหยุดงานจะต้องหยุดจนกระทั่งมีการนำศพไปฝังหรือเผาเรียบร้อยแล้วซึ่งจะเริ่มออกไปทำงานในไร่นาได้หมดฝักก็จะนำน้ำมันสัปปายไปขอสุมาคนเสียชีวิตขณะมีคนเสียชีวิตในหมู่บ้านจะต้องทำพิธีดังกล่าวจนครบ๓วันหลังจากนำศพไปประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อโดยวิธีการฝังหรือเผาเสร็จเรียบร้อยแล้ว^{๑๙}

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายช่อเล่ นุแะ, ปรaxyชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายคะเนาะ มิกา, อดีตผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

การส่งข่าวให้ชาวบ้านทราบถึงการเสียชีวิตของตัวบุคคลเป็นการสื่อกันระหว่างตัวบุคคลกับตัวบุคคล หากเจ็บป่วยแล้วเสียชีวิตในหมู่บ้านหรือเสียในโรงพยาบาลแล้วนำศพกลับมาถือเป็นเรื่องปกติธรรมดาแต่ถ้าหากตายผิดปกติธรรมดาเสียชีวิตหรือฟ้าผ่าเสียชีวิตข่าวคราวการเสียชีวิตผิดปกติจะสื่อสารต่อกันอย่างรวดเร็วมาก

พิธีกรรมเกี่ยวกับการเสียชีวิต ผู้ทราบข่าวที่อยู่ในหมู่บ้านจำเป็นต้องหยุดงานและไปร่วมศพ ผู้ชายจะช่วยกันมาตัดไม้มาทำโลงศพ ผู้หญิงจะช่วยกันหุงหาอาหารเลี้ยงแขก ความจริงมิได้มีมิได้มีข้อบังคับให้ชาวบ้านต้องมาช่วยงานหรือร่วมพิธีกรรม แต่การที่ชาวบ้านต้องทำเช่นนั้นเพราะเป็นประเพณีที่ติงามซึ่งให้ปฏิบัติกันสืบทอดกันมาและเป็นการนการช่วยเหลือต่างตอบแทนกันเป็นลักษณะช่วยกันไปช่วยกันมาของชาวบ้านในเรื่องเกี่ยวกับการเสียชีวิต จึงเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้าน ด้วยเหตุนี้จึงต้องหยุดงานและมาร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

พิธีกินข้าวใหม่

พิธีกินข้าวใหม่ (อ๋อป้อโค) ชาวกะเหรี่ยงที่นับถือผีจะมีพิธีกินข้าวใหม่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษมาแล้วโดยการเรียกขวัญที่ต้อง ทำพิธีกรรมพร้อมกันทั้งหมู่บ้านในปี หนึ่งจะมี ๒ ครั้ง ครั้งแรก อยู่ระหว่าง เดือนมกราคม –เดือนกุมภาพันธ์ ครั้งที่ ๒ อยู่ประมาณเดือนกรกฎาคม –เดือนสิงหาคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประกอบอาชีพในไร่นาของสมาชิกในหมู่บ้าน โดยผู้นำชุมชนที่สืบทอดมาตามบรรพบุรุษหรือ ฮีโซ จะคอยดูสมาชิกในหมู่บ้านว่า ทำงานในไร่นาสงเสร็จแล้วกันหรือยังและจะคอยดูว่าถ้ามีพิธีกรรมในชุมชนเช่นพิธีผูกข้อมือ^{๒๐}

พิธีกินข้าวใหม่มีเพียง๑วันแต่ละหมู่บ้านไม่มีข้อกำหนดว่าจะต้องทำพิธีในวันเดียวกันแต่ละหลังคาเรือนในหมู่บ้านเดียวกันจำเป็นต้องทำพิธีวันเดียวกันด้วยการกำหนดวันทำพิธีขึ้นอยู่กับข้าวในไร่ว่าดีเก็บเกี่ยวหรือยังและคำนึงถึงการเลือกวันที่ดีสำหรับการทำพิธีด้วยถ้าข้าวแก่จัดสุกดีแล้วแต่มีวันไม่ดีก็จะไม่ทำพิธีต้องรอให้ถึงวันดีแล้วจึงทำวันที่ดีที่สุดสำหรับทำพิธีกินข้าวใหม่คือส่วนมากชาวกะเหรี่ยงจะเอาเดือน“ออก”ตรงวันที่ ๒๘ เดือน กุมภาพันธ์ เป็นวันที่ทำพิธีกินข้าวใหม่

ชาวกะเหรี่ยงเลือกวันดีสำหรับทำพิธีกินข้าวใหม่ จึงทำให้แต่ละครอบครัวเรือนในหมู่บ้านเดียวกันทำพิธีในวันเดียวกัน บางครัวเรือนยังไม่ได้ข้าวแก่จัดจะรอเวลาต่อไปอีก ๗ วัน^{๒๑}

ผู้ที่ทราบเรื่องการนับวันวันไหนเป็นวันอะไรคือหมอผีและผู้อาวุโสในชุมชนเพราะได้จดจำไว้ก่อนการทำพิธีกินข้าวใหม่ชาวบ้านมักจะสอบถามผู้รู้เพื่อความแน่ใจพิธีดังกล่าวหมอผีจะ

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายเนาะโพ นุส, อดีตผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายคำตัน จะพอ, ผู้นำประกอบพิธีกรรมหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

ประกาศหรือไม่ประกาศให้ชาวบ้านทราบก็ได้เนื่องจากข้าวในไร่แต่ละหลังคาเรือนปลูกไม่พร้อมกัน ข้าวในไร่สุกไม่พร้อมกันจึงมีการประกอบพิธีไม่ตรงกัน

วิธีที่จะสื่อสารต่อกันว่าจะทำพิธีกินข้าวใหม่เมื่อใดจำเป็นต้องพบปะพูดคุยกันระหว่างเพื่อนบ้านและญาติพี่น้องถึงเรื่องข้าวในไร่สุกดีแล้วหรือยังวันดีคือส่วนมากชาวกะเหรี่ยงจะเอาถือเดือน“ออก”ตรงวันที่ ๒๘ เดือน กุมภาพันธ์ อีกกวันจะถึงกำหนดเขาจะจดจำไว้เมื่อถึงวันดังกล่าวก็จะทำพิธีเช่นไหว้ผีเจ้าที่เจ้าทาง ผีน้ำ ผีห้วย ที่อยู่บริเวณหมู่บ้านและผีบรรพบุรุษภายในบ้านของตนเอง

พิธีการเช่นไหว้ผีเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านและบุคคลภายนอกที่เข้าไปในหมู่บ้านให้ทราบว่า มีพิธีกินข้าวใหม่ การเช่นไหว้ผี และครอบครัวเรือนจะทำพิธีเวลาเช้ามีการฆ่าหมูหรือไก่ไว้ล่วงหน้าหัวหน้าครอบครัวหรือญาติพี่น้องที่เป็นผู้ชายจะนำหมูหรือข้าวสุกเผือกมันสุราหรือน้ำชาธูปเทียนไปเช่นไหว้ผีเจ้าที่ เจ้าทาง พอเสร็จพิธีกรรมก็นำไปไหว้ผีเจ้าที่ หรือเจ้าทางแล้วแต่ต้องจัดชุดเครื่องเช่นไหว้ชุดใหม่ทำพิธีในบ้านเสร็จแล้วเจ้าของบ้านจะนำข้าวปลาอาหารที่จัดเตรียมไว้ออกมาเลี้ยงแขกที่มาเที่ยวบ้านหลังจากนั้นผู้อาวุโสในบ้านจะให้พรแขกที่มาเที่ยวของตนเอง

๓.๓ ความเป็นมาของประเพณีปีใหม่

ประเพณีปีใหม่ “กั๊จี่หนี่ถ่อซอ” เป็นประเพณีที่ชนเผ่ากะเหรี่ยงได้ถือปฏิบัติกันมายาวนานจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าคำตันเดิมที่ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่อาศัยในประเทศจีนเป็นชนเผ่าเชื้อสายจีนวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าจึงเหมือนกับคนจีนและประเพณีกั๊จี่หนี่ถ่อซอกก็ถือปฏิบัติสืบมาจากประเทศจีนเหตุที่ทำให้เกิดประเพณีนี้ขึ้นมาก็คือในรอบหนึ่งปีชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าบางคนดำรงชีวิตอย่างราบรื่นสงบสุขแต่บางคนดำรงชีวิตเป็นไปด้วยความยากลำบากดังนั้นเมื่อถึงปีใหม่ทุกคนจะประกอบพิธีปิดเป่าสิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นในปีที่ผ่านมาแล้วให้หายไปกับปีเก่า และนำสิ่งที่ดีเข้ามาในปีใหม่ ทำพิธีขอขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีบรรพบุรุษ ผีป่า ผีเขา ผีไร่ ผีสวนผืนน้ำ ที่ช่วยดูแลปกป้องรักษาให้อยู่อย่างมีความสุข อีกทั้งยังเป็นการเฉลิมฉลองเพื่อความสนุกสนาน โดยกิจกรรมนี้จัดขึ้นประมาณเดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงเริ่มฤดูกาลทำไร่ทำนาของหมู่บ้าน ก็จะมีการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าที่เจ้าป่าเจ้าเขา ให้ลงมาดูแลปกป้องเรียกเดือนนี้ว่า (เต่อแล) เป็นวันที่มีความสำคัญสำหรับชาวกะเหรี่ยงเพราะเชื่อว่าเป็นวันที่เริ่มต้นสำหรับชีวิต ต้อนรับสิ่งใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และให้สิ่งเก่าๆที่ไม่ดีหมดไปพร้อมกับปีเก่า จึงต้องมีการเฉลิมฉลองด้วยการทำพิธีกรรมและจัดงานรื่นเริง เช่น การไหว้ผีเจ้าที่ เจ้าทาง ต่างๆที่เป็นสิ่งเคารพบูชาของชาวกะเหรี่ยง กลุ่มผู้นำและกลุ่มผู้อาวุโส มีการร้องเพลงและขอพรต่างๆ เป็นต้น ส่วนครั้งที่ ๒ เป็นการผูกข้อมือในช่วงเดือนกรกฎาคม (ลาเคาะ) หรือเดือนสิงหาคม (ลาคุ) เป็นช่วงที่ชาวบ้านปลูกข้าวในไร่สำเร็จแล้ว ต้นข้าวก็โตขึ้นสมบูรณ์แล้ว ได้ทำพิธี

เลี้ยงผีไร่ผืนนาเสร็จแล้วจะมีการผูกข้อมือเรียกขวัญทั้งหมู่บ้าน เพื่อเป็นการพักผ่อนกายจิตที่เหนื่อยจากการทำงานและเป็นการขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าที่เจ้าป่าเจ้าเขาให้ปกป้องรักษาดูแลพืชผลในไร่นาและคนในหมู่บ้าน^{๒๒}

ในปัจจุบันประเพณีปีใหม่ “กั๊จ๊หนี่ถ่อซอ” หรือประเพณีปีใหม่ชาวกะเหรี่ยง ตรงกับวันที่ ๒๘ ในราวปลายเดือนกุมภาพันธ์ของต้นปีและปลายในวันที่ ๑๘ ราวปลายเดือนกรกฎาคมของกลางปี ผู้ที่ทำหน้าที่จดจำและกำหนดวันปีใหม่ คือ ผู้ที่ประกอบพิธีกรรม ปีใหม่แต่ละหมู่บ้านมักจะไม่ตรงกัน คือ อาจจะช้าหรือเร็วกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ๑-๒ วัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประกอบพิธีกรรมที่จะเชิญคนแก่หรือผู้อาวุโสประมาณ ๕-๖ คน มาปรึกษาหารือกันเมื่อตกลงกันได้แล้วผู้อาวุโสของหมู่บ้านจะแจ้งข่าวให้ชาวบ้านได้ทราบ^{๒๓}

ปีใหม่เป็นงานมงคลฉลองที่ใหญ่โตที่สุดของชาวกะเหรี่ยง เรียกว่า งาน ”กั๊จ๊” ปีใหม่เพราะเป็นงานเทศกาลปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงตราราวปลายเดือนกุมภาพันธ์หรือกลางเดือนกรกฎาคม แบ่งออกเป็นปีใหม่หลวง กับปีใหม่น้อยอย่างเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่

ปีใหม่หลวงมีงานฉลองระหว่าง ๒-๓ วัน

ปีใหม่น้อยมีเพียง ๑ วัน การกำหนดเวลาสั้นหรือยาวอยู่ที่ผู้อาวุโส

ก่อนถึงปีใหม่ ๑ เดือน ชาวกะเหรี่ยงถือว่าเป็นงานที่ฉลองสำคัญ คือ เทศกาลปีใหม่ เมื่อทุกคนพร้อมใจการเตรียมการผลัดเปลี่ยนให้ดีที่สุด ทุกครอบครัวจะทุ่มเททั้งเวลาและเงินทองมากมาย ในการจัดเตรียมซื้อหาเครื่องครัวของกินนาๆอย่างเช่น ข้าวต้มมัด ข้าวปุก ข้าวสาร ด้าย เสื้อผ้า ซ่อนคนข้าว (หน่อโคคะ) เทียนไข ก้วยตะกร้า ชันโตก (เซอปี) เนื้อหมู เนื้อไก่ และของอื่นๆเพื่อเตรียมเอาไว้ในงานปีใหม่ อีกทั้งจัดทำและหาเครื่องดองของเมาเตรียมไว้ เพื่อทำพิธีกรรมในหมู่บ้านและต้อนรับแขกที่มาร่วมงาน ขั้นตอนในการเตรียมทั้งหลายนี้จัดทำพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน

ก่อนจะถึงวันงาน ๑-๒ วัน ทุกคนในชุมชนก็จะร่วมกันจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง เช่น ทำขนมต้ม ตำข้าวปุก โดยเอาข้าวเหนียวตำผสมกับงาขาว เตรียมเครื่องเช่นไห่ว้ออื่น ๆ เช่น หมู ไก่ รูปเทียน ไข่ไก่ ชาวบ้านจะช่วยกันทำเอง อุปกรณ์ต่างๆ

ก่อนวัน “กั๊จ๊หนี่ถ่อซอ” ๑ วัน มีการต้มเหล้าและทำขนม ทำข้าวปุก ฆ่าหมู และสิ่งต่างๆในวันนั้น

วันแรกของประเพณีปีใหม่ “กั๊จ๊หนี่ถ่อซอ” เช้ามีผู้ประกอบพิธีกรรม จะไปทำพิธีบอกให้ผีเจ้าที่ ผีเจ้าทาง ผีห้วย ผ่าน้ำ ก่อนคนอื่นและจะจุดประทัด เครื่องเช่นประกอบด้าย รูป เทียน ดอกไม้ ขนมข้าวต้ม จากนั้นก็ประกอบพิธีกรรมขอศีลขอพรจากเจ้าที่เจ้าทาง ซึ่งเจ้าที่เจ้าทางจะ

^{๒๒} บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, **ชาวเขาในไทย**, (พระนคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๐๖), หน้า ๖๔-๖๕.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายคำตัน จะพอ, **ผู้นำประกอบพิธีกรรมหมู่บ้านห้วยไม้เตือ**, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

ปกป้องดูแลคนภายในหมู่บ้าน โดยมีผู้ประกอบพิธี เป็นผู้ประกอบพิธี ขณะที่ประกอบพิธีกรรม เริ่มทำพิธีไปทุกหลังคาเรือนจนทั่วบ้าน ตามแต่ที่แต่ละคนอยากได้เพราะเชื่อกันว่าเข้านี้ “ฮีโซ” จะให้พรแก่ทุกคนตามต้องการ จากนั้นจึงจัดเตรียมของเช่น ไหว้บรรพบุรุษในบ้าน และเช่นไหว้ หลังจากนั้นก็จะเริ่มเฉลิมฉลองโดยการจุดประทัดและร้องเพลงตลอดทั้งคืน^{๒๔}

รุ่งเช้าวันใหม่ก็จะไปทำพิธีที่บ้านผู้ประกอบพิธีกรรม พิธีกรรมก็จะเหมือนกับบอกเจ้าที่เจ้าทางแต่จะมีการเพิ่มเติมตรงที่มีการอัญเชิญผีบรรพบุรุษ แต่ปัจจุบันไม่ทำแล้วหลังจากทำพิธีเสร็จที่บ้านแล้ว ซึ่งปัจจุบันจะเน้นความสนุกสนาน จากที่กล่าวมาแล้ว ข้างต้นเป็นสืบทอดเฉพาะรูปแบบของวัฒนธรรมประเพณี “กัจฉีหนี่ถ่อซอ”

วันแรก(นีทอซอ) ของปีใหม่ ทุกวันจะต้องตื่นแต่เช้า เพื่อเตรียมอุปกรณ์สำหรับทำพิธีเช่น ไหว้บรรพบุรุษและเจ้าที่เจ้าทาง เป็นต้น การตักน้ำ ในเข้านี้เชื่อว่าจะนำมาซึ่งโชคลาภ และเงินทองที่ไหลมาตามน้ำ นอกจากนี้จะไม่นำเศษขยะที่กวาดทิ้งภายในบ้าน ไปทิ้งนอกบ้านเด็ดขาดจนกว่าพิธีปีใหม่จะเสร็จสิ้นจะนำเศษขยะไปเก็บไว้ในถังขยะภายในบ้านก่อน

ในวันนี้ถ้าเป็นวันศีลจะไม่มีการเล่นสัตว์ใด ๆ พอสายก็เตรียมอุปกรณ์ไปร่วมพิธีดำหัวผู้ประกอบพิธี (ปาเก่อตอตะมา) อุปกรณ์ที่เตรียมได้แก่ ดอกไม้ ธูปเทียน และเหล้าสำหรับทำพิธีนี้ เป็นการแสดงความขอบคุณผู้ประกอบพิธีกรรมซึ่งเป็นผู้นำพิธีกรรมต่างๆ ตลอดปีที่ผ่านมาและขอศีลพรจากผู้ประกอบพิธีกรรมอีกด้วย

๓.๔ ความเชื่อในพิธีกรรมของประเพณีปีใหม่

พิธีปีใหม่เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การประกอบพิธีและร่วมกิจกรรมในวันปีใหม่อีกเป็นเรื่องที่สนุกสนานเบิกบานใจคลายความทุกข์ ทุกคนจึงมีจิตผูกพันต่อประเพณีอันดีงาม เพราะชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อเกี่ยวกับผีเจ้าที่เจ้าทางที่ดูแลหมู่บ้านว่าเป็นผีที่ดีให้คุณไม่มีการให้โทษทั้งนี้ผีที่ชาวกะเหรี่ยงให้ความเคารพนับถือ ที่ทำหน้าที่ปกป้องและคอยดูแลรักษาชีวิตมนุษย์ สัตว์เลี้ยงที่อยู่ในหมู่บ้านให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ อีกทั้งยังมีพลังที่จะดลบันดาลให้สมาชิกในครอบครัวและหมู่บ้านมีความสุข ความเจริญ มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีสุขภาพร่างกายและจิตใจแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ชาวกะเหรี่ยงจึงต้องมีกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เป็นการตอบแทนคุณความดีของผีที่กลุ่มตัวเองเคารพอยู่ โดยมีการเช่นไหว้บูชาผีที่รักษาหมู่บ้าน ผีบรรพบุรุษ เพื่อเป็น

^{๒๔} ผู้นำประกอบพิธีกรรมหมอผี (ฮีโซ) คือ เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมประจำหมู่บ้าน นับเป็นบุคคลที่มีสถานภาพและความสำคัญมากที่สุด และสืบทอดตำแหน่งต่อกันตามบรรพบุรุษฝ่ายสายบิดา ทั้งนี้ผู้ประกอบพิธีกรรมต้องถือปฏิบัติตัวให้น่าเคารพนับถือ ห้ามกินเนื้อสุนัข ห้ามเดินรดรดราวตากผ้า อีกทั้งยังต้องเป็นคนที่ยังสามารถทำงานได้คือทำไร่ทำสวน

การตอบแทนบุญคุณและระลึกถึงความเมตตากรุณา ที่ผีทั้งหลายมีคุณต่อสมาชิกของหมู่บ้านและทุกครอบครัว ด้วยความเชื่อจากคติที่นับถือสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติจึงเป็นกระบวนการรวมสมาชิกให้มีกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมประเพณีปีใหม่จึงเกิดขึ้น จากการสัมภาษณ์นาย นุสแซ่ ชาวบ้านห้วยไม้เตื่อกล่าวไว้ว่ากะเหรี่ยงมีความเชื่อในประเพณีปีใหม่สามารถทำให้เกิดผลดีในเชิงบวกหลายประการ ดังนี้

๑. ทำให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชุมชนเพราะประเพณีปีใหม่เป็นพิธีกรรมที่ต้องเช่นไหว้ผีในระดับครอบครัวทุกคนในครอบครัวจะอยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้าจะขาดบุคคลหนึ่งคนใดมิได้ข้อกำหนดนี้ทำให้หมู่บ้านติดพัน้องได้มาพบปะพูดคุยกันนำมาซึ่งความรักใคร่ผูกพันและสร้างกลุ่มเครือญาติให้มีความเหนียวแน่นอีกทั้งลูกหลานรุ่นหลังยังได้รู้จักญาติผู้ใหญ่ที่เป็นฝ่ายเครือญาติของตน กิจกรรมที่สำคัญในวันปีใหม่สมาชิกในหมู่บ้านพากันหยุดการทำงานไร่หรืองานอื่นๆมาร่วมพิธีกรรมและสนุกสนานอย่างพร้อมเพรียงกัน พิธีกรรมเริ่มต้นด้วยการฆ่าหมูไก่ และตำข้าวปุก เพื่อใช้ในการเช่นไหว้และกินเลี้ยง การเช่นไหว้บูชาผีทั้งผีภายในบ้านและผีเจ้าที่เจ้าทาง การดำหัวผู้ประกอบพิธีกรรม^{๒๕}

๒. กะเหรี่ยงเชื่อว่า ประเพณีปีใหม่ (กี้จี้) ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีนั้น เป็นการดำรงรักษาวัฒนธรรมชุมชนและเผ่าพันธุ์ให้มั่นคงยาวนานเมื่อมีการประกอบพิธีเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นพิธีเลี้ยงผีระดับครอบครัวหรือระดับชุมชนกระบวนการดำรงดังกล่าวเป็นการปลูกฝังรากเหง้าทางวัฒนธรรมชนเผ่าให้กับสมาชิกในกลุ่มและจะถูกถ่ายทอดไปยังสมาชิกที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ต่อไป

๓. ความเชื่อในประเพณีใหม่ที่ชาวกะเหรี่ยงถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันนี้ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าประเพณีปีใหม่เป็นกิจกรรมของการตอบแทนคุณความดีของมวนมนุษย์ชาติที่ตนเองได้ดำรงคงมีชีวิตรอบโลกใบนี้ ผู้ที่มีคุณประการอันหาประมาณมิได้ ได้แก่บรรพบุรุษที่เป็น ปู่ ย่า ตา ยาย และพ่อแม่ บรรพชนที่ท่านล่วงลับไป อีกทั้งสรรพสิ่งที่ปกป้องรักษาชาวกะเหรี่ยงทุกคนและสมาชิกที่เป็นชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในสังคมหรือหมู่บ้านนั้นๆ ให้มีความสุข สิ่งทั้งหลายที่ชาวกะเหรี่ยงแสดงด้วยการประกอบพิธีกรรมเป็นการตอบแทนสิ่งนั้นมีความมุ่งหมายให้ทุกคนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงตระหนักไว้ในใจอยู่เสมอว่า เราเกิดมาได้ก็เพราะบรรพชนชาวกะเหรี่ยงรวมอยู่เป็นหนึ่งมีวัฒนธรรมทางความคิดที่เป็นภูมิปัญญา อัตลักษณ์ทางภาษา การแต่งกาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมา ก็ล้วนแล้วมาจากบรรพชนผู้ซึ่งได้สรรค์สร้างมาก่อนแล้ว และสิ่งเหล่านั้นก็ได้สืบทอดมายังคนรุ่นหลัง

๔. เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสมาชิกที่อยู่ในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญในวันปีใหม่คือ การอำนวยอวยชัยให้กัน กิจกรรมนี้เกิดขึ้นที่

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายคะเนาะ มิกา, อดีตผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

บ้านของผู้นำที่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม โดยกลุ่มผู้อาวุโสเป็นที่เคารพของชุมชนจะมารวมกันที่บ้านของผู้นำเหล่านี้ จากนั้นก็เข้าไปในบ้าน ทางกลุ่มผู้อาวุโสที่ประกอบไปด้วยผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้นำต่างๆ ก็จะประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อจากนั้นก็อวยชัยให้พรและรดน้ำมนต์ให้กับสมาชิกที่มาร่วมประกอบพิธีกรรม ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าพรที่ผู้ประกอบพิธี และกลุ่มผู้อาวุโสประทานให้นั้นจะเป็นพรดีอันประเสริฐกับตัวของตนเอง

๕. เป็นกุศโลบายในการสร้างวัฒนธรรมโดยการให้แก่ผู้อื่น ประเพณีปีใหม่มีกิจกรรมอย่างหนึ่งที่บอกถึงการเป็นผู้ให้ของชาวกะเหรี่ยง ความเชื่อนี้มีอยู่ในประเพณีปีใหม่ในช่วงกิจกรรมวันแรก ที่ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าถ้าหากมีแขกเข้ามาในบ้านนับตั้งแต่เช้าวันแรกของประเพณีปีใหม่ นั้นหมายความว่าปีนั้นและตลอดไปของปีจะมีแต่โชคลาภ พร้อมกันนี้เมื่อมีบุคคลต่างบ้านจะเป็นผู้ชายหรือหญิงที่เป็นคนดีมีศีลธรรมเข้ามาในบ้านเจ้าของบ้านก็จะให้ของกินต่างๆ ซึ่งถือเป็นการต้อนรับสิ่งที่เป็นมงคลแก่บ้านและครอบครัว

๖. ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าในวันปีใหม่สิ่งต่างๆ ที่ไม่ดีในปีเก่า ส่วนปีใหม่สิ่งที่ดีและเป็นมงคลโชคลาภจะเข้ามาหาตนเองและครอบครัว ดังเช่น กิจกรรมเรียกขวัญของหัวหน้าครอบครัวมีความหมายที่ว่าขวัญของสมาชิกที่อยู่ในครัวเรือน หากไปตกค้างอยู่ที่อื่นหรือหลงทาง ก็ขอให้กลับมายังเจ้าของ และให้อยู่เป็นสุขมีความสุขเจริญ พิธีกรรมนี้เป็นคติความเชื่อปีใหม่สิ่งใหม่ที่ติดใจกับตัวเอง

๓.๕ ขั้นตอนพิธีกรรมในวันปีใหม่

ปีใหม่เป็นประเพณีที่ได้ยึดถือสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ การทำพิธีและร่วมกิจกรรมในวันปีใหม่ถือเป็นเรื่องที่สนุกสนานเบิกบานใจคลายทุกข์ ทุกคนจึงมีจิตผูกพันต่อประเพณีอันดีงามของเขา ซึ่งจะต้องทำกันทุก ๆ ปี ทุกคนในหมู่บ้านจะทราบกำหนดวันปีใหม่ของหมู่บ้านของตนต่อเมื่อผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้อาวุโสได้กำหนดวันสำคัญดังกล่าวเป็นที่แน่นอนแล้ว การกำหนดวันขึ้นปีใหม่ผู้ประกอบพิธีกรรมจะเชิญคนเฒ่าคนแก่หรือผู้อาวุโสในหมู่บ้านประมาณ ๕-๗ คน มาปรึกษาหารือตกลงกัน เมื่อตกลงกำหนดวันแล้วก็บอกญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านในหมู่บ้านทุกหลังคาทราบ ผู้อาวุโสของหมู่บ้านจะเป็นตัวสื่อกลางในการบอกข่าวดังกล่าวแก่สมาชิกในหมู่บ้าน ข่าวเรื่องนี้ก็จะกระจายไปทั่วบ้านทุกๆ หลังคาเรือน ผู้อาวุโสจะได้แจ้งข่าวนี้ให้ญาติหรือเพื่อนบ้านให้ว่ากำหนดวันปีใหม่เมื่อใด ซึ่งเขาอาจจะเดินนำข่าวไปบอกคนในหมู่บ้านให้ทราบก็ได้ เป็นการสื่อระหว่างตัวบุคคลกับตัวบุคคลไม่ใช่เป็นกลุ่ม ข่าวคราวสื่อเรื่องนี้รวดเร็ว ปากต่อปาก ทุกคนทราบข่าวได้ทันใจทันเวลาและเหตุการณ์ชาวบ้านบางหลังคาก็จะเตรียมเย็บปักผ้าชุดใหม่สำหรับสมาชิกในครอบครัวทุกคน สะสมอาหารจำพวกพืชผัก และเนื้อสัตว์ตากแห้งหรือหมักดองไว้ นอกจากนี้บางครอบครัวยังต้มกลั่นสุราเตรียมไว้

ด้วย นับเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้มีการติดต่อสื่อสารผ่านไปยังผู้เป็นสมาชิกในหมู่บ้านทุกคนได้รับรู้ และยินดีร่วมใจในการร่วมกิจกรรมตามประเพณีของชุมชนดังกล่าว เขาจะหยุดงานกันช่วงปีใหม่ และไม่เดินทางไปค้างแรมนอกหมู่บ้านจนกระทั่งวันเวลาของช่วงปีใหม่มานผ่านพ้นไป^{๒๖}

ก่อนที่จะถึงกิจกรรมสำคัญในรอบปีอย่างประเพณีปีใหม่ แต่ละครอบครัวของชาวกะเหรี่ยงจะมีการเตรียมสิ่งของก่อนที่จะถึงวัน “กี้จี้หนีถ่อซอ” มีการเตรียมตัดเย็บเสื้อผ้าเครื่องแต่งการใหม่ มีการเตรียมเหล้า สองสิ่งนี้จะเตรียมตั้งแต่เนิ่นๆ หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวและข้าวโพดเสร็จชาวบ้านจะเริ่มทำ ถ้ามีผ้าด้ายพร้อมที่จะตัดเครื่องแต่งกาย ส่วนการเตรียมเหล้าจะมีขั้นตอนตั้งแต่การเข้าป่าไปหาหัวข่า แล้วนำมาหั่นให้ละเอียดและนำมาคลุกกับแป้งข้าวเหนียวใส่พอให้ข่าและแป้งกับข้าวโพดนำไปต้มให้สุก แล้วนำมาผึ่งให้เย็น แล้วนำแป้งข่ามาบดให้ละเอียดคั่วให้ร้อนแล้วนำไปคลุกกับข้าวโพดไว้ให้เข้ากัน แล้วนำใส่ภาชนะปิดฝาให้สนิทเก็บไว้ ๑ เดือน แล้วนำมาต้มกลั่นอีกครั้งแล้วจะได้สุราข้าวโพด สุราที่ได้จะเก็บไว้เอาไว้ให้เจ้าที่เจ้าธร ๑ ขวด และจะนำเซ่นไหว้ ผีบรรพบุรุษแล้วค่อยจะเก็บไว้ดื่มกินในเทศกาล “กี้จี้หนีถ่อซอ” และยังเตรียมผักต่างๆ เช่น หัวผักกาดแห้ง ผักกาดรวกแล้วตากแห้ง และทำหน่อไม้ดอง เอาไว้ทำอาหารเลี้ยงแขกที่มาร่วมเทศกาล พอใกล้จะถึงวัน “กี้จี้หนีถ่อซอ” (ปีใหม่) หนึ่งวันทุกบ้านต่างก็จะเตรียมของที่บ้านตัวเอง จะมีการทำความสะอาดบ้าน และทุกบ้านจะเตรียมทำข้าวปุก โดยการหนึ่งข้าวเหนียว เพื่อตำข้าวปุกในตอนเช้าเมื่อข้าวสุกแล้วก็นำข้าวเหนียวไปตำใน “เซอ” จนนุ่ม และโรยแป้งหรืองา เพื่อไม่ให้ข้าวเหนียวติดมือ และปั้นเป็นก้อนพอประมาณ ใส่ลงไปในใบตองที่เตรียมไว้ โดยทบใบตองไปมา หน้าละ ๒ ก้อน จนกระทั่งใบตองหมดแผ่นใหม่เรื่อยจนหมด^{๒๗}

ก่อนวันปีใหม่ ๑ วัน หรือชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า “หมื่อนีเกอดอาก้า” คือวันเตรียมตัวของชาวกะเหรี่ยงทุกหลังคาเรือนต้มสุราบางคนก็ช่วยกันตำข้าวสารเหนียวกระแทกกับครกตั้งอยู่ทุกหลังคาเรือน เมื่อตำข้าวสารถ่ายละเอียดแล้ว เอาไปนึ่งให้สุกแล้วนำมาตำกลายเป็นข้าวเหนียวคลุกกับงา ปั่นทำเป็นก้อนกลมๆ วางบนใบตอง เวลาต้องการรับประทานนำไปปิ้งไฟ ขมนั้นเรียกว่า เมโด่พิหรือข้าวปุก ก่อนตำข้าวปุกชาวกะเหรี่ยงจะนำเอาธูปเทียน รินสุราไปบูชาเสาครกกระเดื่องก่อนแล้วจุดประทัดหรือยิงปืน ในช่วงที่ตำข้าวเหนียวก็นำข้าวที่ตำมาติดหัวสากกับไม้รองรับคานครกเมื่อเสร็จการตำข้าวชาวกะเหรี่ยงจะเอาสาครกไว้ที่เดิม แสดงว่าหยุดตำข้าวแล้ว จากนั้นก็จะเป็นกิจกรรมเตรียมเครื่องเช่นสรวงบูชาบรรพบุรุษ เอาไว้ต้อนรับแขกที่มาเยือนตลอดจนนำมาเลี้ยงให้กับชาวบ้าน อาหารที่เตรียมก็จะเป็นเนื้อเป็นส่วนมาก เช่น เนื้อหมู เป็นต้น บางครอบครัวก็จะเตรียมขนม สุรา และน้ำอ้อยดื่ม เอาไว้ต้อนรับแขก ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับฐานะของบุคคลและเศรษฐกิจของครอบครัวนั้นด้วย

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายแก้ว โพคะ, ผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๑๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายคะเนาะ มิกา, อดีตผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

พอมีสันทนาการกะเหรี่ยงสะกอก็จะไปรวมตัวที่บ้านผู้อาวุโสของหมู่บ้านทำพิธีปิดเคราะห์ไล่ความอัปมงคลและบาปของเก่าให้พ้นจากหมู่บ้านเพื่อทุกสิ่งจะได้หมดจดสดใสสำหรับปีใหม่ อีกทั้งผู้อาวุโสก็จะพูดเตือนให้ชาวบ้านละเลิกสิ่งชั่วร้ายของปีเก่าเพื่อรับปีใหม่อย่างอิสระจาก ความป่วยไข้และมารร้ายทั้งปวง ขอให้ชาวเราทั้งหลายต้องไม่แตกแยก ไม่ว่าจะย้ายไปไหน ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นเราต้องอยู่ร่วมกันด้วยกันสามัคคี ตกตึกชาวบ้านก็ย้ายกันไปทำพิธีที่บ้านผู้ประกอบพิธีกรรม “ฮีโป” ผู้สูงอายุจะดื่มสุราซอร้องเพลงกันเกือบทุกคนที่มาร่วมกิจกรรม ทั้งหนุ่ม ๆ สาว ๆ ซึ่งกินเวลาเกือบทั้งคืนก็เป็นอันว่าได้กวาดล้างสิ่งอัปมงคลทั้งหลายออกจากหมู่บ้าน

วันที่ ๑ เข้า วันเริ่มต้นปีใหม่ ผู้ประกอบพิธีกรรม (ฮีโป) จะยิงปืน หรือจุดประทัดเพื่อเป็นการต้อนรับปีใหม่ ชาวบ้านทุกคนก็จะเตรียมเครื่องเช่นคือ เนื้อหมู ไก่ ข้าวต้มสุกแล้ว ใส่ถาดพร้อมสุรา ๑ ขวด รูป ดอกไม้ นำไปเซ่นดวงวิญญาณบรรพบุรุษหรือผีเรือน ณ แท่นบูชาภายในบ้านทุกคนนั่งอยู่ยกมือไหวแล้วก้มศีรษะลง ๓ ครั้ง กล่าวคำอัญเชิญดวงวิญญาณบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่นบวงสรวงบูชา นอกจากเซ่นผีเรือนหรือดวงวิญญาณบรรพบุรุษแล้ว ชาวกะเหรี่ยงทุกคนในครอบครัวยังต้องเซ่นผีเจ้าที่เจ้าถารผืนน้ำผีห้วยกับผู้ประกอบพิธี สิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงนำไปไหว้เจ้าที่คือ หมู ข้าวปุก น้ำอ้อยต้ม เหล้า ดอกไม้รูปเทียน เมื่อทุกคนไปครบผู้ประกอบพิธีกรรม ก็จุดธูปแล้วตั้งจิตอธิษฐานว่า ดังธารน้ำไหลใสสะอาด ขอให้ปราศจากพิบัติและโรคภัยทั้งปวง ขอให้เรากลมกลืนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขอเชิญท่านมารับของถวายด้วยเถิด สาธุ ขณะที่ผู้ประกอบพิธี เริ่มทำพิธีและคนอื่นๆก็จะช่วยกันนำเครื่องเซ่นไหว้ที่เตรียมมาทั้งหมดขึ้นเซ่นไหว้ หลังจากผู้ประกอบพิธีกรรมบ้านไหนที่มีเด็กแรกเกิดก็จะเอาไปร่วมพิธีด้วยเพื่อจะได้รับขวัญโดยการให้กินไข่ต้มหลังจากนั้นก็ให้นำเอาเครื่องเซ่นไหว้ที่เป็นอาหารนำมาปรุงเป็นอาหารเพื่อบริโภคในบริเวณที่ทำพิธี เมื่อเสร็จแล้วชาวบ้านก็จะเดินทางกลับบ้าน โยมาพร้อมกับพรต่างๆและนำสิ่งที่เป็นมงคลมาบอกกล่าวให้กับสมาชิกภายในครอบครัวให้รับทราบและอนุโมทนาร่วมกัน

๓.๖ วัสดุอุปกรณ์ในวันจัดกิจกรรมประเพณีปีใหม่

ในวันจัดกิจกรรมประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง สำคัญที่เป็นองค์ประกอบของพิธีกรรมวันปีใหม่ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงถือว่าเป็นเครื่องเซ่นบวงสรวงให้กับเจ้าที่เจ้าถาร เจ้าป่า เจ้าเขา ที่ตนเองเคารพนับถือเพราะสิ่งเหล่านี้สามารถบอกถึงความเชื่อและความกตัญญูที่ตนเองมีต่อบรรพบุรุษ อีกทั้งยังเป็นตัวแทนของชาวกะเหรี่ยงต่อการแสดงออกถึงซึ่งความเคารพต่อบรรพชนที่มีคุณูปการต่อชนรุ่นหลัง

วัสดุที่เป็นเครื่องประกอบพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงสะกอ

๑. หมู/ไก่ ใช้เช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เจ้าที่เจ้าทาง มีความหมายอื่นๆ ดังนี้ตามปกติแล้ว ชาวปากาเกอะญอ มักใช้ชีวิตอยู่กับการทำงานในไร่ นา และมักไม่ค่อยใส่ใจอาหารที่บริโภคเท่าที่ควรขอเพียงให้มีกินหรือกินให้อิ่มท้องก็พอ น้ำพริกจึงเป็นอาหารจานหลักที่พบเห็นเกือบทุกบ้าน และทุกมื้อในช่วงหน้างาน ดังนั้นบรรพบุรุษที่ต้องการให้มีการผูกข้อมือขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพ แก่ร่างกายให้มีกำลังในการทำงานไม่เจ็บไข้ง่าย การใช้หมู หรือ ไก่ เป็นอาหารในพิธีกรรม เท่านั้น

๒. ข้าวต้มมัด/ข้าวปุก ใช้เช่นไหว้สิ่งศักดิ์และใช้เรียกขวัญเพราะสมัยก่อนถือว่าเป็นขนมเวลาเรียกขวัญจึงใช้เป็นตัวล่อให้ขวัญกลับมา ข้าวต้มมัดเมื่อมัดรวมกันทำให้สวยงาม มั่นคง เวลานำไปต้มข้าวสารจะไม่กระจายจะมีความ เป็นระเบียบ สื่อให้รู้ว่า เราต้องรักใคร่กลมเกลียวกัน ไม่แตกสามัคคีกัน เคารพกฎกติกา ส่วนข้าวเหนียวดำ(ข้าวปุก)จะนำข้าวเหนียวมาดำเป็นก้อนเดียวกันมีความเหนียวอยู่ในตัวสื่อให้รู้ว่า ความน้ำเป็นหนึ่งเดียวกัน เราต้องมีใจเป็นน้ำหนึ่งเดียวกัน การไม่แตกแยกพลังและประโยชน์เกิดมาจากความเป็นน้ำหนึ่งเดียวกัน ^{๒๘}

การใช้ข้าวต้มมัดและข้าวเหนียวดำในพิธีผูกข้อมือ อีกประการหนึ่งคือ บรรพบุรุษต้องการให้มีการรักษามะล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวไว้ เพราะการทำไร่ นา นอกจากทุกคนจะปลูกข้าวเจ้าแล้ว ยังมีการปลูกข้าวเหนียวลงไปด้วย เพราะต้องการเก็บไว้ทำข้าวต้มมัดและข้าวเหนียวดำในพิธีผูกข้อมือนั่นเอง

๓. ข้าวสาร ใช้เรียกวิญญาณ เพราะข้าวสารถือเป็นสิ่งสูงสุดของการดำรงชีวิตให้คงอยู่ได้

๔. ด้าย ใช้ผูกข้อมือเรียกขวัญและ ผูกมัดขวัญไว้ไม่ให้หนีหายไปอีก ความหมายอื่นๆ ฝ่ายที่นำมาผูกข้อมือเรียกขวัญเป็นฝ่ายดิบ ซึ่งสมัยก่อนมีการปลูกฝ้ายเองในไร่ นาแล้วนำมาปั่นทำเป็นเส้นด้ายจึงเป็นการอนุรักษ์ให้มีการปลูกฝ้ายไว้ใช้เอง การที่ใช้ฝ่ายผูกข้อมือเพื่อให้พ่อ แม่ ลูกจะได้สัมผัสและอยู่ใกล้ชิดกันในช่วงพิธี ด้ายจึงเป็นได้ทั้งการผูกกายที่ข้อมือ และการผูกใจ คือความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น และความห่วงใย

๕. เสื้อผ้า มีการใช้ (เสื้อแดงของผู้ชาย) เชชู เชวา ผ้าโผกหัวเสื่อผ้าของผู้หญิง เป็นสื่อล่อให้ขวัญกลับมาเห็นเสื้อผ้าของตัวเอง ของพ่อของแม่ ความหมายอื่นๆ บรรพบุรุษ ต้องการให้มีการอนุรักษ์ไว้ ซึ่งชุดประจำเผ่าให้คงอยู่ต่อไป ดูจากเวลาที่มีประเพณีผูกข้อมือจะมีการแต่งชุด ประจำเผ่าด้วย

๖. ขอนคนข้าว (หน่อโตคะะ) ใช้เคาะที่หัวบันไดบ้านและที่ขอบขันโตกในพิธี เพื่อให้ดวงวิญญาณของสมาชิกของในครอบครัวได้ยินเสียงและกลับมาได้ถูก ความหมายลึกๆ การที่เราอยู่

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายนิ นุส, ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๐.

ด้วยกันในหมู่บ้านต้องมีการพูดคุยกันจึงเข้าใจความหมายซึ่งกันและกัน การแสดงความรู้สึกออกมาให้คนอื่นรับรู้บ้างไม่ควรเก็บไว้ในใจแล้วเพียวกัน

๗. เทียนไข ใช้เปล่งแสงให้ดวงวิญญาณได้กลับมาเห็นข้าวของอาหารที่วางอยู่บนโตก (เชอปี) ความหมายลึกๆแสงเทียนที่ส่องแสงให้เห็นสิ่งต่างๆ ที่มีได้เป็นการสื่อให้ทุกคนได้รู้ว่าในปัญหาของชีวิตย่อมมีทางออกหากเราใช้ปัญญา

๘. กวยเตจร้า ใช้บรรจุสิ่งของเช่นเสื้อผ้า และอุปกรณ์บางอย่าง ที่ใช้ในพิธี เป็นการอนุรักษ สืบสานให้คนรุ่นหลังสามารถจรรโลงได้โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน

๙. ชันโตก(เชอปี) ใช้เป็นอุปกรณ์ที่รวมอาหารและอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธี ความหมายอื่นๆ

เมื่อทำพิธีเสร็จทุกคนในครอบครัวจะร่วมรับประทานอาหารที่อยู่บนชันโตก จึงเป็นการสร้าง ความรักความผูกพันและความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในครอบครัว ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

เป็นการเคารพผู้นำประกอบพิธีกรรม (ฮีโซ) เพราะชันโตกเป็นศูนย์รวมของอุปกรณ์ในพิธี เป็นการจัดทุกสิ่ง ทุกอย่างให้อยู่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นสิ่งที่สื่อให้ทุกคนได้รับรู้ว่าความเป็นหนึ่งเดียว ความเป็นระเบียบ ไม่แตกแยก จะมีได้ก็ต่อเมื่อทุกคนในหมู่บ้านให้ความเคารพ เชื่อฟัง ผู้นำหมู่บ้าน ให้เป็นศูนย์รวมใจ

๑๐. เหล้า เป็นสื่อบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้รับรู้การทำพิธีกรรมช่วงขณะที่มีการรินเหล้า ทำพิธีทุกคนจะต้องตั้งใจฟังไม่เสียงดัง คนทำพิธีก็ต้องใช้สมาธิในการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถือเป็นการให้ ความเคารพและเป็นการฝึกสมาธิของผู้เข้าร่วมพิธี การดื่มเหล้าในพิธีเพื่อเป็นการแสดงความจริงใจต่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เจ้าที่เจ้าทางเท่านั้น บรรพบุรุษใช้เหล้าเพราะคุณค่าในด้านของการใช้เป็นยา และเป็นส่วนผสมของยาการรักษาความบริสุทธิ์ของหญิงสาวก่อนแต่งงาน เพราะการทำเหล้าต้องมีการทำ แป้งเหล้าก่อน ที่เป็นส่วนผสมของแป้งหมักและมากลั่นเป็นเหล้าได้นั้น คนทำแป้งเหล้าต้องเป็นเด็กสาว ที่บริสุทธิ์เท่านั้น^{๒๙}

คำว่าดื่มเหล้า (ออ-ซึ) ในอดีตเมื่อได้ยินคำนี้แล้วทุกพิธีกรรมจะมีเหล้าเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ แต่ผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านจะมีความรู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องธรรมดา ความหมายออกในเชิงบวกเป็นการพบปะกัน สร้างความสัมพันธ์ และเป็นสิ่งนิมิตหมายที่ดีจะได้ปรึกษาหารือกันในการหาทางออกต่างๆ สำหรับการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน คนที่ร่วมกันไปดื่มเหล้าก็จะพาครอบครัวไปด้วยและถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระบบเครือญาติเป็นการกินเหล้าที่ปริมาณจำกัด และพอเพียงและเป็นเหล้าที่ดื่มกันเองในหมู่บ้านไม่เจือปนด้วยสารพิษไม่มีการจำหน่าย แต่มีการแบ่งปันกันเล็กน้อย เพื่อที่ประกอบในการทำพิธีกรรม คนที่ถูกแบ่งปันจะไม่มีการขอเพิ่มเติม นั่นคือการบ่งบอกถึงมารยาท

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายพุทธ บรรพตไพรวัลย์, ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐.

ด้วย เมื่อได้ยินคำว่า การดื่มเหล้า เหตุผลที่ออกมาในเชิงบวกหรือกลางๆ นั้น เพราะสมัยก่อนในการดื่ม ปริมาณจำกัดแค่ไหนก็แค่นั้นและไม่เคยมีการอุบัติเหตุและการทะเลาะเบาะแว้ง เป็นต้น

ในอดีตที่นำเหล้าเข้ามานั้น เพราะว่าคนที่ทำพิธีกรรมหรือผู้อาวุโสจะนำไปเองเพื่อเป็น การสร้างความสัมพันธ์ และยินดีในครัวเรือนหรือถ้าใครผ่านมาในบริเวณนั้นก็เลยเรียกให้มาร่วมแสดง ความยินดีหรือเข้าร่วมพิธีขอพรจากเจ้าที่เจ้าทางเพื่อให้ผลการเก็บเกี่ยวได้ปริมาณที่มาก แต่ที่นำเหล้า ไปในพิธีกรรม จะนำไปแค่ ๑ ขวดเท่านั้น

การดื่มเหล้าในพิธีกรรมเกือบทุกๆ พิธีกรรมแรกๆ จะรินให้กับเจ้าที่เจ้าทางที่ปกปักรักษา คุ่มครองรักษา ต่อจากนั้นผู้นำครอบครัวก็จะดื่มก่อนหรือหมุนให้ทุกคนที่ร่วมพิธีกรรมได้ดื่มร่วมกัน เหตุผลอีกประการหนึ่งเพื่อความสามัคคี พบปะพูดคุยกันและแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์โดยผ่าน พิธีกรรมและบทบาทของ

กระเหรี่ยงสะกอ เชื่อว่าเหล้าเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผ่านพิธีกรรมจะทำให้อยู่เย็นเป็นสุขไม่มีโรคภัย ไข้เจ็บมาเบียดเบียน สิ่งที่สำคัญมากไปกว่านั้นคือการแสดงออกถึงความกตัญญู กตเวทิต์ต่อผู้มีพระคุณ การเรียกขวัญให้อยู่ตัวและการขอขมาลาโทษเพราะในระยะเวลาที่ผ่านมาตามความเชื่อบอกว่าได้ไปตัด ต้นไม้หรือเหยียบสัตว์ ฯลฯ ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจขอให้ขอโทษให้โสดีกรรมซึ่งกันและกัน

การดื่มเหล้าในงานพิธีกรรมต่าง ๆ นั้นจะไม่มีการซื้อขาย คนในหมู่บ้านจะมาบริจาค เพื่อสร้างความสามัคคีและการรู้จักช่วยเหลือกันและเกื้อกูลกัน และการมีน้ำใจต่อกัน ถ้าหากมีการซื้อ ขายคนในหมู่บ้านต่างก็จะมองว่าคนนั้นเสียมารยาท เว้นแต่คนนอกหมู่บ้านหรือคนที่ไม่รู้เท่านั้น

๓.๗ หลักการปฏิบัติตน ของผู้ประกอบการพิธีกรรมประเพณีปีใหม่

ประเพณีปีใหม่ที่ชาวกระเหรี่ยงสะกอที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ การประกอบ พิธีกรรมและการร่วมกิจกรรมในวันปีใหม่ ถือเป็นเรื่องที่สนุกสนานเบิกบานใจคลายความทุกข์ ทุกคน จึงมีจิตผูกพันต่อประเพณีอันดีงามของตน และกิจกรรมนี้จัดขึ้นทุกๆ ปี ความเป็นประเพณีที่สร้าง ความความสนุกสนานเบิกบานใจให้กับชาวกระเหรี่ยงแต่ก็ยังมีหลักการปฏิบัติตนของสมาชิกในกลุ่มอยู่ เพื่อให้กิจกรรมนั้นเป็นไปอย่างมีแบบแผนและถูกต้องตามจารีตที่ชาวกระเหรี่ยงถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่ บรรพบุรุษหลักการปฏิบัติของผู้ประกอบการพิธีกรรมตลอดจนถึงการปฏิบัติตัวของสมาชิกภาพที่อยู่ใน ชุมชน จะมีรูปแบบการประพฤติปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นแบบแผนที่ชาวกระเหรี่ยงปฏิบัติมา ตั้งแต่บรรพบุรุษ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้^{๓๐}

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายคะเนาะ มิกา, อดีตผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

หลักการปฏิบัติตนของผู้นำ

ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, และผู้นำที่ได้รับคัดเลือกจากการแต่งตั้ง) ประกาศชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญ อีกทั้งจะเป็นผู้ประกาศให้สมาชิกในชุมชนได้ทราบข่าวสารในวันจัดกิจกรรม คือ เมื่อมีกิจกรรมจัดขึ้นตามสถานที่แห่งใดในชุมชนกลุ่มผู้นำจะประกาศให้ชาวบ้านรับทราบ โดยบอกเวลา สถานที่ การเตรียมตัวไปร่วมกิจกรรม กลุ่มผู้นำและกลุ่มผู้อาวุโสจะช่วยตั้งกฎเกณฑ์และกฎระเบียบหรือข้อบังคับให้สมาชิกภายในชุมชนปฏิบัติในช่วงประเพณีปีใหม่ ทั้งนี้กลุ่มผู้นำยังให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้าน ดูแลความสงบเรียบร้อยให้กับแขกที่เข้ามาเที่ยวงานประเพณีปีใหม่ในชุมชน

หลักการปฏิบัติตนของบุคคลทั่วไป

ในส่วน of ชาวบ้านทั่วไปเมื่อชาวบ้านได้ฟังเสียงปิ่นจากผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นสัญญาณบอกว่าประเพณีปีใหม่เริ่มขึ้นแล้วสมาชิกของทุกบ้านก็จะมารวมอยู่ครกตำข้าวเพื่อให้ได้ขนมพอกที่จะเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานและเอาไว้รับประทานเองในช่วงค่ำจะไปร่วมกันที่บ้านของผู้อาวุโสในชุมชนเพื่อทำพิธีปิดเคราะห์ให้ชาวบ้านมีความโชคดีสามัคคีรักใคร่ปรองดองกันในช่วงที่ชาวบ้านจะย้ายกันไปที่บ้านของผู้ประกอบพิธีกรรมเพื่อมาขอพรอันประเสริฐในช่วงระหว่างที่จัดกิจกรรมปีใหม่สมาชิกภายในชุมชนทุกเพศทุกวัยไม่ควรกระทำหรือละเมิดกฎระเบียบที่กลุ่มผู้นำชุมชนได้ตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นมา คือ ไม่ทะเลาะวิวาท ไม่ทำร้ายร่างกายผู้อื่นให้ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ไม่ฟ้องร้องจนให้เกิดคดีความ ไม่ประพฤติผิดกฎหมายจารีตประเพณี

หลักการปฏิบัติตนของกลุ่มผู้อาวุโส

หลักการปฏิบัติตนของผู้กลุ่มอาวุโส ก่อนถึงวันปีใหม่ผู้ประกอบพิธีกรรม และกลุ่มผู้อาวุโสจะประชุมหารือกันเพื่อกำหนดวันและเวลาในการจัดประเพณีปีใหม่ เมื่อตกลงเป็นที่แน่ชัดแล้วกลุ่มผู้อาวุโสก็จะทำหน้าที่บอกกล่าวกำหนดการนั้นให้กับสมาชิกภายในชุมชนทราบ กลุ่มผู้อาวุโสที่ได้รับความเคารพจากชาวบ้านยังเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมให้พรกับชาวบ้านในวันขึ้นปีใหม่ และวันส่งท้ายปีเก่า ตลอดถึงพิธีกรรมที่จัดขึ้นในบ้านของผู้ประกอบพิธีกรรม แก่นนำชุมชน เพื่ออวยชัยให้พรกับชาวบ้านในเทศกาลปีใหม่

หลักการปฏิบัติตนของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้าน เมื่อมีกิจกรรมประเพณีปีใหม่เริ่มขึ้นทุกคนต้องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าประจำชาติพันธุ์ และเข้าร่วมการประกอบพิธีกรรมในบ้านของผู้ประกอบพิธีกรรม และผู้นำในชุมชน ในส่วนของการประพฤติปฏิบัติตนของเด็กและเยาวชนนั้นก็จะมีกฎเกณฑ์ทางจารีตประเพณีกำกับเอาไว้คือ ในช่วงระหว่างที่ทำพิธีกรรมอยู่นั้น ผู้ชายไม่ควรจะไปแตะเนื้อต้องตัวผู้หญิง และไม่ควรใช้คำพูดที่ส่อไปในทางที่ผิดจารีตประเพณี ควรให้เกียรติผู้หญิง อีกทั้งไม่ควรร้องเพลงที่มีเนื้อหาส่อไปในทางลามกอนาจาร ในท่ามกลางพ่อแม่หรือญาติพี่น้องของหญิงสาวอยู่ในกิจกรรมนั้น

กิจกรรมทางครัวเรือนเด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกในครอบครัวทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการให้ความเคารพต่อบรรพชนที่เป็นบรรพบุรุษของตน^{๓๑}

หลักการปฏิบัติตนของชาวกะเหรี่ยงในประเพณีปีใหม่เป็นกรอบให้ชาวกะเหรี่ยงถือปฏิบัติเฉพาะในช่วงที่มีกิจกรรมสำคัญทางประเพณีเท่านั้นส่วนประเพณีนอกเหนือจากนี้ก็จะมีกฎเกณฑ์เฉพาะของประเพณีเท่านั้นๆซึ่งจะไม่นำมารวมกัน ชาวกะเหรี่ยงถือว่าทุกคนในสังคมกะเหรี่ยงมีสิทธิและศักดิ์เท่าเทียมกันทุกคน

๓.๘ คุณสมบัติของผู้ประกอบพิธีกรรมประเพณีปีใหม่

การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตของคนหากมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปอย่างน้อยคนหนึ่งในจำนวนนั้นจะเป็นผู้มีอำนาจหรือมีความคิดเห็นบุคคลในกลุ่ม ผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าบุคคลอื่นในกลุ่มนี้ถูกเรียกว่า ผู้นำ และคนอื่น ๆ ในกลุ่มจะเป็นผู้ตาม ในกลุ่มที่ร่วมกันทำงานใดๆ หากได้ผู้นำที่ดีมีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมจริยธรรม งานก็จะประสบผลสำเร็จและมีความเจริญก้าวหน้าในทางตรงกันข้าม หากผู้นำไม่มีความรู้ความสามารถในการทำงานและขาดคุณธรรมจริยธรรมด้วยแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะไม่มีควมสามัคคีปรองดองและทำงานก็ไม่ประสบผลความสำเร็จ ดังนั้นผู้นำที่ดีต้องมีคุณสมบัติตามที่สมาชิกฝากความคาดหวังได้คุณสมบัติของผู้ประกอบพิธีกรรมปีใหม่ที่ชาวกะเหรี่ยง ที่เรียกว่าผู้ประกอบพิธีกรรม ต้องมีคุณสมบัติครบและเป็นผู้ที่สืบตำแหน่งต่อกันตามบรรพบุรุษฝ่ายสายบิดาจึงจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมได้ คุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมได้ประกอบด้วยกฎเกณฑ์ดังต่อไปนี้

๑. ต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น และมีอายุตั้งแต่ ๓๐ ปี ขึ้นไป
๒. ต้องเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องขนบประเพณีของกะเหรี่ยงเป็นอย่างดี
๓. ต้องเป็นผู้ที่สืบตำแหน่งต่อกันตามสายฝ่ายบิดา เท่านั้น
๔. มีฐานะการเป็นหัวหน้าครอบครัว
๕. ต้องปฏิบัติตนตามกฎจารีตประเพณีอย่างเคร่งครัด
๖. ต้องถือปฏิบัติตัวให้น่าเคารพนับถือ ห้ามกินเนื้อสุนัข เนื้องู ห้ามเดินผ่านราวตากผ้า อีกทั้งยังต้องเป็นคนที่ยังสามารถทำงานได้คือทำอะไรทำสวนได้

ผู้ที่ประกอบพิธีกรรมเป็นเอกสิทธิ์สำหรับผู้ชาย ตำแหน่งนี้ต้องสืบต่อตามบรรพบุรุษสายฝ่ายบิดาบทบาทของหมอผีคือเป็นบุคคลแรกที่เริ่มทำพิธีปีใหม่ การเลี้ยงผีไร่ประจำปี เป็นตุลาการตัดสินลงโทษการทำผิดจารีตประเพณีของทำคนในหมู่บ้าน ตลอดจนถึงการตัดสินข้อขัดแย้งต่าง ๆ

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายคำตัน จะพอ, ผู้นำประกอบพิธีกรรมหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

บรรดาผู้ที่มีอาวุโสฝ่ายชายทุกคน จะมีลักษณะการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ ทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นที่ปรึกษาของหมอผี แต่บทบาทในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับหมอผีนั้น

ส่วนหัวหน้าครัวเรือนทุกครัวเรือน ในบางกรณีอาจมีสิทธิ์ในการอธิบายออกความเห็นแต่ไม่มีบทบาทในการตัดสินใจ ตราบเท่าที่ตนเองยังไม่มีอาวุโสอายุเพียงพอ

ผู้ประกอบการพิธีกรรมเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพิธีกรรม ตลอดจนขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมและปฏิบัติตามจารีตประเพณีอย่างดี อีกทั้งยังเป็นผู้ได้รับเห็นชอบจากผีประจำหมู่บ้านให้ทำหน้าที่ติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือ จึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทอันสำคัญในฐานะเป็นผู้สื่อสารสารต่าง ๆ ในชุมชน ผู้ประกอบการพิธีกรรมหรือหมอผี ที่ชาวกะเหรี่ยงให้ความเคารพนับถือจะมีบทบาทในวิถีชีวิตทางด้านความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง สามารถสรุปบทบาทของผู้ประกอบ ดังต่อไปนี้

- กำหนดวันศีลตามจันทรคติ (ทุก ๑๕ วัน) ผู้ประกอบการพิธีกรรมจะบอกแก่ชาวบ้านให้ทราบล่วงหน้า ๑ วัน เพื่อให้ชาวบ้านได้หยุดงานในไร่ งดใช้ของมีคมและเช่นไฟผิบรรพบุรุษในบ้าน

- ปรึกษาร่วมกันกับกลุ่มผู้อาวุโสในหมู่บ้านในการกำหนดวันปีใหม่ตามประเพณี เมื่อได้กำหนดวันแล้ว ผู้ประกอบการพิธีกรรมจะทำหน้าที่บอกข่าวล่วงหน้าประมาณ ๑๕ วัน เพื่อให้ชาวบ้านเตรียมตัดเย็บเสื้อผ้าชุดใหม่ให้แก่บุตรหลาน ต้มเหล้าสำหรับทำพิธีกรรมและเลี้ยงแขก

- กำหนดวันปีใหม่ครั้งแรก^{๓๒} “กัจันถ่อซอ” มีขึ้นประมาณเดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงเริ่มฤดูกาล ทำงานในไร่นาของหมู่บ้านก็จะมีพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าที่เจ้าป่าเจ้าเขา ให้ลงมาดูแลปกป้อง คนในหมู่บ้านให้สุขสบายไร้โรคภัย และให้ประสบความสำเร็จ จึงบอกข่าวล่วงหน้าประมาณ ๒-๓ วัน เพื่อให้ชาวบ้านเตรียมตัวทำพิธีกรรม^{๓๓}

- กำหนดช่วงทำพิธีกินข้าวใหม่ครั้งที่สองในช่วงเดือนกรกฎาคมหรือสิงหาคม เป็นช่วงที่ชาวบ้านปลูกข้าวในไร่เสร็จแล้ว ต้นข้าวก็โตขึ้นสมบูรณ์แล้ว ได้ทำพิธีเลี้ยงผีในไร่นาเสร็จแล้ว จะมีการผูกข้อมือเรียกขวัญทั้งหมู่บ้าน

๓.๙ ข้อห้าม/ข้อปฏิบัติ ของประเพณีปีใหม่

สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงให้ความสำคัญคือ การประพฤติปฏิบัติตัว ของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งมีข้อห้ามและข้อปฏิบัติของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ข้อห้ามและข้อปฏิบัติของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน ช่วงประเพณีปีใหม่ กฎเกณฑ์หรือระเบียบที่เป็นข้อปฏิบัติสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้^{๓๔}

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายช่อเล่ นุแธ, ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายนุ้ย ชัยนา, ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายคำตัน จะพอ, ผู้นำผู้ประกอบการพิธีกรรมหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

ข้อห้าม

๑. ห้ามประพฤติผิดจารีตประเพณีที่เป็นข้อห้าม
๒. ห้ามก่อการทะเลาะวิวาทในประเพณีปีใหม่
๓. ห้ามกระทำความผิดชั่วหรือกระทำการใด ๆ มีเจตนาในการชั่วถือว่าผิดจารีตประเพณี

ข้อปฏิบัติ

๑. ในวันปีใหม่วันแรกทุกคนต้องไปร่วมกิจกรรมที่บ้านผู้ประกอบพิธีกรรม
๒. ต้องสวมเสื้อผ้าฝ้ายใหม่เพราะถือว่าได้รับแต่สิ่งที่ดีๆ ในชีวิต
๓. ระหว่างการฉลองปีใหม่คนในหมู่บ้านมีการยิ้มแย้มแจ่มใสผูกสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
๔. ในช่วงเช้าของวันปีใหม่ต้องตักน้ำไว้ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่านำมาซึ่งโชคลาภ และเงินทองไหลมาตามน้ำ

ข้อห้ามและข้อปฏิบัติดังกล่าวนี้มีในเฉพาะประเพณีปีใหม่เท่านั้นในส่วนกิจกรรมอื่นๆเช่น ประเพณีกินข้าวใหม่ “กั๊จี่หนี่ถ่อซอ” เป็นต้น ก็จะมีกฎเกณฑ์และมีข้อห้ามปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป ในส่วนข้อห้ามนั้นหากมีสมาชิกในชุมชนละเมิดโดยเจตนาหรือไม่ได้ตั้งใจจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ผู้ประกอบพิธีกรรมและกลุ่มผู้อาวุโสจะเป็นผู้พิจารณาโทษที่ได้กระทำลงไป เบื้องต้นจะปรับเป็นไก่หรือหมูจากผู้ปกครองก่อน คือ พ่อ แม่ ของบุคคลผู้ล่วงละเมิดกฎระเบียบนั้น ส่วนที่เป็นข้อปฏิบัติ สมาชิกในชุมชนจะถือปฏิบัติทุกข้อหรือไม่นั้นก็อยู่ที่ผู้นำครอบครัวจะบอกกล่าว และพาปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งครอบครัวผู้นำไม่มีความรู้ในการของการปฏิบัติตนตามคติความเชื่อก็จะไม่ปฏิบัติตาม เพราะกฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติบางข้อต้องอาศัยความเชื่อเป็นตัวนำจึงจะมีแรงบันดาลใจให้ปฏิบัติตามดังนั้น ข้อห้ามและข้อปฏิบัติในประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงเป็นข้อห้ามที่สำคัญว่าเป็นข้อปฏิบัติเพราะถือเป็นกฎระเบียบที่นำไปผูกกับจารีตประเพณีต่างๆ ที่มีมาจนถึงปัจจุบัน

๓.๑๐ ประโยชน์ประเพณีปีใหม่

ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จนถึงปัจจุบันนับเป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม และเป็นการสืบทอด การปรับปรุงและการเผยแผ่ให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง วัฒนธรรมที่เป็นแบบแผนของการปฏิบัติที่ชาวกะเหรี่ยงสืบทอดมานั้น เป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ทางสังคมของชาวกะเหรี่ยง ประเพณีปีใหม่ที่ชาวกะเหรี่ยงยึดถือและปฏิบัติมาไม่ขาดสายมีคุณค่าทางสังคมและก่อให้เกิดประโยชน์ในกลุ่มชาวกะเหรี่ยงหลายประการจุดมุ่งหมายของการจัดประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยง สามารถแยกประเด็นความสำคัญได้ดังต่อไปนี้

๑. เป็นการสะสม การสะสมสามารถทำได้ในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านประเพณี ศิลปะ วรรณกรรม ศีลธรรม คุณธรรมต่างๆ เป็นการเลือกสะสมวัฒนธรรมที่ดีงามเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ และมีการถ่ายทอดเพื่อจะได้เป็นมรดกให้กับคนรุ่นต่อไปได้ปฏิบัติ^{๓๕}

๒. การสืบทอดทางวัฒนธรรม เป็นเรื่องของการเรียนรู้จากบุคคลอื่นๆ เช่น เด็กเรียนรู้จากผู้ใหญ่ เรียนรู้จากบรรพบุรุษ เป็นต้น เป็นการนำสิ่งที่บรรพบุรุษสะสมไว้มาปฏิบัติ หากเห็นว่าดีงาม หรือน่าจะปฏิบัติตามหรือทำแล้วมีประโยชน์ มีความหมายต่อชีวิตและสังคมเป็นการเรียนรู้จากนิยามสิ่งที่ดีของเรา หากเราไม่นิยามสิ่งที่ดีงามของเราโดยมัวแต่สนใจวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมอื่น ในที่สุดเราจะไม่มีอะไรเหลือเป็นของเรา หรือถูกกลืนไปในที่สุด การสืบทอดทางวัฒนธรรมจึงมีในทุกสังคมโดยใช้ภาษาเป็นสื่อในการทำความเข้าใจ

๓. การปรับปรุงและการเผยแผ่ วัฒนธรรมต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป ถ้าของเก่าดีและไม่เสียหายอะไรก็ควรรักษาไว้ สิ่งใดที่เห็นว่าไม่ดีก็ทิ้งไป เป็นการปรับปรุงวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้า ไม่ให้ตายหรือสูญหายไปเพื่อจะได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การเผยแผ่มีทั้งในกลุ่มเดียวกันเองและบุคคลอื่น การเผยแผ่จึงเป็นการสะสมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ถ้าเป็นการเผยแผ่ในต่างกลุ่มวัฒนธรรมเท่ากับเป็นการเผยแผ่เอกลักษณ์หรือลักษณะประจำตัวของกลุ่มตนให้กลุ่มสังคมอื่นได้รู้จักเข้าใจวัฒนธรรมอันดีงามของเรา เช่น การแต่งกาย การทำมาหากิน เป็นต้น การเผยแผ่จึงมีได้ทั้งวัตถุและไม่ใช่วัตถุ เช่น สินค้า

๔. เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลภายในกลุ่มความสัมพันธ์ในที่นี้หมายถึงทุกคนในชุมชนเป็นตัวกำหนดให้ชาวกะเหรี่ยงเป็นญาติพี่น้องกันถ้าแม้ว่าสมาชิกบางคนหรือหลายคนในกลุ่มจะไม่มีความสัมพันธ์กันทางชาติพันธุ์แต่วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงกำหนดให้บุคคลที่อยู่ในชุมชนเป็นพี่น้องหรือเครือญาติกันซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้ครอบคลุมไปถึงชาวกะเหรี่ยงทุกกลุ่มด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมแบบนี้เป็นการจัดระเบียบทางสังคมที่กว้างขวางและรวมสมาชิกไว้ในกลุ่มเป็นจำนวนมาก วัฒนธรรมของความสัมพันธ์ในรูปแบบของชาติพันธุ์ที่สังคมกะเหรี่ยงกำหนด มีใช้เพื่อให้บุคคลที่เป็นชาติพันธุ์เดียวกันเท่านั้น วัฒนธรรมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงยังได้รู้กำหนดหน้าที่ที่สมาชิกพึงกระทำต่อบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ตามกลุ่มชาติพันธุ์กัน^{๓๖}

๕. เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงกลุ่มชาติพันธุ์ให้เกิดเป็นสังคมกะเหรี่ยงในส่วนทั้งหมด เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษหรือสายตระกูลเดียวกันกลุ่มญาติที่เป็นชาติพันธุ์เดียวกันสามารถร่วมกิจกรรมกันได้ นับเป็นการสร้างเครือข่ายของความเป็นญาติระหว่างชาวกะเหรี่ยงเดียวกันเครือญาติ

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายมนตรี ดีแธ, ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายพุทธ บรรพตไพรวัลย์, ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตือ, ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐.

ลักษณะแบบนี้ถือเอาคนในชุมชนร่วมทำกิจกรรมในชุมชนที่ถือว่าเป็นประเพณีจึงนับได้ว่าเป็นการรวมชาวกะเหรี่ยงให้เกิดเป็นเครือญาติเดียวกัน

๖. เป็นทางวัฒนธรรมเพื่อให้สมาชิกภายในกลุ่มมีความผูกพันกันโดยมีความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมมาเกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยง จะรวมเอา บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความเชื่อเหมือนกันเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกเกิดความผูกพันกันเข้า ด้วยอารมณ์และความรู้สึกว่า พวกเขาเป็นกลุ่มที่มีเลือดเนื้อเชื้อไขร่วมกัน ระบบนี้จะทำให้ชาว กะเหรี่ยงรู้สึกสนิทสนมเข้ากันได้อย่างรวดเร็ว และแสดงความนับถือรักใคร่โดยถือปฏิบัติติดต่อกันมา จนถึงปัจจุบัน

๗. เป็นวิธีการสืบทอดความเชื่อจารีตประเพณีและวิถีกรรมที่เป็นของกลุ่มโดยผ่านระบบ วัฒนธรรมประเพณีที่บุคคลเป็นสมาชิกของกลุ่มวิธีการนี้จะทำให้ขนบธรรมเนียมที่ผู้นำหรือผู้ทำพิธี สร้างขึ้นมามีการถ่ายทอดไปยังสมาชิกของกลุ่มโดยจะถือปฏิบัติรุ่นสู่รุ่นทั้งในรูปแบบของนิยาย กฎเกณฑ์ การประกอบพิธีกรรมบูชาวิญญาณของบรรพบุรุษการช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและ กันการแสดงพลังความสามัคคีและการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกภายในกลุ่ม

๘. เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคมเพื่อควบคุมสมาชิกภายในกลุ่มให้มีแบบแผนใน การปฏิบัติตนเป็นไปในทางเดียวกันวิธีการนี้จะอาศัยความเชื่อจารีตประเพณีและพิธีกรรมที่บรรพบุรุษ ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเครื่องมือควบคุมสมาชิกภายในกลุ่ม ลักษณะแบบนี้จะทำให้บุคคลที่เป็น สมาชิกปฏิบัติตนอยู่ในกรอบกฎเกณฑ์ของกลุ่มและเป็นเอกภาพเดียวกัน

๙. เป็นการรวมกลุ่มทางชาติพันธุ์เพื่อสร้างพื้นฐานความสัมพันธ์โดยอาศัยวัฒนธรรม ประเพณีเป็นโครงสร้างทางสังคม โดยมีจารีต ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือมาเสริมความ เข้มแข็ง เป็นตัวชี้วัดถึงความอยู่รอดและความเจริญรุ่งเรืองของกลุ่ม อีกทั้งเป็นการส่งเสริมพลังทาง ปัญญาของแต่ละกลุ่ม ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การสร้างค่านิยม ตลอดจนแผนที่ทางภูมิปัญญา

๑๐. เป็นการสร้างคุณค่าทางด้านจิตใจให้กับชาวกะเหรี่ยงในด้านของคุณธรรมและ จริยธรรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้รับวัฒนธรรมมาจากชาวจีน ซึ่งชาวจีนให้ความสำคัญในการเคารพ นับถือบรรพบุรุษและมีพระคุณต่อตนเอง อีกทั้งยังให้ความสำคัญต่อผู้นำ ผู้อาวุโสที่ตนเองนับถืออยู่ ดังนั้นประเพณีปีใหม่ที่ชาวกะเหรี่ยงจัดขึ้นมาเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและ แสดงความเคารพเชื่อฟังต่อผู้อาวุโสผลที่เกิดขึ้นในประเพณีปีใหม่ในชุมชนของชาวกะเหรี่ยงจึง เปรียบเสมือนเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลและให้ชาวกะเหรี่ยงมีความสมานสามัคคีเป็นเอกภาพเดียวกัน

บทที่ ๔

วิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบแผนของวัฒนธรรมหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงอย่างชาวกะเหรี่ยงสะกอ สิ่งที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ และอัตลักษณ์ทางสังคมที่ถูกปลูกฝังและถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมที่แฝงไปด้วยปรัชญาในการดำเนินชีวิตของสมาชิกภายในสังคม เพราะวัฒนธรรมเป็นแบบแผนของการรวมกลุ่มในสมาชิกมีวิถีชีวิตดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นแผนที่ให้ชาวกะเหรี่ยงทุกคนถือปฏิบัติตามเพื่อให้วัฒนธรรมที่ ชาวกะเหรี่ยงปฏิบัติอยู่นั้น เกิดจริยธรรมทางด้านจิตใจและหล่อหลอมชนชาติพันธุ์ชาวกะเหรี่ยงทุกคนให้เป็นเอกภาพเดียวกันดังนั้นเพื่อให้เห็นหลักพุทธจริยธรรมอันเกิดจากประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ผู้วิจัยจึงนำหลักพุทธจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาจับประเด็นและวิเคราะห์ถึงหลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังต่อไปนี้

๔.๑ หลักความกตัญญูกตเวที

หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่ผู้วิจัยค้นพบประการหนึ่งคือหลักของความกตัญญูกตเวทีประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอที่ถือสืบทอดปฏิบัติกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน สิ่งหนึ่งที่ผู้ประกอบพิธีกรรมและชาวบ้านปฏิบัติสืบมา คือการเซ่นสรวงบรรพบุรุษ ซึ่งถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบันเป็นคุณธรรมเชื่อมสัมพันธ์คนในสังคมให้เกิดความสำนึกในบุญคุณและตอบแทนซึ่งกันและกันเป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างคนกับสถาบัน องค์กร คนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปในลักษณะที่ถูกต้องเหมาะสม หลักการปฏิบัติในข้อนี้จะตรงกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาข้อบุคคลหาที่ยาก (๒๑.) บุพการี ผู้ทำอุปการะก่อนหรือผู้ทำความดีหรือประโยชน์ให้แต่ตนโดยไม่ต้องคอยคิดถึงผลตอบแทน (๒.) กตัญญูกตเวที ผู้รู้อุปการะที่เขาทำแล้วและตอบแทน, ผู้รู้จักคุณค่าแห่งการกระทำดีของผู้อื่น และแสดงออกเพื่อบูชาความดีนั้น อันจะเป็นฐานคำจูนสังคมชาวกะเหรี่ยงให้มีความมั่งคั่งและสันติ^๑

^๑ อ.ทก. (ไทย) ๒๐/๑๒๐/๑๑๔.

หลักความกตัญญูกตเวทีในทางพระพุทธศาสนา สามารถแยกคำศัพท์ออกได้สองศัพท์ คือ คำว่า กตัญญูหมายถึง การสำนึกในอุปการคุณหรือบุญคุณของผู้อื่นหรือสิ่งอื่น เป็นภาวะทางจิตใจอันเป็นมโนกรรม คำว่า กตเวทีที่ หมายถึง การตอบแทนคุณผู้อื่นหรือสิ่งอื่นเป็นการแสดงออกทางภายนอกทั้งการกระทำทางกายและการแสดงออกทางคำพูดด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งกตเวที จัดเป็นทั้งกายกรรมและวจีกรรม รวมความแล้ว คำว่า กตัญญูกตเวที หมายถึง การสำนึกในอุปการคุณหรือบุญคุณของผู้อื่นหรือสิ่งอื่นที่มีแก่ตน แล้วกระทำตอบแทนคุณด้วยการแสดงออกทางกายและทางวาจา ดังนั้น คำว่า กตัญญูกตเวที จึงจัดเป็นมโนกรรม กายกรรม และวจีกรรม ซึ่งเป็นหลักของบุคคลที่หาได้ยาก ๒ ประการ

วิเคราะห์การประกอบพิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่ได้ปฏิบัติในวันปีใหม่ เมื่อถึงเวลาเทศกาลปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอ สิ่งหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงปฏิบัติสืบต่อกันมามิได้ขาดโดยเฉพาะหมอผี “ฮีโซ” และผู้นำครอบครัวแต่ละครอบครัวเป็นผู้ที่ประกอบพิธีกรรมที่บ้านของตนเอง คือ การเซ่นสรวงวิญญาณของบรรพบุรุษในบ้านของชาวกะเหรี่ยงจะมีเตาไฟเหมือนอย่างหิ้งบูชาผี และถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้าน บนเตาไฟจะมีถ้วย แก้วจัดตั้งเรียงรายอยู่บนเตาไฟ จำนวนถ้วยมีมากน้อยแตกต่างกันตามความเชื่อของแต่ละครอบครัว และถ้วยแก้วนั้นจะมีตั้งแต่ ๒ ถ้วยถึง ๑๐ ถ้วยขึ้นไป แต่ละถ้วยจะมีชื่อเรียกของผีบรรพบุรุษตั้งแต่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ทวด (มีการบูชาบงกชบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วเพียง ๒ ชั้น) นอกนั้นเป็นถ้วยบูชาผีของบรรพบุรุษซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในตระกูลของตนในพิธีกรรมวันปีใหม่กิจกรรมที่ชาวกะเหรี่ยงปฏิบัติคือ ชาวกะเหรี่ยงจะทำพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษผีเจ้าที่เจ้าทางและเจ้าป่าเจ้าเขาเพื่อให้ทราบว่ “วันนี้เป็นวันปีใหม่ สิ่งที่เป็นมงคลและประเสริฐจงมาปกป้องคุ้มครองรักษาสมาชิกภายในครอบครัวทุกคนให้มีความสุข ความเจริญ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ขอให้เรารักใคร่กลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขอเชิญท่านทั้งหลายมารับของถวายจากข้าพเจ้าผู้เป็นอนุชนคนรุ่นหลังด้วยเถิด”

จากปรากฏการณ์การประกอบพิธีกรรมในการไหว้เซ่นสรวงผีบรรพบุรุษและกล่าวอัญเชิญบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว อันมีพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ย่า ทวด เป็นต้น มารับเครื่องสักการบูชาถือเป็นการระลึกถึงบุญคุณที่บรรพบุรุษมีต่อตนเองและครอบครัวเป็นการกระทำที่เกิดจากความรักและความเคารพบูชาในตัวของผู้มีอุปการคุณต่อตนเอง แล้วแสดงออกด้วยการกระทำ คือ การประกอบพิธีกรรมตามคติความเชื่อที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอยึดถือปฏิบัติกันมา

๔.๒ หลักการบูชา

จากที่ผู้วิจัยเข้าไปสัมผัสและร่วมกิจกรรมครั้งนี้ได้เห็นหลักพุทธจริยธรรมหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่บ้านห้วยไม้เตื่อ คือ อามิสบูชา เป็นการแสดง

ความเคารพด้วยวัตถุสิ่งของต่างๆ มีการบูชาด้วยปัจจัย ๔ การเคารพสักการเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอกไม่ปล่อยให้ธรรมมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมหายไป หลักจริยธรรมข้อนี้ตรงกับเหตุการณ์ในช่วงปีใหม่คือ ก่อนจะถึงงานมัดมือปีใหม่อีก ๑-๒ วันทุกคนในชุมชนจะร่วมกันทำความสะอาดและจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จะประกอบพิธีกรรมในหมู่บ้าน โดยจะเตรียม ต้มเหล้า (ซี) ตำข้าวปุก, ข้าวต้มมัด (เมตอ) หาพื้นมาดองไฟ (เซมื่อ) เป็นเครื่องบูชาที่ชาวบ้านเตรียมมาบวงสรวง ทั้งนี้การจัดเตรียมสถานที่โดยกระทำความสะอาดในบ้านและบริเวณรอบๆหมู่บ้านและตกแต่งโดยกระดาษาเงิน และทอง กระดาษาพลอยต่างๆ ประดับให้สวยงาม จัดเตรียมสถานที่จุดเทียน รูป ทั้งนี้ภายในบริเวณป่าหมู่บ้าน ซึ่งเป็นป่าชุมชนชาวบ้านจะไม่ตัดไม้โดยเด็ดขาดหรือกระทำการอันใดที่ถือเป็นการลบหลู่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพราะสถานที่แห่งนี้ ชาวกะเหรี่ยงถือว่าเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมที่สำคัญของหมู่บ้านและเป็นที่พักพิงพาใจของคนในชุมชน เมื่อมีกิจกรรมอะไรก็จะดูแลรักษาซึ่งเป็นเหมือนสถานที่ของเทพที่คอยรักษาดูแลสมาชิกในชุมชนให้มีความสุข โดยจำแนกการบูชาออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. อามิสบูชา หมายถึง การแสดงความเคารพ ด้วยวัตถุสิ่งของต่างๆ มีการบูชาด้วยปัจจัย ๔ และการบูชาเครื่องสักการะได้แก่ ดอกไม้ธูปเทียน เป็นต้น

๒. ปฏิบัติบูชา หมายถึง การบูชาด้วยการกระทำ ด้วยประพฤติปฏิบัติ ลงมือกระทำจริง ปฏิบัติทั้งทางกาย วาจา และสิ่งสำคัญที่สุด ทางใจทางจิตวิญญาณ^๒

การบูชา หมายถึง การกระทำสักการะด้วยสิ่งของ ด้วยความเคารพนอบน้อม และด้วยการไหว้บูชาผู้ที่มีพระคุณต่อเรา เช่น บิดามารดา ครูบาอาจารย์ เป็นการแสดงออกถึงการยกย่องในคุณธรรมของท่านจากใจที่บริสุทธิ์สะอาดหรือสิ่งที่ควรบูชา การบูชาตามหลักพระพุทธศาสนาสามารถทำได้ด้วยการแสดงออกซึ่งสิ่งที่ดีงาม เช่น การกราบไหว้ ลูกขึ้นรับ ให้การยกย่อง นอบน้อม ตลอดถึงการบูชาด้วยวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอได้พากันปฏิบัติต่อผู้ที่เขามาร่วมกิจกรรมในประเพณีปีใหม่^๓

๔.๓ หลักความศรัทธา (ความเชื่อ)

หลักความเชื่อหรือหลักศรัทธาตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักความเชื่อที่ตั้งอยู่บนเหตุผลที่สอดคล้องเป็นรูปธรรมเพียงแต่เหตุผลบางเรื่องมีความละเอียดอ่อนมากในการอธิบายและการฟังจะต้องใช้เหตุผลที่มีความละเอียดมาเป็นรูปธรรม หลักศรัทธาเป็นหลักสำคัญทาง

^๒ ชุ.เถร.อ. (ไทย) ๒/๓๘๖/๔๘.

^๓ มคศลตถ. (ไทย) ๑/๕๗/๖๑.

พระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องของศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วย เหตุผล และยังแบ่งหลักศรัทธา ที่ประกอบด้วยปัญญามี ๔ ประการ^๔

๑. กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไร โดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ย่อมเป็นกรรม คือเป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตนเป็นเหตุปัจจัย ก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่าและเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจอนหรืออนาคยโชค

๒. วิปากสัทธา เชื่อวิบากกรรม เชื่อผลของการมีจริง คือเชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลที่เกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว

๓. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน

๔. ตถาคตโพธิสัทธาเชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็น พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงพระคุณ ๙ ประการตรัสธรรมบัญญัติวินัยไว้ด้วยดีทรงเป็นผู้นำทางที่ แสดงให้เห็นว่ามนุษย์คือเราทุกคนนี้หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุดบริสุทธิ์หลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้บำเพ็ญไว้

ผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์และร่วมสังเกตการณ์ กิจกรรมในวันปีใหม่เห็นหลักพุทธธรรมที่ ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ คือ วิปากสัทธา^๕ (เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง) และ กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง ซึ่งประเพณี ปีใหม่ที่ชนเผ่ากะเหรี่ยงสะกอได้ถือปฏิบัติกันมายาวนานมาก จากคำบอกกล่าวของผู้เฒ่าคำตัน จะพอ เดิมที่ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่มีเชื้อสายมาจากชาวจีนวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างขอชนเผ่าจน เหมือนกับคนจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีของชาวกะเหรี่ยงสะกอที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมานั้นชาว กะเหรี่ยงสะกอมีความเชื่อว่าในรอบหนึ่งปีบางคนดำรงชีวิตอย่างราบรื่นสงบสุขบางคนดำรงชีวิต เป็นไปด้วยความยากลำบากดังนั้นเมื่อถึงปีใหม่ทุกคนก็จะทำพิธีปิดปีสิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นในปีที่ผ่านมา ให้หายไปกับปีเก่าและนำสิ่งที่ดีเข้ามาในปีใหม่จึงมีการทำพิธีกรรมขอขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีบรรพบุรุษ ผีป่า ผีเขา ผีไร่ ผีสวน ผีน้ำที่ช่วยดูแลปกป้องรักษาให้อยู่อย่างมีความสุขอีกทั้งยังเป็นการเฉลิมฉลอง เพื่อความสนุกสนาน โดยกิจกรรมนี้จัดขึ้นทุกๆปีปีหนึ่งจะมี ๒ ครั้ง ครั้งแรก อยู่ระหว่าง เดือน มกราคม –เดือนกุมภาพันธ์ ส่วนครั้งที่ ๒ อยู่ประมาณเดือนกรกฎาคม –เดือนสิงหาคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการประกอบอาชีพในไร่นาของสมาชิกในหมู่บ้าน เช่น พิธีผูกข้อมือ เพราะเชื่อว่าเป็นวันที่เริ่มต้น สำหรับชีวิต ต้อนรับสิ่งใหม่ที่จะเกิดขึ้นมาในอนาคต และสิ่งที่เก่าๆที่ไม่ดีให้หมดไปพร้อมกับปีเก่า จึง

^๔ ดูรายละเอียดใน อง.อภุจก. (ไทย) ๒๓ /๑๒๗/๒๔๘.

^๕ ดูรายละเอียดใน อง.อภุจก. (ไทย) ๒๓ /๑๒๗/๒๔๘.

ต้องมีการเฉลิมฉลองด้วยการทำพิธีกรรมและจัดงานรื่นเริง เช่นการทำบุญให้ผีบรรพบุรุษและเจ้าที่เจ้าทางต่างๆที่เป็นสิ่งที่เคารพบูชาของชาวกะเหรี่ยงการขอศีลขอพรจากผีเจ้าที่เจ้าทางผีห้วยผืนน้ำกลุ่มผู้นำและผู้อาวุโสจะมีการขอ การร้องเพลงต่างๆเป็นต้น

ความเชื่อที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อได้ถือปฏิบัติกันมาโดยไม่ขาดช่วงและปฏิบัติมาถึงปัจจุบันคือในเช้ามีวันปีใหม่ห้ามผู้หญิงออกจากบ้านจนกว่าพระอาทิตย์จะขึ้นหากเข้าไปบ้านผู้อื่นจะโดนรดน้ำด้วยน้ำสกปรกเพราะเชื่อว่าจะนำความชั่วร้ายมาสู่คนในครอบครัวนั้นจึงต้องขับไล่ออกไป ส่วนผู้ชายสามารถไปบ้านคนอื่นได้โดยที่ผู้ชายคนแรกที่เข้าบ้านเรียกว่า “ซอโซ่” คนในครอบครัวนั้นจะให้สิ่งของต่างๆเช่น ขนม หรือสิ่งของต่างๆตามแต่เจ้าของบ้านจะให้ เพราะเชื่อว่าเขาจะนำความโชคดีมาให้

ประเพณีปีใหม่ในช่วง ๒-๓ วันที่จัดกิจกรรมหลังวันศีลไปหนึ่งวันหรือสองวันในวันนี้ชาวกะเหรี่ยงสะกอจะถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดโดยจะไม่มีการเล่นสัตว์ เพื่อมาบูชาหรือรับประทานชาวกะเหรี่ยงสะกอเชื่อว่า การฆ่าสัตว์ในช่วงที่ตรงกับวันปีใหม่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ในปีนั้นมีแต่ความทุกข์โรคร้ายไข้เจ็บที่จะเกิดขึ้นขึ้นอยู่กับตัวเองและบุคคลในครอบครัวการทำกิจการงานก็จะเป็นไม่มีความเจริญรุ่งเรืองตลอดปี ดังนั้นในวันปีใหม่การเล่นสัตว์เพื่อบูชาหรือรับประทานจะไม่ค่อยเกิดขึ้นกิจกรรมประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อ จากความเชื่อถือที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษของชาวกะเหรี่ยงสะกอจึงมีความเชื่อบางอย่างยังปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและจะปฏิบัติเป็นแบบแผนเดียวกัน

๔.๔ หลักการให้ทาน (จาคะ)

หลักพุทธจริยธรรมอีกประการหนึ่งที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ครั้งนี้ คือ หลักของการให้ทาน เพื่อน้อมจิตใจให้มีความเสียสละและรู้จักแบ่งปันสิ่งของๆของตนที่มีอยู่ให้กับสมาชิกที่อยู่สังคมเดียวกันหลักพุทธจริยธรรมในข้อนี้ให้ความหมายไว้ว่าได้ของสิ่งใดมาให้แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรมแม้สิ่งของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้แต่เพียงผู้เดียวนำมาแบ่งเฉลี่ยให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วถึงกัน หลักพุทธธรรมข้อนี้ตรงกับปรากฏการณ์ในประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอในช่วงทำกิจกรรม คือ ในวันที่มีการจัดกิจกรรมที่บ้านของผู้ประกอบพิธีกรรมผู้นำชุมชนหรือบุคคลสำคัญภายในชุมชนชาวบ้านที่เป็นสมาชิกภายในชุมชนเดียวกัน จะนำเอาของอุปโภคบริโภคไปร่วมประกอบพิธีกรรมที่บ้านของผู้ประกอบพิธีกรรมบุคคลสำคัญในชุมชนบ้านหลังใดจะมีอะไรนำมาเช่น เนื้อหมู ข้าวปุก สุรา อาหารคาวและของหวาน เป็นต้น โดยสิ่งของต่างๆจะนำมาจากบ้านของตนแล้วนำมารวมไว้ที่บ้านของผู้ประกอบพิธีกรรม (ฮีโซ่) ซึ่งก็จะขึ้นอยู่กับว่ากิจกรรมนี้จัดขึ้นที่บ้านของใคร เพราะทุกบ้านที่ประกอบพิธีกรรมนี้ชาวบ้านก็จะนำวัตถุสิ่งของเหล่านี้ไปร่วมกิจกรรมอยู่แล้วโดย

สิ่งของต่างๆ เหล่านี้เป็นของที่เอามาจากบ้านของตนเองเท่านั้น และเป็นของที่ไม่มีผิดจารีตหรือศีลธรรมและได้มาโดยชอบ ซึ่งแต่ละครอบครัวก็จะนำมาอย่างเล็กน้อยตามแต่ฐานะของตนเองสิ่งเหล่านี้เมื่อประกอบพิธีกรรมเสร็จสิ้นแล้วก็จะบริโภคนำให้กับกลุ่มอาวุโสผู้ประกอบพิธีกรรมและเจ้าของบ้านผู้เป็นเจ้าของงานการนำสิ่งของมาร่วมงานในครั้งนี้ สังเกตได้ว่าชาวบ้านทุกคนเอาสิ่งของมาร่วมพิธีกรรมมีความเต็มใจทำกิจกรรมนี้มากหากมองในแง่ของสังคมเชิงพุทธก็จะเห็นได้ว่าชาวกะเหรี่ยงสะกอมีความเสียสละแบ่งปันทรัพย์ที่หามาได้อย่างถูกต้องตามขอบธรรม ให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลที่ตนให้ความเคารพ เพื่อเป็นการแสดงออกถึงซึ่งเป็นกัลยาณมิตรต่อกันของคนในสังคมที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน

หลักพุทธจริยธรรมอีกประการหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอคือการให้ทาน ที่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อเมื่อถึงวันขึ้นปีใหม่สมาชิกทุกคนในชุมชนไปร่วมทำกิจกรรมที่บ้านผู้นำ คือ บ้านของผู้ประกอบพิธีกรรมบ้านของผู้นำภายในชุมชนสิ่งที่ชาวบ้านทุกคนปฏิบัติเหมือนกันทุกคน คือแต่ละครอบครัวได้จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ของเครื่องใช้ทั้งอุปโภคและบริโภคใส่ไว้ในกระเป่าที่เล็กๆโดยมีเทียน รูป ดอกไม้ ข้าวปุก เหล้า เนื้อหมู เงิน ขนมหู ด้าย เป็นต้น แล้วนำไปร่วมประกอบพิธีกรรมที่บ้านของผู้ที่ประกอบพิธีกรรมและบ้านของผู้นำชุมชนเมื่อมาถึงบ้านของผู้ประกอบพิธีกรรมชาวบ้านก็จะนำสิ่งของต่างๆเหล่านั้นไปวางบนโต๊ะที่บ้านของผู้ประกอบพิธีกรรม

แล้วให้ผู้นำประกอบพิธีกรรมก่อนจากนั้นก็นำสิ่งของเหล่านั้นแจกจ่ายบริโภคให้กับผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้อาวุโส ตลอดจนถึงเด็กๆที่เข้าร่วมกิจกรรมสิ่งของที่ชาวบ้านนำมาทำบุญในครั้งนี้เป็นสิ่งของที่ชาวบ้านหามาด้วยแรงกายของตนเอง และเต็มใจที่จะร่วมทำบุญ ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมและได้สอบถามชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมชาวบ้านให้เหตุผลว่า ประเพณีปีใหม่ในรอบหนึ่งปีซึ่งจัดขึ้นสองครั้งการทำบุญเราต้องมอบสิ่งที่ดีๆให้กับสิ่งที่สมควรให้และของนั้นต้องเป็นของที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์แต่มีหลักพุทธจริยธรรมทางด้านจิตใจ เมื่อได้ทำบุญแล้วทำให้จิตใจสดชื่นผ่องใสมีความสุข จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นสอดคล้องถึงหลักพุทธจริยธรรม คือหลักสัปปุริสทาน ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในสังคมกะเหรี่ยงสะกอซึ่งถือว่าเป็นสังคมที่มีความเชื่อที่นับถือลัทธิดั้งเดิม (ผีบรรพบุรุษ) แต่ประเพณีปฏิบัติตรงกับหลักจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วยหลักปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. ให้ของสะอาด
๒. ให้ของประณีต
๓. ให้ของเหมาะสมกาล ให้ถูกกาล^๖

^๖ อิง.สศตค. (ไทย) ๒๓ / ๒๔ / ๕๐๔.

๔. ให้ของสมควร ให้ของที่ควรแก่เขา ซึ่งเขาจะใช้ได้
๕. พิจารณาเลือก เลือกของ เลือกของที่จะให้ เกิดประโยชน์
๖. ให้เนื่องนิตยให้ประจำ หรือสม่ำเสมอ
๗. เมื่อให้แล้วทำจิตผ่องใส
๘. ให้แล้วเบิกบานใจ^๗

๔.๕ หลักการสงเคราะห์

บุคคลจะดำรงตนอยู่ในสังคมด้วยความสามัคคีต้องมีหลักธรรมเป็นเครื่องประสานไม่ให้แตกแยกออกจากกันสิ่งนั้นคือการสงเคราะห์การเอื้อเฟื้อเกื้อหนุนกันและกันต่างฝ่ายต่างอาศัยซึ่งกันและกันอันหมายถึงการเสียสละของมวลสมาชิกในสังคมนั้นๆซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติตนตามลัทธิและหน้าที่อย่างถูกต้องสม่ำเสมอ โดยเฉพาะสังคมมนุษย์จึงต้องมีการปฏิบัติต่อกันอย่างสงบสุข มีความรัก ความสามัคคี จึงต้องมีหลักธรรมเป็นเครื่องประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคีเรียกว่า

สังคหัตถุ ๔ ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, หลักการสงเคราะห์^๘

๑. ทาน การให้ คือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงงานให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

๒. ปิยวาจา วาจาที่เป็นที่รัก วาจาพูดตมึ่น้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสามัคคีให้เกิดไมตรีและความรัก

๓. อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยกันแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

๔. สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้และแก้ไข ตลอดถึงวางเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรม

หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่ผู้วิจัยเห็นได้จากการประพฤติปฏิบัติของผู้ประกอบพิธีกรรมบุคคลผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวตลอดจนถึงผู้ที่เป็นผู้นำชุมชนคือ หลัก อัตถจริยา ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติบุคคลผู้ที่อยู่ในสังคม และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามอบอุ่นเป็นสุขภายในครอบครัวญาติมิตรผู้ร่วมงานและคนที่พึงพาอาศัยอยู่ในปกครองทั้งหมดโดยทำหน้าที่มิใช่เพียงการนำประโยชน์วัตถุมาให้เขาเพียงอย่างเดียวแต่นำ

^๗ ดูรายละเอียดใน อด.อรรถก. (ไทย) ๒๓ / ๑๒๗ / ๒๔๘.

^๘ อด.ทก. (ไทย) ๒๐/๑๒๐/๑๑๔.

ประโยชน์สุขทางจิตใจมาให้ด้วยโดยประพัตติตนเป็นตัวอย่างช่วยชักจูงให้ทุกคนในครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้นและมีหลักธรรมเป็นเครื่องควบคุมจิตใจให้สามารถดำเนินชีวิตตามอุดมคติที่ตนมุ่งมาดปรารถนาซึ่งมนุษย์เราทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงเกี่ยวข้องอย่างไม้อาจหลีกเลี่ยงได้เพราะต่างฝ่ายต่างพึ่งพาอาศัยกันและกันตามลัทธิหน้าที่ความจำเป็นในการดำเนินชีวิตการทำงานร่วมกันย่อมมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่นนั้นต้องอาศัยความเชื่อถือไว้วางใจกันเป็นสำคัญและมีน้ำใจเอื้อเฟื้อช่วยเหลือเกื้อกูลกันบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสามารถร่วมงานกับคนอื่นได้ซึ่งถือว่าเป็นหลักการปฏิบัติของผู้ครองเรือนหรือเป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติของกลุ่มชุมชนและชนส่วนมากเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามแล้วนำมาเป็นบัญญัติให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอที่ยึดถือเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตในช่วงปกติหรือช่วงที่มีประเพณีพิธีกรรมที่ถือว่าเป็นบัตัฐานในการครองเรือนครองชีวิตของคนทั่วไปและเป็นเครื่องกลมเกลียวให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอเคลื่อนไหวประพัตติปฏิบัติทางกาย วาจา อย่างมีกติกา เพราะมนุษย์จะมีจริยธรรมได้ต้องศึกษาและฝึกอบรมทั้งโดยตนเองและคนอื่นแนวทางของการแสดงออกซึ่งจะริยะธรรมจะต้องเป็นไปในทิศทางให้มนุษย์ช่วยตัวเองที่จะก้าวไปสู่คุณงามความดีและช่วยคนอื่นได้^๙

จากปรากฏการณ์ในภาคสนามที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัยและเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่บ้านห้วยไม้เตื่อในหลักการปฏิบัติตามประเพณีพิธีการอย่างหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงถือปฏิบัติมาโดยนับตั้งแต่ผู้ประกอบพิธีกรรมผู้นำกลุ่มอาวุโสตลอดถึงสมาชิกในชุมชนยึดถือและน้อมนำมาปฏิบัติเป็นไปในทางเดียวกันคือการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติและระเบียบในการประกอบพิธีกรรม บทบัญญัติที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การประกอบพิธีกรรม ณ หมู่บ้านโดยการทำพลีกรรมบูชาบวงสรวงเจ้าที่เจ้าทางที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอเคารพนับถือข้อปฏิบัติและขั้นตอนที่ผู้ประกอบพิธีกรรมปฏิบัติยึดรูปแบบดั้งเดิมเป็นแบบแผนโดยมุ่งเน้นให้ทุกคนมีความจริงใจต่อกันดำรงมั่นในสัจจะรู้จักปรับตัวเองให้เข้ากับชุมชนและรู้จักเสียสละมีน้ำใจช่วยเหลือกันร่วมงานกับคนอื่นได้โดยไม่เห็นประโยชน์แก่ตัวเองการประพัตติในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเกื้อกูลต่อสังคมสร้างสาธารณะประโยชน์ ให้เกิดขึ้นต่อกลุ่มที่ตนอาศัยอยู่ให้มีความเจริญ

๔.๖ หลักการปกครอง

การที่ชุมชนหรือประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้ามั่นคงได้ ชุมชนและประเทศชาติก็ต้องส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติในชุมชนไม่แบ่งฝักแบ่งฝ่ายในเรื่อง ศาสนา เชื้อชาติ วัฒนธรรม ต้องพยายามทำให้กว้างในเรื่องเหล่านี้แต่ถ้าชุมชนหรือประเทศชาติแตกแยกในเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องใหญ่ทำให้ประเทศชาติชุมชนนั้นๆ ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันปราศจากความสามัคคี

^๙ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๑๙/๓๕๒.

การพัฒนาประเทศชาติ ชุมชนเป็นไปด้วยยาก ในพระพุทธศาสนาจึงมีหลักธรรมที่จะก่อให้เกิดความเจริญแก่บ้านเมือง คือ หลักอปริหานิยธรรม ๗ คือธรรมอันเป็นไปเพื่อตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมืองต้องมืองค์ประกอบของ หลักอปริหานิยธรรม^{๑๐} มี ๗ ประการคือ

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
 ๒. พร้อมเพื่อกันประชุม พร้อมเพื่อกันเลิกประชุม พร้อมเพื่อกันทำกิจที่ควรทำ
 ๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้
 ๔. ท่านใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง
 ๕. บรรดาकुสตรีกุลกุมาลีทั้งหลาย ให้อยู่โดยมิถูกข่มเหง หรืออดฆ่าข่มขืนใจ
 ๖. เคารพสักการะ บูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ) ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมมิกลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป
 ๗. จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันทั้งหลาย (หมายถึง บรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป)
- อปริหานิยธรรม ๗ ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบบสามัคคีธรรม^{๑๑}

หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่เห็นได้จากการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกภายในหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ ในช่วงประเพณีปีใหม่ คือ หลักการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบข้อปฏิบัติที่เป็นกฎเกณฑ์จารีตประเพณีหรือหลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในทางพระพุทธศาสนา คือหลักอปริหานิยธรรม ข้อที่ ๑ คือหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ซึ่งชาวกะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อที่ถือเป็นหลักการปฏิบัติของผู้ปกครองหรือหมู่ชน กฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติของกลุ่มชนและชนส่วนมากเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามแล้วนำมาเป็นบทบัญญัติให้สมาชิกในกลุ่มของตนเองปฏิบัติตาม กลุ่มชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่เป็นอีกหนึ่งกลุ่มซึ่งมีกฎระเบียบข้อปฏิบัติเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มตนเอง ซึ่งตรงกับพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “มนุษย์ปราศจากความรู้และระเบียบวินัยบังคับมนุษย์เป็นอันมากในโลกนี้ก็จะเคลื่อนไหวเหมือนกระบือตาบอดท่องเที่ยวไปในป่า” บทบัญญัติที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอยึดเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตในช่วงปกติหรือช่วงที่มีประเพณีพิธีกรรมถือว่าเป็น

^{๑๐} ที.ม. (ไทย) ๒๗/๑๓๖/๘๒ - ๘๓.

^{๑๑} ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖. หรือ อ.ส.ต.ด.ก. (ไทย) ๒๓/๒๐/๑๘.

บทบรรทัดฐานในทางสังคมและเป็นเครื่องล่อมเกล่าให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอเคลื่อนไหวประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจา อย่างมีกติกา เพราะมนุษย์จะมีจริยธรรมได้ต้องศึกษาและฝึกฝนอบรมทั้งโดยตนเองและคนอื่นแนวทางของการแสดงออกซึ่งจริยธรรมจะต้องเป็นไปในทิศทางให้มนุษย์ก้าวไปสู่คุณงามความดีและช่วยคนอื่นได้ตามที่ตนเองปรารถนา

จากปรากฏการณ์ในภาคสนามที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัย ได้เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่บ้านห้วยไม้เตื่อ หลักการปฏิบัติตามประเพณีพิธีการอย่างหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอที่ยึดถือปฏิบัติกันมา โดยนับตั้งแต่ผู้ประกอบพิธีกรรมจนถึงสมาชิกภายในชุมชนที่ยึดถือและน้อมนำมาปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติและระเบียบในการประกอบพิธีกรรม บทบัญญัติที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การประกอบพิธีกรรม ณ ลำห้วยไถ่หมู่บ้านโดยการทำพิธีกรรมบูชาบวงสรวง เจ้าที่เจ้าอารักษ์ เจ้าป่าเจ้าเขาและผีห้วย ผีน้ำ ที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอให้เคารพนับถือข้อปฏิบัติและขั้นตอนที่ผู้ประกอบพิธีกรรมปฏิบัติยึดรูปแบบดั้งเดิมเป็นแบบแผนโดยไม่เอาความคิดหรือความเหมาะสมของยุคสมัยปัจจุบันเข้าไปเกี่ยวข้องซึ่งตรงกับหลักพุทธจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ว่าไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมันตามหลักการที่วางไว้เดิมซึ่งเป็นหลักการข้อ ๓ ของ หลักอุปทานิยธรรม ดังเช่น ข้อห้ามที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอ ถือว่าเป็นข้อปฏิบัติและยึดเป็นกฎเกณฑ์สำคัญของบุคคลที่เป็นสมาชิกภายในกลุ่มต้องปฏิบัติตาม ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

๑. ห้ามประพาศิตจาริตประเพณีที่เป็นข้อห้าม
๒. ห้ามก่อการทะเลาะวิวาทในประเพณีปีใหม่
๓. ห้ามนำต้นไม้ที่ไม่เป็นมงคล เช่น ต้นหวาย, ต้นป้อ, ต้นบอล, ต้นดาวป่า เข้ามาในประเพณีปีใหม่
๔. เข้ามีดของวันแรกเริ่มประเพณีปีใหม่ห้ามผู้หญิงออกนอกบ้านหมู่บ้าน จนกว่าพระอาทิตย์ตกดิน เพราะเชื่อว่าจะนำความชั่วร้ายมาสู่คนในครอบครัวนั้นๆ จึงต้องขับไล่ออกไป
๕. ห้ามกระทำผิดชั่วหรือกระทำการใด ๆ ที่มีเจตนาในการชั่วถือว่าผิดจาริตประเพณี
๖. ห้ามนำสัตว์ป่าบางชนิด เช่น งู หมูป่า กวางป่า ลิง นกต่างๆ ไปรับประทานในบ้านหมอผี

กฎเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นข้อปฏิบัติที่บรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอได้บัญญัติเอาไว้ และให้สมาชิกภายในกลุ่มปฏิบัติตาม ข้อปฏิบัติเหล่านี้เกิดจากกฎเกณฑ์ที่เป็นจาริต

ประเพณีและมาพร้อมกับขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของการปฏิบัติ เพื่อให้บุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม (ชาวกะเหรี่ยงสะกอ) ปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๑๒}

๔.๗ หลักการต้อนรับ

การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การทักทายปราศรัย เป็นวัฒนธรรมของสังคมเมื่อมีบุคคลมาเที่ยวในหมู่บ้านหรือบ้านหลังใดสิ่งแรกที่เจ้าของบ้านนั้นๆจะต้องปฏิบัติคือการนำอาหารมาเลี้ยงแขกผู้ที่มาเที่ยวหา ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ปฏิสันถาร

ปฏิสันถาร ๒ การต้อนรับ การรับรอง การทักทายปราศรัย^{๑๓}

๑. อามิสปฏิสันถาร หมายถึง การปฏิสันถารด้วยสิ่งของ

๒. ธรรมปฏิสันถาร หมายถึง การปฏิสันถารด้วยธรรม หรือโดยธรรมปฏิสันถารด้วยสิ่งของในช่วงประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอเมื่อมีบุคคลต่างถิ่นที่เป็นชาวกะเหรี่ยงสะกอเองหรือบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลต่างชาติพันธุ์ ความเชื่อ (การนับถือศาสนา)

จากปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เข้าไปร่วมกิจกรรมประเพณีปีใหม่หมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงสะกอ ได้เห็น คือ สิ่งหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอปฏิบัติต่อ คือ การต้อนรับแขกที่มาร่วมงานหรือมาเยี่ยมเยียนที่บ้านในช่วงที่มีการจัดกิจกรรมประเพณีปีใหม่ เมื่อมีบุคคลมาเที่ยวในหมู่บ้านหรือที่บ้านหลังใด ชาวกะเหรี่ยงสะกอผู้เป็นเจ้าของบ้านจะยกน้ำชา เหล้า น้ำหวาน ข้าวปุก และอาหารเลี้ยงแขกที่มาเที่ยวหา จากนั้นชาวกะเหรี่ยงสะกอที่เป็นเจ้าของบ้านจะนั่งเป็นเพื่อนคุยกับแขกที่มาเยี่ยมเยียนจนกว่าแขกผู้มาเที่ยวนั้นขอตัวไปยังบ้านอื่น ในการปฏิบัติเช่นนี้จะป็นธรรมเนียมปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยงสะกอทุกคน และทุกคนรอบครัวเมื่อมีใครมาเที่ยวหาที่บ้านจากนั้นก็คอยต้อนรับให้สมควรแก่ฐานะของตนเองและบุคคลที่มาเยี่ยมเยียน

หลักการปฏิบัติในการต้อนรับแขกของชาวกะเหรี่ยงสะกอในช่วงประเพณีปีใหม่ตรงกับหลักพุทธจริยธรรมข้อที่ว่าด้วยการปฏิสันถารด้วยธรรม คือ หลัก การต้อนรับ ทักทายปราศรัยซึ่งการต้อนรับนั้นจะมุ่งเน้นถือการต้อนรับด้วยสิ่งของมีเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นต้น ตลอดจนการต้อนรับโดยการทักทายปราศรัยเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างบุคคลผู้เป็นเจ้าของเรือนและผู้มาเยี่ยมเยียน^{๑๔}

^{๑๒} ดุรายละเอียดยใน ชุ.ชา.ทุก. (ไทย) ๒๐/๓๔/๙๘.

^{๑๓} ดุรายละเอียดยใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖.

^{๑๔} ชุ.เถร. (ไทย) ๒๖/๔๗๔/๕๐๐.

๔.๘ หลักความสามัคคี

หลักพุทธจริยธรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเทศกาลปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงประการหนึ่ง คือ หลักความสามัคคี ในช่วงก่อนการดำเนินกิจกรรมปีใหม่ ผู้นำชุมชนจะบอกกล่าวให้ชาวบ้านมา ประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผนการจัดงานและร่วมวางแผนระเบียบของชุมชนให้สมาชิกในชุมชนปฏิบัติ เป็นไปในทิศทางเดียวกันในประเพณีปีใหม่ที่จะเกิดขึ้น

วันแรกของประเพณีปีใหม่จะเห็นถึงความพร้อมเพียงกันของชาวบ้านในการเข้าร่วม ประกอบพิธีกรรมภายในหมู่บ้านในช่วงเช้ามีผู้ประกอบพิธีกรรม(ฮีโร่) จะไปที่ท้ายหมู่บ้านหรือที่ลำ ห้วยใกล้ห้วยติดหมู่บ้านก่อนคนอื่นและจะจุดประทัดโดยทุกบ้านจะต้องส่งตัวแทนไปร่วม ๑ คน ซึ่ง ต้องเป็นชายเท่านั้นการเดินทางไปร่วมกิจกรรมที่ลำห้วยท้ายหมู่บ้านพร้อมทั้งอุปกรณ์และเซ่นไหว้ ทั้งหมดไปด้วยเครื่องเซ่นไหว้ประกอบไปด้วย เหล้า ๑ ขวด รูป ๓ ดอก เทียน ๒ เล่ม ขนมข้าวต้มเมื่อ ผู้ชายที่อยู่ในชุมชนไปพร้อมกันที่ลำห้วยแล้ว“ทีโกรพลู”จากนั้นก็ประกอบพิธีกรรมขอศีลขอพรจาก “เก๋อจายา”ซึ่งเป็นเทพที่ดูแลคนภายในหมู่บ้าน โดยมีผู้ประกอบพิธีกรรม (ฮีโร่) เป็นผู้ประกอบพิธี ขณะนั้นผู้ประกอบพิธีกรรมก็เริ่มทำพิธีและคนอื่นๆจะช่วยกัน ฆ่า หมู ฆ่า ไก่ เพื่อเซ่นไหว้และนำ เครื่องเซ่นไหว้ทั้งหมดขึ้นเซ่นไหว้ หลังจากทีผู้ประกอบพิธีกรรมทำพิธีก็จะปลุกต้นไม้ ๑ ต้น เพื่อเป็น สัญลักษณ์ในการทำพิธีกรรมในปีนั้นๆส่วนบ้านไหนที่มีเกิดแรกเกิดก็จะเข้าไปร่วมพิธีด้วยเพื่อจะได้ รับขวัญโดยการให้กินไข่ไก่ หลังจากนั้นจะนำเอาเครื่องเซ่นไหว้ที่เป็นอาหารนำมาปรุงเป็นอาหารเพื่อ บริโภคในบริเวณลำห้วยหมู่บ้านเมื่อเสร็จพิธีแล้วชาวบ้านก็จะเดินทางกลับบ้านโดยมาพร้อมกับพร ต่างๆ และนำสิ่งที่เป็นมงคลมาบอกกล่าวให้กับสมาชิกในครอบครัวได้รับทราบและอนุโมทนาร่วมกัน

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ลำห้วยท้ายหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงสะกอที่บ้านห้วยไม้เตื่อได้ พบเห็นในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเพณีปีใหม่ สอดคล้องกับหลักพุทธจริยธรรม คือ หลักปธานิย ธรรม ข้อที่ ๒ คือ การพร้อมเพียงกันที่ประชุม พร้อมเพียงกันเล็กประชุม พร้อมเพียงกันทำกิจที่พึงทำ ซึ่งถือเป็นหลักปฏิบัติของสมาชิกภายในชุมชนที่มีกิจกรรมในช่วงประเพณีปีใหม่ (กัจจันถอชอ) มา โดยตลอด

๔.๙ หลักธรรมการอยู่ร่วมกัน

ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ถือว่าเป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อ ทุกคนที่เป็นสมาชิกภายในชุมชนเดียวกัน กิจกรรมนี้ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อ บุคคลและบุคคลต่อสังคม ความสัมพันธ์เบื้องต้นที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกคือ ความสัมพันธ์ ภายในครอบครัว หลังจากทีผู้นำและกลุ่มผู้อาวุโสปรึกษาหารือ เพื่อกำหนดวันและเวลาในการจัด กิจกรรมปีใหม่ สมาชิกที่อยู่ในครอบครัวก็จะสื่อสารบอกข่าวในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ให้กับสมาชิกที่

เป็นญาติให้ทราบ ด้วยเหตุที่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ มักไปทำงานหรือเรียนอยู่ในต่างถิ่นบ้านเกิด พอถึงช่วงประเพณีปีใหม่หรือมีกิจกรรมทางครอบครัว ชุมชน ก็จะกลับมาบ้านเพื่อมาร่วมงาน ประกอบพิธีกรรมนั้นๆ การมีน้ำใจต่อผู้อื่น เป็นคุณธรรมที่สำคัญตามหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพระสงฆ์ก่อนว่า พระสงฆ์ต้องอยู่ด้วยกัน ด้วยหลัก ๖ ประการเรียกว่า สาราณียธรรม ๖ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงหลักการอยู่ร่วมกัน^{๑๕}

๑. เมตตาการุณกรรม ตั้งเมตตาการุณกรรมในเพื่อพรหมจรรย์
๒. เมตตาวิจิตรกรรม ตั้งเมตตาวิจิตรกรรม กล่าววาจาสุภาพ
๓. เมตตาตามโนกรรม ตั้งเมตตาตามโนกรรม คือตั้งจิตปรารถนาดี
๔. สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาแบ่งปัน
๕. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับ คือมีความประพฤติสุจริตดีงาม
๖. ทัฏฐิสามัญญตา มีทัฏฐิธรรมเสมอกัน คือมีความเห็นชอบเดียวกัน

หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่เห็นเด่นชัดคือ หลักสาราณียธรรม ในทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นหลักธรรมที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน หลักธรรมที่พบในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ในข้อนี้ ประกอบไปด้วยประการที่หนึ่ง คือ หลักของเมตตาการุณกรรม การตั้งเมตตาทางกายต่อกัน ประการที่สอง คือ หลักของเมตตาวิจิตรกรรม การตั้งเมตตาต่อกันด้วยวาจา และประการที่สาม คือ หลักเมตตาตามโนกรรม การตั้งเมตตาในทางใจต่อกัน

จากปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยไปร่วมสังเกตการณ์ในภาคสนามและเป็นกิจกรรมที่เป็นเชิงประจักษ์อยู่กิจกรรมหนึ่งคือ การดำหัวและขอพรจากผู้ประกอบพิธีกรรม กลุ่มผู้นำ และกลุ่มผู้อาวุโสภายในชุมชน กิจกรรมนี้จะปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ในช่วงของการประกอบพิธีกรรมที่บ้านผู้นำ ผู้อาวุโสและบ้านของบุคคลสำคัญในชุมชน วิธีการและขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมต่างๆมีความเหมือนกันแต่อาจจะเปลี่ยนสถานที่ทำกิจกรรม

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงการประกอบพิธีกรรม คือ สมาชิกภายในชุมชนทุกคนครอบครัวตั้งแต่เด็กเล็กๆ เยาวชน ตลอดจนถึงกลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน ผู้อาวุโส ทั้งหญิงชาย จะเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมที่บ้านของผู้นำหรือผลัดเปลี่ยนกันไปตามบ้านแต่ละหลังคาหรือบุคคลที่สำคัญภายในชุมชนพิธีกรรมจะเริ่มขึ้นได้เจ้าของบ้านต้องรองานกว่าสมาชิกภายในชุมชนจะมาครบหรือส่วนมากมีความพร้อมแล้ว จากนั้นเจ้าของบ้านก็จะเชิญผู้อาวุโสที่อยู่ภายในชุมชนและเป็นที่เคารพของชาวบ้านให้มานั่งร่วมกันกับเจ้าของบ้านกลุ่มผู้อาวุโสมีประมาณ ๖-๑๐ คน ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับผู้อาวุโสภายในชุมชนนั้นๆและความสะดวกของท่านด้วยเมื่อทุกคนมานั่งครบแล้ว เจ้าของบ้านก็จะรินเหล้า

^{๑๕} ชุ.ช. (ไทย) ๒๕/๑/๑๗.

หนึ่งแก้วให้ผู้อาวุโสสูงสุดผู้อาวุโสก็จะรินเหล้าตรงที่มีต้นเสาและบอกกล่าวให้กับเจ้าที่เจ้าทางได้ปกป้องรักษาเจ้าของบ้านได้อยู่เย็นเป็นสุข หลังจากนั้นก็เวียนกันทำไปจนครบผู้อาวุโสที่เข้ามาร่วมงานในครั้งนี้ พอผู้อาวุโสทำเสร็จทุกคนที่มาพร้อม ก็จะมีการอวยพรให้แก่สมาชิกอีกครั้งหนึ่งที่มาร่วมประกอบพิธีกรรมการอวยพรให้พรก็จะเรียงไปตามลำดับของผู้อาวุโสเมื่อผู้อาวุโสได้อวยพร เนื้อหาที่เป็นบทอวยชัยให้แก่สมาชิกมีเนื้อหาดังนี้ “วันนี้เป็นวันปีใหม่เป็นวันสำคัญของชาวกะเหรี่ยงสะกอทุกท่านที่ปรารถนาความสุข ความเจริญ ก็ขอให้จงมีแก่ท่านโรคภัยไข้เจ็บ ความทุกข์ทั้งหลายจงบาราศจากตัวท่านและครอบครัวของท่าน วันปีใหม่ขอให้ทุกคนจงประสบแต่ความสุขตลอดไปนับตั้งแต่นั้นนี้เป็นต้นไปตลอดปีนี้” หลังจากทีกลุ่มผู้อาวุโสได้อวยพรเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้วเจ้าของบ้านก็จะเตรียมมอบขนมข้าวต้มเล็กๆน้อยๆพร้อมทั้งดอกไม้ ให้กับผู้อาวุโสที่มาร่วมงานในครั้งนี้ ก็จะรับเอาไว้ โดยชาวกะเหรี่ยงสะกอเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งมงคลและจะนำโชคลาภมาให้แก่ตนเองและครอบครัวแล้วนำไปเก็บไว้ที่บ้านหรือบริเวณเมื่อกิจกรรมเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้วการให้สิ่งของเสร็จแล้ว กลุ่มผู้อาวุโส กลุ่มผู้ประกอบพิธีกรรมและเจ้าของบ้านก็จะผูกข้อมือให้กับสมาชิกที่มาพร้อมกิจกรรมทุกคน เพื่อให้ทุกคนได้รับประทานอาหาร หลังจากทีชาวบ้านรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว พ่อบ้านแม่บ้านตลอดจนถึงกลุ่มผู้อาวุโสจะร้องเพลงปีใหม่ กิจกรรมการร้องเพลงปีใหม่มีความหมายเป็นการต้อนรับสิ่งที่ดีเป็นสิริมงคลให้กับเจ้าของบ้านและขับไล่สิ่งที่เป็นเสนียดจัญไรความชั่วร้ายให้พ้นไปจากบ้านและถือเป็นการอวยชัยให้พรแก่สมาชิกที่อยู่ภายในบ้านหลังนั้นให้มีความสุขตลอดไป

กิจกรรมที่เกิดขึ้นและความหมายตามในที่แฝงมาในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอดังที่ปรากฏเป็นภาพกิจกรรมนั้นเมื่อนำมาประมวลเข้ากับหลักพุทธจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา ก็จะสอดคล้องกับ หลักสราณียธรรม ข้อที่ว่า เมตตากายกรรม คือ การตั้งเมตตากรรมต่อเพื่อนร่วมผู้ร่วมสังคมเดียวกัน ประการที่สอง ข้อที่ว่า เมตตาวจีกรรม คือ การตั้งเมตตาวจีกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลังต่อเพื่อน กล่าววาจาสุภาพเรียบร้อย แสดงความเคารพต่อกัน มีความหวังดีต่อกัน ประการที่สาม ข้อที่ว่า เมตตามโนกรรม คือ การตั้งเมตตามโนกรรมต่อเพื่อนร่วมสังคม โดยตั้งใจดีปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันและ มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสซึ่งกันและกัน^{๑๖}

๔.๑๐ หลักการศึกษา (พาหุสัจจะ)

หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อ มีอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ผู้วิจัยไปทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ หลักการปฏิบัติตัวของผู้ประกอบพิธีกรรม ทั้งนี้การประกอบพิธีกรรมของ ฮีโซ (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ต้องอาศัยหลักของ

^{๑๖} ดุรายละเอียดใน อด.ฉก. (ไทย) ๒๒/๒๕๒/๓๒๑.

ความจำและขยันหมั่นศึกษาเพราะการประกอบพิธีกรรมของ ฮีโซ่ นั้น มีวิธีการและขั้นตอนที่ละเอียดอ่อนหลายประการ หลักการเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอเบื้องต้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการประกอบพิธีกรรมเบื้องต้นของชาวกะเหรี่ยงสะกอ เช่น การเรียกขวัญผูกข้อมือ การเลี้ยงผีไร่ ฝืนา และการประกอบพิธีกรรมงานมงคล งานอวมงคลต่างๆ เป็นต้น ซึ่งพิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้ต้องอาศัยความสนใจ และการฝึกฝนในพิธีกรรมนั้น เพราะพิธีกรรมบางอย่างมักจะปฏิบัติไม่เหมือนกัน และขึ้นอยู่กับความเชื่อของกลุ่มชาวกะเหรี่ยงสะกอเหล่านั้นๆ มีความเชื่ออีกประการหนึ่ง คือผู้ที่จะเป็น ฮีโซ่ ต้องเป็นผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากบิดาเท่านั้น และเป็นคนที่ใคร่ศึกษาต่อการเรียนรู้ในประเพณีพิธีกรรมและการประกอบพิธีกรรม ขั้นตอนต่างๆ ให้ถูกต้องและถูกตามกฎหมายที่บรรพบุรุษได้กำหนดเอาไว้

ในช่วงวันที่ประกอบพิธีกรรมของวันเริ่มประเพณีปีใหม่ ฮีโซ่ (ผู้ประกอบพิธีกรรม) จะยังป็นหรือจุดประทัดเพื่อเป็นการต้อนรับปีใหม่ แล้วก็จะตะโกนบอกว่า “บุทมาจีจี๊” แปลว่า ถึงปีใหม่แล้ว ชาวบ้านก็ได้นำเครื่องเช่น คือ หมู ไก่ ต้มสุกแล้ว ขนมห้าวต้ม ข้าวปุก ใส่ถาดไม้พร้อม สุรา ๑ ขวด ถ้วยสุรา รูป เทียน นำไปบูชาวิญญาณบรรพบุรุษหรือผีเรือน ณ แท่นบูชาภายในบ้าน ทุกคนนั่งประนมมือและก้มศีรษะลง ๓ ครั้ง ธรรมเนียมอย่างจีน กล่าวคำอัญเชิญดวงวิญญาณบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่นบวงสรวงบูชาออกจากเช่นผีเรือนหรือดวงวิญญาณบรรพบุรุษผู้ประกอบพิธีกรรมจะตั้งจิตอธิฐานและสวดให้ทุกคนในหมู่บ้านมีความสุข ดังบทที่ว่า “ตั้งธารน้ำไหลใสสะอาด ขอให้ปราศจากและโรคภัยทั้งปวง ขอให้เรากลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขอเชิญท่านมารับของถวายด้วยเถิด สาธุ” หลักการและวิธีการเหล่านี้บุคคลผู้ที่จะเป็น ฮีโซ่ ต้องมีความรู้ที่ดีและการปฏิบัติตามกระบวนการขั้นตอนให้ถูกต้องอีกด้วย

หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ นับว่าเป็นหลักจริยธรรมที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับประเพณีพิธีกรรม เพื่อให้สมาชิกภายในสังคมเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีรูปแบบในการปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอมีเอกภาพเดียวกัน ตลอดจนถึงเป็นการสร้างความสุขให้กับสมาชิกภายในชุมชนสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

กล่าวโดยสรุป วิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ในด้านการปกครองและคุ้มครองชีวิตที่ติงาม โดยใช้หลักทางด้านสังคม จารีตประเพณี ศาสนาเป็นเกณฑ์ในการประเมินของหลักจริยธรรมที่ปรากฏในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุที่ว่าสังคมแต่ละสังคมย่อมมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันตามความเห็นของสังคมจึงเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่กฎเกณฑ์ที่เป็นบทบัญญัติและการปฏิบัติไม่เหมือนกันแต่ก็มีนัยยะของการสื่อการกระทำออกมาของสมาชิกมุ่งถึงความสงบและความสุขเป็นเอกภาพภายในสังคมเดียวกัน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ (๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย (๒) เพื่อศึกษาประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ดังที่ได้กล่าวมาในบทเบื้องต้น สามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีวัฒนธรรมและมีประวัติความเป็นมาใกล้เคียงกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ชาวกะเหรี่ยงสะกอเชื่อว่าโลกใบนี้เป็นการดลบันดาลของนกแซวและปลวก หลังจากมีนกแซวและปลวกเป็นคนช่วยกันสร้างแผ่นดินโดยนกแซวบินขึ้นไปถามพระเจ้า (เกอจาสวา) ว่าเราจะสร้างโลกนี้ได้อย่างไร พระเจ้าก็บอกให้นกแซวว่าให้ไปหาเอาดินมาหนึ่งก้อนเท่าหน่วยมะบ้า (เมริแก) แล้วเอามานั่นเป็นวงกลม หลังจากนั้นก็เอาไปวางที่บนผิวน้ำให้นกแซวเอาหางแกว่งไปมา แล้วก็ให้ปลวกกัดหางนกแซว จนมีแผ่นดินขึ้นมาตราบนานเท่าทุกวันนี้

ความเชื่อและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ชาวกะเหรี่ยงสะกอได้รับเอาวัฒนธรรมแบบผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและสมัยใหม่ เดิมทีชาวกะเหรี่ยงสะกอให้ความสำคัญกับผีบรรพบุรุษ เพราะหมายถึงผีที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจอีกทั้งยังนำความเชื่อสิ่งเหล่านี้ไปผูกพันไว้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษของตน ซึ่งประกอบไปด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย และพ่อแม่ ที่ล่วงลับไปแล้วนั้นจะคอยปกป้องรักษาคุ้มครองลูกหลานที่เป็นคนรุ่นหลังให้มีความสุข ดังนั้นชาวกะเหรี่ยงสะกอทุกคนรอบครัวจะมีหิ้งบูชาไว้ประจำบ้านของตน เพื่อจะได้บูชาและเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่ตนนับถือในช่วงเวลาที่มืงานประเพณีที่สำคัญในรอบปี ซึ่งอิทธิพลของความเชื่อเหล่านี้ชาวกะเหรี่ยงสะกอได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมของชาวจีน ทำให้รูปแบบของการจัดกิจกรรมและการกำหนดวันเวลาในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

โครงสร้างทางสังคมของชาวกะเหรี่ยงสะกอมีลักษณะครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นส่วนใหญ่ คือ ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก เมื่อลูกสาวแต่งงานเขาจะไปอาศัยอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายภรรยา ช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วจึงแยกครอบครัวปลูกสร้างบ้านของตนเองในละแวกนั้นๆ ส่วนการแต่งงานจะเป็นไปในระหว่างเผ่าพันธุ์เดียวกัน พูดภาษาเดียวกัน และอยู่ร่วมชีวิตกันในระบบผัวเดียวเมียเดียว

บ้านกะเหรี่ยงบนดอย สร้างด้วยวัสดุจากป่าเขาโดยแท้ ที่เป็นบ้านยกพื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ ฝาบ้านก็เป็นฟากไม้ไผ่มีเพียงห้องเดียวเล็กน้ออยู่ มุงหลังคาด้วยหญ้าคาที่เย็บเป็นตับ ในห้องมีเรือนไฟสำหรับหุงหาอาหาร และเพื่อความอบอุ่นในยามเหน็บหนาว ถือกันว่าบ้านทุกหลังเป็นสมบัติของฝ่ายหญิงมิใช่ฝ่ายชาย วิญญาณของบรรพบุรุษฝ่ายหญิงคอยปกป้องคุ้มครองให้ร่มเย็นเป็นสุข ฉะนั้นพ่อแม่ของสามีจึงไม่อาจมีบทบาทสำคัญใดๆในครอบครัว

ในส่วนการปกครองของชาวกะเหรี่ยงสะกอนั้นทุกหมู่บ้านต้องมี หมอผี (ฮี-โป) หรือผู้ประกอบพิธีกรรมประจำหมู่บ้าน นับเป็นบุคคลที่มีสถานภาพและความสำคัญมากที่สุด และสืบตำแหน่งต่อกันตามบรรพบุรุษฝ่ายสายบิดา บทบาทของหมอผีคือเป็นบุคคลแรกที่เริ่มทำพิธีปีใหม่ การเลี้ยงผีไร่ประจำปี เป็นตุลาการตัดสินลงโทษการทำผิดจารีตประเพณีของทุกคนในหมู่บ้าน ตลอดจนการตัดสินข้อขัดแย้งต่างๆ บรรดาผู้อาวุโสฝ่ายชายทุกคน จะมีลักษณะการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการทำหน้าที่เสมือนหนึ่งที่ปรึกษาของหมอผี แต่บทบาทในการตัดสินก็ขึ้นอยู่กับตัวหมอผีนั้น

ส่วนหัวหน้าครอบครัวทุกคน ในบางกรณีอาจมีสิทธิ์ในการอธิบายออกความเห็น แต่มิใช่มีบทบาทในการตัดสิน ตราบเท่าที่ตนเองยังไม่มีอาวุโสโดยอายุไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตามลักษณะ ขบวนการปกครองนี้จะทรงอำนาจอยู่เฉพาะในแต่ละหมู่บ้านเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านเล็กหรือใหญ่ ขนาดไหนก็ตาม แม้จะมีการตั้งผู้ใหญ่และผู้ช่วยภายในหมู่บ้านของเขา ตามระบบการปกครองของราชอาณาจักรไทยแต่หากมิใช่เป็นบุคคลคนเดียวเท่ากับตัวหมอผีแล้วผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยก็ไม่มีบทบาท หรือสถานภาพสำคัญใดๆ นอกไปจากผู้สืบข่าวคราวต่างๆระหว่างโลกภายนอกกับโลกชาวเขาสาเหตุประการหนึ่งก็เพราะในสังคมกะเหรี่ยงนั้นเป็นสังคมที่สงบสุข การทะเลาะเบาะแว้งที่เกิดขึ้นเป็นไปด้วยวาจามิใช่การใช้กำลัง ไม่มีพฤติกรรม หรืออาชญากรรมร้ายแรงถึงขั้นเลือดตกยางออก ความขัดแย้ง จึงสงบได้โดยแค่กระบวนการยุติธรรมของหมู่บ้านนั่นเอง

ชาวกะเหรี่ยงสะกอประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลักและมีการเลี้ยงสัตว์ การเพราะปลูกพืชที่เป็นพื้นฐานดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงสะกอ คือการปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่ว พริก ฝ้าย และพืชผักต่างๆ ผลผลิตส่วนใหญ่ที่ได้มาก็จะเก็บไว้บริโภคและขายบางส่วน เพื่อเลี้ยงชีพและจัดซื้อหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

ประเพณีและพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงสะกอที่สืบทอดและปฏิบัติมาจากการเชื่อดั้งเดิม กิจกรรมต่างๆ ในรอบหนึ่งปีจะผูกพันเกี่ยวข้องกับการเกษตร เพราะประเพณีบางอย่างต้องรอให้

พืชผลที่ตนเองปลูกเสร็จหรือให้ผลผลิตและเก็บเกี่ยวเสร็จก่อน จากนั้นจึงต้องมีการเฉลิมฉลองกัน ประเพณีและพิธีกรรมที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอสืบทอดและปฏิบัติมามีนัยทางสังคมและแฝงไว้ด้วยปรัชญาในการดำเนินชีวิตต่างๆ ที่บรรพบุรุษถ่ายทอดต่ออนุชนคนรุ่นหลังที่สืบทอดกันมาเพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอเป็นเอกภาพเดียวกัน

๕.๑.๒ ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย

ประเพณีปีใหม่หรือที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอเรียกว่า ประเพณีผูกข้อมือ (กีจี้) ประเพณีดังกล่าวตามประวัติและคำบอกเล่าของผู้อาวุโสชาวกะเหรี่ยงสะกอเล่าว่า เดิมทีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอมีถิ่นกำเนิดอยู่ที่จีน-ธิเบต-พม่า ชนพวกนี้สืบเชื้อสายมาจากพวกโลโล-โนส วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมต่างๆ จึงรับอิทธิพลมาจากชนชาติ จีน-ธิเบต ประเพณีปีใหม่เกิดขึ้นจากความเชื่อว่า ในรอบหนึ่งปีของมนุษย์ทุกคนที่ต้องทำมาหากินตลอด บางคนมีความทุกข์บางคนมีความสุขคละเคล้ากันไป ดังนั้นในรอบหนึ่งปีควรจะมิกิจกรรมเสริมสร้างความสุขให้กับมนุษย์ให้ได้เฉลิมฉลอง และจัดให้มีพิธีกรรมให้เป็นสิริมงคลแก่ชีวิตปัดความทุกข์โศกโรคภัยให้ออกไปจากตนตัวและคนที่เรารัก ดังนั้นบุคคลที่เป็นผู้นำหมู่บ้าน (ฮีโซ) จึงกำหนดจัดงานปีละ ๒ ครั้ง ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์และเดือนสิงหาคมของทุกปี ซึ่งถือเป็นประเพณีขึ้นปีใหม่

ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน ชาวกะเหรี่ยงถือว่าเป็นวันเริ่มต้นสำหรับชีวิต ที่ต้อนรับเอาสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นมาในอนาคต และให้สิ่งเก่าๆ ที่ไม่ดีดับสูญไปพร้อมกับปีเก่า จึงต้องมีเฉลิมฉลองด้วยการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อต่างๆ จึงมีการจัดงานขึ้น เช่น มีการทำบุญเลี้ยงผีหอยเรือในบ้าน เลี้ยงผีเจ้าที่เจ้าทางเจ้าป่าเจ้าเขา อ่อนนวยนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ ตามแต่ที่ตนเองนับถือ และขอพรจากเจ้าป่าเจ้าเขาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำ (ฮีโซ) และผู้อาวุโสก็จะมีการขับร้องเพลง และขอ เป็นต้น

การประกอบพิธีกรรมในวันปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอ กลุ่มผู้นำ หรือ หมอผี(ฮีโซ) พร้อมด้วยกลุ่มผู้อาวุโสภายในบ้านจะร่วมมือปรึกษาหารือกัน เพื่อที่จะกำหนดเอาวันและเวลาในการทำกิจกรรม หลังจากได้วันเวลาที่แน่นอนก็จะประกาศให้สมาชิกในหมู่บ้านให้เตรียมต้มเหล้า (กีจี้) ซึ่งใช้เวลา ประมาณ ๑ อาทิตย์ เมื่อมีการตกลง วันเวลาได้แล้วก็จะเริ่มจากการเตรียมงาน จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องผูกข้อมือเรียกขวัญ เช่น กระบุงใส่อุปกรณ์เรียกขวัญ เหล้าขาวที่ต้มเอง เสื้อและผ้าขึ้นแม่บ้าน เสื้อกางเกงชาย ข้าวปึก ด้วยสีขาว เทียนไข แก้วรินเหล้า ถ้วยและช้อน ข้าวต้มมัด หมูไก่ ขาวสาร และเครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรมในวันปีใหม่ให้พร้อม ในวันปีใหม่มาถึงหมอผีและผู้อาวุโสในหมู่บ้านพร้อมสมาชิกในชุมชน (เฉพาะผู้ชาย) จะเข้าไปร่วมประกอบพิธีกรรมในแต่ละบ้าน (หลังคา) จากนั้นหมอผี (ฮีโซ) จะเป็นผู้ที่ประกอบพิธีกรรม โดยจะบอกให้เจ้าที่เจ้าทางเจ้าป่าเจ้าเขาให้รับรู้ก่อนเพื่อเป็นการบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายให้รับรู้ ว่า วันนี้เป็นวันปีใหม่ของหมู่บ้าน จากนั้นก็มี

การขอพรให้บ้านทุกหลังคาเรือนมีความสุข และมีการจุดประทัดขึ้นเพื่อเป็นสัญญาณบอกว่าปีใหม่ได้เริ่มขึ้นแล้ว

ช่วงเทศกาลปีใหม่ชาวกะเหรี่ยงสะกอจะมีกิจกรรม ภายในชุมชนของตนเอง ซึ่งกิจกรรมทั้งหลายนั้นจะปฏิบัติตามคติความเชื่อดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ และจะรวมไปถึงการประเพณีปฏิบัติตนของสมาชิกภายในชุมชนนั้นด้วย ประเพณีปีใหม่เป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อดั้งเดิมการปฏิบัติตนของชาวกะเหรี่ยงสะกอจึงอยู่ในกรอบของกฎเกณฑ์ที่บรรพบุรุษได้กำหนดกันขึ้นมา ข้อห้ามและข้อปฏิบัติต่างๆ ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีกรรม ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการปลูกฝังให้คนกะเหรี่ยงสะกอเห็นถึงคุณค่าในวันสำคัญของประเพณีปีใหม่ กฎเกณฑ์ทั้งหลายที่ทรงบัญญัติขึ้นมานั้นจะครอบคลุมกลุ่มทุกชนชั้น เพศ วัย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติตัวตนให้กับชาวกะเหรี่ยงสะกอให้ได้ยึดถือเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

จุดมุ่งหมายในภาพรวมของประเพณีปีใหม่ ก็คือเป็นการขับไล่สิ่งชั่วร้าย ความทุกข์ความเศร้าโศกและสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายให้ไปกับปีเก่า พร้อมกับต้อนรับเอาสิ่งที่เป็นมงคลเข้ามาสู่ในชีวิตในวันปีใหม่ที่เขามาถึง ฉะนั้นกิจกรรมที่เกิดขึ้นไปพร้อมกับประเพณีปีใหม่คือการประกอบพิธีกรรมไหว้เจ้าที่เจ้าทางและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ปกปักษ์รักษาให้ตนเองและสมาชิกภายในครัวเรือนมีความสุข เมื่อพิธีกรรมต่างๆ ได้ทำสำเร็จแล้วจึงเป็นช่วงรื่นเริงสนุกสนาน เพื่อต้อนรับเอาสิ่งที่ดีที่จะมาในชีวิต ดังนั้นความสามัคคีของคนในกลุ่มเดียวกันเป็นการอนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไม่ให้สูญหายจึงมีคุณค่าที่แฝงมากับประเพณีปีใหม่

๕.๑.๓ หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย

หลักของจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา แยกออกเป็นสอง ลักษณะ คือ ที่เป็นพื้นฐานอยู่ในจิตใจและจริยธรรมในความคิด กับการแสดงออกภายนอกหรือจริยธรรมในชั้นการปฏิบัติ เพื่อให้เห็นการประสานสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมในใจของบุคคล กับจริยธรรมภาคปฏิบัติทางสังคม ที่แสดงถึงความสมบูรณ์ของพุทธธรรม ที่มีคำสอนเป็นระเบียบมีหลักธรรมครบทุกขั้นตอน และบอกให้รู้ว่า การบำเพ็ญความดีหรือการแสดงออกทางสังคม จะต้องมียุติธรรมที่ลึกซึ้งภายในจิตใจที่เป็นรากฐาน จึงจะเป็นไปโดยความจริงใจและบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นจากคติความเชื่อแล้วนำมาสู่ภาคปฏิบัติทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการในทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีงามและยังสามารถประสานสัมพันธ์ให้ทุกคนภายในกลุ่มเห็นคุณค่าและยึดถือเป็นแนวทางเดียวกัน

ประเพณีปีใหม่ที่ชาวกะเหรี่ยงจัดขึ้นมานั้น ถือว่าเป็นทางธรรมชาติของมนุษย์ที่ทุกคนต้องการความสุขให้กับตนเองและบุคคลรอบข้างของตน ช่วงที่เกิดขึ้นในระหว่างประเพณีปีใหม่สิ่งที่

ชาวกะเหรี่ยงแสดงออกมาถือว่าเป็นธรรมชาติของบุคคลทั่วไปที่ประพฤติปฏิบัติอยู่ คือ การแสดงออกมาในความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่มีความสำคัญต่อตนเอง โดยการเซ่นไหว้บูชาและทำบุญอุทิศให้พวกเขาทั้งหลาย การอวยพรให้พรซึ่งกันและกันระหว่างผู้ที่ประกอบพิธีกรรม ผู้อาวุโสที่มีต่อชาวบ้านทุกเพศ วัย การปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่เป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นคุณธรรมที่แสดงออกมาในทางร่างกายที่เป็นลักษณะที่ดึงดูดถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่สังคมต้องการ ซึ่งเป็นคุณค่าทางจริยธรรมเมื่อนำมาเทียบกับคุณค่าทางจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนาก็จะเห็นประเด็นที่สอดคล้องทั้งสองประเด็น คือ คุณค่าจริยธรรมที่อยู่ในจิตใจ กับคุณค่าที่แสดงออกมาในภายนอก เมื่อมองถึงองค์ประกอบในการเสริมสร้างพุทธจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ จะมีอยู่สองประการ คือ ประการที่หนึ่ง คือ สิ่งแวดล้อมภายนอกในที่นี้จะมุ่งถึงกาลยามมิตร คือ ผู้ที่คอยแนะนำในสิ่งที่ดีงาม อีกทั้งรวมไปถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี ที่เกื้อกูลแก่การปลูกฝังจริยธรรม ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “ปรโตโมสะ” ประการที่สอง การรู้จักใช้สติปัญญาพิจารณาหาเหตุผลที่ใช้ความคิดที่ถูกต้อง รู้จักคิด คือ คิดเป็น รู้จักแยกแยะและหาผลดีและผลเสียในสิ่งที่จะตามมา คือ ใช้หลัก “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งเป็นหลักทั้งสองประเด็นที่มีและปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของกะเหรี่ยงสะกอ

ฉะนั้นเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของหลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ในหลักทางพระพุทธศาสนา แนวทางการแสดงออกซึ่งจริยธรรมมีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. อัตตัตถจริยา คือ ความประพฤติส่วนตัวของแต่ละคน ได้แก่ การทำตัวให้เป็นคนดี อยู่ในกรอบของศีลธรรมหรือกฎเกณฑ์ทางด้านสังคม
๒. ญาติัตถจริยา คือ ความประพฤติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในทางสายเลือด เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อและแม่ ตลอดจนถึงญาติพี่น้อง
๓. โลกัตถจริยา คือ การประพฤติต่อบุคคลส่วนร่วมและสังคม ได้แก่ เมื่อตนเองเป็นที่พึ่งของตนเองได้ ควรหาหนทางช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ (Sgaw) เป็นกลุ่มสังคมที่มีคติความเชื่อในทางจารีตประเพณี และพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ส่วนในกระบวนการที่กล่าวถึงซึ่งเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบทางสังคมให้กับสมาชิกภายในกลุ่มให้มีความประพฤติและปฏิบัติแบบแผนในแนวทางเดียวกัน อีกทั้งพิธีกรรมในการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษในความรักใคร่ของกลุ่มญาติพี่น้องของ

ตน ความสามัคคีกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ในหลักจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในกระบวนการดังกล่าว เพื่อให้การเผยแผ่ในทางพระพุทธศาสนากับกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงให้มีประสิทธิภาพในการที่จะศึกษาต่อไป สมควรที่จะให้มีการศึกษาวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ควรจัดให้มีการวิจัยที่เกี่ยวกับประเพณีปีใหม่ในรอบหนึ่งปีหรือประเพณีพิธีกรรมที่มีการดำเนินในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ โดยเอาหลักจริยธรรมหรือหลักพุทธธรรมเข้าไปจับเอาประเด็นในประเพณีและพิธีกรรมเหล่านั้น เพื่อเป็นการรู้ข้อมูลในคติความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงสะกอ แล้วให้นำเอาองค์ความรู้เหล่านั้นมาถ่ายทอดเป็นบทเรียนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอให้แก่คนรุ่นหลังได้รับรู้ต่อไป

๒. จัดให้มีการศึกษาวิจัยถึงความคาดหวังของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่มีบทบาทต่อกับพระสงฆ์ที่เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง

๓. ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรที่จะศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่ประกอบพิธีกรรมหรือ หมอผี (ฮี-โซ) ที่มีอิทธิพลในทางด้านจิตใจต่อกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ โดยนำเอามาวิเคราะห์กับหลักอปริหานิยธรรมในทางพระพุทธศาสนาถึงการดำเนินชีวิตและวิธีการสื่อสารว่าเป็นลักษณะอย่างไร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยศิลปากร. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยศิลปากร. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๙

มหาวิทยาลัยศิลปากร. อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยศิลปากร. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙

ข. ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กฤษณ ศักดิ์ศรี. มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บำรุงสาสน์, ๒๕๓๔.

ขจิตถัย บุรุษพัฒน์. ชาวเขา. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แพรวพินิตอินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๓๔.

ชมรมบริการวิชาการ สถาบันวิจัยชาวเขา. ชาวเขา : ความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่

ที่ ๒. เชียงใหม่ :นันทกานต์ กราฟฟิก/การพิมพ์, ๒๕๔๑

ถาวร พู่เฟื่อง. ชาวเขา ตำแหน่งชนเผ่าต่างวัฒนธรรม .เชียงใหม่ :นันทกานต์ กราฟฟิก/การพิมพ์,

๒๕๔๐.

เงาศิลป์ คงแก้ว. ชีวิตบนเส้นด้ายของ ๑๓ เผ่าไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสามัคคีสาร (ดอก

หญ้า) จำกัด, ๒๕๓๗.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ชาวเขาในไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๕.

ประเสริฐ ชัยพิภูลิต. สิบสองชนเผ่าในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๔. เชียงใหม่ : พี.ดี. เพรส., ๒๕๔๗.

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์

แปลนพ รินดิง จำกัด, ๒๕๔๖

สมภาร พรหมทา. พุทธปรัชญา มนุษย์ สังคม และปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย

ศิลปากร, ๒๕๔๒.

สมมิตร ลาภเพิ่มทวี. ศัพท์สังคมเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: มปส., ๒๕๔๙.

สมิทธิ์ สระอุบล. มานุษยวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๘.

สุนทรี พรหมเมศ รศ..ชาวเขาในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔

เสถียรพงษ์ วรรณปก. สูตรสำเร็จแห่งชีวิต. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด,

๒๕๓๓

อมรา พงศาพิชญ์. **วรรณกรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

นิพนธ์ คันธเสวี. **มนุษย์สัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสังคม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์, ๒๕๒๘.

นัยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

คะนิงนิตย์ จันทบุตรและสุบรรณ จันทบุตร. “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะ
กิจ วัดหนองพง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”. **รายงานการวิจัย.**
กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิก จำกัด, ๒๕๔๕.

ฉันทนา จันทร์บรรจงและคณะวิจัย. “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแพร่หลักศาสนธรรมวัดใน
พระพุทธศาสนา ประกอบการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรม :กรณีศึกษาวัดพระ
ธาตุช้างค้ำ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน”. **รายงานวิจัย.** กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพ
พิมพ์, ๒๕๔๘.

บัณฑิต บุญศรี. “พระธรรมจาริกกับการสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยของชาวเขา”. **วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙.

ปริศนา พลโยราช. “บทบาทพระสงฆ์ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น”. **สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต.**
สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปกรวิทยาเขต
สารสนเทศเพชรบุรี, ๒๕๔๙.

พระดาล ญาณธโร. (สิงห์ทอง). “ทัศนคติและความคาดหวังของเยาวชนชาวเขาต่อบทบาท
พระสงฆ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาลจุฬาลงกรณ์ราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระปลัดเสน่ห์ ธมมวโร และคณะ. “การปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาของพระสงฆ์ในชุมชนพื้นที่
สูง”. **รายงานวิจัย.** ศูนย์ทุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬ
าลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

อังคณา ช่างแก้ว. “การศึกษาอิทธิพลของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมและ
แนวคิดของชาวเขาในจังหวัดภาคเหนือ. ศึกษากรณีวัดศรีโสดา ตำบลสุเทพ อำเภอ
จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๘.

(๓) เอกสาร :

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. เอกสารวิชาการ หลักการบริหารและจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. โดยความร่วมมือระหว่าง กรมศาสนาสำนักงานสถาบันราชภัฏ มุลินธิจิเม้นไทย. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่บริษัท เอ.พี กราฟิคดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๙.
- _____. **สรุปงานพระธรรมจาริก**, กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๒๙.
- _____. **รายงานผลการดำเนินงานโครงการพระบันฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา**. สำนักงานโครงการพระบันฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา, ๒๕๔๙.
- _____. **รายงานผลการดำเนินงานโครงการพระบันฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา**. สำนักงานโครงการพระบันฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา, ๒๕๕๐.

(๔) บทสัมภาษณ์ :

- สัมภาษณ์ นายช่อเล่ นุแฮ. ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นายเนาะโพ นุแฮ. อดีตผู้นำหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นายนุ ชัยนา. ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นายทุทุ นุ. กลุ่มพ่อบ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ พ่อเผ่าคำตัน จะพอ. ผู้นำประกอบพิธีกรรมหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นายสมแก้ว ปุรุ. กลุ่มพ่อบ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นางบัวผัด นุ. กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นางกัลยา บรรพตไพวัลย์. กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นายพุท บรรพตไพวัลย์. ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายพะงู เหล็กโพ. อดีตผู้นำหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด
เชียงราย, วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายคะเนา มิกา. อดีตผู้นำหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด
เชียงราย, วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางยุวรินทร์ นุส. กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด
เชียงราย, วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายตะเปือจะ จะสี. ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า
จังหวัดเชียงราย, วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางปวีณา มิกา. กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด
เชียงราย, วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางปานเลขา จะพอ. กลุ่มสตรีแม่บ้านห้วยไม้เตื่อ : ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด
เชียงราย, วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายน้อย จะพอ. กลุ่มพ่อบ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย,
วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายวุฒิชัย มิกา. เยาวชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด
เชียงราย, วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายธนพล คา. เยาวชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย,
วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายวรพจน์ แอดู. กลุ่มพ่อบ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย,
วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายแก้ว โพคะ. ผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด
เชียงราย, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายแคลา จะพอ. กลุ่มพ่อบ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย,
วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสกลิต จะพอ. กลุ่มพ่อบ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย,
วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายมนตรี ดีแฮ. ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ: ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า
จังหวัดเชียงราย, วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๐.

ภาคผนวก

ภาพที่ ๑ พิธีกรรมผูกข้อมือ (กัจฉีนีถ่อซอ) เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาติพันธุ์ชนเผ่ากะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อ

ภาพที่ ๒ การรินเหล้าให้กับเจ้าที่เจ้าทางในวันปีใหม่มัดมือของชนชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อ

ภาพที่ ๓ การเรียกขวัญของชนชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อ

ภาพที่ ๔ หนุ่มสาวเยาวชนทั้งหญิงและชายนำนํ้าขมิ้นส้มป่อยมาดำหัวผู้สูงอายุในหมู่บ้าน

ภาพที่ ๕ ก่อเจดีย์ทรายในช่วงปีใหม่สงกรานต์ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อ

ภาพที่ ๕ การแต่งกายของหนุ่มสาวเยาวชนชนกะเหรี่ยงสะกอ

ภาพที่ ๖ เครื่องจักสารที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อ

ภาพที่ ๗ อาหารที่ใช้ร่วมกับงานพิธีกรรมมัตมือของชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อ

ภาพที่ ๘ ขั้นตอนพิธีการเลี้ยงผีทุ่งนาของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ภาพที่ ๙ การผูกข้อมือข้าวใหม่ (ก๊ี้จื่อป้อคา) ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ภาพที่ ๑๐ ต่าแซะ คือการบอกกล่าวให้กับผีฟ้าผีฝนเป็นการสิ้นสุดแห่งการทำนาของชาวกะเหรี่ยง

ภาพที่ ๑๑ ก้อ่อโทะ คือเป็นการบอกให้กับเจ้าที่เจ้าทางให้ไปอยู่บ้านเดิมวันหลังค่อยมาใหม่

ภาพที่ ๑๒ ต่าชะะ เป็นสัญลักษณ์ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ต้องทำหลังจากเอาข้าวกลับมาบ้าน

ภาพที่ ๑๓ จุดเทียนเพื่อสะเดาะเคราะห์ในวันสงกรานต์ปีใหม่ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

ภาพที่ ๑๔ การเรียกขวัญให้มาหาผู้ป่วยของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

ภาพที่ ๑๕ การต่อชะตาให้กับคนป่วยของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ ว ๖๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๓๘๖๖๓, ๒๓๕๑๔๕, ๒๓๐๔๕๑,
๒๓๐๓๗๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๘๗๓๗๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๓๐๔๕๒

๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการงานวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระคมศักดิ์ สุชีโต (ขอนแก่น) เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๔๔๐๕๐๐๘ เป็นนิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏใน
ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงสะกอ A STUDY OF BUDDHIST ETHIAS IN EXISTED IN NEW
YEAR TRADITION OF KARENS SACOR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ ทาง
บัณฑิตศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในลักษณะงานวิจัยดังกล่าว จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบและให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบมา
พร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อ.สุวิมล ๑๕๖๐๕๐๐๘
๒๓-๙-๒๕๖๐

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปันยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

วิชาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง

ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ

ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	✓			
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย	✓			
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(อ.อ. พิรัชต์ โสภณพริก)

ตำแหน่ง.....

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ ว ๖๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๖๖๖, ๒๖๕๑๔๕, ๒๖๐๔๕๑,

๒๑๐๓๓๕ มือถือ ๐๘๖-๑๘๕๕๓๓๓๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้ในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการงานวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระคมศักดิ์ สุโขโต (ขอนแก่น) เลขประจำตัวนิต ๕๖๐๔๔๐๕๐๐๘ เป็นนิตหลักสูตร
พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏใน
ประเพณีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงสะกอ A STUDY OF BUDDHIST ETHIAS IN EXISTED IN NEW
YEAR TRADITION OF KARENS SACOR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ของนิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ ทาง
บัณฑิตศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในลักษณะงานวิจัยดังกล่าว จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบและให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบมา
พร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตเคราะห้ในการตรวจเครื่องมือ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ทรงจกัว

[Signature]

A r.e. 60

ขอแสดงความนับถือ

[Signature]

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปันธิยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน

ช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง

ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ

ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	✓			
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย	✓			
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(น.ส.วิภา วัฒน)

ตำแหน่ง.....

แบบสัมภาษณ์

โครงร่างวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่

ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำหรับผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน พ่อบ้านแม่บ้าน เยาวชน

.....

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.....

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ.....ฉายา.....นามสกุล.....

อายุ.....ปี ตำแหน่ง.....

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ท่านคิดว่าท่านมีความรู้เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ มากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....
.....
.....

๒.๒ ท่านคิดว่าประเพณีปีใหม่ของชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอมีประโยชน์และทำให้จริยธรรมในหมู่บ้านห้วยไม้เตือ เพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒.๓ ท่านคิดว่าประเพณีปีใหม่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในหมู่บ้านห้วยไม้เตื่อ นำหลัก
ศีลธรรมจริยธรรม มาใช้มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

๒.๔ ท่านคิดว่าพุทธจริยธรรมข้อใดสอดคล้องกับประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอที่นำมาใช้ใน
ชุมชนมากที่สุด

.....

.....

.....

.....

๒.๕ ท่านคิดว่าประเพณีปีใหม่ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านห้วยไม้เตื่อนำหลักพุทธจริยธรรมที่เกี่ยวกับความ
กตัญญูมาใช้มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

๒.๖ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับพิธีกรรมประเพณีชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านห้วยไม้เตื่อ มาก
ที่สุด

.....

.....

.....

.....

๒.๗ ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	: พระคมศักดิ์ สุชีโต (ขอนแก่น)
ว/ด/ป เกิด	: วันที่ ๓๐ เดือน ธันวาคม พ.ศ.๒๕๒๐
สถานที่เกิด	: บ้านเลขที่ ๕๘ หมู่ ๑๖ ตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่
บรรพชา	: วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๔ ณ วัดห้วยซอน ตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่
อุปสมบท	: วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๔ ณ วัดห้วยซอน ตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่
การศึกษา	: น.ธ. เอก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ วัดหม้าย ตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พ.ศ. ๒๕๕๔ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐศาสตร์ (เอกการปกครอง) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประสบการณ์ทำงาน	: พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ๗ ปี โครงการพระบัณฑิตอาสา พัฒนาชาวเขา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปีที่เข้าศึกษา	: ๒๕๕๖
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	: อาศรมพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา บ้านห้วยไม้เตื่อ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย